Lion Feuchtwanger

SIMONE

LION FEUCHTWANGER

SIMONE

În romînește de:

EMA BENIUC și COSTA GIURGIUCA

EDITURA TINERETULUI

Coperta de T. NICORESCU

Titlul lucrării în original:
LION FEUCHTWANGER
SIMONE
Aufbau-Verlag Berlin
1957

PREFAȚA

Un roman despre o fată de cincisprezece ani, Simone. O povestire, mai degrabă simplă, emoționantă, desfășurîndu-se pe marginea unor fapte mărunte în aparență, dar în realitate avînd proporții vaste de simboluri.

Adolescenta Simone Planchard, orfană crescută în atmosfera de supunere și prejudecată socială din vila Monrepos a rudelor ei, industriașii Planchard, are totuși o inteligență vie și un caracter hotărît, pe lîngă a mare capacitate de afecțiune. Și o imagine dureroasă, izbitoare, stăruitoare din drama Franței aflate în război cu Germania vine să schimbe lumea gîndurilor, ideilor și sentimentelor de pînă atunci ale Simonei : șirurile nesfîrșite, tragic dezorientate ale refugiaților din nord, care se scurg spre sud sub presiunea înaintării frontului german.

Nefericirea, mizeria refugiaților trezesc în tînăra fată o compasiune puternică, după cum indiferența și egoismul celor avuți, și în primul rînd al familiei ei, o umplu de uimire. De aici pînă la înțelegerea deplină a prăpastiei care desparte lumea celor umili și oprimați de cea a bogaților și puternicilor, nu mai e decît un pas pe care Simone îl face sub înrîurirea lui Maurice, șofer în întreprinderea Planchard. Acest personaj, deși plin de conștiință socială și de putere de convingere, pare totuși puțin schematic, poate pentru că și el e menit să reprezinte un simbol, acela al rezistenței lucide și organizate.

Conflictul între Simone și familie se dezlănțuie atunci cînd, împinsă de un adînc sentiment patriotic, fata dă foc depozitului de benzină și parcului de mașini, ca ele să nu cadă în mîinile ocupanților germani. Procedînd astfel, ea e sigură că a lucrat în sensul dorit, dar nemărturisit de unchiul el. Dar părerea lui Maurice triumfă și conștiința Simonei se limpezește cînd Prosper Planchard reacționează nu ca un francez, ci ca un om de afaceri, interesat doar de profiturile lui și, ca atare, dorind colaborarea cu naziștii. De aceea, pentru a nu compromite relațiile familiei cu autoritățile, el acceptă trimiterea Simonei într-o îngrozitoare casă de corecție.

O nouă imagine simbolică, de data aceasta nu a maselor învinse și dezorientate, ci gata de luptă și încrezătoare în victorie, e cuprinsă în final, cînd locuitorii din Saint-Martin o petrec pe Simone cu impresionante mărturii de dragoste și încurajare. Ea, nepoata familiei Planchard, nu e alături de cele „două sute de familii", ci e cu toată inima, cu toată mintea ei luminoasă alături de cei mici și mulți care alcătuiesc adevărata Franță, patriotică și rezistentă.

Marele scriitor Leon Feuchtwanger (1884—1958), din generația de luptători a lui Berthold Brecht și Willy Bredel, și atît de cunoscut la noi prin romanele de evocare istorică Goya *și* Vulpile în vie, *apare aci într-o lumină alta decît cea care înconjura pînă acum opera sa. Inspirîndu-se din realitățile dramatice ale rezistenței franceze, el aplică perspectiva istorică la faptele vieții contemporane pentru a descoperi cum prin clarificarea conștiințelor se produc marile ciocniri care împing înainte istoria.*

Nu întîmplător amestecă autorul în visele și chiar în gîndurile treze ale Simonei mereu aducerile aminte despre Jeanne d'Arc. Împletirea marilor fapte de arme

ale eroinei franceze eliberatoare de patrie, cu mărunțele dar semnificativele gesturi ale Simonei, suprapunerea personajelor istorice care au înconjurat-o pe Jeanne cu cele constituind mediul uman unde evoluează tînăra franceză contemporană sînt procedee ce dăruiesc o viziune foarte exactă asupra felului cum se făurește istoria din luptele neîncetate între interesele contrarii, de clasă. Astfel, într-o contopire necontenită de istorie și contemporaneitate, Simone devine o mică Jeanne d'Arc a Franței ocupate de naziști, așa cum familia Planchard și odiosul marchiz de Saint-Brisson se confundă cu dușmanii și ucigașii Jeannei din vremea lui Carol al VII-lea, continuînd „tradiția" celor două sute de familii care au oprimat de-a lungul istoriei pe oamenii de rînd. Și Simone, ca și Jeanne d'Arc au iubit pe cei mulți și oropsiți și s-au sprijinit pe forțele lor. Dar finalul din Simone *deschide o perspectivă nouă de viață și luptă, într-o nouă etapă a istoriei. Mica eroină și prietenii ei știu că vor continua lupta pînă la dobîndirea victoriei, fiindcă alte forțe s-au ridicat acum în lume și ele nu pot fi decît învingătoare, întrupînd binele și adevărul pentru toți.*

Procedeul acesta de a eroiza faptul de viață cotidiană într-o perspectivă istorică de luptă în slujba unui ideal social superior vorbește despre pătrunderea unor elemente noi, foarte avansate, în metoda de creație a lui Lion Feuchtwanger.

Simplitatea voită a acțiunii lineare, simetria unor imagini izbitoare, cu valoare de simboluri (cea a refugiaților de la început și cea a mulțimii din Saint-Martin în final), alternanța pînă la confuzie a scenelor istorice și contemporane, folosirea frecventă a contrastelor mai ales în portrete, unele schițate în linii pure, mobile, ca acela al Simonei, altele grotești, dezgustătoare ca cel al „doamnei" Planchard, sînt pro-

cedee izbutite, originale, menite să pună în valoare ideea fundamentală a cărții.

Simone, *roman al rezistenței tineretului francez, e o lecție de educație patriotică și cetățenească, de discernămînt social-istoric și o pildă de înaltă artă militantă în slujba ideii de libertate.*

ZOE DUMITRESCU BUȘULENGA

Am venit să aduc mîngîiere oamenilor de rînd.
(Je suis venue pour la consolation des petits gens)

Jeanne d'Arc

PARTEA INTII

PREGĂTIREA

I

REFUGIAȚII

Nu mai sînt decît vreo cîțiva pași pînă la locul unde coteşte cărarea îngustă şi apare înaintea ochilor drumul mare. Simone face acești pași cu inima zvîcnind. In ajun a văzut convoiul refugiaților trecînd doar pe șoseaua națională, dar acum s-ar putea să fi ajuns şi pe drumul lateral.

De trei săptămîni sosesc într-una refugiați. Intîi n-au fost decît olandezi şi belgieni, apoi a început să coboare spre sud, fugind dinaintea invaziei dușmanului, şi populația din nordul Franței. Vin oameni peste oameni, de o săptămînă au inundat întreaga Burgundie. In ajun, cînd s-a dus ca de obicei în oraș după cumpărături pentru casă, Simone abia a răzbit prin mulțime, de aceea acum nici nu şi-a mai luat bicicleta.

Simone Planchard, care e o fată cu imaginație vie, şi-a închipuit, cînd a auzit prima dată de refugiați, că sînt niște oameni grăbiți şi speriați, veşnic grăbiți şi speriați. Ceea ce a văzut însă în ultimele zile e mult mai simplu şi mai cumplit, o urmăreşte tot timpul, nu-i dă pace, îi alungă somnul. De cîte ori se duce în oraș o îngrozeşte jalnica privelişte, totuşi în fiecare zi o cuprinde o dorință dureroasă, răscolitoare, să alerge într-acolo.

Acum a ajuns la cotitura de unde se vede o bună parte din şoseaua laterală, un drum îngust, neîngrijit, mai totdeauna pustiu şi alb, care nu duce decît la cele şase case ale cătunului de munte Noiret. De data aceasta însă, aşa cum s-a temut Simone, drumul

e plin de oameni. Marele torent a împroşcat stropi pînă şi acolo.

Simone stă locului şi priveşte nemişcată şi dreaptă. Fetiţa de cincisprezece ani, destul de înăltuţă, a încremenit parcă. E îmbrăcată în rochia modestă cu dungi, de culoare verde deschis, pe care o pune de obicei cînd se duce după cumpărături; strîns lîngă corp ţine coşul de piaţă din nuiele împletite, mare şi cu capace, iar braţele şi picioarele îi răsar goale, lungi şi subţiri din rochie, fiindcă în ultima vreme a crescut binişor. Faţa osoasă, arsă de soare, încadrată de păr blond închis îi e încordată, ochii întunecaţi, adînciţi sub fruntea nu prea înaltă, dar largă şi frumos modelată, sorb însetaţi imaginea ce se desprinde din colb înaintea ei.

E o privelişte pe care o cunoaşte: oameni şi vehicule tîrîndu-se încet, cu resemnare, căruţe în care sînt îngrămădite alandala cele mai felurite obiecte casnice, automobile cu capotele acoperite cu saltele de teama rafalelor de mitralieră trase de aviatori, care se lasă uneori pînă aproape de pămînt, oameni şi animale sfîrşiţi de oboseală înaintînd greu, fără să ştie încotro.

Simone Planchard stă la cotitura drumului, strînge din buzele ei subţiri şi arcuite şi priveşte. Nu s-ar putea spune că e frumoasă, totuşi faţa inteligentă, îngîndurată, pe care se citeşte oarecare îndărătnicie, bărbia puternică şi nasul lung, burgund, uşor coroiat o fac plăcută la vedere. Stă un minut întreg uitîndu-se la refugiaţi, apoi încă unul, zăbovind în praful şi dogoarea copleşitoare a primelor ceasuri de după-amiază.

In cele din urmă se desprinde însă din locul acela. Are treabă, doamna i-a dat o mulţime de însărcinări. E drept că familia Planchard, care locuieşte în vila Monrepos, s-a aprovizionat din belşug, dar peste vreo două-trei zile lucrurile or să ajungă atît de departe, încît nu se va mai găsi nicăieri nimic de cumpărat. De aceea lista pe care a primit-o Simone de la doamna

e nesfîrșită și nu va fi ușor să facă atîtea cumpărături într-o astfel de zi, cînd toți sînt agitați și pretutindeni domnește dezordinea. Fata nu mai stătu să se uite la refugiați, ci porni repede și hotărîtă spre oraș.

Ajunse curînd la răspîntie, unde drumul lateral dădea în șoseaua 6, care descria un semicerc în jurul orașului Saint-Martin, așezat pe o colină. Înaintea ochilor îi apăru un spectacol mai jalnic decît tot ce văzuse în ultimele zile. De-a curmezișul șoselei erau cîteva automobile care, vrînd probabil să cotească spre drumul lateral, fuseseră prinse ca într-un clește de altele, și tot convoiul nesfîrșit de căruțe cu cai, de mașini, bicicliști, călîri și pietoni se oprise într-o învălmășeală de neînchipuit. Nu se auzea nici o înjurătură, dar oamenii nici nu se străduiau cu tot dinadinsul să descurce locul. În căldura înăbușitoare, resemnați, ei stăteau ghemuiți, fiecare unde se împotmolise, zdrobiți de oboseală, încovoiați; bătrîni și tineri, bărbați și femei, soldați și civili, răniți și sănătoși, toți așteptau apatici, scăldați în sudoare, fără să facă nimic.

Cu ochii ei gravi, mari, care-i dădeau feței un aer de maturitate neobișnuit la această vîrstă, Simone se uita la convoiul colbăit, rămas locului, ce-i sta dinainte ca un tablou straniu în muțenia lui. Dar, deși nu avea decît cincisprezece ani, viața o învățase să fie foarte rezonabilă; așa că se gîndi la treburile ei și, împietrindu-și inima, căută cu privirea pe unde să se strecoare prin convoiul refugiaților și să traverseze șoseaua. Ținînd coșul ei mare strîns lîngă corp, se cățără peste aripile turtite ale unor automobile și străbătu platforma dinapoi a unui omnibuz, cerînd politicos scuze celor dinăuntru care, moțăind moleșiți de căldură, abia o luară în seamă.

Ajungînd în sfîrșit de partea cealaltă a șoselei, o luă pe vechea și părăginita cărare cu treple, pe care un străin abia de-ar fi dibuit-o. Cărarea, uneori destul de abruptă, ducea pînă sus pe deal, făcînd tot felul

de cotituri ciudate, de unde apăreau mereu tot alte aspecte surprinzătoare ale zidului cu porți și șanțuri surpate care împrejmuia odinioară orașul străvechi; în jos apărea de asemenea, la fiecare cotitură, tot altă parte a văii întortocheatului rîu Cerein. Privelișteа care se deschidea era variată și atrăgătoare; valea se întindea largă și luminoasă, presărată cu viță de vie, măslini și castani; pe fiecare colină se afla cîte o așezare străveche, iar dinspre răsărit înainta întunecos muntele împădurit. Nenumărați străini veneau să se desfete cu această priveliște; chiar Simone, cînd urca altădată pe cărare, deși cunoștea bine locurile, le contempla de fiecare dată cu emoția unui cunoscător. Astăzi nu simțea însă această dorință. Se străduia să-și alunge din minte ceea ce văzuse jos pe șosea, și se bucura aproape că urcușul pe cărare îi dădea atîta de lucru. Pe alocuri trebuia chiar să se cațăre, ceea ce nu era prea ușor, deoarece avea coșul în mînă. Își propuse ca data viitoare cînd va mai veni în oraș să se îmbrace în pantaloni, deși, după părerea unora, nu se făcea ca fetele să poarte pantaloni în timp de război; chiar și doamna socotea că e nepotrivit.

Simone ajunse în sfîrșit sus și intră în oraș pe poarta Saint-Lazare. Străbătu piața prin dreptul bisericii. De obicei mica piață era pustie și liniștită; cîțiva oameni bătrîni ședeau pașnici pe băncile de sub ulmi, iar uneori apăreau turiști care priveau vestita statuie de deasupra portalului bisericii.

Acum piața forfotea de lume, veniseră o mulțime de refugiați pînă sus. Dar ei nu se uitau la sfînt, ei căutau benzină, alimente sau alte lucruri necesare. Își împărtășeau experiențele pe care le făcuseră în oraș și în timpul drumului. Erau experiențe amare. Mai toți aveau nevoie de multe lucruri și nici în Saint-Martin nu puteau face rost de nimic. Majoritatea îndurаseră pe drum lipsuri cumplite. Unii stăteau în picioare, alții jos, iar localnicii, printre care

și Simone, se adunaseră în jurul lor și ascultau ce povesteau.

Nemții se lăsaseră cu avioanele deasupra coloanelor împotmolite și mitraliaseră refugiații lipsiți de apărare; la răspîntiile blocate, pe poduri, dinaintea barierelor închise nu era chip să te ferești. „Ne pare rău că am pornit în refugiu" — spuneau furioși mulți dintre ei. „Să rămîi acasă și să nu poți face altceva decît să aștepți bombele și pe nemți, e îngrozitor, dar pribegia asta e de zece ori mai îngrozitoare. În această fugă totul e îngrozitor."

Simone luă aminte la ce se vorbea. Nu era pentru prima oară că auzea astfel de vorbe. Apoi porni mai departe. Cînd trecu pe lîngă Palatul de justiție, o clădire veche, frumoasă, privi înăuntru pe ușa deschisă. În sală, pe jos, erau așternute paie pe care ședeau înghesuiți, de mai mare jalea, o grămadă de refugiați. Simone întoarse capul și, stăpînită parcă de un sentiment de vinovăție, își văzu de drum, furișîndu-se pe lîngă casele ce dădeau la capăt pe Rue de Sauvigny.

Rue de Sauvigny, o stradă îngustă, întortocheată, cu case vechi și frumoase, era principala arteră comercială a orașului vechi. Refugiații alergau de la o prăvălie la alta, dar peste tot dădeau de anunțuri: „N-avem pîine", „N-avem carne", „N-avem benzină", „N-avem tutun". Majoritatea magazinelor erau închise, iar acolo unde obloanele nu fuseseră trase, se vedea în vitrină cîte un manechin sau un obiect ce nu putea fi nimănui de folos; de pildă o solniță de ceramică lucrată artistic sau un felinar mare de grajd pentru care nu se găsea însă lumînare. În vitrina frizeriei domnului Armand se lăfăia malițios, stingheră o enormă sticlă de parfum goală.

Pentru Simone nu era însă o problemă că se închiseseră o mulțime de magazine. Cunoștea intrările din dos și semnalele la care răspundeau negustorii. Oricît n-ar fi vrut ei să stea de vorbă cu nimeni, erau gata s-o servească pe bătrîna doamnă Planchard sau

pe trimisa ei; pentru familia Planchard se mai găsea întotdeauna cîte ceva.

Așa făcu rost Simone de tot ce ar mai fi putut spori proviziile și intensifica pregătirile pentru vremuri grele de la vila Monrepos. Intră în magazinul „L'Agréable et l'utile"[1]. Era gol; pînă și domnul Carpentier, poreclit domnul l'Utile, o luase din loc; nu-l găsi decît pe domnul Laflèche, poreclit domnul l'Agréable. Pentru Simone mai avea însă un furtun și o stropitoare de grădină. Și la domnul Armand, al cărui magazin era închis, se mai găsea săpun de ras pentru domnul Planchard. Simone izbuti să pătrundă și la „Galeries Bourguignonnes", bazarul orașului, care era bine baricadat. În tot magazinul acela mare nu se aflau decît trei vînzători, dar domnișoara Joséphine, șefa raionului de galanterie, pusese deoparte pentru doamna Planchard cîteva panglici și stofe. În timp ce-i întinse Simonei marfa, îi șopti în mare taină, agitată, că acum a părăsit orașul și domnul Amiot, proprietarul magazinului „Galeries Bourguignonnes". Apoi mai înșiră și numele altora care fugiseră. De pildă domnul Raimu, negustorul de coloniale, domnul Laroche de la „Crédit Lyonnais", o mulțime de negustori, avocați, medici.

Rezolvîndu-și treburile pe care le avusese în orașul vechi, de altfel destul de puține față de ceea ce-i mai rămăsese de făcut, Simone ieși prin Porte de l'Horloge și se îndreptă spre Avenue de la Gare, unde se aflau mai toate magazinele din cartierul nou al orașului.

În drum trecu prin Place du général Gramont, cea mai mare piață a orașului, unde se ținea bîlciul anual, iar la 14 Iulie aveau loc iluminații cu becuri ascunse și cu lampioane și se dansa. Acum se transformase într-un parc de mașini, mai numeroase decît în timpul bîlciului. Desigur că refugiații care pierduseră nădejdea să ajungă mai departe, intenționau să-și pe-

[1] „Plăcut și folositor" (în limba franceză în text). (n.r.)

treacă următoarele zile și nopți în propriile automobile. Monumentul generalului Gramont abia se mai vedea de atîtea mașini. Cineva legase frînghii de capul și brațul avîntat al generalului, le întinsese pînă la cîteva automobile și atîrnase rufe pe ele.

Piața avea un aspect sinistru, deconcertant. Printre mașini se aflau și două ambulanțe ajunse acolo prin cine știe ce întîmplare. Ușa uneia dintre ele era deschisă. Simone aruncă o privire înăuntru, dar își întoarse repede ochii: printre cîrpe și bandaje zărise un cap ce nu mai părea de om. Soldații sanitari ședeau pe scara mașinii și moțăiau. Ceva mai încolo, pe capra unei harabale cu caii înhămați, arhiplină, sta ghemuită o femeie însărcinată, iar pe grămada de boarfe din căruță, periculos de sus, ședea cinchit un copilaș cu fața nespus de murdară, avînd în brațe o pisică și scîncind. Pe jos, printre vehicule, stăteau tolăniți sau în capul oaselor soldați; mulți dintre ei își înlocuiseră o parte din uniformă cu îmbrăcăminte civilă, pardesiuri, pălării, fulare, alții se descălțaseră și li se vedeau picioarele rănite, însîngerate de atîta mers. Mai erau apoi în piață roabe, cărucioare de copii, încărcate cu tot felul de lucruri ciudate. Simone își opri ochii asupra unui cărucior de copil, pe care o fată îl rîcîia absentă, dar în același timp cu sîrguință, vrînd, în mijlocul îmbulzelei aceleia, să-l curețe de stratul de noroi ce-l acoperea și, într-adevăr, de sub noroi apărea vopseaua lucioasă, de un albastru țipător. Majoritatea refugiaților păreau bolnavi, aveau o înfățișare jalnică, erau jerpeliți, se vedea că le lipsește strictul necesar; de altfel hainele, care ajunseseră acum ponosite, zdrențuite, în majoritatea cazurilor nu fuseseră din capul locului prea potrivite pentru drum, se cunoștea că erau haine de duminică. Apoi și lucrurile pe care le cărau cu ei nu erau totdeauna utile, luaseră la întîmplare ce li se păruse mai drag sau mai de preț: un fotoliu impunător îmbrăcat în brocart sau un gramofon peste măsură de mare.

Simone, cu rochia ei verde în dungi, cu coşul pe braţ, sta şi privea încremenită la învălmăşeala fantastică de maşini, căruţe şi oameni. Spectacolul acesta tulburător o atrăgea. Simţea că îmbrăcămintea ei frumoasă şi curată, locuinţa ei bună şi hrana din belşug o înstrăinau de cei pe care îi privea, dar tocmai de aceea o apăsa şi mai aprig sentimentul de vinovăţie ce-o răscolise şi mai înainte.

Cu inima îndoită îşi văzu de drum. O luă în jos pe Avenue de la Gare. Dar în oraşul nou toate magazinele erau închise, şi în multe din ele nu putu pătrunde nici chiar Simone, fiindcă, după cîte se părea, negustorii o luaseră din loc.

Cu toate acestea conţinutul coşului său spori şi aici. Desigur, mai lipseau unele lucruri, îndeosebi alimente. Se hotărî să se întoarcă în oraşul vechi şi să se ducă la „Hôtel de la Poste", ultima ei nădejde. Acolo sînt provizii însemnate şi va primi cu siguranţă cîte ceva: familia Planchard are legături de afaceri cu hotelul, care îi e obligat.

Manechinul de carton, înfăţişînd un bucătar care stătea de obicei înaintea uşii renumitului restaurant de la Poste, făcînd un gest îmbietor, zăcea la pămînt, doborît de goana oamenilor sau a maşinilor, iar domnul Berthier, patronul hotelului, trata cu un grup de refugiaţi care căutau fără îndoială adăpost sau demîncare. „Hôtel de la Poste" era celebru. Acolo poposise Napoleon cînd se întorsese de pe Elba; camera în care dormise împăratul fusese menţinută exact în aceeaşi stare ca atunci, şi domnul Berthier, urmaşul direct al lui Berthier, stăpînul din vremea aceea al hotelului, obişnuia să o închirieze cîteodată unor străini, pentru a le face o deosebită plăcere şi pentru că ştia că au mulţi bani. Domnul Berthier era un om cu prestigiu, preşedintele Uniunii hotelierilor din Burgundia, aşa că se pricepea să vorbească cu oamenii. De data aceasta însă nu-i venea prea uşor, îl treceau năduşelile, se enerva, îl apuca desperarea. Dar mai desperaţi erau aceia care nu voiau să înţe-

leagă că nu e rost de nimic, care întrebau neîncetat dacă n-ar exista totuşi vreo posibilitate.

Simone se furişă pe lîngă oamenii aceia nervoşi şi ocoli clădirea ca să ajungă la cealaltă intrare, de pe Rue Malherbe. Poarta nearătoasă din zidul care împrejmuia mica grădină a hotelului era bineînţeles încuiată. Dar Simone ştia ce are de făcut: luă o piatră şi bătu cu ea în poartă de mai multe ori, scurt, sec, la mici intervale.

Pe zidul grădinii stăteau însă ghemuiţi doi oameni, un băiat de vreo paisprezece ani şi un bărbat de vîrstă mijlocie, care o priveau amîndoi, bărbatul cu o căutătură absentă, băiatul cu atenţie. Simone ştia că îndată se va deschide o fereastră la căsuţa locuită de portar, că cineva se va uita pe furiş jos şi va face semn din cap, iar băiatul cu ochii lui ageri şi luminoşi va vedea totul. Aşa se şi întîmplă. Băiatul se uită la fereastră, apoi la Simone, la coşul ei şi la poarta care se deschise. Simone ar fi vrut să nici nu-i dea atenţie, dar nu putu; din poartă întoarse capul şi, cînd văzu că privirea luminoasă, pătrunzătoare a tînărului mai era încă îndreptată asupra ei, simţi că i se pune un nod în gît.

In bucătăria hotelului, Simone primi într-adevăr încă o parte din cele ce erau trecute pe listă. I se dădu un castron cu pateuri, specialitatea casei, o bucată minunată de şuncă afumată şi multe altele. Cum coşul se umpluse, Simone trebui să învelească în hîrtie o bucată de brînză „roblechon" pe care o mai primi, şi să o ducă în mînă. Şi astfel ieşi pe poarta grădinii cu coşul greu pe braţ şi cu micul pachet în mînă. Cei doi refugiaţi mai şedeau încă pe zid: se uitară la ea atenţi. Atunci Simone îndesă repede, cu o mişcare sfioasă, pachetul cu brînză în mîna băiatului. Băiatul o privi mînios fără să-i mulţumească, şi ea grăbi paşii de parcă ar fi săvîrşit o faptă rea.

Pînă ajunse la colţ i se păru că amîndoi privesc mînioşi după ea. O cuprinse oarecum frica. Dacă refugiaţii ar fi ştiut ce avea în coş, s-ar fi repezit la ea

și i l-ar fi smuls din mînă. Se îngrozea la gîndul acesta, dar își spunea că nici nu ar putea să le-o ia în nume de rău unor flămînzi, și aproape că dorea să-i smulgă cineva coșul din mînă.

Simone crescuse în mijlocul belșugului la vila Monrepos. De zece ani, de cînd murise tatăl său, trăia acolo ca o rudă săracă, o tolerată. Muncea mult, ținea loc de servitoare, dar, pe de altă parte, mînca la masă cu ai casei, fiindcă unchiul Prosper, tutorele ei, ținea mult să se poarte în așa fel cu ea, încît să simtă că face parte din familie. Simone socotea și datoriile și drepturile pe care le avea ca ceva foarte firesc; felul de a gîndi și rînduielile celor de la vila Monrepos erau lege pentru ea, întocmai ca alternarea, de pildă, a zilelor și nopților. Îndeplinea fără să crîcnească și nu se împotrivea nici măcar în sinea ei poruncilor pe care i le dădea doamna, mama unchiului Prosper. Era de la sine înțeles ca în astfel de timpuri o bună gospodină să se îngrijească de cît mai multe provizii pentru casă. Totuși, fără să și-o mărturisească, Simone simțea că sentimentul de vinovăție care o apăsase toată ziua aceea nu era străin de coșul prea plin din mîna ei.

Ar fi vrut să poată vorbi cu cineva pe larg de toate cîte se petrecuseră în ultima vreme. Pînă de curînd, încă săptămîna trecută, trăiseră în siguranță, apărați de linia Maginot și de o armată puternică; pretutindeni, în ciuda războiului, era liniște, ordine, se depăna viața obișnuită, tihnită, de huzur. Și acum, deodată, peste noapte, în ciuda liniei Maginot și a armatei puternice, dușmanul pătrunsese în țară și toată Franța se umpluse de bieții refugiați, care erau înnebuniți de cîte îndurau. Simțeai că te doboară mila și neliniștea. Te apăsa pe inimă că un an întreg de război ai trăit atît de prostește, atît de comod, fără să-ți pese de nimic. Era îngrozitor că nici nu puteai pricepe măcar cum s-a ajuns aici. Despre toate acestea simțeai nevoia să vorbești, să întrebi pe alții mai

luminați decît tine. Dar Simone n-avea pe nimeni cu care să poată vorbi deschis, din toată inima.

Unchiul Prosper, fratele vitreg al tatălui ei, ținea mult la ea. Simone îi purta adîncă recunoștință, fiindcă îi dăduse adăpost. Era un om milos, filantrop, bun francez și mare patriot. Dar și acum, ca și înainte, nu-l preocupau decît chestiunile în legătură cu întreprinderea sa de transporturi, de parcă ăsta ar fi fost lucrul cel mai important, și oricît îl tulburau groaznicele evenimente, Simonei i se părea că nu-i răscolesc sufletul cum i-l răscoleau ei. În orice caz, ceea ce spunea despre evenimente nu era ceea ce dorea atît de mult Simone să știe, nu o lămurea cu nimic, nu-i alunga nedumerirea atît de mare și apăsătoare.

Cel puțin doamna, mama unchiului Prosper, rămînea cu totul nepăsătoare la cele ce se petreceau, evenimentele treceau pe lîngă ea fără să o atingă. Își închidea sufletul, ca să nu le înregistreze, încuia cu grijă casa, nu admitea să pătrundă nimic pînă la ea și judeca totul numai în funcție de folosul sau paguba adusă celor din vila Monrepos. Un refugiat care i-ar fi smuls Simonei coșul din mînă ar fi fost fără îndoială pentru doamna un tîlhar, un răufăcător și nimic mai mult, iar dacă Simone ar fi încercat să-l scuze, ar fi socotit-o peste măsură de obraznică, o răzvrătită ; de altfel, și unchiul Prosper, deși avea inimă bună, fără îndoială că n-ar fi arătat mai multă înțelegere în privința încercării ei de a scuza o asemenea acțiune.

Firește, nici nu-i va pomeni doamnei că a dăruit unui băietan refugiat bucata aceea de brînză „roblechon", atît de greu de procurat. Cei de la vila Monrepos ar crede-o nebună. Și cînd te gîndești că și băiatul a privit-o dușmănos !

Cu toate acestea, de-ar fi să hotărască din nou, ar face la fel.

Îngîndurată, fără să ia seama la drum, dar pășind apăsat cu picioarele ei lungi, străbătu străzile pestrițe, întortocheate, accidentate. Terminase cu tîrguielile. Acum trebuia să se mai ducă doar la întreprin-

derea de transporturi a unchiului Prosper şi să-şi îndeplinească acolo slujba la pompa de benzină.

Drumul trecea prin faţa casei lui Étienne. Măcar de-ar fi fost el în oraş, dar plecase la Châtillon, lucra intr-un atelier mecanic.

Simone se împrietenise la toartă cu Étienne, băiatul ţinea la ea, o admira şi-i era devotat. Dar, la drept vorbind, nu era decît un băieţandru, ea se simţea mai mare decît el, deşi avea un an mai puţin ; şi chiar dacă ar fi discutat cu dînsul despre tot ce gîndea şi simţea acum, nu încăpea îndoială că Étienne n-ar fi fost în stare să-i explice tulburătoarele evenimente ce se petreceau. Cu toate acestea tare i-ar fi părut bine să-l poată vedea, căci era fratele Henriettei.

Colega ei Henriette fusese singurul om de care se simţise foarte apropiată, dar Henriette murise de un an şi acum nu mai avea pe nimeni cui să se destăinuiască. Cînd trecu cu coşul încărcat pe lîngă casa în care locuiseră Étienne şi Henriette, Simone se simţi foarte singură.

Dacă ar fi putut să stea de vorbă cu Henriette despre refugiaţi, fără îndoială că s-ar fi lămurit. Poate că s-ar fi certat, poate că Henriette i-ar fi spus vorbe grele, dar s-ar fi înţeles una pe alta. Henriette era tocmai opusul Simonei, vioaie, capricioasă, gata să facă cele mai neaşteptate lucruri. Îi plăcea să se certe şi să necăjească pe alţii. Simone nu se bătuse decît o singură dată la şcoală, atunci cînd Henriette vorbise cu dispreţ despre tatăl ei. Deşi foarte liniştită de obicei, în clipa aceea Simone se repezise la colega ei, mai măruntă şi mai slabă, o lovise crunt şi o zgîriase. Apoi s-a întîmplat ceva de necrezut : Henriette i-a cerut iertare şi au devenit prietene.

In ultima vreme, deşi trecuse de multe ori prin faţa casei aceleia, Simone nu se mai gîndise la Henriette. Aşa se întîmpla uneori. Zile întregi, săptămîni de-a rîndul nu se gîndea la Henriette, apoi se ocăra că nu-i e credincioasă. Nici măcar acum, cînd ar fi dorit

atît de mult să poată sta de vorbă cu Henriette, nu reușea să și-o înfățișeze. Chipul ei neînsuflețit, fața blîndă, ca de ceară, pe care o avusese cînd zăcea în sicriu, i se întipărise adînc în minte și chipul moartei îl putea evoca oricînd, dar pe Henriette cea vie, al cărei chip delicat, palid își schimba în fiece clipă expresia, cu greu și-o amintea. Îi apărea tot sub altă înfățișare, cînd batjocoritoare, cînd mîngîioasă, stîrnindu-i fie ură, fie o mare încredere. Ah, de-ar mai putea sta de vorbă cu Henriette!

Dar și mai mult simțea lipsa tatălui ei. Deși Pierre Planchard era mort de zece ani, i-a rămas mai viu în amintire decît Henriette. Simone n-avea decît cinci ani cînd el se prăpădise. Zvonurile despre moartea lui nu încetaseră încă. Pierre Planchard pierise în timpul unei călătorii în Congo, pe care o întreprinsese ca să studieze condițiile de muncă ale indigenilor; fusese întotdeauna un luptător pătimaș pentru cauza oprimaților. Prietenii lui spuneau că pregătise o carte în care, pe baza unui material foarte bogat și concludent, aducea grave acuzații împotriva exploatării negrilor. Drept urmare, concesionarii au făcut în așa fel, încît să-și găsească moartea într-o călătorie de studii în pădurile virgine. Manuscrisul lui Pierre Planchard a dispărut, iar cercetările oficiale în legătură cu moartea sa n-au lămurit nimic. „Ori mort, ori viu, tot atîtea parale făcea" — a spus odată doamna Planchard, mama unchiului Prosper. Pentru prietenii lui însă, Pierre Planchard a rămas un erou, un martir.

Fără îndoială că Simone nu-și putea aminti prea bine de tatăl său; nu avea nici cinci ani cînd l-a văzut ultima dată. Cu toate acestea i se părea că îl ține foarte bine minte. După cîte spunea, îi mai răsuna și acum în urechi vocea lui limpede, gravă și totodată atît de tinerească. Și mai cu seamă i-a rămas vie în amintire o întîmplare. Nu poate să uite ziua cînd tatăl ei a luat-o sus cu el în turnul catedralei Notre-Dame. Erau într-un grup mai mare. Firește, ea nu putea să urce cele trei sute șaptezeci și șase de

trepte. Rîzînd, ceilalți îi spuseră după un timp să ducă mai bine copilul jos. El însă, măcar că lumea protesta făcînd haz, a urcat-o pînă sus de tot, i-a arătat burlanele cu chipuri grotești, înfiorătoare, diavolii și himerele, domolindu-i frica stîrnită de monștri pînă cînd a ajuns să-i privească fără teamă, doar cu curiozitate.

Alte amintiri despre tatăl ei Simone nu mai afla decît în portrete, fotografii, tăieturi de ziare îngălbenite. Avea fața uscățivă, ochi mari, înfundați în orbite și păr bogat. I se spusese că ochii îi erau albaștricenușii, cînd foarte mînioși, cînd neînchipuit de veseli, iar părul blond-roșcat. În fotografii Pierre Planchard nu părea tînăr, dimpotrivă, mult mai vîrstnic decît era. Dar Simone, cînd își amintea de întîmplarea de la Notre-Dame, îl vedea foarte tînăr, rîzînd din toată inima, cu multe cute mărunte în jurul ochilor, care nu-l îmbătrîneau însă de loc. Așa și-l imagina de multe ori cînd se gîndea la el, și atunci îi apărea atît de limpede dinainte, de parcă ar fi fost viu.

La vila Monrepos nu se prea vorbea bucuros de Pierre Planchard. Ce-i drept, în ciuda divergențelor de opinii, unchiul Prosper îl iubise și-l admirase pe fratele său vitreg. Doamna însă vorbea de Pierre, fiul ei vitreg, cu o răceală apăsătoare și îi dădea Simonei să înțeleagă că tatăl său o lăsase fără un ban și că unchiul Prosper nu zicea totuși nimic. Dar vorbele trufașe ale bătrînei nu o făceau pe Simone decît să fie și mai mîndră de tatăl ei.

Ei, dacă ar fi fost el acum aici ! El ar fi înțeles de ce i se păruse astăzi coșul atît de greu și de ce îi dăruise tînărului refugiat bucata de brînză.

Între timp ajunse în dreptul palatului Noiret, clădire veche, frumoasă, unde își avea reședința domnul subprefect. Cum era bine cunoscută la subprefectură, își lăsă coșul greu la portar, ca să nu-l mai care pînă la întreprindere, pînă la care mai avea încă destul de mers.

După ce scăpă de coș, porni cu pași ușori spre Avenue du Parc, pentru a ieși din orașul vechi și a se duce la garaj. Dar înainte de a ajunge în strada către care se îndrepta, pînă a nu intra în orașul nou, se răzgîndi. Va trece pe la moș Bastide. Trebuia neapărat să vorbească despre cele ce văzuse, cu un om care îi arăta prietenie.

Moș Bastide, bătrînul legător de cărți, nu se bucura de simpatia celor de la vila Monrepos. Celor de acolo nu le plăcea s-o vadă pe Simone împreună cu el sau cu fiul lui, domnul Xavier, secretar la subprefectură. Unchiul Prosper și doamna strîmbau din nas cînd vorbeau despre părerile politice ale celor doi, iar despre bătrîn mai ziceau că e ramolit. Ce-i drept, moș Bastide părea cam caraghios, avea o fire sucită, cu toane. Se înfuria repede, nu cunoștea măsură, nici cînd lăuda, nici cînd critica pe cîte cineva, și cam amesteca trecutul cu prezentul. Dar avea încredere în Franța chiar și în zilele acelea cînd mulți își pierduseră cumpătul. Simone simțea o mare bucurie cînd îl auzea vorbind despre Franța. Și apoi era un prieten de-al tatălui ei, îl cunoscuse bine și îi povestea adesea despre el cu dragoste și mîndrie. Simone ținea, așadar, din toată inima la bătrîn și ar fi fost o mîngîiere pentru ea să-l vadă în ziua aceea atît de tulbure și neliniștitoare.

Moș Bastide locuia lîngă Petite Porte. Căsuța lui străveche, cîrpită și peticită de zeci de ori, sta tupilată la capătul colinei pe care era așezat orașul și privea în jos: de o parte — spre acoperișurile castanii, de felurite forme, ale cartierului vechi, de cealaltă parte — pînă în zare, peste valea șerpuitorului rîu Cerein.

Simone urcă scara cu trepte tocite și se uită pe fereastra ușii în atelier. Moș Bastide, deși acum la bătrînețe nu mai lucra, tot mai lega și încleia cîte o carte din cînd în cînd pentru plăcerea lui și își petrecea vremea mai mult în atelier. Îi erau dragi cărțile și avea o bibliotecă bogată.

Simone îl văzu și acum în atelierul plin de tot soiul de mărunțișuri și de mobilă bătrînească. Moțăia în fotoliu. Deasupra capului său, pe perete, era un tablou cu chipul luptătorului socialist Jean Jaurès[1], pe care moș Bastide îl venera din toată inima. Jean Jaurès fusese răpus înainte de război de un fanatic aținat de ziarele extremei drepte. Pentru moș Bastide, legătorul, Jaurès era simbolul trecutului glorios, simbolul Franței. În tablou, acesta era înfățișat dinaintea unui steag enorm, vorbind de la tribună mulțimii. Voinic, masiv, cu trupul mare, impunător și cu genunchii puțin îndoiți, cu gîtul tras între umeri, cu barba lată, nu prea lungă, aproape dreptunghiulară, și cu pălăria-i tare, rotundă pe cap, întindea mîinile în așa fel, de parcă ar fi vrut să ridice către el mulțimea care nu se vedea. Era impunător, un uriaș cu înfățișare patriarhală și profetică, blînd și dîrz totodată.

Simone stătu o clipă și se uită pe geamul ușii la bătrînul legător de cărți care moțăia în fotoliul așezat sub acest tablou. I se păru schimbat. Înainte îl văzuse

---

[1] Jean Jaurès (1859—1914) — unul din conducătorii aripei drepte reformiste a Partidului Socialist Francez și al Internaționalei a II-a. El a luat atitudine împotriva militarismului și a reacțiunii clericale monarhice; a dus o luptă energică împotriva acordării unui împrumut Rusiei țariste, care să înlesnească acesteia reprimarea mișcării revoluționare ruse.

Luptînd împotriva războiului imperialist, Jaurès a rămas pe poziții pacifiste, neînțelegînd necesitatea războaielor de eliberare națională și a altor războaie juste. Totuși el a avut mari merite în mobilizarea maselor muncitoare din Franța la lupta împotriva pregătirilor de război din ajunul primului război mondial.

Pe plan ideologic, Jaurès a opus teoriei revoluției socialiste ideea „transformării" treptate a capitalismului pe calea naționalizării proprietății private de către statul burghez. De asemenea, a susținut ideea renunțării la lupta de clasă și înlocuirea ei cu o politică de conciliere între burghezie și proletariat.

La 31 iulie 1914, Jaurès a fost asasinat de un mercenar al reacțiunii.

Ziarul „L'Humanité", întemeiat de Jaurès în 1904, a devenit începînd din 1920, organul central al Partidului Comunist Francez. (n.r.)

totdeauna foarte vioi, plin de neastîmpăr, înflăcărat, iar acum sta cocîrjat, prizărit în jilțul mare, nespus de bătrîn și zbîrcit. Simone îl cercetă cu tristețe și duioșie.

Își spuse că el n-are să se simtă bine dacă îl va surprinde în situația aceasta. Așadar, coborî, trînti ușa cu zgomot și urcă din nou scările tropăind.

De data aceasta îl găsi pe moș Bastide cît se poate de vioi, cu fața îmbujorată și capul strălucitor de alb întins înainte.

— Bună ziua, fetițo! zise bătrînul, vesel, apoi se îndreptă spre dulap, scoase o sticlă cu rachiu de nuci preparat de el și o pofti să bea.

Simone sorbi puțin, din politețe.

Apoi lucrurile se petrecură așa cum se așteptase.

— Auzi dumneata — izbucni bătrînul și, punîndu-i mîna pe umăr, o așeză pe un scaun. După aceea, plimbîndu-se agitat prin odaie, începu să vorbească enervat de ceea ce se petrecea: Uite unde am ajuns! exclamă cu mînie și arătă spre fereastra mică prin care se vedea valea rîului Cerein. Jos, pe șoseaua scăldată în soare, colbăită, se tîra încet convoiul nesfîrșit al refugiaților. E curată nebunie — spuse el. Nu trebuiau să fugă. S-au temut de o primejdie și au dat peste alta și mai mare. In loc să-i fi oprit, au fost îndemnați să plece. Acum blochează drumurile și rezervele noastre nu pot înainta. Nu știi ce să crezi, e guvernul chiar atît de incapabil, sau să fie la mijloc rea intenție?

Moș Bastide privea furios și dădea din mîini agitat; Simonei aproape că nu-i venea să creadă că doar cu cîteva minute înainte îl văzuse stînd ghemuit în fotoliu, prizărit, cocîrjat, nespus de bătrîn.

— Președintele Consiliului de Miniștri — continuă moș Bastide — a declarat la radio că corpuri întregi de armată nu se aflau pe pozițiile stabilite, că, în pofida ordinelor, anumite poduri n-au fost aruncate în aer. A demis paisprezece generali. El singur a lăsat să se înțeleagă că e vorba de trădare. Mulți spun,

printre ei și fiul meu Xavier, că oameni care dețin posturi înalte în societățile industriale, în „Comité des Forges", în „Banque de France", au fost siguri de la început că nemții vor învinge, dar faptul acesta, zic ei, nu le e de loc neplăcut unor astfel de oameni. Mi-e cu neputință să cred una ca asta! strigă înfierbîntat bătrînul și vocea i se subție de mînie deznădăjduită. Nu pot crede una ca asta cu capul meu bătrîn. Știu de ce sînt în stare fasciștii. De cînd l-au răpus pe Jaurès, știu de ce sînt în stare cele două sute de familii. Le cred capabile de orice, dar de una ca asta, nu. Se opri deodată locului în fața ei și, arătînd spre tabloul cu chipul lui Jaurès, cită vorbele maestrului, iubit pînă la divinizare: „Există un produs istoric numit Franța. S-a format în decurs de veacuri, din dureri comune și din năzuințe comune. Fără îndoială, există luptă de clasă, puternice contradicții sociale, dar ele nu schimbă noțiunea de patrie". Crezi tu — o întrebă el pe Simone aproape amenințător — că se află vreun francez care să fie în stare să trădeze Franța în clipe de primejdie? Care să arunce populația pe drumuri? continuă apoi, arătînd spre convoiul refugiaților. Eu nu cred — căută să se convingă singur. Refuz să cred! strigă furios și lovi cu palma în masă.

Simone îl privea cu ochii ei serioși, minunați. Moș Bastide era cu gîndul la idealurile vechii Franțe și nu voia să admită că Franța aceea nu mai exista. Bătrînul mărunțel, neajutorat, viteaz și oarecum ridicol lupta pentru idealurile lui apuse.

— Numai avocații sînt de vină — continuă el, începînd să se plimbe din nou de colo pînă colo. Numai politicienii și avocații care guvernează Franța. Au stat cu mîinile în sîn și au privit cum se înarmează nemții, cum le dau în acest scop bani financiarii noștri, au stat și au privit liniștiți cum cele două sute de familii de la noi își transferau capitalul în America și vindeau oțelul nostru nemților; n-au făcut decît să discute și să ducă tratative, și iar să discute

și să ducă tratative, pînă cînd iată unde am ajuns! zise arătînd din nou spre refugiații care treceau pe șosea.

Cînd îl auzea ocărîndu-i pe avocați, Simone simțea o aprigă satisfacție. Din pricina avocaților a rămas știrbită amintirea tatălui ei și lipsită de cinstea care i se cuvenea. Avocații au tărăgănat cercetările privitoare la pieirea lui în pădurile virgine din Congo și, pînă la urmă, le-au părăsit de tot.

Moș Bastide mai tună și fulgeră o vreme împotriva avocaților, apoi se întrerupse în mijlocul unei fraze, se opri în fața Simonei și-i zîmbi. Deși era atît de îndurerat și mînios, pe buze îi apăru un zîmbet prietenos, ce-i drept, cam silit.

— Dar, fără îndoială, fetițo, că nu de aceea ai venit, ca să-mi descarc sufletul înaintea ta. Nici măcar din rachiul de nucă n-ai gustat. Dar lasă că am eu ceva pus deoparte pentru tine — zise bătrînul și se duse în camera vecină, cu pasul lui țeapăn înadins vioi.

Simone bănuia ce are să-i aducă. Ei îi plăcea tare mult să citească; tot timpul liber, de altfel destul de puțin, și-l petrecea aplecată deasupra cărților. Moș Bastide, care știa acest lucru, o sfătuia ce să citească și-i împrumuta cărți.

In curînd se întoarse cu cîteva volume. Le împachetă cu multă îndemînare și legă pachetul cu sfoară. Simone îi mulțumi. Apoi își luă rămas bun. Stătuse la bătrîn mai mult decît avusese de gînd.

Moș Bastide se apropie iar de firida ferestrei și privi țintă pînă în depărtare la coloana de refugiați ce șerpuia pe tot întinsul șoselei.

— E o infamie! strigă furios. Dar — se consolă apoi — Franța a decăzut uneori și mai mult, totuși s-a ridicat din nou. Minunea s-a săvîrșit de fiecare dată.

Increderea lui o emoționă pe Simone. Cu toate acestea se întreba cum se va putea săvîrși minunea,

dacă nu se acționează în nici un fel și totul se reduce numai la așteptare. Nu pomenise chiar el cu cîteva clipe înainte de o zicătoare din răsărit: „Cine, dacă nu tu? Și cînd, dacă nu acum?"

2

GARAJUL

În timp ce cobora cu pași repezi strada în scări care ducea spre centrul orașului vechi, îndoiala i se risipi. Făcuse bine că trecuse pe la moș Bastide. Se simțea cu inima mai ușoară. Franța va ieși din impas.

Strada dădea în Rue de l'Arquebuse, unde, la numărul 97, se afla cea mai impunătoare casă din orașul vechi. Numărul era scris cu cifre mari, ornamentate, după moda veche: „Rue de l'Arquebuse 97". Simone învățase la școală că palatul acela frumos aparținuse pe vremuri vechii și nobilii familii Trémoille, iar mai tîrziu familiei Montmorency. Acum, după cum indica o placă mare, strălucitoare, de aramă, în casa aceea își avea biroul avocatul și notarul Charles-Marie Levautour. Da, palatul acela impunător aparținea maestrului Levautour, și Simone, trecînd azi pe acolo, simți o aversiune și mai puternică decît de obicei. Maestrul Levautour, un fost coleg de școală al tatălui ei, de aceeași vîrstă cu el, era unul dintre avocații din pricina cărora nu se cinstea memoria lui Pierre Planchard după cum merita. El a alimentat într-una campania împotriva lui Pierre Planchard cu articole veninoase și a împiedicat comuna Saint-Martin să-i închine o placă comemorativă. Simone îl ura din răsputeri. Levautour era unul dintre aceia împotriva cărora tunase și fulgerase moș Bastide, făcea parte dintre avocații aceia care, gătiți cu

robă, tocă și coleretă albă, despuiau prin mii de șiretlicuri poporul de dreptul său și erau vinovați de nenorocirea care lovise acum Franța.

Simone ajunse din nou în Avenue du Parc, aproape de strada ce ducea spre garaj. Era tîrziu și acasă o mai aștepta o grămadă de treabă la bucătărie și în grădină. Ar fi putut să nu se mai ducă la garaj și să plece de-a dreptul acasă. Avea o scuză serioasă: pierduse o mulțime de timp cu aprovizionările. În afară de aceasta, serviciul la pompa de benzină i se părea azi mai nesuferit ca oricînd. Apoi se gîndea cu groază la privirile obraznice pe care i le arunca șoferul Maurice și la cuvintele urîte ce i le va adresa desigur acolo.

Se afla, așadar, din nou în Avenue du Parc, unde se despărțea drumul spre casă și cel spre garaj; stătu o clipă locului, nehotărîtă, șovăind. În cele din urmă totuși, deși n-o îndemna de loc inima, coborî pe Avenue du Parc spre garaj. Nu voia să fie lașă. Dacă ar vedea că lipsește de la pompă, șoferul Maurice ar crede că n-a venit din pricina lui, că se teme de vorbele lui. Dar nu, ea nu se teme de loc.

Oricît de repede merse și oricît de drept era drumul care ducea la vale, tot îi trebui un sfert de oră pînă să ajungă. Întreprinderea de transporturi Planchard se afla la marginea dinspre apus a orașului nou, în locul unde șoseaua principală spre Saint-Martin dădea în larga șosea 6, care făcea un larg semicerc în jurul colinei orașului. Întreprinderea de transporturi Planchard nu se afla chiar la stradă; ca să ajungi pînă la ea, trebuia să străbați un drum anume construit pe un imens teren care îi aparținea.

Unchiul Prosper luase măsuri serioase împotriva unei eventuale invazii a refugiaților. Închisese cu un lanț drumul ce ducea la întreprinderea lui, așezase o placardă uriașă pe care scria: „Fundătură, nu duce decît la casă" și pusese doi ambalatori să stea de pază. Pe porțile închise ale zidului care înconjura garajul lipise un anunț cu litere de o șchioapă: „Nu

avem benzină, nu avem utilaj pentru automobile, nu facem reparații, nu avem hărți".

Și aici Simone izbuti să pătrundă tot numai cu ajutorul anumitor semnale pe care le dădu celor dinăuntru. Intîi se prezentă la birou. După învălmășeala înnebunitoare de pe stradă, camerele i se părură pustii și liniștite. Afișele multicolore de pe pereți păreau acum și mai absurde: camioane uriașe se cățărau pe poteci periculos de abrupte, vapoare enorme, cu carene impresionante spintecau valuri înspumate, drumuri romantice șerpuiau prin munți prăpăstioși.

Simone se gîndi o clipă cît de vastă era întreprinderea pe care o întemeiase unchiul Prosper. Întreprinderea de transporturi Planchard nu asigura numai marele trafic de mărfuri din întreg departamentul, mai ales transportul lemnului și al vinului, nu avea numai diferite linii de autobuze, dar construise și drumuri prin munții din tenebroasele ținuturi romantice din răsăritul țării și organizase o înfloritoare industrie a turiștilor străini.

Simone se miră că nu dădu încă de la intrare de unchiul Prosper. De obicei, oriunde te-ai fi aflat, în orice parte a marii întreprinderi, nu se putea să nu-l zărești sau să-l auzi pe omul acesta plin de viață; părea că e pretutindeni: în birouri, în garajul spațios, în curte, dînd dispoziții cu glasul lui profund și răsunător sau flecărind voios. Acum, în timpuri atît de grele, fata își închipuise că-l va vedea și mai ocupat.

Domnul Peyroux, contabilul, o lămuri însă că șeful se închisese sus, în biroul lui, și nu voia să fie deranjat. Discuta cu marchizul de Saint-Brisson, castelanul. Domnul marchiz, îi șopti pătruns de un adînc respect domnul Peyroux, binevoise să vină personal de la castel ca să vorbească cu domnul Planchard, întrucît telefonul nu funcționa. Respectul care-l copleșea făcea ca domnul Peyroux, care avea o față ca de iepure, să pară un prostănac.

Cu domnișoara Simone vorbea deschis, fără rezerve. Era devotat firmei și mîndru că se numără printre salariații domnului Planchard, pe care îl admira, iar în domnișoara Simone vedea o rudă a patronului. I se părea, așadar, de la sine înțeles că și ea va socoti o mare cinste faptul că un domn ca marchizul de Saint-Brisson era nevoit să ceară ajutorul domnului Planchard. Ceilalți funcționari din birou zîmbeau însă și clipeau cu înțeles către Simone; făceau probabil glume răutăcioase în legătură cu afacerile pe care i le propunea marchizul, „fascistul", colo sus, în birou, unchiului său.

După ce i se dădu cheia de la pompă, Simone se duse să-și ia serviciul în primire. Străbătu curtea. De obicei domnea acolo o activitate intensă: turisme, autobuze, autocamioane grele intrau și ieșeau, erau reparate, verificate, încărcate cu marfă, descărcate. Acum curtea se întindea pustie sub soarele dogoritor. Pe bancă, la umbra zidului, ședeau fără nici o treabă bătrînul șofer Richard, ambalatorul Georges și alți doi inși. Simone răsuflă ușurată cînd văzu că șoferul Maurice nu se afla printre ei.

Situația fetei nu era prea ușoară acolo, la garaj. Unchiul Prosper avea o fire veselă, se purta prietenește cu oamenii, chiar afectuos, și se dovedea generos cîtă vreme nu intrau la socoteală interesele întreprinderii. În felul acesta le cîștigase simpatia. Dar cînd era vorba de afaceri, nu știa de glumă, și acum, pe timp de război, pretindea oamenilor cam multe. Adesea se iveau grave nemulțumiri. Dar oamenii erau la cheremul patronului, el hotăra care dintre ambalatori și șoferi să fie declarați indispensabili, prin urmare scutiți de front, așa că nu îndrăzneau să crîcnească. În schimb socoteau că-și pot vărsa necazul pe Simone, ruda săracă a patronului. Nu vedeau în ea o tovarășă de muncă, ci omul patronului, li se părea că-i controlează, că-i spionează, și nimic nu i-ar fi putut întărîta mai rău. De aceea le făcea o deosebită plăcere

să-şi descarce mînia împotriva patronului cînd era ea de faţă.

Pe de altă parte, unchiul Prosper o punea la treburi pe care nu putea sau nu voia să le încredinţeze altor salariaţi. Slujba ei la pompa de benzină era tot de natura aceasta.

Firma Planchard acaparase mari rezerve de benzină, care depăşeau cota ce îi revenea în urma dispoziţiilor de raţionalizare. Domnul Planchard, ştiind că nu-i de dispreţuit nici un bănuţ şi nedîndu-se înapoi nici de la afaceri mai mărunte, vindea benzină la negru celor care erau dispuşi şi aveau posibilitatea să plătească un preţ pipărat. În timpul din urmă benzina ajunsese mai valoroasă decît vinul de cea mai bună calitate, şi domnul Planchard ridica neîncetat preţul. Băgase însă de seamă că aveau loc scene penibile dacă punea la vînzarea benzinei un salariat în toată firea. Cumpărătorii înjurau, strigau şi apoi se răspîndeau tot felul de vorbe neplăcute în oraş. De aceea luase hotărîrea să nu vîndă benzina decît o oră pe săptămînă, într-o singură după-amiază, şi să pună să îndeplinească serviciul la pomă o fetiţă neştiutoare, care habar n-avea de nimic şi executa doar un ordin.

Simone se aşează lîngă pompă cu faţa întunecată, îndîrjită. În rochia ei verzuie, cu dungi, drăguţă, stătea nemişcată alături de pompa vopsită cu lac roşu, care strălucea ţipător în soarele puternic.

Veni un cumpărător. Cînd Simone îi spuse preţul, el tresări dîndu-se un pas înapoi, mai întrebă o dată, strînse din buze, şovăi, se hotărî, i se puse un nod în gît şi plăti. Al doilea cumpărător se indignă şi plecă. Al treilea înjură cum îi veni la gură, dar plăti.

Simone nu putuse suferi niciodată negustoria asta, dar de zece ani, de cînd o creşteau cei de la vila Monrepos, i se tot băgase în cap că unchiul Prosper ar fi un mare, un desăvîrşit om de afaceri, şi că tot ce făcea el era bine. Dacă hotărîse să stea ea la pompă însemna că aşa era bine. Slujba pe care o în-

deplinea la pompă era cel mai neînsemnat lucru pe care îl putea face pentru un om căruia îi datora atît de mult.

Astăzi însă slujba ei la pompa de benzină i se părea mai grea ca oricînd, fiindcă îi stăruiau și i se învălmășeau în minte o sumedenie de imagini. Erau imagini de tot felul care se suprapuneau: automobilele și căruțele îngrămădite una într-alta în care ședeau apatici oameni roși de mizerie; fața uscățivă a tatălui ei, cu părul roșcat și ochii albaștri-cenușii, cînd veseli, cînd mînioși, înconjurați de nenumărate cutișoare; tînărul refugiat de pe gardul de zid de la „Hôtel de la Poste" privind-o răutăcios după ce i-a dat bucata de brînză „roblechon"; mărunțelul moș Bastide stînd în firida adîncă a ferestrei și privind în jos, la șosea, neputincios, cuprins de furie, emoționat și caraghios.

Dar pe fața ei tînără, osoasă, nu se oglindea nimic din cele ce-i vedeau ochii minții. Ceilalți o condamnau și se uitau cu dispreț cum se ține de negoțul acela mîrșav nedemna fiică a lui Pierre Planchard, prințesa cerșetoare, care nici măcar nu se alege cu recunoștință sau cu vreun cîștig din trebșoara pe care o face. Simone auzea cuvintele celor jefuiți și se străduia să nu le audă, după cum se străduia să nu asculte nici ce vorbeau ambalatorii și șoferii, dar asculta totuși.

Noroc, cel puțin, că nu se afla și Maurice acolo!

În spatele ei se întindea fațada garajului imens. Prin fereastra deschisă din apropiere răzbătea plescăitul apei din camera de dușuri a șoferilor, care era foarte cercetată în după-amiaza aceea înăbușitoare. Îi auzea pe oameni gîlgîind și pufăind. N-ar fi fost de mirare ca și Maurice să se găsească înăuntru. În cazul acesta putea să se ivească dintr-o clipă într-alta și fără îndoială că n-o va cruța, că iar va spune vorbe urîte.

Într-atît o chinuia așteptarea lui, încît aproape se bucură cînd îl văzu ivindu-se în ușa garajului.

Stătea țeapănă și privea drept înainte. Dar în imaginație vedea fiecare pas pe care îl făcea, îi vedea fața mare, cu trăsături viguroase, statura oarecum scundă, îl vedea cum se îndreaptă agale, cu pașii lui mari, leneși, legănați, către ceilalți, cum îi salută din cap și cum se înghesuie toți pe bancă pentru a-i face și lui loc.

Maurice era tînăr, obraznic și părerile lui politice îi displăceau unchiului Prosper. Unchiul zicea că e un instigator, că vîră zîzanii în loc să-i fie recunoscător că l-a scăpat de front. Dar nu se găsea șofer mai bun ca el în tot ținutul. Fusese încă de foarte tînăr maistru-șofer la „Citroen" și unchiul Prosper plătise bani buni ca să-l poată scoate de acolo. Ceilalți salariați țineau la el și ar fi fost greu să-l poată concedia acum; de aceea unchiul Prosper căuta să-și înăbușe ciuda.

Maurice ședea lîngă ceilalți, cu cămașa lui albastră larg deschisă, și asculta ce spun. Discutau firește despre refugiați și comentau veștile de pe front.

Nimeni nu putea să creadă că nu mai există front, nimeni nu voia să admită că s-a produs catastrofa. Vorbeau despre linia Maginot, ziceau că, desigur, generalii Pétain și Weygand au un plan, că, și dacă nu va fi apărat Parisul, se va opune fără îndoială rezistență pe Loire. Era cu neputință ca Franța să se prăbușească așa, peste noapte.

— Franța? intră în vorbă Maurice, care tăcuse pînă atunci. Care Franță? Explicați-mi, vă rog, și mie care Franță. Franța celor două sute de familii? Franța celor două milioane de rentieri? Sau Franța voastră, Franța mea? S-a vorbit atîta despre Franța, încît nici nu mai există. Ce e Franța? întrebă el, batjocoritor. Femeia de pe timbrele poștale, femeia cu bonetă frigiană? Vocea îi era răsunătoare, aproape stridentă, dar el nu se înfuria, vorbea liniștit, cu o anumită politețe usturătoare.

Simone ședea lîngă pompa cea roșie și, după cum se părea, nici nu lua seama la ce vorbeau cei de pe

bancă. Dar în sinea ei era revoltată că Maurice vorbea așa și că ceilalți nu protestau. Întrebase: „Ce e Franța?" De ce nu-i spuseseră lămurit? Cine nu știe ce e Franța, cine nu simte ce e? „Franța e... Franța e..." Simone rămase uluită. Deodată își dădu seama că nici ea nu era în stare să spună ce e Franța. Dar se reculese repede. Firește, dacă încerci la repezeală să spui ce înseamnă, nu găsești cuvintele, totuși o simți. Ținem de ea, asta e; fiecare e o părticică din ea. Dacă Maurice nu simte acest lucru, atunci e un biet om demn de plîns, un om fără inimă.

Între timp Maurice le explica celorlalți, nu pentru întîia oară, că ceea ce se petrecea nu era un război adevărat, că nu fusese niciodată război. Nu se putea spune că nemții îi învinseseră pe francezi într-un război adevărat. Mai curînd fasciștii din interiorul țării, cagularzii, unii ca Flandin, Laval și Bonnet, predaseră patria, celor de peste Rin, cu care erau în cîrdășie. Puseseră de mult totul la cale, iar Pétain, fostul defetist de la Verdun, n-avea ce să mai facă. Maurice vorbi de legătura dintre capitalul monopolist francez și cel german, dintre industriașii francezi și cei germani. Corb la corb nu scoate ochii. Fără îndoială că fasciștii noștri, „domnii aceștia", îl iubesc mult pe Hitler, care le garantează 60 de ore de muncă pe săptămînă. Nu tancurile germane au înfrînt Franța, ci cartelul oțelului de la noi, vechile noastre cunoștințe din cele două sute de familii.

Cînd vorbea Maurice, cu vocea lui răsunătoare, cîteodată aproape stridentă, despre „domnii aceștia", nu se exprima vag, mulțumindu-se cu generalități, ca moș Bastide. Vorba lui era tăioasă și sigură.

Simone, lîngă pompă, recunoscu că Maurice vorbea cu un fel de obiectivitate care îi dădea un aer de superioritate. Dar tocmai acest aer de superioritate îi întărîta pe ceilalți. Iar dacă se găsea cineva să-l înfrunte, Maurice se referea la fapte și la cifre și-i închidea gura. De cîteva ori s-au pus la îndoială cifrele

pomenite de el, dar mai tîrziu s-a dovedit că ayusese dreptate.

Simone însă nici nu se gîndea să se lase convinsă de cifrele şi faptele citate de Maurice. In sinea ei le respingea pătimaş. Maurice nu era drept, nu cerceta decît o faţă a lucrurilor. Pentru el nu exista decît alb sau negru, dreapta sau stînga. Pentru el, oricine nu-i împărtăşea absolut toate părerile era un prostănac sau un ticălos, un fascist.

Simone îl auzi spunînd :

— Poate că am fi izbutit să stîrpim cele două sute de familii de la noi atunci cînd eram aliaţi cu burghezia de stînga şi aveam majoritatea. Dar cînd să pornim atacul, prietenii noştri burghezi s-au înmuiat. Aşa se întîmplă întotdeauna. Cînd e la o adică, aliaţii noştri care aparţin altor clase sociale ne părăsesc, chiar cei bine intenţionaţi.

Ceilalţi tăceau. Maurice arătă cu capul în sus, spre biroul domnului Planchard.

— „Flecarul" — le demonstră el — s-a pretins totdeauna mare patriot, totdeauna a fost un adversar al marchizului, fascistul, dar acum iată : duce tratative cu el !

— Ţine-ţi, mă, limba aia otrăvită — spuse blînd bătrînul şofer Richard. E drept, şeful flecăreşte cam mult, dar cînd eşti la nevoie, îşi dezleagă punga. A fost frumos din partea lui că a dăruit două maşini refugiaţilor.

— Da — zise ironic Maurice — rablele alea străvechi, cele două maşini Peugeot. Pot să se socotească norocoşi refugiaţii, dacă vor ajunge cu ele pînă la Nevers. In schimb, „Flecarul" şi-a făcut faimă de om mărinimos şi acum poate refuza cînd se va cere mai mult de la el.

— Eşti nedrept — îşi dădu părerea şi ambalatorul Georges. Nu-l poţi înghiţi şi pace.

— Eu văd lucrurile aşa cum sînt — răspunse Maurice. Pe voi v-a orbit cu flecăreala lui. Refugiaţii au nevoie de benzină mai mult decît de pîine. Rezer-

voarele lui sînt pline. Că vinde benzină la negru, am văzut, dar că le dă lor, nu.

— Nu numai el vinde benzină la negu — zise calm bătrînul Richard și scuipă.

— Și-apoi, pentru cele două mașini Peugeot a dat benzină — zise ambalatorul Georges.

— Nu sînt profet — le spuse Maurice — dar să vedeți de n-o fi așa : cînd s-o ivi primejdia „Flecarul" se agață de pulpana celor două sute de familii.

— Ce să se mai ivească primejdia, că s-a și ivit — răspunse bătrînul Richard.

Maurice își îndreptă ochii căprui, inteligenți spre ceilalți și zîmbi șiret.

— Chiar așa — recunoscu el. Tocmai de aceea pun rămășag pe o sticlă de „Pernod" și zece pachete de „Gaulois" că pînă la urmă nu refugiații vor primi mașinile lui, ci marchizul, ca să-și transporte vinurile.

Simone îl iubea pe unchiul Prosper. O luase la el, îi ținea loc de tată, făcea parte din familia lui. Iar lui îi era dragă și-i făcea uneori cîte o bucurie. Cînd se duceau la cinematograf, o lua și pe ea ; cînd se întorcea dintr-o călătorie, îi aducea cîte ceva. Anul trecut a luat-o cu el la Paris și au stat acolo două săptămîni. Unchiul Prosper era prietenos cu toată lumea și avea o inimă simțitoare. Toți țineau la el, chiar dacă-l înjurau uneori. Numai Maurice îl ura, Maurice îl vorbea de rău fiindcă îl ura. Simone simțea întotdeauna o împunsătură în inimă cînd îl auzea numindu-l „Flecarul".

Ambalatorul Georges avea dreptate : Maurice „nu putea să-l înghită". Maurice nu putea să-i înghită pe toți cei care aveau bani. Era un om cu prejudecăți, un om veninos.

„Te miri cum de are îndrăzneala să facă atîta gură — își zise Simone. Tună și fulgeră împotriva unchiului Prosper că tratează cu marchizul, cînd el însuși caută scăpare la unchiul Prosper, ca să nu fie trimis

pe front. Alţii luptă şi mor sub tancuri, în timp ce el stă sub duş, apoi se aşază comod pe bancă, la umbră, fumează şi ţine discursuri sforăitoare. Nici n-am să mai ascult ce trăncăneşte, puţin îmi pasă de el."

Dar chiar în clipa aceea îl auzi cum spunea cu siguranţa lui care o scotea din fire:

— Pînă la urmă tot noi, oamenii nevoiaşi, plătim oalele sparte. Noi totdeauna am fost trădaţi şi jertfiţi.

Cuvintele acestea i se întipăriră fără voia ei în minte. Se străduia şi mai mult să nu se mai gîndească la Maurice. Dar oricît privea de neclintit drept înainte, tot numai pe el îl avea parcă în faţă, îl vedea cum stă comod pe bancă, fumînd, cu cămaşa albastră descheiată, şi cum ceilalţi îi ascultă vorbele.

Simone nu observase ca el să se fi uitat măcar o singură dată spre pompă. Totuşi era încredinţată că ceea ce vorbea era şi pentru ea. Maurice nu o socotea printre cei nevoiaşi, măcar că ea n-avea un ban. Credea şi despre ea, ca şi despre unchiul Prosper, că la o adică se va tîrî pe burtă în faţa celor două sute de familii. Era sigură că în curînd va rosti cu vocea lui obraznică cine ştie ce cuvinte josnice şi despre ea.

Maurice făcu o mică pauză. Nu se uită nici acum spre ea, dar Simone simţea că şi-a pus mîna stîngă în şold, aşa cum avea obiceiul cînd spunea vreo grosolănie. Îndată vor răsuna fără îndoială cuvintele grele, jignitoare, la care se aştepta şi care o îngrozeau.

— Fireşte — îi auzi vocea sonoră, obraznică — domnişoara nepoată iar stă coardă.

Simone nici nu clipi. Făcea pe surda. Pînă atunci nu auzise expresia „a sta coardă", doar cu totul întîmplător, o singură dată, „a fi coardă". Era însă convinsă că Maurice îi adusese cea mai mare injurie ce se poate aduce cuiva.

Ce-i făcuse ea lui Maurice de o ura atîta? Îi venea să plîngă cu hohote. Dar se stăpîni şi continuă să privească ţintă înainte. Fireşte, i se aprinseseră obrajii, dar asta nu însemna nimic. Cînd stai în soare pe o astfel de arşiţă nu-i de mirare că ai faţa roşie.

Maurice e considerat un tovarăş bun. Toţi îi cer sfatul şi el li-l dă cu plăcere, iar poveţele lui sînt totdeauna bune; Maurice e un „descurcăreţ", nu-i situaţie, oricît de încurcată, din care să nu găsească o ieşire. Îşi bate capul pentru alţii, le-a venit multora în ajutor şi caută neîncetat să fie de folos altora. Numai pentru ea nu e tovarăş bun.

Şi totuşi Maurice e un partizan al tatălui ei. Pierre Planchard, zice el, a fost, ce-i drept, un idealist şi un romantic de felul lui Jaurès, dar mai rar aşa băiat. Expresia aceasta în gura lui Maurice era cea mai mare laudă ce se putea aduce cuiva. Cu toate astea pe ea o insulta şi o jignea cu orice prilej. Pentru el ea nu era fata lui Pierre Planchard, o punea în categoria celor de la vila Monrepos, a oamenilor cu stare, a duşmanilor.

Ce ar fi vrut să facă? Unchiul Prosper îi cerea să muncească pentru a răsplăti tot binele pe care-l aflase la el. Era dreptul lui. Şi ea nu făcea decît să-şi îndeplinească datoria, aşa că era o mojicie din partea lui Maurice că o batjocorea din pricina asta.

De ce i-o fi ea oare atît de nesuferită lui Maurice? Cu celelalte fete e prietenos. Obraznic, dar prietenos. Se spune că îi place să stea de vorbă cu fetele. Cică are multe drăguţe.

De multe ori îi venise să-l oprească şi să-l întrebe ce are, la urma urmei, cu ea. Dar se stăpînea şi tăcea. La fel şi acum se sili să nu-i arate cît de mult o amărîseră vorbele lui.

Stătea lîngă pompa cea roşie, cu faţa întunecată, şi îndeplinea slujba la care fusese pusă. „Stătea coardă". Ei da, mai abitir acum! Şi avea să stea şi

mîine, şi poimîine. Aşa o îndemna mîndria. Poate că într-o bună zi Maurice îşi va da singur seama că e nedrept cu ea.

Se uită la ceasul mare aflat deasupra uşii pe unde se intra în birouri. Dacă voia să nu-şi stîrbească demnitatea, trebuia să mai stea pînă se împlinea ora. Numai după aceea îşi putea îngădui să plece. Mai avea de aşteptat optsprezece minute.

Optsprezece minute trec anevoie. Faţa ei arsă de soare, roşie, năduşită pare senină, dar sub fruntea-i lată, îndărătnică, se învălmăşesc gînduri şi imagini din ce în ce mai multe şi mai chinuitoare. Unchiul Prosper şi marchizul, fascistul cu care tratează sus, în biroul lui. Bucata de brînză „roblechon" pe care i-a dat-o băiatului de pe zidul grădinii. Cartelul oţelului, cele două sute de familii, avocaţii îmbrăcaţi în robe negre, cu tocă pe cap şi cu colerete albe, recurgînd la şiretlicuri. Maurice, care e prietenos cu toate fetele şi numai ei îi otrăveşte zilele cu vorbe goale. Imaginea lui Jean Jaurès, a romanticului şi idealistului, stînd, enorm, în faţa steagului uriaş şi, sub acest tablou, ghemuit în fotoliu, neajutorat şi peste măsură de bătrîn, moş Bastide.

Încă şapte minute.

În sfîrşit s-a împlinit ora, acum poate să plece. Cu paşii ei hotărîţi, cam apăsaţi, străbate curtea.

— La revedere, domnişoară! strigă Maurice, cu vocea lui sonoră, obraznică.

Pare ceva normal şi totuşi e aproape o insultă.

— La revedere! răspunde Simone, silindu-se să vorbească la fel de normal; dar vocea ei e profundă şi melodioasă; a moştenit vocea frumoasă a familiei Planchard, şi cuvintele ei par o sfidare.

După ce predă cheia la birou, porneşte către casă. Trece pe la subprefectură şi îşi ia coşul. Arşiţa s-a mai domolit. Totuşi căldura i se pare înăbuşitoare, drumul lung şi coşul foarte greu.

3

VILA MONREPOS

După ce se spălă bine şi se aranjă pentru cină, Simone intră în camera în care familia obişnuia să-şi petreacă mai tot timpul zilei. Îşi pusese rochia maro şi deasupra un şorţuleţ, fiindcă, deşi mînca la masă cu ceilalţi, trebuia să alerge adesea la bucătărie, să pună la punct felurile de mîncare şi să le servească.

In seara aceea unchiul Prosper avea să vină mai tîrziu acasă, poate chiar foarte tîrziu, aşa spusese de dimineaţă, iar doamna nu coborîse încă din camera ei. Aşadar, Simone mai avea timp să se odihnească puţin. Se aşeză fără vlagă pe scaun, punîndu-şi în poală mîinile mari, curate, înăsprite de muncă. Era tare obosită după atîtea treburi şi emoţii. Dar acum nu mai avea decît să servească masa şi să spele vasele.

În cameră se întunecase şi era linişte. Încăperea aceea mare, căreia îi ziceau camera albastră, avea un aspect impunător, fiind încărcată cu mobilă veche burgundă. Înainte, familia Planchard locuise în oraşul vechi; unchiul Prosper ridicase doar de cîţiva ani casa aceea tihnită, vila Monrepos, departe de întreprinderea sa, afară din oraş, la răsărit, de unde se deschidea o vedere minunată spre valea şerpuitoare a rîului Cerein, iar în cealaltă parte — spre munţii împăduriţi şi cătunul Noiret. Domnul Planchard ţinea să ducă o viaţă plăcută.

Simone şedea pe un scăunaş: ştia unde îi e locul în casa Planchard, era o toleratâ, fusese primită acolo din milă. Uşa mare, cu draperie, care dădea spre sufragerie, era deschisă şi fata examină mecanic masa aşternută pentru cină. O aşezase cu grijă, căci la vila Monrepos se obişnuia să se mănînce după ceremonialul tradiţional. Multe farfurii, multe tacîmuri, multe pahare, fiecare la locul şi în ordinea cu-

venită, după felurile de mîncare ce urmau să se servească, așa cum se stabilise în amănunt, ca de obicei, încă din ajun. Simone și le rememoră încă o dată în fugă. Cleștii pentru melci și bolurile de spălat pe mîini erau acolo, vinul de Chablis fusese pus în frapieră, pentru jigou farfuriile trebuiau să fie fierbinți, vinul de Pommard se afla de mult în coșulețul de răchită, ca să aibă temperatura potrivită. Castronul de salată și tacîmul de lemn erau în bucătărie, la îndemînă, foile de hasmațuchi le și tăiase mărunt, deși ar fi trebuit s-o facă doar cu o clipă înainte de a le servi, dar atunci ar fi întîrziat cu salata, n-ar fi dus-o îndată după jigou, după cum e destul de greu să nu faci o pauză mai mare și între melci și jigou. Lichiorurile și marmelada de portocale pentru clătite se aflau pe bufet; unchiului Prosper îi plăcea să se ocupe el însuși, la masă, de clătite.

In odaie întunericul creștea tot mai mult. La celelalte încăperi Simone închisese obloanele și trăsese perdelele, așa cum erau dispozițiile, ca să nu răzbată nici o rază de lumină afară. Aici însă, în camera albastră și în sufragerie, o va face după ce va veni doamna. Simonei îi plăcea mai mult să stea în întuneric decît cu lumina aprinsă.

Iată că vine doamna.

Pe Simone o cuprindea întotdeauna mirarea cît de ușor calcă, deși e atît de înspăimîntălor de grasă și de greoaie; respirația îi era mai zgomotoasă decît pașii.

Doamna purta, ca de obicei, o rochie neagră de mătase și era coafată cu grijă. Părul nu-l avea chiar alb, ci de o culoare ciudată, spălăcită. Trebuie să fi fost în vîrstă de șaizeci, șaptezeci și ceva de ani. Simone nu știa prea bine, fiindcă la vila Monrepos nu se vorbea de vîrsta doamnei.

Simone se ridică.

— Ai putea să închizi obloanele — spuse doamna încet și liniștit.

Era întotdeauna politicoasă, nu se enerva niciodată sau, chiar dacă se enerva, nu lăsa să se vadă acest lucru şi nu făcea decît rareori observaţii. Cu toate acestea, orice poruncă pe care o dădea părea o mustrare, şi cînd doamna se afla undeva, pe aproape, Simone avea impresia că fiecare mişcare îi e supravegheată de un ochi sever.

Simone închise obloanele şi aprinse lumina atît în camera albastră cît şi în sufragerie; becurile erau mari, puternice, fiindcă doamna dorea să aibă în jur lumină strălucitoare. După aceea Simone se aşeză din nou pe scăunaş; dar acum nu mai şedea destinsă, nu-i mai era îngăduit să aibă o ţinută neglijentă, îşi începuse din nou serviciul.

Doamna se aşeză în fotoliul cu speteze pentru sprijinit capul, fotoliu în care obişnuia să aştepte în fiece seară întoarcerea unchiului Prosper. Nu era prea înaltă, însă grozav de voluminoasă şi şedea ţeapănă, căci îşi strînsese cărnurile în corset. Ochii ei mici, duri nu priveau spre Simone, dar simpla ei prezenţă, atît de masivă, o făcea pe fată să se simtă o făptură măruntă, ştearsă.

Doamna nu era vorbăreaţă. Şedea în fotoliu, respirînd cam greu din pricina grăsimii, şi aştepta liniştită.

Dar Simone ştia că liniştea ei era doar aparentă. Unchiul Prosper era holtei şi nu ducea o viaţă de sfînt, uneori se întîmpla ca înainte de a se întoarce acasă să treacă pe la vreo femeie. În ultima vreme, la garaj, oamenii vorbeau cu multă răutate şi în doi peri, mai ales de relaţiile lui cu soţia doctorului Mimerelles, care era concentrat. Fără îndoială că aflase şi doamna de cele ce se vorbeau în oraş. E drept că nu se întîlnea cu prea multă lume, dar prin telefon, prin ziare şi de la prietenele ei din Saint-Martin, două doamne bătrîne care o vizitau din cînd în cînd, avea unele informaţii pe care le combina cu o uimitoare pricepere, şi cele mai multe lucruri le ştia chiar înainte de a se petrece. Doamna îşi iubea fiul, toate

gîndurile i se învîrteau în jurul lui şi în fiece clipă se întreba unde o fi şi ce o fi făcînd. Simone ştia că bătrîna nu era mulţumită de viaţa pe care o ducea unchiul Prosper.

Deşi doamna părea acum liniştită, Simone simţea că devine tot mai nervoasă. E drept că unchiul Prosper o prevenise din timp că în seara aceea se va întoarce mai tîrziu acasă. În împrejurările prin care treceau, nu era de loc de mirare, şi apoi nici nu se putea imagina că se va duce tocmai în ziua aceea pe la prietena lui. Totuşi, fără îndoială că în mintea doamnei creştea clipă de clipă bănuiala că domnul Planchard ar putea să o lase pe mama sa să aştepte de dragul stricatei aceleia de madame Mimerelles.

În lumina strălucitoare revărsată de becurile electrice, doamna, îmbrăcată în negru, şedea ţeapănă în fotoliu. Cum stătea cu capul răsturnat pe spate, guşa gigantică îi ieşea mai tare în evidenţă, burta şi coapsele i se contopeau într-o protuberanţă enormă, iar braţele îi odihneau greoaie pe rezemătoarele fotoliului; scaunul şi omul făceau corp comun. Voluminoasă, respirînd greu, dar fără să tresalte, părea un idol.

Te cuprindea mirarea cîtă deosebire era între doamna Planchard şi fiul ei. Unchiul Prosper semăna, desigur, mult la fire şi înfăţişare cu tatăl său.

Acest tată al său — domnul Henri Planchard, răposatul soţ al doamnei, bunicul Simonei — avea un băiat din prima căsătorie cînd s-a însurat cu doamna, şi anume pe acel Pierre Planchard, tatăl Simonei. E de neînţeles cum doamna, cea mai bogată şi mai cu vază fată din Saint-Martin, l-a luat de bărbat tocmai pe el, un inginer sărac, văduv, cu un copil de nouă ani.

Simone căută, ca şi în alte rînduri, să-şi amintească tot ce ştia despre acest bunic al ei, Henri Planchard. Se zice că era un om original, foarte atrăgător, dar cam neserios şi risipitor, care se interesa de o mulţime de lucruri, numai de treburile lui nu. De-

sigur că doamna, severă, socotită şi îndărătnică cum era, n-a dus-o prea uşor cu el, dar nici el cu ea. Doamna lupta împotriva trăsăturilor moştenite de unchiul Prosper de la Henri Planchard, dar Simone tocmai pe acestea le îndrăgea mai mult.

— E supărător că nu s-a mai găsit brînză „roblechon" — spuse după un timp doamna. Fiul meu are să-i simtă lipsa.

Intotdeauna cînd vorbea despre unchiul Prosper îi spunea „fiul meu" sau „domnul Planchard". Simone nu răspunse şi nici nu roşi măcar. Faţa ei dîrză se întunecă şi mai mult. În clipa aceea ar fi procedat la fel, i-ar fi dat bucata de brînză băiatului de pe gardul grădinii.

— Ce mai e în oraş? întrebă pe neaşteptate doamna.

De obicei nu-i punea astfel de întrebări fetei, ţinînd să afle totul de la persoanele ei de încredere. Acum însă legătura cu oraşul era întreruptă, căci telefonul nu funcţiona şi desigur că nu-şi mai putea stăpîni nerăbdarea.

Simone se feri să-i mărturisească ce mult o impresionaseră refugiaţii. Îi spuse în cîteva cuvinte seci că numărul refugiaţilor era acum foarte mare şi că îndurau mizerie şi foame. Adăugă apoi că şi din Saint-Martin au plecat mulţi în refugiu, de pildă domnii Amiot, Laroche, Raimu, şi mai înşiră cîteva nume.

Doamna rămase nemişcată în lumina puternică, iar pieptul enorm îi tresălta lin, ca şi pînă acum. Totuşi spuse:

— Dă-mi o ţigară — de unde Simona înţelese că veştile ei o tulburaseră, căci doamna fuma rar, numai atunci cînd era enervată. Aşadar, fug — zise după un timp — o şterg, se dau la fund! Cuvintele izvorau limpede, aproape şoptit, dispreţuitor din gura ei, care se pierdea în faţa mare, cărnoasă. Nu mai e disciplină — continuă apoi. În Franţa nu mai există astăzi nici un fel de disciplină. M-au dezamăgit şi

domnul Laroche, şi domnul Raimu, şi, mai ales, domnul Amiot. Un negustor care îşi părăseşte prăvălia cînd domneşte o astfel de criză e un dezertor. Să nu se mire dacă în timpuri paşnice îl vor părăsi şi clienţii pe el. Oamenii aceştia sînt tot atît de proşti pe cît sînt de laşi.

Doamna fuma. Ochii mici, ageri, îngropaţi în grăsime îi sclipeau tăioşi. Simone privea drept înainte, de teamă să nu-i citească doamna indignarea pe faţă. Se gîndea la copilul care îşi căra pisica pe drumurile dogoritoare ale Franţei, înţesate de oameni nenorociţi, la soldaţii istoviţi, cu picioarele însîngerate, la fata care, în învălmăşeală, se străduia să curete stratul de noroi de pe căruciorul vopsit cu lac albastru. „O şterg, se dau la fund. Proşti şi laşi" — doar atît găsise să spună doamna despre aceşti oameni.

— Nu fi impertinentă — o auzi deodată pe doamna spunînd.

Vorbise liniştit, dar Simone tresări şi, de data aceasta, se făcu roşie ca focul. Era îngrozitor cum ghicea doamna orice gînd de răzvrătire. Pentru doamna, răzvrătirea, „impertinenţa" erau cea mai mare crimă. Tatăl Simonei de aceea se prăpădise, fiindcă fusese impertinent. „Nu fi impertinent" era cea mai gravă mustrare pe care o făcea cuiva doamna.

Tăceau amîndouă. Simonei îi venea greu să şadă aşa în prezenţa apăsătoare a doamnei; dorea din tot sufletul să se întoarcă odată unchiul Prosper. Nici cu el nu se simţea întotdeauna bine. Era foarte impulsiv, îşi ieşea adesea din fire şi, cîteodată, cînd se întărîta, nu vorbea cu dreptate şi-i stîrnea revolta. Dar unchiul Prosper ţinea sincer la ea şi mai tot timpul îi arăta o prietenie care îi încălzea sufletul. Apoi adesea îi vorbea ca unui om mare, îi făcea confidenţe, uneori chiar de aşa natură încît o stînjeneau; la cinematograf, de pildă, unde îi spunea pe şleau părerea lui despre calităţile feminine ale actriţelor. Oricum, era un om de care se simţea adesea aproape,

dacă nu chiar întotdeauna. Doamna însă îi era o străină, un dușman; doar cît o privea, și-i înghețа inima.

— Deschide radioul — spuse doamna după un timp.

Simone îi îndeplini dorința. Se auziră cîteva măsuri din Marsilieza, cele șase note care marcau acum pauza dintre știri: *„Aux armes, citoyens"* [1]. Așteptau amîndouă. Il așteptau pe domnul Planchard și așteptau știri.

Doamna își strivi țigara.

— Dă-mi ziarul — spuse ea.

— E tot cel vechi — răspunse Simone.

— Știu — rosti doamna, fără nervozitate, dar tăios.

Simone i-l aduse. Era ziarul „Dépêche" din Dijon, de acum trei zile, și un număr vechi din „Echo de Paris", pe care îl adusese unchiul Prosper în ajun. Doamna scoase din buzunar lornionul și citi veștile locale din Dijon, pe care le mai studiase de cîteva ori.

După cîtva timp închise ochii. Ședea tot atît de țeapănă și liniștită, dar lornionul și ziarul îi căzură jos. Moțăia aprigă și calmă. Totuși Simone nu se simți mai la largul ei. Nu îndrăznea nici măcar să închidă radioul. La intervale mici se auzeau mereu cele cîteva măsuri din Marsilieza, împiedicînd-o să-și adune gîndurile. Stătea pe scăunaș în camera puternic luminată și aștepta. Era insuportabil.

Deodată auzi pași în grădină. In sfîrșit! Alergă la intrare ca să-i ajute unchiului Prosper să găsească ușa, căci afară era beznă.

De cum îl văzu, își simți inima mai ușoară. Casa parcă se schimbase, nu mai era ca un sicriu; se umpluse de viață.

Unchiul Prosper se duse la doamna, care nu se ridică să-l întîmpine. In ultimii doi ani unchiul Pros-

[1] „La arme, cetățeni!", refrenul Marsiliezei, cîntec revoluționar francez devenit ulterior imnul național al Franței; a fost scris în 1792 de Rouget de Lisle. (n.r.)

per se îngrăşase, dar mişcările îi rămăseseră tot iuţi şi energice, deşi acum de bună seamă că îi venea greu uneori să se mişte repede. Purta un costum cenuşiu, care îi stătea bine, căci îi plăcea să se îmbrace îngrijit şi cu gust ; era foarte prezentabil. Cînd îşi îmbrăţişă mama, Simone văzu cum doamna adulmecă în jurul lui, ca să ghicească dacă nu cumva vine de la vreo femeie.

— Se înţelege că am fost nevoit să vin pe jos — spuse el. E cu neputinţă să răzbaţi cu maşina. Dar marşul acesta mi-a făcut bine — continuă rîzînd. Mi-e o foame de lup. Să ne aşezăm imediat la masă. Mă duc doar să mă spăl pe mîini. Aţi aşteptat destul. Dar să ştiţi că merită.

Se aşezară apoi la masă. Unchiul Prosper, în timp ce scotea cu îndemînare melcii din căsuţa lor plină cu vin şi cu unt şi îi savura încîntat, vorbea de întîmplările de peste zi. Se presupune, zicea el, că pretinsele instrucţiuni ale autorităţilor franceze de a evacua şi alte ţinuturi vin de la nemţi, care vor să creeze o cît mai mare dezordine. În orice caz panica s-a extins, se pare că a pornit în refugiu jumătate din populaţia Franţei, toate drumurile sînt blocate, împiedicînd mişcările trupelor, iar guvernul nu e în stare să facă faţă situaţiei. Unchiul Prosper văzuse unele scene sfîşietoare. Cu toate acestea, după părerea lui, nu trebuia ca dintr-un sentiment de falsă compătimire faţă de refugiaţi, să se renunţe la măsuri radicale. Dacă nu se poate altfel, refugiaţii să fie înlăturaţi cu forţa de pe drumuri.

Şedea la masă, chipeş, vioi, de ţi-era mai mare dragul să-l priveşti. Simone lua seama la el şi la doamna să vadă cînd termină melcii, ca să schimbe la timp farfuriile şi să aducă jigoul. Totodată asculta ce povestea unchiul Prosper.

— Mă bucur — îl auzi ea spunînd — că aceste măsuri drastice nu trebuie luate de noi. E o fericire că măcar nouă ne este îngăduit să procedăm după cum ne îndeamnă inima. Se lăsă pe spate şi, pe faţa

lui expresivă, energică apăru un zîmbet încurcat. Am să-ţi fac o destăinuire, mamă — continuă el. Am pus la dispoziţia subprefecturii două maşini pentru transportul refugiaţilor, fără să pun vreo condiţie în legătură cu ele. La drept vorbind, le-am dăruit, nu se putea altfel.

Simone simţi că îi tresaltă inima. Din vorbele unchiului Prosper răzbătea bucuria că dăruise cele două maşini, salvînd astfel patruzeci-cincizeci de oameni.

Ce plină şi gravă îi era vocea! Cam tot aşa trebuie să fi fost şi vocea tatălui ei. De altfel, unchiul Prosper semăna şi altminteri cu tatăl ei: avea părul stufos şi roşcat, ochii vioi, albaştri-cenuşii, sprîncenele groase şi buzele arcuite. Mulţi ziceau că e leit Pierre Planchard, şi Simone se încredinţă de acest adevăr acum, cînd îl văzu cum se ruşina parcă să pomenească de fapta lui umanitară.

Doamna se uită la fiul său cu ochii ei mici, iscoditori.

— Cu mare lucru n-ai să te-alegi de pe urma faptei tale — spuse ea după un timp. Eşti prea bun, băiete. Nu crezi că e o nechibzuinţă să dăruieşti în vremurile astea două maşini?

Unchiul Prosper izbucni în rîs:

— Lasă-mă să fiu nechibzuit, mamă — răspunse el.

Simone strînse farfuriile şi se duse după jigou. Cînd se întoarse, unchiul tocmai spunea că, mai ales pentru un negustor, cea mai de seamă datorie patriotică este să-şi păstreze sîngele rece. Numai prin faptul că îşi continuă activitatea, ei pot contribui mult la liniştirea populaţiei. E liniştitor să vezi o prăvălie deschisă. Te cuprinde revolta că atîţia negustori s-au lăsat covîrşiţi de panică.

Feliile de jigou roşii şi mustoase abureau în farfurile fierbinţi, sosul rumen, cu miros puternic se revărsa peste ele, vinul vîrtos, roşu-închis curgea în paharele largi, cu picior.

— Firește — spuse unchiul Prosper, în timp ce mînca — nu trebuie să uităm faptul că ne aflăm în mare primejdie. Desigur, din punct de vedere strategic, ținutul din jurul orașului Saint-Martin nu prezintă interes. Totuși n-ar fi exclus ca nemții să-l cotropească.

— Anumiți domni — răspunse doamna, cu vocea ei calmă, dar tăioasă — par să nu se îndoiască de această eventualitate. Am auzit că anumiți domni au și fugit, au șters-o, s-au făcut nevăzuți.

— Da — recunoscu unchiul Prosper. Închipuie-ți, mamă, pînă și contabilul Peyroux, care de altfel e un om cu scaun la cap, m-a întrebat cu toată nevinovăția dacă n-am și eu de gînd să plec.

Doamna strîmbă disprețuitor din gură.

— Gloata — spuse ea — este întotdeauna mai proastă decît ți-ai putea închipui. Nu știu cum ar putea să fie mai mică primejdia pe drum decît acasă la tine. Chiar dacă ar veni nemții, nu văd ce interes ar avea să ne omoare. E de presupus că și lor le convine ca viața să-și urmeze cursul.

Terminară de mîncat jigoul. Simone începu să prepare salata împreună cu unchiul Prosper, care se aplecă deasupra castronului. Dinaintea ochilor, Simone avea urechea lui dreaptă. Cînd i-o văzu lămurit de aproape, mare, ascuțindu-se către partea de sus și îngroșîndu-se, își dădu deodată seama cît se deosebea unchiul de tatăl ei. Uneori, cînd privirile îi deveneau înțepătoare, cînd își ieșea din sărite sau nu apărea decît sub aspectul lui fizic, aducea dintr-o dată mai mult cu doamna.

Simone strînse farfuriile și le duse la bucătărie. Cînd se întoarse cu foile de clătite, unchiul Prosper vorbea despre vizita pe care i-o făcuse marchizul.

Simone știa că unchiul Prosper era un adversar politic al marchizului de Saint-Brisson, dar că, în același timp, socotea o mîndrie să aibă relații sociale cu o persoană atît de suspusă. Cînd marchizul trecea pe la birourile casei Planchard, de altfel destul de

rar, unchiul Prosper vorbea despre venirea lui ca despre un mare eveniment. Desigur că şi vizita din ziua aceea o socotea un fapt memorabil, dar, spre uimirea Simonei, nu făcu de loc caz de ea, ca şi cînd l-ar fi vizitat domnul Amiot sau domnul Laroche. Doamna, de asemenea, adoptă tonul fiului său.

— Da — zise ea într-o doară — acum n-are decît să vină marchizul!

Unchiul Prosper, continuînd să povestească, pregătea cu îndemînare pe un reşou mic clătitele cu marmeladă. Turnă lichior peste foile de clătite şi jucă flacăra albăstruie încoace şi încolo.

— Marchizul — spuse el — ar vrea să-şi ştie în siguranţă, cît se poate mai curînd, vinurile lui alese, să le transporte în cel mai îndepărtat punct din sud-vest, la Bayonne. Unchiul declară pe un ton protector că, în timpuri ca acelea prin care treceau, n-avea decît de cîştigat dacă îi făcea un serviciu unui vechi client, chiar dacă îi era adversar politic. Dar nu merge chiar aşa de uşor cum îşi închipuie domnul marchiz — adăugă el, cu o sfătoasă şi suculentă ironie în glas.

Simone se bucură. Desigur că unchiul Prosper l-a repezit cum se cuvine pe marchiz. Îşi aminti cuvintele răutăcioase ale lui Maurice: „Pun rămăşag pe o sticlă de „Pernod" că marchizul va primi maşinile ca să-şi transporte vinurile". Ştiuse ea că Maurice nu era decît un mincinos si un defăimător.

— Iată cum se bucură micuţa noastră Simone! Totdeauna a fost asta una din plăcerile ei — spuse unchiul Prosper, arătînd spre flacăra albăstruie şi mîngîind-o pe fată.

Simone roşi şi se trase puţin îndărăt. Cînd era mică, unchiul său o lua adesea pe genunchi şi rămăsese cu obiceiul s-o mîngîie şi acum şi s-o dezmierde. De cîtva timp faptul acesta o stînjenea uneori.

Clătitele de pe farfurie, acoperite cu un strat de grăsime şi zahăr, miroseau puternic şi plăcut. Într-o

străfulgerare, Simone văzu parcă aievea înaintea ochilor grămada de maşini şi căruţe cu refugiaţi din Place du général Gramont. Nu-i venea să creadă că se afla acolo, în camera mare şi luminoasă, la masa aceea frumos aşternută şi că, după ce mîncaseră melci şi pulpă de berbec, savurau clătite şi sporovăiau în tihnă.

— Mă tem că n-o să ne putem sfîrşi masa în linişte — zise unchiul Prosper. Philippe are de gînd să vină încoace.

Philippe Cordelier era subprefectul arondismentului.

Doamna ridică din sprîncene oarecum mirată.

— Philippe a fost şi ieri la mine — continuă domnul Planchard. La birou. Am convenit însă că e mai cuminte să discutăm chestiunea în particular. Guvernul ar vrea să închirieze tot garajul — adăugă el în treacăt.

Doamna reuşi să-şi stăpînească uimirea. Puse lornionul la ochi, cercetă faţa fiului ei şi nu spuse decît „Olala !", dar în voce i se ghicea o urmă de dispreţ.

În schimb Simone era atît de uluită, încît făcu o mutră nătîngă şi nu izbuti decît cu greu să se dumerească despre ce era vorba. Încruntă sprîncenele de i se încreţi fruntea deasupra nasului şi începu să chibzuiască serios.

La garaj se vorbea de cîteva zile că, în caz de forţă majoră, autorităţile vor rechiziţiona automobilele. Pesemne că acum bătuse ceasul şi subprefectul urma să preia, pentru transportul refugiaţilor, vehiculele firmei Planchard. Vezi însă că domnul Cordelier era în relaţii foarte bune, chiar prieteneşti, cu unchiul Prosper, care trecea drept omul cel mai cu vază din tot arondismentul şi făcuse mari servicii guvernului în timpul alegerilor ; subprefectul era la mîna lui şi, desigur, nu voia să se pună rău cu un om atît de influent. De aceea făcea drumul pînă la vila Monrepos, care nu era de loc uşor, mai ales

noaptea. Voia să obţină prin bună înţelegere de la unchiul Prosper atîta cît va fi posibil.

Cuta de pe fruntea îndărătnică de copil a Simonei se adînci; fata părea mult mai în vîrstă decît era. S-a amăgit oare singură cînd s-a bucurat atît de mult că unchiul Prosper a dăruit cele două maşini Peugeot? Fără să vrea, îşi aminti de vorbele răutăcioase ale lui Maurice: «„Flecarul" şi-a făcut faimă de om mărinimos şi acum poate refuza cînd se va cere mai mult de la el».

— Bineînţeles voi face şi eu ce-mi va sta în putinţă, ca să înlesnesc transportul refugiaţilor — zise unchiul Prosper. Dar, mă rog frumos, să am libertatea să hotărăsc singur în ce fel. Să mi se ia aşa, deodată, toate maşinile, e o cutezanţă cam mare! Nu găseşti, mamă? Şi-apoi, de unde vrea Philippe să recruteze atîţia şoferi? Încotro are de gînd să dirijeze maşinile? Eu sînt, fără îndoială, alături de guvern. Dar în vremuri ca acestea n-o scoţi la capăt cu instrucţiuni administrative generale. In toiul unei catastrofe ca aceasta de acum, birocraţii, hîrţogarii, ar face mai bine să lase totul în grija unor oameni de afaceri şi organizatori pricepuţi, care cunosc perfect particularităţile locale.

Vorbea cu glas adînc, tînguitor, convins şi convingător. Simone îl mai auzise spunînd vorbe de felul acestora. Fără îndoială credea cu adevărat că el ar putea, dacă ar fi lăsat în pace, să organizeze mai bine transportul refugiaţilor decît subprefectul. Cu toate acestea Simonei nu-i ieşeau din minte cuvintele lui Maurice şi parcă îi auzea vocea limpede şi batjocoritoare cîrîind într-una: „Flecarul, flecarul", în timp ce vorbea unchiul Prosper.

Simone avea darul să-şi închipuie aievea cum s-ar desfăşura anumite scene posibile în viitor. Îşi imagina cum erau încărcate butoaiele mari cu vin ale marchizului în maşinile frumoase, solide ale firmei Planchard, vedea cum treceau apoi prin puhoiul de refugiaţi maşinile acelea puternice, aprovizionate cu tot

ce era necesar, cu benzină și piese de schimb, și conduse de șoferi încercați, buni cunoscători ai drumurilor. Parcă vedea cum se înghesuiau refugiații de o parte și de alta a drumului și priveau după mașini cu fețele apatice, inexpresive.

Unchiul Prosper încetă să mănînce, deși mai avea o bucățică dintr-o clătită în farfurie. Simone se ridică să strîngă masa, dar el își feri farfuria cu mîna și-și mai turnă puțin vin; la clătite se bea un vin de Anjou, ușor spumos.

— Încă o clipă, micuțo — spuse el, glumind prietenește. Ingăduie-mi să mănînc și ultima bucățică. Azi ai fost și la garaj, la pompă — continuă apoi pe un ton elogios.

De altfel avea și de ce. Sumele încasate la pompa de benzină nu erau de loc neînsemnate. Prevederea de a se aproviziona din timp cu benzină îi aducea acum foloase. In astfel de vremuri, spunea el, trebuie să-ți păstrezi averea cu dinții. Se lăsă pe spate, jucîndu-se cu șervetul și o privi pe Simone cu plăcere. Fata roși ușor. Își aminti în treacăt de soția doctorului Mimerelles, care era blondă și plinuță. „Tu ești slabă ca un ogar" — îi spusese odată, nu de mult, unchiul Prosper.

Acum mărturisi împăcat că e mare lucru să stai seara în sînul familiei și să-ți descarci sufletul; te simți răsplătit pentru toată truda de peste zi.

— Nimic nu-i mai odihnitor decît o cină atît de plăcută — zise el și ridică paharul cu vinul foarte deschis la culoare întîi către doamna, apoi către Simone. Chiar în clipa cînd duse ultima bucățică la gură, se auziră pași în grădină. Ei — oftă el — cel puțin am terminat de mîncat clătitele — și se șterse la gură, în timp ce Simone alergă la ușă.

Domnul Philippe Cordelier, subprefectul, cînd dădu de lumina din antreu, clipi des. Era un om înalt, uscățiv, adus de spate, care avea întotdeauna fața cam răvășită, dar acum părea peste măsură de surmenat. Pipăind în neștire rozeta Legiunii de Onoare,

îi spuse oarecum absent Simonei în timp ce-i întindea bastonul :

— Bună seara, fetiţo dragă ! Azi a fost ceva de neînchipuit. Anevoios drum — şi mai mult pentru sine însuşi decît pentru Simone, continuă să vorbească despre greutăţile întîmpinate pe drum, prin întuneric. La fiecare pas se lovea de oameni, de maşini, de căruţe. Îi trebuise mai mult de un ceas pînă să ajungă. La un moment dat se rătăcise de-a binelea. Cînd sfîrşi de vorbit, încă mai clipea din ochii lui albaştri.

Simone îl conduse în sufragerie. Domnul Planchard îl întîmpină cu un torent de vorbe. Deşi spunea în diferite împrejurări că subprefectul nu-i un om prea inteligent, îi acorda întotdeauna respectul ce se cuvenea celui mai de seamă funcţionar al arondismentului ; cîteodată însă, ca azi de pildă, în amabilitatea lui era o nuanţă abia simţită de condescendenţă jovială şi ironică.

— Pari extenuat de drum, Philippe — spuse el, bătîndu-l pe umăr. Stai şi te odihneşte pînă mai prinzi inimă. N-am luat cafeaua încă. Ai să bei firește o ceaşcă cu noi.

— Cafeaua o bem în camera albastră, Simone — spuse doamna, politicos şi cu deosebită răceală.

Vorbea cu servitoarea, nu cu nepoata soţului ei.

Simone strînse masa şi pregăti cafeaua. Cînd intră în camera albastră cu filtrul de sticlă, cu ceştile şi coniacul, îi găsi pe cei doi bărbaţi aşezaţi comod şi fumînd. Şi doamna fuma. Era pentru a doua oară în seara aceea şi fără îndoială că nu îi va face bine. Simone ştia de ce nu pregetase totuşi. De cîte ori se discutau chestiuni importante de afaceri, doamna fuma totdeauna ; în felul acesta avea prilejul să facă pauze mai mari în cursul discuţiei şi să-şi cîntărească mai bine răspunsurile.

Deşi era probabil foarte obosită din pricina orei tîrzii şi a faptului că îşi aşteptase îndelung fiul, bătrîna şedea ţeapănă în fotoliu, cu trupul voluminos

strîns în corset, cu guşa mare îndesată pe piept, şi nu lăsa să se vadă că e istovită. Fără îndoială ţinea mult să controleze discuţia dintre subprefect şi fiul ei.

— Închide uşa dinspre sufragerie, Simone ! porunci ea după ce fata turnase cafeaua şi voia să plece.

Era limpede că Simone nu trebuia să audă nimic din bucătărie.

Dar, în timp ce spăla vasele, răzbăteau şi prin uşa închisă vocile celor din camera albastră. Vocea subţire, cavernoasă a domnului Cordelier părea iritată, desigur că cerea predarea maşinilor. Unchiul Prosper răspundea de asemenea iritat, vorbea tare, îndelung şi repede, vocea îi era mai răsunătoare ca oricînd. Apoi se făcu linişte şi Simone bănui că vorbeşte doamna ; cînd vorbea ea, şi încă atît de încet, ceilalţi tăceau şi ascultau.

Simone îşi închipuia cum se desfăşura convorbirea şi ştia dinainte cum se va sfîrşi. Mai fuseseră de multe ori diferende între subprefectură şi firma Planchard, dar niciodată subprefectul nu-şi impusese punctul de vedere. Nu va izbuti nici de data aceasta, mai ales că lua şi doamna parte la discuţie. «Pun rămăşag pe o sticlă de „Pernod" că nu refugiaţii vor primi maşinile.» Singurul cîştig pe care îl va avea *monsieur le sous-préfet* [1] de pe urma drumului anevoios prin noapte vor fi ceaşca de cafea şi coniacul băut.

N-ar trebui să gîndească totuşi atît de răutăcios despre unchiul Prosper. N-ar trebui să-l privească cu ochii veninoşi ai lui Maurice, care nu ştie decît să hulească şi să ponegrească. Unchiul Prosper e socotit drept un om de inimă, drept binefăcătorul oraşului Saint-Martin. Şi asta şi este. Cu ea s-a purtat întotdeauna ca un tată. Cînd se gîndeşte cu cîtă înţelegere prietenească, cu cîtă voioşie îi îndeplinise dorinţele în copilărie, o cuprinde duioşia. Apoi, la Paris, cîtă grijă a avut de ea ! N-a precupeţit nici timp, nici oboseală,

---

[1] Domnul subprefect (în limba franceză în text). (n.r.)

nici bani ca să-i facă zilele petrecute acolo cît mai plăcute. A dus-o pretutindeni, i-a arătat tot ce se putea vedea. A mîncat la cele mai mari restaurante, a fost la Operă, iar dacă în vreun magazin dorea ceva, îi cumpăra îndată. Chiar și capriciile i le-a respectat fără să se supere. Cînd au vizitat catedrala Notre-Dame, își amintește că unchiul Prosper ar fi vrut să se urce în turn, dar ea s-a opus. Fără să aibă vreun motiv. Nu putea să-i spună că nu voia să șterbească amintirea pe care i-o lăsase tatăl ei. Totuși unchiul Prosper nu insistase și-i făcuse pe voie. Iar cînd ieșea uneori seara fără ea, avea grijă să n-o lase singură la hotel. Intr-una din serile acelea s-a dus cu fetele unui cunoscut de afaceri al unchiului ei la Luvru și tocmai se nimerise să fie sculpturile luminate. N-are să uite niciodată cum a rămas încremenită în fața avîntatei statui a Victoriei și cum s-a frămîntat apoi toată noaptea întrebîndu-se cum trebuie să-i fi fost capul.

A petrecut zile minunate atunci la Paris. Unchiul Prosper a făcut multe pentru ea. E bucuros cînd poate să facă o bucurie altuia.

Ciudat totuși că, deși îi e dragă, rabdă ca doamna să se poarte față de ea cu atîta răceală și dușmănie. Simone e modestă, nu se revoltă nici în sinea ei măcar că i se cere să îndeplinească munci înjositoare. Dar doamna o pune de multe ori să facă treburi inutile, îi dă de înțeles că nu e în casă decît o servitoare. Cum îngăduie unchiul Prosper așa ceva ?

Se prea poate că nu îndrăznește să se certe cu doamna. O respectă, fiindcă e foarte deșteaptă. Unchiul Prosper nu încheie nici o afacere cît de cît importantă, fără să-i ceară sfatul. De altfel doamna nici nu i-ar îngădui. Firma îi aparține în cea mai mare parte ei și, deși subliniază mereu că fiul său e stăpînul, șeful casei, nici nu-i trece prin minte să-i cedeze întru totul conducerea.

Simone își dă seama de ce se poartă unchiul Prosper astfel, totuși o doare că nu-i ia mai energic apărarea față de doamna. El și în prezența bătrînei se arată prietenos cu ea, dar caută să ascundă adevărata afecțiune pe care i-o dovedește uneori cînd sînt singuri.

E nerecunoscătoare. Toată seara l-a criticat în sinea ei pe unchiul Prosper. Se supără că Maurice îi găsește vină în orice; dar parcă ea face altfel?

E drept că și tatăl ei era veșnic nemulțumit. Tocmai faptul acesta i se reproșa, că bombănea într-una, că nimic nu-i plăcea. Pierre Planchard era un răzvrătit, un „impertinent". Și impertinența l-a dus la pierzanie, din pricina ei și-a găsit moartea. Da, firea lui cîrcotașă l-a împins pînă acolo, încît nu s-a ferit de primejdie, singur și-a căutat moartea, măcar că nu se știe în ce împrejurări a pierit. Iar lumea tocmai de aceea îi cinstește memoria azi, pentru că era un nemulțumit, un cîrcotaș.

Maurice crede desigur că ea nu-i seamănă tatălui ei, crede fără îndoială că e de partea celor de la vila Monrepos, pentru care nu se află păcat mai mare ca neascultarea și impertinența. Dar este ea oare într-adevăr de partea lor? Nu e mai degrabă de partea răzvrătiților, a impertinenților, de partea tatălui ei?

Cei din casă vorbeau din nou mai tare, vocea subprefectului era acum stridentă și nervoasă. Domnul Xavier, secretarul subprefecturii, care desigur îl cunoaște bine, spunea odată că domnul Cordelier e un om cumsecade, dar din pricina firii lui împăciuitoare și nehotărîte nu izbutește niciodată să ducă la capăt o acțiune lăudabilă. Simone își dăduse și ea o dată seama de acest lucru. Domnul subprefect a declarat întotdeauna că e un admirator al lui Pierre Planchard, dar cînd a fost vorba să i se dedice o placă comemorativă, a cedat pînă la urmă în fața opoziției notarului Levautour. Simone își amintește în treacăt ce „co-

rect" s-a comportat atunci, ce-i drept la sfatul mamei sale, unchiul Prosper. A spus că el, ca frate al lui Pierre Planchard, nu poate să-şi dea părerea sau să lupte pentru punerea plăcii comemorative, că rămîne neutru.

În orice caz un lucru e sigur: domnul subprefect nu e omul care să reziste unei împotriviri dîrze şi să-şi impună punctul de vedere. Firma Planchard nu-i va preda maşinile. Chiar în clipa aceea Simone îl aude cum se opreşte în mijlocul unei fraze şi nu mai continuă, probabil că vorbeşte doamna.

În timp ce-i treceau aceste gînduri prin minte, Simone îşi vedea cu îndemînare de treabă. Spălă la repezeală şi şterse farfuriile, frecă oalele şi castroanele, curăţă tacîmurile, lustrui serviciile de argint. Avea o mulţime de treabă, toată ziua muncise şi se ostenise, iar acum, pe cînd mîinile ei de copil, puternice şi înroşite, se mişcau mecanic, lucrînd într-una, simţea uneori cum o doare spatele de oboseală.

Înainte de a fi terminat cu spălatul vaselor, intră în bucătărie doamna. Greoaie şi grasă, umplînd parcă toată încăperea, se uită cu ochii ei mici şi pătrunzători întîi la Simone, apoi la mulţimea de vase curate, aşezate grămadă, şi la tacîmurile care mai trebuiau frecate; nu se auzea decît răsuflarea ei şi picurarea apei în chiuveta de vase.

Simone nu se opri din treabă, freca de zor cleştii de argint pentru melci. Nu se simţea vinovată cu nimic, dar o stînjenea doamna, care stătea doar şi privea. Ar fi vrut s-o audă spunînd odată ce poftеşte.

— Lasă totul aşa cum e — o auzi în sfîrşit rostind încet, de parcă vocea i s-ar fi prelins de pe faţa grasă şi mare. Ai să termini mîine. S-a făcut tîrziu, trebuie să te duci la culcare.

Pe Simone o cuprinse mirarea, niciodată nu-i purtase atîta grijă.

— Mulțumesc, doamnă — spuse ea și se șterse pe mîini. Desigur, bătrîna se temea să nu audă prea multe din ceea ce se vorbea în camera albastră. Noapte bună, doamnă — zise apoi și se urcă sus în odaia ei.

4

CARȚILE

Camera Simonei nu răspîndea atmosfera de tihnă și belșug a celorlalte încăperi din vila Monrepos ; era o încăpere mică, cu pereții văruiți și tavanul aplecat din pricina acoperișului ; într-un cuvînt, o cameră de servitori. Pe un sipet se aflau cîteva cărți, iar pe peretele alăturat o fotografie îngălbenită a lui Pierre Planchard și un portret mare de-al lui, tăiat din ziarul „L'Humanité", prost reprodus, prin care răzbătea cerneala textului tipărit pe cealaltă față a foii. Pe alt perete erau două cromolitografii, una înfățișîndu-l pe sfîntul Martin călare, întinzînd cerșetorului pelerina, iar cealaltă, doi grenadieri mustăcioși, cu lacrimi mari rostogolindu-li-se pe obraji, stînd de strajă lîngă sicriul descoperit al lui Napoleon reprezentat în culori țipătoare. Ceva mai departe se vedea o reproducere foarte frumoasă, mare, a statuiei Victoriei de la Luvru, pe care i-o dăruise unchiul Prosper.

Simone se dezbrăcă, se spălă și se urcă în pat. Stinse lumina. Jos deschiseseră radioul, se auzea vorbind, dar foarte nedeslușit, pesemne se dăduse vreo știre, apoi urmă pauza, cele cîteva măsuri din Marsilieza : *„Aux armes, citoyens"*, care răsunau de asemenea atît de înăbușit, că Simone mai mult le ghicea. Ceasul deșteptător ticăia încet, greierii țîrîiau monoton și era foarte cald. Simone, deși frîntă de oboseală, simțea că nu va putea dormi.

Pe ladă se aflau, îmbietoare, cărţile pe care i le dăduse moş Bastide. Să aprindă lumina şi să citească ?

Doamna nu-i îngăduia să citească în pat. In general nu-i plăcea s-o vadă citind. Doamna socotea periculoasă orice ştiinţă scoasă din carte, orice „teorie" şi, cu toate că nici n-ar fi putut fi vorba de aşa ceva, Simone ştia că doamna atribuie moartea lui Pierre Planchard intelectualismului său excesiv.

La rîndul ei, Simone ar fi dorit şi ea să se cultive. E drept că domnişoara Rousseil, profesoara ei, a socotit-o în toţi anii de şcoală leneşă şi neatentă. Nu pentru că ar fi fost o elevă slabă, dar domnişoara Rousseil fusese de părere că, dacă Simone ar fi vrut, ar fi putut obţine rezultate mai bune. Simone nu era însă leneşă, ci doar prea înceată. În schimb, cînd învăţa un lucru, îl pătrundea bine, şi-l însuşea temeinic şi se pricepea să-l şi aplice.

De citit i-a plăcut întotdeauna să citească, măcar că doamna dezaproba această patimă a ei. Adineauri i-a spus să lase treaba neterminată numai ca să poată dormi destul ; dacă s-ar apuca acum de citit, desigur că doamna i-ar lua-o în nume de rău.

Totuşi nu putea răbda să mai stea aşa, în camera întunecoasă şi înăbuşitoare, numai cu gîndurile ei. Deocamdată doamna era absorbită de discuţia cu domnul subprefect. Cînd va auzi că a încetat vorba, Simone va stinge repede lampa, ca doamna să nu observe nimic.

Aprinse lumina şi luă cărţile primite de la moş Bastide.

Toate erau numai despre Fecioara din Orléans.

Simonei îi plăcea să citească despre Jeanne d'Arc ; moş Bastide era bucuros şi-i dădea mereu alte cărţi despre Fecioara din Orléans.

Una dintre cele trei cărţi pe care i le dăduse de data aceasta avea un format cam mare ; moş Bastide o legase în pînză neagră, severă, şi cartea părea să aibă un caracter ştiinţific, arid. Alta, foarte drăguţă,

legată în roşu, cu cotorul şi colţurile din piele roşie, era desigur uşor de citit, părea pasionantă chiar, şi avea multe ilustraţii interesante. A treia, mai mică, cu coperta demodată, încărcată de aur şi ornamente, era uzată şi răscitită şi părea să fie o culegere de legende şi povestiri emoţionante.

Ce simplă era în fond povestea acestei Jeanne d'Arc şi ce multe cărţi i se închinaseră! Jeanne a ajuns doar la vîrsta de nouăsprezece ani, numai cu patru mai mult decît Simone; destinul ei se concentra în numai trei ani şi putea fi povestit în cîteva vorbe. Cu toate acestea se găseau mereu noi informaţii despre Jeanne d'Arc şi vremea ei, iar firea şi destinul ei erau interpretate mereu în alt fel.

Cîteodată Simone avea impresia că ea o înţelege mai bine pe Jeanne d'Arc decît savanţii autori de cărţi. Totuşi citea cu înfrigurare tot ce găsea în legătură cu Fecioara din Orléans, şi povestea ei îi stîrnea de fiecare dată o emoţie puternică, misterioasă.

Simone avea o memorie bună, care nu o înşela niciodată, şi toate datele îi erau prezente în minte.

Jeanne, fata unui ţăran nu prea înstărit din Domremy, pe care îl chema Jacques d'Arc, se născuse în 1412 şi era un copil blînd, vesel, voinic şi priceput în treburile gospodăreşti de la ţară. Dar deodată a început să audă glasuri de sfinţi şi atunci a alergat la căpitanul regal din ţinutul ei, care a trimis-o la Dauphin[1], la Carol al VII-lea, ca să-l sfătuiască, aşa cum au învăţat-o glasurile, şi să-l ungă rege. Primind oşti de la Dauphin, Jeanne a pornit cu ele şi a despresurat oraşul Orléans, şi i-a bătut pe englezi, şi a cucerit oraşul Troyes şi alte oraşe, şi l-a încoronat apoi rege pe Dauphin la Reims, aşa cum au îndemnat-o glasurile. După aceea însă curtea s-a simţit stînjenită de ea, i s-a luat din putere şi i s-au

[1] Titlu primit, către jumătatea secolului al IX-lea, de suveranul provinciei franceze Dauphiné. Începînd din 1439, acest titlu a fost dat fiului mai mare al regelui Franţei. (n.r.)

concediat ostaşii. Jeanne a încercat atunci să atace oraşul Paris cu o oaste prea mică, a fost rănită şi atacul n-a izbutit. Apoi a încercat să despresoare oraşul Compiègne, dar în timp ce lupta în afara zidurilor, cei din tabăra ei au închis porţile, au ridicat puntea şi Jeanne a fost prinsă de contele de Luxemburg, un prieten al englezilor. Acesta a vîndut-o pentru zece mii de arginţi englezilor, care au predat-o apoi Inchiziţiei ca să o judece. Procesul a avut loc în anul 1431 şi a ţinut din 9 ianuarie pînă în 24 mai. Jeanne a fost osîndită să fie arsă de vie. Şi aşa s-a şi întîmplat în ziua de 30 mai a acelui an. Iar Jeanne nu avea decît nouăsprezece ani şi patru luni.

Simone Planchard, fata de cincisprezece ani, voinică şi cam osoasă, îmbrăcată într-o cămaşă de noapte scurtă, sta întinsă pe cearşaful trainic şi aspru, culcată pe burtă, şi citea, sprijinindu-se în coate, cărţi despre Fecioara din Orléans. În jurul ei, pe pereţii văruiţi, erau sfîntul Martin, tatăl ei, Pierre Planchard, îndureraţii grenadieri ai lui Napoleon şi statuia Victoriei de la Luvru.

Cum Simone cunoştea bine povestea Fecioarei din Orléans, nu citea ca de obicei pagină după pagină, ci îşi îngăduia să răsfoiască doar cartea şi să se oprească numai asupra pasajelor care i se păreau mai interesante.

Citi cu cîtă naivitate s-a bucurat Jeanne de măreţia care o înconjura după ce a ajuns la curtea Dauphinului. Citi cum a fost îmbrăcată în stofe scumpe, cum i s-a dat un grajd minunat, o armură strălucitoare şi steaguri de preţ. Pictorul scoţian Hamish Power pictase pentru ea, în schimbul a douăzeci şi cinci de livre, două steaguri: unul, mai mare, din satin alb, pe care înfăţişase pe o parte chipul lui Cristos stînd pe tron, iar pe cealaltă crinii aurii ai Franţei. Pe celălalt steag mai mic, pictorul zugrăvise scena Buneivestiri: un înger întinzînd madonei un crin.

Simone citi apoi că Jeanne era voinică, destul de trupeşă, dar nicidecum frumoasă. Privi chipul Fecioarei din Orléans, înfăţişat în cartea aceea captivantă, legată în roşu. Era reproducerea unei statui aflate la muzeul din Domremy. În carte scria că această statuie fusese făcută cu cîteva decenii după moartea Fecioarei din Orléans, că veşmîntul nu corespunde epocii şi că lucrarea nu are valoare artistică, fiind grosolană şi primitivă. Simonei însă îi plăcea tocmai această imagine. Socotea că întocmai aşa trebuie să fi arătat Jeanne, niţel cam din topor şi în nici un caz cu o înfăţişare prea deosebită.

Simone citi că Jeanne, în ciuda împotrivirii celor din jurul ei, ţinea să poarte haine bărbăteşti, mai practice pentru ea. Şi mai citi că adesea nu-şi scotea armura zile în şir, că era mereu printre bărbaţi şi că nu o speriau glumele pipărate. Pe de altă parte existau mai multe mărturii că fata aceea greoaie, îmbrăcată în armură ca un bărbat, avea o voce frumoasă, adîncă, foarte feminină.

Simone lăsă o clipă cartea din mînă şi căzu pe gînduri.

Apoi o luă din nou şi citi ce mare nenorocire se abătuse asupra ţării pe vremea cînd auzise Jeanne vocile, cum se jeluiau ţăranii din Franţa. „Ce să facem noi, oamenii de la ţară ?“ se văicăreau ei. „Nu se mai află acum nici o altă îndeletnicire pe lume decît războiul. Dumnezeu a trecut de partea ostaşilor, iar noi am rămas cu dracu'. Ce-avem noi cu măcelul ? Din pricina conducerii nepricepute a ţării şi a vînzătorilor de neam trebuie să ne părăsim femeia şi copiii şi să fugim în pădure, ca fiarele. Şi nu de un an-doi, ci de paisprezece, cincisprezece ani ţine prăpădul ăsta. Cei mai mulţi dintre marii seniori ai Franţei au murit mai toţi nespovediţi, neîmpărtăşiţi, doborîţi fie de sabie, fie de otravă, fie de trădători. Mai bine în slujba sarazinilor decît a creştinilor. Aşa că n-avem de ce pune la inimă că seniorii au murit neîmpărtăşiţi. La urma urmei nu ne pîndeşte altă

primejdie decît să ne prindă godonii şi să ne facă de petrecanie!" Îi numeau godoni pe englezi, din pricină că în fiece clipă aceştia aveau pe buze înjurătura: God damn [1].

Simone mai citi că în apropiere de Meaux era un ulm uriaş, de care bastardul din Vauru, un senior din Gasconia, punea să fie spînzuraţi toţi ţăranii pe care îi prindea şi nu aveau bani să se răscumpere. Poruncea să fie legaţi de un cal care pornea în galop, tîrîndu-i pînă acolo. Din cînd în cînd îi spînzura chiar cu mîna lui.

Aşa a prins odată un ţăran tînăr, l-a legat de cal şi l-a tîrît în galop pînă la Meaux. Acolo l-a supus la cazne. De durere şi în nădejdea că şi-ar putea scăpa pielea, tînărul ţăran făgădui că va plăti de trei ori mai mulţi bani decît avea. A trimis apoi vorbă nevestei să aducă preţul răscumpărării; omul se însurase în anul acela cu ea şi femeia era aproape să nască. Cum îşi iubea foarte mult bărbatul, nevasta veni, crezînd că va izbuti să înmoaie inima cîinosului călău. Seniorul de Vauru îi spuse însă: „Dacă nu aduci banii de răscumpărare în cutare zi, îţi spînzur bărbatul de ulm". Blestemîndu-şi soarta, femeia aduse cît putu mai repede banii, dar pînă izbutise să-i adune, trecuseră opt zile de la ziua hotărîtă. Tiranul îl spînzurase însă pe tînăr de ulm cînd se împlinise sorocul, fără nici o milă şi îndurare. Femeia veni, aşadar, şi îi ceru să-i elibereze bărbatul. Plîngea, biata, de rupea pămîntul, că făcuse drumul pe jos şi abia se mai ţinea pe picioare, gata să nască cum era. Căzu chiar în nesimţire. Cînd îşi veni în fire, ceru iar să i se aducă bărbatul. Atunci i se spuse: „Plăteşte întîi banii, calico, şi-apoi ai să-l vezi". Cum puseră însă mîna pe bani, îi strigară: „Pe bărbatu-tău l-am spînzurat ca pe toţi calicii,

[1] God damn — bată-i Dumnezeu! (în limba engleză în text). (n.r.)

fireşte!" Atunci femeia simţi atîta durere şi mînie în suflet, că nu se mai putu stăpîni şi începu să blesteme ca ieşită din minţi. Cînd o auzi blestemînd, nelegiuitul şi vicleanul bastard de Vauru puse să fie bătută cu vergile şi tîrîtă în galop pînă la ulm. Acolo porunci să fie dezbrăcată în pielea goală şi legată de copac. Deasupra ei erau spînzuraţi de crăci vreo optzeci, o sută de bărbaţi, unii mai sus, alţii mai jos. Cînd bătea vîntul, cei spînzuraţi mai jos se legănau şi-i atingeau de fiecare dată creştetul. De groază, femeii i se muiară picioarele; funiile cu care era legată îi intrau în carne. „Doamne, cînd va înceta acest chin?" striga biata femeie atît de torturată. Şi strigătele i se auzeau pînă în oraş, la Meaux, dar dacă cineva s-ar fi încumetat să-i vină în ajutor, şi-ar fi găsit moartea. Aşa o apucă noaptea, zbătîndu-se în chinuri îngrozitoare. Şi în timp ce striga, bătută din toate părţile de ploaie şi vînt, tremurînd de frig, născu copilul. Acum ţipa atît de tare, că lupii, care adulmecară miros de carne, veniră şi mîncară şi copilul, şi mama. Aşa îşi găsi moartea fiinţa aceea nenorocită, şi întîmplatu-s-a aceasta în luna martie, în postul paştilor din anul 1420.

Acestea le află Simone din cartea despre situaţia Franţei ocupate de duşman şi de aliaţii săi, pe vremea cînd Jeanne d'Arc auzise vocile.

Citi apoi despre voci. Jeanne le auzea mai ales cînd era în pădure. Îi vorbeau arhanghelul Mihail şi mai cu seamă sfînta Ecaterina şi sfînta Margareta.

Şi Simone citi cum Jeanne, ascultînd de vocile acestea, se încumetă, cu ajutorul unei rubedenii, a bătrînului Durand-Lassoir, să se ducă la căpitanul de oşti Robert de Baudricourt, guvernatorul ţinutului. Cu toate că purta o rochie roşie sărăcăcioasă şi cîrpită, de cum a ajuns la castel s-a apropiat fără teamă de seniorul Robert şi i-a spus: „Vin la dumneavoastră din porunca lui messire ca să trimiteţi veste preamăritului Dauphin să stea liniştit, să nu

pornească nici o bătălie. Înainte de mijlocul postului va primi ajutoare de la messire". Căpitanul rîse batjocoritor. „Messire? Cine e messire?" „Impăratul cerurilor — răspunse fata. El mi-a poruncit să-l ung rege şi să-l încoronez pe Dauphin. Trebuie să ajung la Dauphin chiar de-ar fi să mi se roadă picioarele pînă la genunchi de cît drum voi bate." La aceste vorbe seniorul de Baudricourt izbucni în rîs şi-i spuse rubedeniei să o ducă pe fată înapoi la tată-său ca să-i tragă vreo două palme zdravene. Cum Jeanne refuză să plece, căpitanul îi întrebă pe soldaţi dacă nu vor să-şi facă mendrele cu ea. Soldaţii, cînd o văzură, nu avură însă nici un chef. Aşa — scria în carte — au mărturisit martorii oculari. Legenda spune însă că nici unul dintre soldaţi, oricît de brutali erau, n-a îndrăznit să se atingă de ea.

Simone, cu darul ei de a-şi reprezenta limpede lucrurile, parcă vedea cum a primit-o pe Jeanne marele senior Robert de Baudricourt, cum a pus-o să stea coardă în faţa soldaţilor şi cum, de bună seamă, unul ca Maurice a dat să spună o grosolănie. Şi simţea cu satisfacţie cum i-a rămas în gît nerusinata vorbă.

Apoi îşi zugrăvi în minte cum a dus-o Jeanne după ce marele senior nu i-a dat crezare şi a trebuit să se întoarcă iar la părinţi. Firesţe că acolo nu i-a mers de loc bine. Dacă ea, Simone, de pildă, s-ar duce la doamna şi i-ar spune că pleacă imediat în Congo ca să continue activitatea tatălui ei, să dea sfaturi concesionarilor şi să le arate cum să se poarte cu indigenii, fără îndoială că doamna ar repezi-o cît colo. Despre tatăl Jeannei d'Arc se spune că ar fi strigat că mai bine îi leagă o piatră de gît şi o aruncă în apă decît s-o lase să ajungă o stricată care se întinde cu toţi soldaţii. In cel mai bun caz, părinţii fetei au socotit că e o exaltată, o aventurieră, şi fără îndoială că tatăl ei a urmat sfatul marelui senior şi i-a tras cîteva palme zdravene.

Pentru Jeanne a fost poate mai bine că, îndată după întoarcerea sa acasă, ținutul ei de baștină s-a aflat sub amenințarea dușmanului și întreaga populație a trebuit să se refugieze în cetatea Neuf-Château din apropiere. Acolo, desigur, părinții ei n-au mai avut răgazul să se gîndească prea mult la faptul că Jeanne se dusese la căpitanul de oști. Apoi, cînd întreaga familie s-a întors la Domremy, au găsit aproape tot satul pîrjolit de vrăjmași. Și nici atunci nu erau în prea mare siguranță; dușmanul se afla prin împrejurimi. Sătenii nu se refugiaseră pentru prima oară la Neuf-Château și s-ar fi putut să fie nevoiți în curînd să părăsească din nou Domremy.

Și pe-atunci erau în Franța refugiați, își spuse Simone. Fugeau și se întorceau din nou la casele lor, într-o siguranță relativă, și apoi iar fugeau. Situația era pe-atunci la fel de desperată. Nu, nu chiar ca acum. Simone văzuse în ziua aceea atîta nenorocire cum nu pomenise în viața ei Jeanne. Sau poate că se înșela. Își aminti de povestea cu lupii. „Sîntem trădați și jertfiți" — ziceau oamenii de rînd atunci ca și acum. Dar Jeanne nu s-a dat bătută. „Am venit să aduc mîngîiere oamenilor de rînd" — a spus Jeanne și a crezut în misiunea ei, a pornit la faptă și a împlinit-o.

Simone citi cu cîtă siguranță și cît de firesc se purta Jeanne în tabăra de luptă, deși era singura femeie printre atîția bărbați și o simplă țărăncuță în mijlocul atîtor mari seniori. Citi cum, convinsă de misiunea ei, dădea porunci marilor seniori, conetabililor și mareșalilor, fără să o impresioneze numele lor străvechi și titlurile răsunătoare. Și unde mai pui că toți seniorii aceia îi erau în fond de la început dușmani, îi invidiau izbînzile și nu se împăcau de loc cu gîndul că-i punea în umbră.

Simone citi că mai ales unul dintre ei, ducele Georges de Trémoille, uneltea violent împotriva Jeannei.

Ducele acesta era favoritul Dauphin-ului şi se afla mereu în preajma lui. Fiind puternic şi foarte bogat, îl îndatorase pe Dauphin. Corpolentul senior de la Trémoille, deşi crud şi tiranic, era linguşitor, îşi cîntărea bine cuvintele şi se pricepea la tot felul de vicleşuguri.

Jeanne — după cum citi Simone — măcar că poporul o slăvea, avea la curte şi în tabăra de luptă prea puţini prieteni, şi aceştia erau mai ales seniori tineri. Printre ei se deosebea Gilles de Laval, numit de Rais, care era cel mai bogat om din Franţa, purta titlul de mareşal şi avea o înfăţişare neobişnuit de plăcută. Gilles de Laval trecea drept omul cel mai ahtiat după petreceri din vremea sa, trăia într-un lux ajuns proverbial pe vremea lui, iubea cu pasiune artele, îşi lua cu el pe cîmpul de luptă orchestra şi minunaţii copii-cîntăreţi şi actori. Era foarte snob, se parfuma cu esenţe exotice şi îşi vopsea mustaţa în albastru, de unde i se şi zicea în popor „Barbă-Albastră". Simone îşi frămînta mintea să ghicească ce l-a putut atrage tocmai pe el la Jeanne şi, de asemenea, pe Jeanne la el. Că erau buni prieteni, nu încape îndoială. În tabăra de luptă dormea în acelaşi cort cu el şi cu alţi generali, iar la Orléans, în casa lui Jacques Boucher, administratorul ducatului, nu-i despărţea decît o uşă.

Simone înălţă capul şi ascultă cu atenţie. I se păruse că aude zgomot de uşi jos. Probabil că pleca domnul subprefect. Simone puse repede cărţile deoparte şi stinse lumina.

Da, se auzeau voci, dar nu-şi dădea seama de unde veneau. Stătea lungită în pat, pe întuneric, în camera înăbuşitoare ; afară ţîrîiau greierii şi înăuntru ticăia ceasul deşteptător. Simone aştepta să urce doamna şi să se retragă în camera ei. După aceea putea iar să citească.

Vocile răsunau acum în hol. Se auziră paşi în grădină ; greierii amuţiră.

Simone sta culcată şi aştepta.

5

MISIUNEA

Sună. Simone alergă la uşă să deschidă. E domnul Reynault, postaşul, care cere o semnătură.

— O chem îndată pe doamna — spune Simone.

Dar domnul Reynault ia o înfăţişare ciudată:

— Nu — spune el, cu importanţă, aproape solemn. Dumneavoastră trebuie să semnaţi, domnişoară Simone — adăugă apoi şi-i arătă scrisoarea.

Scrisoarea semăna cu un ordin de chemare, dar e foarte mare şi parcă tot creşte, în timp ce domnul Reynault i-o ţine în faţă. Plicul e din hîrtie groasă, scumpă şi are un sigiliu pe care scrie: „Libertate, egalitate, fraternitate", desigur, stema republicii.

— E ceva foarte important — mai zice postaşul, şi îşi drege glasul. Uitaţi ce scrie aici: *afacere de stat.*

Simone priveşte şi simte cum îi bate inima. Scrisoarea o ademeneşte. Întinde cu teamă mîna să o ia.

— E într-adevăr pentru mine? întreabă ea, iar domnul Reynault ia poziţie de drepţi, duce mîna la chipiu şi răspunde:

— Scrie limpede şi lămurit. Pînă acum n-a primit nimeni de pe aici o asemenea scrisoare. E o cinste pentru întregul Saint-Martin.

Simone ţine în mînă scrisoarea adresată ei. Evenimentul acesta a răscolit-o în toată fiinţa, simte că i s-au muiat picioarele. Se aşază.

Trebuie să citească scrisoarea în linişte. Aici e locul cel mai potrivit, are s-o citească imediat aici, în hol, altfel are s-o surprindă doamna. Arde de nerăbdare s-o deschidă, totuşi şovăie. O cuprinde un val de bucurie, apoi, peste o clipă, îi apasă inima o teamă cumplită de ceea ce ar putea să conţină scrisoarea. Ar tot vrea s-o deschidă, dar se teme. Apoi

nici nu se poate să sfîşii cu degetul un plic atît de scump.

Dar iată, cuţitul mare, de fildeş, pentru deschis scrisorile e pe masa unchiului Prosper. Acum nu trebuie să mai şovăie. Desfacę plicul.

Scrisoarea e scrisă cu slove vechi, iar prima literă a fiecărui aliniat e colorată în albastru, roşu şi auriu. I se aduce la cunoştinţă să se prezinte la cartierul general al Dauphin-ului, în misiune specială. Şi „misiune specială" e subliniat.

Simone tremură din tot corpul şi o trec năduşelile. La cartierul general, în misiune specială! Îi e tare teamă. Domnişoara Rousseil a spus întotdeauna că nu e o elevă bună şi chiar ea îşi dă seama că nu are aptitudini deosebite. „În misiune specială". Cum are să se descurce?

„Ce fel de misiune specială?" întreabă Simone, adresîndu-se scrisorii. Şi iată, vede scris limpede şi lămurit: „Domnişoara Planchard trebuie să-i arate Dauphin-ului care sînt adevăraţii duşmani ai Franţei. Domnişoara Planchard trebuie să-l sfătuiască pe Dauphin să lupte împotriva acestor duşmani. Domnişoara Planchard nu va lăsa spada din mînă pînă cînd nu vor fi doborîte la pămînt pentru totdeauna cele două sute de familii. Numai după aceea are dreptul domnişoara Planchard să-l ducă pe Dauphin la Reims şi să-l încoroneze. Semnat: Comitentul".

Simone scapă scrisoarea în poală şi rămîne frîntă pe banca din hol. O stăpîneşte o frică îngrozitoare. Au pierit toţi cei care au încercat să înfrîngă cele două sute de familii. Jeanne a fost arsă pe rug, Jaurès a fost răpus, tatălui ei i-au făcut seama în pădurile din Congo, iar ea nu are decît cincisprezece ani, e mică şi neînsemnată, o rudă săracă, o servitoare pe care doamna o chinuieşte adesea cu toată politeţea, dar fără milă, cu cruzime. Cum va putea să aducă la îndeplinire o misiune atît de uriaşă?

Cu cît se gîndeşte mai bine, cu atît o apasă mai mult misiunea pe care a primit-o. Întreabă scrisoa-

rea de ce a ales-o comitentul tocmai pe ea. Şi dacă a făcut-o cu gînduri bune sau nu. Iar scrisoarea îi răspunde din nou. În post-scriptum scrie limpede şi lămurit: „Nu te teme. Tatăl tău, care te iubeşte".

Deodată simte că i s-a luat povara de pe inimă. E o zăpăcită. Ar fi trebuit să citească mai întîi scrisoarea pînă la capăt, nu să se lase cuprinsă de panică. Tatăl ei îi cere să continue activitatea pe care el n-a putut s-o ducă la capăt. E o ruşine că nu s-a gîndit singură la lucrul acesta. Din fericire i-a trimis scrisoarea. E într-adevăr o mare cinste. „Cine, dacă nu tu? Şi cînd, dacă nu acum?"

Deodată îl vede pe şoferul Maurice uitîndu-se de la fereastra garajului şi rînjind. Bineînţeles, el nu ştie nimic. Mai crede şi acum că ea face parte dintre cei de la vila Monrepos, care socotesc că impertinenţa şi nesupunerea sînt cele mai grave crime. Tare o ispiteşte gîndul să-i spună despre scrisoare! Dar are şi ea mîndria ei. După ce îşi va aduce la îndeplinire misiunea, are să vadă el.

Iată însă că rînjeşte tot mai tare şi-i strigă ceva, nu înţelege ce, dar ştie că e o grosolănie, ca de obicei. Simone nu se mai poate stăpîni, intră în garaj, îl apucă pe Maurice de mîneca scurtei lui de piele şi spune: „Ascultă, Maurice, n-ai de ce rîde cu atîta îngîmfare. Am primit o scrisoare de la cancelaria statului. Trebuie să plec la cartierul general în misiune specială". Vorbeşte cît se poate de liniştit, de parcă i-ar împărtăşi ceva foarte obişnuit, de toate zilele.

Maurice rămîne o clipă uluit, de pe faţa lui mare piere orice zîmbet. Dar peste o clipă rînjeşte din nou şi, dînd din mînă dispreţuitor, ca de obicei, spune: „Asta să i-o spui bunicii dumitale, domnişoară. Ai primit o scrisoare! Trebuie să te duci la cartierul general! Palavre de-astea poate să îndruge oricine". Simone e indignată, bagă mîna în coş să scoată scrisoarea şi să i-o arate. Dar n-o găseşte. Şoferul Mau-

rice rîde şi exclamă blînd, dispreţuitor : „Ai văzut ?!“ şi se îndreaptă cu paşii lui mari, legănaţi, spre duş.

Simone e zdrobită de ruşine. Doar n-a fost numai o părere. A citit scrisoarea, avea iniţialele colorate în albastru, roşu şi auriu. Şi a pus-o cu mîna ei în coş. Era atît de mare şi de solemnă, că deodată s-a îngreuiat coşul. Iar Maurice îşi închipuie acum desigur că a vrut să facă pe grozava, şi încă într-un chip atît de prostesc. De bună seamă că o dispreţuieşte şi mai mult. Se duce în camera de duş, se preface că nici n-o vede, de parcă n-ar fi acolo, şi lasă uşa deschisă. Simone nu ştie încotro să-şi îndrepte ochii de ruşine. Şi-acum se mai uită şi Henriette pe geam, rîde de ea şi zice : „Sîc, sîc !“

Maurice stă sub duş, stropii deşi de apă îi acoperă tot trupul, aşa că nu se vede nimic, de altfel Simone nici nu se uită într-acolo, dar vîjîitul apei parcă spune cu dispreţ : „Ce fetişcană neroadă ! Una ca asta vrea să se ducă la Dauphin ! Să se întoarcă mai bine la vila Monrepos, că acolo e locul ei !“

Dar iată că deodată vine de afară un om prost îmbrăcat, cu faţa uscăţivă, cu părul stufos, blond-roşcat, şi cu nenumărate cutişoare în jurul ochilor inteligenţi, albaştri-cenuşii. Se aşază pe bancă, pune picior peste picior şi-i spune cu blîndeţe lui Maurice : „Ştii, domnule, eşti nedrept cu fetiţa mea. I-am trimis într-adevăr o scrisoare. N-ai de ce să te încruntţi, şi mai bine i-ai cere scuze cum se cuvine“. Maurice s-a înfăşurat repede într-un cearşaf de baie. In felul acesta caută să ascundă cît îi e de ruşine.

Simone însă e mîndră. Mereu a fost nedreptăţită, mereu s-a spus despre ea în batjocură : „Nici nu se cunoaşte că Simone ar fi fata lui Pierre Planchard“. N-au văzut în ea decît pe nepoata săracă, pe servitoarea de la vila Monrepos. Căpitanul de oşti Baudricourt a făcut glume nerușinate pe socoteala ei şi a vrut să o lase în seama soldaţilor. Dar acum comitentul a ales-o tocmai pe ea şi nimeni nu mai îndrăzneşte măcar să se gîndească la vreo necuviinţă.

Simone porneşte către cartierul general. Dauphin-ul îşi are cartierul general la Chinon; asta o ştie din cărţi. Şi ea cunoaşte bine drumul, trece pe la Saulieu şi Autun. Dar îşi dă seama în curînd că nu poate străbate şoselele înţesate de oameni. Strînge din dinţi şi începe să dea din coate; trebuie să răzbească, doar are o misiune de îndeplinit. Dar refugiaţii n-o lasă să treacă. Toţi îi sînt potrivnici. Mai ales unul îi stă în drum, băţos şi îndărătnic, un băiat de vreo paisprezece ani. Ea îi îndeasă în mînă pachetul cu brînză „roblechon", pe care a luat-o ca provizie pentru drum. Băiatul o priveşte însă răutăcios.

Ar trebui să le spună refugiaţilor că e de partea lor, să le vorbească de misiunea pe care a primit-o, să le arate scrisoarea. „Am venit să aduc mîngîiere oamenilor de rînd" — a spus Fecioara din Orléans, aşa scrie în cartea ei. Şi ea ar trebui să le vorbească refugiaţilor ca s-o lase să treacă.

Dar nu poate să vorbească, parcă ar avea un căluş în gură. Nici mîna nu poate s-o ridice, să le arate scrisoarea. Iar cei din jur stau şi ei muţi şi neclintiţi, ceea ce e poate mai neplăcut chiar decît propria-i muţenie. Tot convoiul de refugiaţi stă nemişcat, ca zugrăvit, motoarele nu zbîrnîie, oamenii nu vorbesc, caii nu nechează. E îngrozitoare liniştea şi încremenirea pe care o simte în toată fiinţa ei, şi de jur împrejur e ceva ce îi sfîşie inima.

De unde să ia putere ca să învingă o asemenea împotrivire?

Se agaţă cu toată nădejdea de scrisoare. Se gîndeşte la comitent. Îşi adună toate puterile, ridică piciorul. Şi iată, acum poate să-l mişte, poate să meargă. Da, înaintează repede, drumul e liber; pe unde trece, oamenii se dau în lături.

A şi ajuns la Chinon.

Dar aşa cum e îmbrăcată, în rochia verzuie cu dungi, năduşită, nu poate să se ducă la Dauphin. Trebuie să se spele mai întîi bine şi apoi să-şi cum-

pere o armură ca lumea şi să-şi comande un steag. Cică douăzeci şi cinci de livre costă steagul. Cît face asta în banii de azi? E greu de socotit, desigur mai multe mii de franci, dar cînd e vorba de un lucru atît de important, nu te uiţi la bani.

Îi e cam teamă să se ducă singură la hotel, dar îşi face curaj şi, cînd ajunge la portar, spune de parcă ar fi ceva foarte firesc: „O cameră, şi o treceţi în contul guvernului, am venit pentru rezolvarea unor chestiuni de stat". În acelaşi timp arată scrisoarea. Portarul e acela de la hotelul Bristol din Paris de pe vremea cînd a locuit acolo cu unchiul Prosper. Văzînd scrisoarea, devine îndată foarte respectuos. Se repede şi patronul hotelului, este domnul Berthier de la „Hôtel de la Poste", şi îi face o plecăciune mai adîncă decît în faţa celor mai bogaţi englezi şi o conduce imediat în camera lui Napoleon. Camerista îi face patul, cel în care a dormit odinioară Napoleon, numai că, firește, cu aşternutul schimbat, şi, istovită de atîta drum, Simone se lungeşte pentru o jumătate de oră, să se odihnească. Închide ochii, ceasul ticăie şi greierii ţîrîie.

Apoi vin domnii l'Agréable şi l'Utile ca să-i ia măsură pentru armură. Domnul l'Agréable se învîrteşte în jurul ei şi măsoară. „Peste piept 87, peste şolduri 82" — spune el. Domnul l'Utile notează cu rîvná şi dă neostenit din gură: „Domnişoara va avea o armură pe cinste. Croită după măsură. Nu-i uşor cu atîta fierărie, dar pentru fiica lui Pierre Planchard ne dăm toată osteneala".

Domnul l'Agréable, în timp ce se învîrteşte în jurul ei şi măsoară, o cam pipăie şi o strînge, dar e destul să-l privească ţintă, că începe să fredoneze încetişor, cu candoare, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Apoi îi îmbracă armura şi o tot ciocănesc ca să se aşeze bine. Bubuiturile o obosesc, a stat prea mult în picioare, în afară de asta e tare ostenită de nenumăratele curse de peste zi ca să procure tot ce i-a poruncit doamna. Dar, în sfîrşit, acum e gata.

Stă în faţa oglinzii. Nu-i mai lipsesc decît coiful şi steagul. Dar iată şi steagul. Da, i-l aduce Henriette.

Asta-i frumos din partea ei. Henriette e cam răzbunătoare şi Simone s-a temut întotdeauna că n-a uitat bătaia pe care i-a dat-o cînd i-a insultat tatăl. Acum s-a dovedit însă cà e totuşi o prietenă bună şi că vine cînd ai nevoie de ea. Iat-o cum zîmbeşte şi cum flutură steagul mare! E tare drăguţă şi are faţa ca de ceară ca atunci, în sicriu.

Simone încearcă apoi coiful, care nu e de fapt decît o capelă triunghiulară cum poartă soldaţii, iar Henriette îi dă steagul şi-i zîmbeşte în oglindă.

După aceea Simone se află dinaintea scărilor cartierului general. Sînt scările palatului Elysée şi sus locuieşte preşedintele Lebrun. Cînd a fost la Paris, trecea adesea pe acolo, fiindcă hotelul Bristol era în apropiere.

Străjile îi cer să se legitimeze. Le arată scrisoarea. Străjile prezintă arma, o privesc cu respect şi spun: „Poftiţi sus, domnişoară, sînteţi aşteptată. Azi e o zi mare pentru Franţa".

Simone începe să urce scările. Intîi e foarte uşor, apoi i se pare că treptele nu se mai termină, şi de altfel nici nu sînt scările de la Elysée, ci scările de la Notre-Dame. Urcă în spirală şi tot urcă şi-i întreabă pe cei care coboară: „Cîte trepte mai sînt?" Şi oamenii răspund: „Trei sute patruzeci şi două, domnişoară, e de mirare că nu ştiţi!" Şi iar mai urcă vreo cincizeci de trepte, şi iar întreabă: „Cîte trepte mai sînt?" Şi i se răspunde la fel de aspru şi dojenitor: „Trei sute patruzeci şi două". Oricît urcă de mult, tot trei sute patruzeci şi două de trepte mai sînt pînă sus.

Se opreşte să mai răsufle, o doare spatele şi-i dau junghiuri prin coaste. Îi e tare teamă că n-o să poată rezista.

Începe din nou să urce, dar armura e prea grea şi steagul îi apasă umărul. Ar fi fost mai cuminte să

fi comandat un steag mai mic şi mai ieftin. Simte că nu mai poate duce nici coşul cu scrisoarea. Cînd priveşte pe ferestrui în jos, vede acoperişurile castanii din Saint-Martin, pe care stau monştrii şi himerele de la Notre-Dame, şi oricît urcă ea de sus, tot la aceeaşi înălţime rămîn. Fără îndoială că nu va ajunge la timp. Iar dacă are s-o întrebe Dauphin-ul: „De ce ai întîrziat?" nu o să ştie ce să-i răspundă. Şi de fapt a plecat îndată ce a primit scrisoarea.

Dar iată-l în faţa ei pe Dauphin, îl recunoaşte după uniforma neagră, cu fireturi argintii; e uniforma pe care o poartă subprefectul la festivităţi.

— Mai întîi stai jos şi răsuflă puţin, fetiţă dragă — îi spune Dauphin-ul, care are o voce subţire, cavernoasă, priveşte absent, dar se poartă amabil şi nu insuflă de loc frică. Frumos din partea dumitale — continuă apoi — că ai venit de îndată ce te-am chemat. Scrisoarea ţi-a ajuns în bune condiţii? Mă temeam că are să se rătăcească; ţara e într-o situaţie îngrozitoare şi nici la poştă lucrurile nu merg cum trebuie. Avem mare nevoie de dumneata, domnişoară.

Simone vorbeşte cu el ca de la egal la egal.

— L-aţi cunoscut pe tatăl meu, nu-i aşa, stimate Dauphin? îl întreabă cu familiaritate.

— Fireşte — îi răspunde Dauphin-ul. I-am dat multe însărcinări, mi-a adus mari servicii. Ultima dată l-am trimis în Congo şi nu s-a mai întors. E un adevărat mister. Poliţia mea n-a putut descoperi nimic. Mă tem că şi ea e coruptă. Să rămînă între noi, dar bănuiesc că cele două sute de familii, domnii de la „Banque de France", marii industriaşi şi aristocraţia au pus să-l otrăvească, pentru că nu le conveneau rezultatele cercetărilor lui. Întotdeauna am avut greutăţi cu cele două sute de familii, şi mai ales cu familia 97. Cînd cauţi, omoruri prin otrăvire, lagăre de concentrare, trecerea oamenilor de rînd prin foc şi sabie. Eu n-am nici o vină. Dimpotrivă, tare aş vrea să merit denumirea de *cel bun*. Dar dacă

lucrurile nu se schimbă, va trebui să rămîn doar Carol al VII-lea.

Simone îl priveşte prietenos, aproape cu milă. Domnul Xavier a avut deci dreptate. Dauphin-ul e în fond un om cumsecade, numai că are o fire şovăitoare, slabă, şi nu e în stare să-şi ducă la îndeplinire intenţiile bune.

Simone ar vrea să-i spună cîteva vorbe de consolare, să-l încurajeze, dar chiar în clipa aceea sună telefonul. Cu faţa sa obosită, tristă, cu sprîncenele arcuite a uimire şi oarecum iritat, Dauphin-ul ridică receptorul şi răspunde. Incepe o conversaţie care pare că nu se mai termină, şi încă într-o limbă străină. Simone crede mai întîi că vorbeşte latineşte, dar apoi i se pare că-i mai curînd englezeşte sau nemţeşte. Tare ar vrea să ştie cu cine vorbeşte. Probabil cu cei de la marile carteluri. Ei ştiu totul, au mii de urechi. Se vede că au aflat despre această audienţă şi vor să o saboteze. Acum e aproape sigură că vocea cîrîită din telefon e a marchizului, a cumplitului căpitan de oşti La Trémoille, care vrea s-o doboare ca să-şi poată transporta cu bine vinurile la Bayonne. Simone ascultă cu încordare. Dar Dauphin-ul îşi întrerupe convorbirea, o priveşte supărat şi spune :

— Nu fi impertinentă — iar ea se ruşinează şi roşeşte.

În sfîrşit închide telefonul oftînd şi se întoarce iarăşi spre ea. Acum a venit momentul. Simone trebuie să-şi îndeplinească misiunea, să-l determine pe Dauphin să fie de acord cu propunerea unei lupte decisive, pe viaţă şi pe moarte, împotriva celor două sute de familii.

Simone stă şi chibzuieşte cum ar fi mai bine să procedeze pentru a-l determina pe Dauphin, care nu prea are curaj şi dă întotdeauna înapoi în faţa greutăţilor, să ia o hotărîre precisă. Dar în timp ce o frămîntă aceste gînduri, îşi dă deodată seama, consternată, că el a şi uitat de prezenţa ei. S-a aşezat la masă şi a început să mănînce clătite. Ca să-i

atragă atenţia că e acolo, se apropie de el. Atunci vede deodată că urechea lui dreaptă e ascuţită în partea de sus şi îngroşată, şi o cuprinde o spaimă cumplită.

Dar nu-i e îngăduit să se piardă atît de repede cu firea. Se gîndeşte la marea ei misiune şi îşi face curaj.

— Slăvite Dauphin — spune cu hotărîre — lucrurile nu mai pot merge ca pînă acum. În felul cum procedaţi dumneavoastră n-o scoateţi la capăt cu ei. Sînt nişte bestii rafinate, nişte escroci ordinari. Fără îndoială că un Hitler, care le promite 60 de ore de lucru pe săptămînă, le e mai drag decît regele Franţei, care vrea ca poporul să aibă în fiecare duminică o găină pe masă, iar săptămîna de lucru să fie de 40 de ore. N-are rost, aşadar, să le ţineţi unor mizerabili ca aceştia, în latineşte, discursuri înălţătoare despre libertate. Astora trebuie să le daţi la cap. Interziceţi exportul de capital şi nu mai îngăduiţi domnilor de la „Comité des Forges" să vîndă oţel nemţilor. Vă cer să faceţi măcar atîta lucru. Da, da, vorbesc serios, nu mă priviţi aşa. Am venit să aduc mîngîiere oamenilor de rînd. Nu aruncaţi mereu tot greul pe cei de jos, mai stoarceţi-i şi pe cei de sus. Ba chiar ar trebui să-i stîrpiţi. Aşa spun toţi la garaj, şi mai cu seamă şoferul Maurice, care cunoaşte o mulţime de date cît se poate de exacte. Dacă nu-i veţi stîrpi, pînă la urmă veţi fi şi dumneavoastră trădat şi jertfit ca noi.

Dauphin-ul e neplăcut impresionat.

— Asta nu mă priveşte — spune el. Nu mă interesează chestiunile economice, asta e treaba specialiştilor. Eu sînt rege, rolul meu e să reprezint. Fiecare cu atribuţiile lui. Eu vorbesc mai multe limbi. N-ai auzit adineauri cum vorbeam latineşte la telefon ? Dacă m-aş amesteca însă în treburile domnilor de la „Banque de France", ar fi o impertinenţă din partea mea. Nu, nu, du-te cu pretenţiile tale la şoferul Maurice, pe care se pare că-l apreciezi foarte mult. La mine n-ai ce căuta — încheie el, jignit.

Simone se învinuiește în sinea ei. N-a vrut să-l supere pe Dauphin. El nutrește gînduri bune, dar e prudent fiindcă depinde de doamna. Iată ce înfățișare plăcută are acum, cu părul lui blond-roșcat și des, cu ochii frumoși, cenușii-albaștri, și cu sprîncenele stufoase. De altfel Dauphin-ul a fost întotdeauna foarte prietenos cu ea. La Paris nu știa ce bucurii să-i mai facă.

Și acum parcă regretă că i-a răspuns atît de aspru.

— Știi, micuța mea — schimbă el tonul, vorbindu-i confidențial ca unui om matur — cu cele două sute de familii nu merge chiar așa de ușor cum își închipuie Maurice. Sînt foarte colțoase, mai ales familia 97, și dacă le țin prea din scurt, fac uz de relațiile lor internaționale și pînă la urmă mi se taie salariul meu de rege.

Simone și-a învins între timp sentimentul nepermis de compătimire. Strînge cu putere steagul, care acum e mare și roșu ca al lui Jaurès, se proptește în picioare, dîrză, dinaintea Dauphin-ului și cu vocea ei frumoasă, adîncă, îi spune hotărît :

— Fiți energic, mărite Dauphin ! Dacă veți scutura cum trebuie cele două sute de familii, să vedeți ce repede se supun. La urma urmei, domnii aceia nu sînt numai negustori, ci și francezi.

Dar argumentul acesta nu pare să prindă la Dauphin.

— Francezi ! repetă el, cu amară ironie. Francezi ! Franța ! Ce e Franța ? Sînt tot atîtea Franțe cîte clase sociale. Și țăranii, și muncitorii, și cele două sute de familii vorbesc mereu despre Franța, dar fiecare dă acestui cuvînt alt înțeles. Eu atîta știu : că cele două sute de familii, cînd spun Franța, se gîndesc la profituri mai mari și dări mai mici.

Simone îl privește pe Dauphin cu ardoare, plină de zel. Trebuie să-i învingă apatia, timiditatea : aceasta e misiunea ei. Trebuie să facă în așa fel, încît flecarul acesta să devină Carol al VII-lea, regele Franței. De aceea i-a trimis ei comitentul scrisoarea.

— Nu — strigă ea — nu vă e îngăduit să vorbiți așa, mărite Dauphin! Nici măcar să gîndiți una ca asta! Franța nu e o vorbă goală, știți prea bine. Apoi, arătînd spre steag, spune răspicat și tare: Franța, patria noastră, s-a format în decurs de veacuri din dureri comune și din năzuințe comune. Fără îndoială, există luptă de clasă, adînci contradicții sociale, dar ele nu schimbă noțiunea de patrie.

Cuvintele acestea, după cum se vede, îl impresionează pe Dauphin. Începe să se plimbe de colo pînă colo cu pași iuți, energici de-i fîlfîie mantia de purpură pusă peste uniforma neagră, cu fireturi argintii.

— Ești foarte convingătoare, Jeanne — zice după cîtva timp și o privește încîntat.

— Simone roșește la gîndul că el crede, desigur, că ceea ce a spus sînt vorbele ei. Nu poate accepta așa ceva, nu vrea să se împăuneze cu penele altora.

— Dar acestea nu-s cuvintele mele — spune cu ardoare — au fost rostite de Jaurès.

— Bine, totuși au căpătat atîta forță datorită glasului tău frumos — răspunde Dauphin-ul și o mîngîie prietenos. Apoi îi spune solemn: Ai să pleci pe front — și o mîngîie din nou.

Pe Simone o cam supără că Dauphin-ul o mîngîie, dar nemulțumirea aceasta e prea mică pe lîngă bucuria care-i umple inima. Așadar, n-a avut nici o importanță că e slabă ca un ogar. L-a făcut totuși pe omul acela dificil să ia o hotărîre.

Iat-o pe front!

Toți generalii despre care a citit în cărți sînt acolo, toți conetabilii, mareșalii și amiralii. Raporturile cu ei s-au realizat mai ușor decît și-ar fi închipuit. Simone le vorbește simplu, cum gîndește, fără să-și pună pavăză gurii, dar nimeni nu se scandalizează că n-are maniere distinse, că nu se poartă cum e obiceiul în societatea unor seniori cu nume răsunătoare și titluri atît de mari.

Mai greu e să-i determine să poarte cu adevărat război. Simone știe precis cum trebuie să se acționeze

și o spune lămurit. Generalii o aprobă, dar numai atît. Dimpotrivă, lucrurile se desfășoară cu totul altfel. Ei zic că n-au înțeles-o și, oricît ar încerca să-i abată de pe drumul lor, *nu vor* să înțeleagă. Simone simte că toți îi sînt potrivnici. Desigur, mulți dintre generali au fost cumpărați de cele două sute de familii și le-ar conveni să învingă naziștii. Simone își dă seama de acest lucru, dar cum să-l dovedească ?

Vede cu ochii ei cum dumnealor uneltesc cu avocații, care vin gătiți în robă neagră, cu tocă pe cap și colerete la gît. Printre avocați se află și maestrul Levautour, care, prin intrigării, l-a doborît pe tatăl ei. Și acum este foarte influent. Gras, chel, bine îmbrăcat, se îndreaptă cînd spre un general, cînd spre altul. Dinaintea burții mari și-a atîrnat firma de aramă pe care scrie : „Charles-Marie Levautour, avocat și notar", în primul rînd pentru ca toată lumea să știe cine e, și apoi ca să nu mai cheltuiască bani pentru armură. Simone îl întreabă cu asprime :

— Ce cauți dumneata aici, domnule ?

El îi răspunde însă :

— Vedeți, domnișoară, ducele de la Trémoille, domnul mareșal, a binevoit personal să mă cheme — și îi arată un bilet enorm de liberă trecere.

Ducele de la Trémoille zîmbește cu o amabilitate prefăcută. Simone și-a dat imediat seama că el e de fapt marchizul. Îi șoptește aceasta și Dauphin-ului și-i spune că ducele e un fascist care unelteste cu cei de la cartelul oțelului de dincolo de Rin și că e mituit de englezi, care trec pe numele lui cele mai valoroase podgorii.

— Ce vrei să fac, domnișoară ? întreabă Dauphin-ul. Dacă i-aș alunga pe toți cîți sînt corupți... — adaugă apoi și dă din umeri cu înțeles.

Simone caută din ochi pe cei cîțiva prieteni pe care îi are. Îi cunoaște bine, a citit în cărți cine îi sînt prieteni adevărați. Dar unul dintre ei lipsește, tocmai cel care îi stîrnește mai mult interesul, Gilles de Rais, marele, nelegiuitul, răsfățatul om de viață, cel cu co-

piii-cîntăreți, cu actorii, cu mulțimea de femei și de cărți. Dar el nu-i nicăieri și Simone nu îndrăznește să-i întrebe pe ceilalți unde e.

Are s-o întrebe pe Henriette. Intotdeauna ei i-a cerut să-i lămurească marile taine : cum e cu bărbații, cum se fac copiii, și Henriette întotdeauna a știut și i-a spus în șoaptă. Și acum poate să-i răspundă precis.

— E aici, la cartierul general — îi șoptește — vine îndată ; e tare curios să te vadă.

Iată-l că și sosește ; e ușor să-l recunoști : are mustața albastră. Iese agale din garaj, cu pași legănați. A făcut probabil duș, că tare mult se îngrijește — face cîte șapte-opt dușuri pe zi — și miroase de parcă ar fi prăvălia frizerului Armand. Dar și mai mult răspîndește în jur miros de piele. De altfel și poartă o scurtă de piele.

Cînd îi vede scurta, Simone tresare. A bănuit ea că Gilles de Rais e șoferul Maurice, și fără îndoială că îndată va spune iarăși cine știe ce grosolănie.

Iată, s-a și oprit în fața ei. Obraznic, pune mîna în șold, o privește de sus pînă jos și zice :

— Ei, domnișoară nepoată, ce zici ? Ce-ar fi să facem o mică plimbare pe lună ? Dar cu unul ca mine, firește, nu catadicsește să se plimbe domnișoara. Face parte din tabăra cealaltă, e de la vila Monrepos !

Acum ar trebui să-i spună limpede și răspicat că a venit să aducă mîngîiere oamenilor de rînd. Dar nu poate. In fața generalilor măreți nu s-a sfiit cîtuși de puțin. Dar în fața acestui om nu poate să scoată o vorbă. Stă mută, copleștită, toți așteaptă să audă ce are să-i răspundă. Gilles de Rais, cu fața lui mare, o privește obraznic, ținînd mîna în șold. Generalii zîmbesc văzînd timiditatea care a cuprins-o. Dacă nu spune repede ceva, s-a zis pentru totdeauna cu autoritatea ei.

Dar în clipa aceasta intervine Étienne. Fără să șovăie — nici nu l-ar fi crezut atît de curajos — se apropie de Gilles de Rais și-i spune :

— Ce-aveţi cu doamna, domnule ? I-aţi fost măcar prezentat ?

Pare foarte tînăr faţă de voinicul Gilles de Rais, la drept vorbind nici nu-i decît un băieţandru de şaisprezece ani, deşirat şi tare subţirel. Desigur că Gilles de Rais n-are să înghită afrontul.

Totuşi Gilles de Rais nici nu se gîndeşte să facă scandal. Rîde numai, îl ia pe Étienne pe după umeri şi-i spune cu blîndeţe :

— Dar, prietene dragă, nu-i adevărat că domnişoara e de la vila Monrepos ? Unde dormi, acolo ţi-e locul. Şi ea unde doarme ?

Apoi toată lumea se duce la culcare. Simone doarme într-un cort cu mai mulţi generali — aşa e pe front. Îi pare bine că şi-a pus pantalonii de culoare verde închis, fără să ţină seama de doamna, care socoteşte că nu se cade să porţi pantaloni în timp de război. Ar fi fost însă neplăcut să fie în rochie acum noaptea, în cort, printre atîţia bărbaţi.

Se simte tare obosită. A avut mult de lucru peste zi, a făcut cumpărături pentru doamna, a avut întrevederea cu Dauphin-ul, a lucrat la grădină, a luat parte la consiliul de război. Îi e teamă să nu sforăie, că ar face impresie urîtă. După cum constată, generalii nu sforăie. E şi firesc, sînt oameni de seamă, cu educaţie. De altfel, cum se răsucesc mereu de pe o parte pe alta, fiindcă e incomod să dormi strîns în armură, le zornăie zalele, şi chiar dacă Simone ar sforăi, nu s-ar auzi.

Simte că va trebui să se ducă afară. E foarte neplăcut ; generalii vor întoarce capul după ea aşa cum fac bărbaţii la „Café Napoleon" cînd te duci la toaletă. Ar lua-o cel puţin pe Henriette cu ea, fiindcă în două e întotdeauna mai bine, dar, din păcate, Henriette nu-i acolo. Se strecoară, aşadar, singură, încet, pe nesimţite, printre rîndurile celor care dorm, dar n-are cum face să nu-i zornăie armura. În curînd se trezesc toţi şi Gilles de Rais zîmbeşte răsucindu-şi mustaţa albastră. Din fericire apare din nou Étienne, care o îmbărbătează :

— Nu te teme, Simone. Dacă spune o vorbă murdară, îl bat de îl las lat.

Simone se întinde. Greierii țîrîie și ceasul ticăie. Simone se întoarce pe partea cealaltă.

Acum e plină zi, se dă o luptă și Simone se află în mijlocul ei, cu steagul. Tancurile se apropie legănîndu-se greoaie, tot tancuri de-ale dușmanilor, vreo cîteva mii, și sînt construite din oțel francez, iar cerul nici nu se vede, îl acoperă mulțimea de avioane dușmane, construite din aluminiu francez. Dar Simone flutură într-una steagul, și chiar dacă ar veni încă pe atîtea tancuri dușmane, oamenii de rînd din Franța nu dau înapoi, și dacă sînt doborîți o sută, vin în locul lor două sute, și Simone își flutură într-una steagul.

După aceea urmează un consiliu de război, un foarte mare sfat de război. Biroul particular al unchiului Prosper devine neîncăpător. Sala crește neîncetat, acum e subprefectura, acum biserica Saint-Lazare, acum Notre-Dame. Prezidează Dauphin-ul, care poartă iar uniforma cea neagră cu fireturi argintii. Lung și uscățiv, stă încovoiat, privește obosit, neajutorat, cu ochii lui spălăciți, adunarea și își face de lucru cu rozeta de la butonieră. Toți generalii pe care îi cunoaște Simone sînt de față, și mareșalul Pétain și, firește, nu numai generalii, ci și domnul Berthier, de la „Hôtel de la Poste", și domnii Amiot și Laroche, și Raimu, și Peyroux, iar domnul Grasset de la „Café Napoleon" trece de la unul la altul, face cîte o plecăciune și îi întreabă cum se simt. Mai sînt apoi și aici o mulțime de avocați în robă, cu tocă pe cap, și dintre ei nu lipsește, bineînțeles, maestrul Levautour. Ei intră și ies, își arată unul altuia acte, se învîrtesc aferați pe lîngă generali, le aduc documente, cecuri și șușotesc.

Dauphin-ul deschide adunarea cu o cuvîntare în limba latină. Aduce la cunoștință că domnișoara Planchard cere, la îndemnul tatălui ei, să se dea imediat și cu toată energia lupta decisivă pentru terminarea războiului; vorbește cît se poate de savant și

propune să se treacă la dezbateri. Îndată se și ridică ducele de la Trémoille, și de data aceasta marchizul e mai nesuferit ca oricînd.

— Am cea mai mare admirație pentru geniul dumneavoastră, domnișoară — spune cu vocea lui dogită și se lovește cu cravașa peste cizme. Dar arta războiului e supusă unor anumite legi ce nu se pot învăța de pe o zi pe alta ; ele au fost studiate de strămoșii noștri cu trudă, de-a lungul a nouă sute de ani. Să tot ataci ar fi foarte simplu. Dar pînă și marele meu predecesor, înainte de a zdrobi dușmanul pe cîmpiile Catalonice, l-a slăbit mai întîi printr-o bine chibzuită și subtilă stratagemă de neintervenție. Încet-încet, departe ajungi, spun toți experții militari. Nu-i așa, domnule mareșal ? întreabă pe generalul Pétain.

Bătrînul general se ridică și, cu vocea lui casantă, venerabilă, declară :

— Da, camarade. Sîntem pierduți, trebuie să ne predăm. Am spus-o și în războiul de o sută de ani, și la Verdun, și o spun și acum. Pe cuvîntul meu de militar.

Maestrul Levautour se ridică și el îndată și vorbește pe un ton compătimitor, cu ironie :

— Domnișoara Planchard a moștenit caracterul violent al tatălui său. Văd că s-a îmbrăcat din nou în pantalonii ei verzi, deși doamna i-a spus răspicat că nu-i cuviincios să umble așa în timp de război. Dar Simone n-are nici un respect pentru marile tradiții. E din fire o răzvrătită. Așa a fost și răposatul ei tată, de aceea s-a dus de rîpă și și-a găsit moartea.

Deodată, toți se înghesuie lîngă Dauphin și încep să-i șoptească de zor la ureche, iar cei din Saint-Martin, domnii Amiot și Laroche, domnii l'Utile și l'Agréable, ca și ceilalți, se uită încruntați la Simone. Unchiul Prosper însă refuză să ia atitudine și spune :

— Eu sînt om de afaceri și, ca atare, mă abțin de la vot.

Simone se simte foarte singură. Își dă din nou seama cît de greu e să-și îndeplinească misiunea și

să ia apărarea oamenilor de rînd împotriva coaliției atît de puternice a celor două sute de familii și a celor două milioane de rentieri. Se tot lingușesc pe lîngă Dauphin și-i șoptesc la ureche din dreapta, din stînga, de jos și de sus. Iar fața lui e tot mai ostenită, ochii tot mai spălăciți și sprîncenele tot mai ridicate. Acum se întoarce spre ea și spune :

— Aud că nu mai avem bani să continuăm războiul. Dacă mai luptăm, trebuie să pun noi impozite, pe care vor trebui, firește, să le suporte oamenii de rînd. Cele două sute de familii spun că sînt sleite și că le e cu neputință să mai finanțeze.

— Cu neputință, exclus ! întăresc ducele de la Trémoille, notarul Levautour și toate cele două sute de familii, dar mai cu seamă familia 97. Iar cele două milioane de rentieri înalță un strigăt puternic de jale și ridică, apărîndu-se, patru milioane de mîini. Mareșalul Pétain spune :

— Intotdeauna e bine să te predai.

— Vezi ! exclamă abătut Dauphin-ul, adresîndu-se Simonei și pipăindu-și în neștire rozeta Legiunii de Onoare de la butonieră. Franța nu vrea. Franța dorește să se pună capăt războiului.

Acum intervine însă Gilles de Rais. Pune mîna în șold și spune cu glasul limpede și strident :

— Franța, preamărite Dauphin ? Ceea ce aveți în fața ochilor nu e Franța. Franța acestor domni nu e Franța noastră.

Deodată apare și moș Bastide : scund, vioi, cu părul alb ca neaua și fața îmbujorată, se plimbă de colocolo cu capul ridicat agresiv și citează versuri din Victor Hugo și fraze de-ale lui Jean Jaurès. Toți zîmbesc însă compătimitor, clatină din cap și-și spun : „Săracul, e senil !"

Simone fierbe de mînie. Își dă seama că moș Bastide are dreptate, deși e bătrîn și poate cam ramolit, de aceea încruntă din sprîncene și se uită posomorîtă la Dauphin.

— Să vă fie rușine, mărite Dauphin! Știți bine că Franța e cu totul altceva decît ceea ce trăncănesc dumnealor — spune ea, arătînd cu dispreț către cele două sute de familii și către rentieri. În fond, doar cele două sute de familii au secătuit țara. Îi prind pe țărani și, dacă aceștia nu pot să plătească dobinzile pe ipoteci, îi spînzură de ulm, lăsîndu-i pradă lupilor. Și-apoi nu înțeleg cum puteți pleca urechea la afurisitul acesta de notar Levautour!

Maestrul Levautour, auzind-o, se înfurie, începe să țipe și dă buzna împreună cu o mulțime de alți avocați; toată catedrala Notre-Dame e acum plină de ei, robele negre le fîlfîie, nu se mai văd decît robe negre și colerete albe. Simone bagă de seamă cu groază că mulți dintre ei au capete de pasăre, iar cînd se uită mai bine, vede în robă și tocă și cîțiva din monștrii de pe acoperișul catedralei Notre-Dame.

Iar maestrul Levautour scoate o foaie mare de hîrtie de după firma de aramă pe care o poartă drept scut și anunță cu glas de pasăre cîrîitor:

— Aceasta e o propunere de pace din partea potrivnicului. A sosit chiar acum. E foarte avantajoasă. Ar fi o crimă să respingem această propunere și să continuăm războiul. Franța vrea pace!

Strigă cît poate cu glasul lui cîrîitor de pasăre și toți monștrii de la Notre-Dame își fîlfîie robele negre și cîrîie în cor: „Franța vrea pace!" Dauphin-ul pare foarte obosit și concesiv, ridică cu regret din umeri și e gata să spună: „Bine, să facem pace!"

Dar Simone apucă steagul și, dîrză, cu fruntea sus, strigă:

— Franța vrea pace? Își dă seama că întreaga catedrală răsună de bubuitul glasului ei plin de dispreț. Se întoarce apoi către avocați, către cele două sute de familii și cele două milioane de rentieri și izbucnește furioasă: Franța? Ce știți voi despre Franța?

Şi deodată, ceea ce nu s-a priceput să exprime pînă acum îi apare cît se poate de limpede. Intr-o clipă ştie precis ce înseamnă Franţa şi e în stare să o spună. Avocaţii o privesc fioros cu chipurile lor de păsări şi bat spre ea din ciocurile lor enorme, ascuţite. Cele două sute de familii lovesc cu spadele în armurile lor de aur, care zornăie, rentierii se văicăresc urlînd strident de te seacă la inimă, iar în spatele lor se zăreşte unchiul Prosper, cu faţa înspăimîntată, implorătoare, şi mai departe, în fund, se vede chipul înfricoşător, voluminos, împietrit ca o mască al doamnei. Dar Simone nu se teme de nimeni şi de nimic, nici măcar de faptul că ar putea să-l nemulţumească pe unchiul Prosper. Ea are misiunea să-l *îmbărbăteze* pe Dauphin, ca să nu se dea bătut, să nu încheie o pace dureroasă, şi acum ştie ce să spună, acum ştie ce înseamnă Franţa.

Incepe să vorbească. Nu şi-a făcut nici un plan, habar n-are cum va continua, ba uneori nici nu-şi dă seama în ce limbă vorbeşte, tot ce ştie e că acum vorbele îi vin de la sine, că acum îi e dat să vorbească, şi încă cu elocvenţă.

Vorbeşte despre cele două sute de familii. Spune că au dat peste Franţa, care-i ca o vie de viţă nobilă, asemenea unor gîngănii, şi s-au cuibărit în via aceasta încîntătoare, au atacat-o şi au atras şi celelalte gîngănii de pe lume acolo.

— Nu le răbdaţi! strigă Simone. Afumaţi-le cu pucioasă! Iar dacă nu se poate altfel, smulgeţi din rădăcină butucii atinşi, puneţi-i pe foc şi salvaţi via cea frumoasă, salvaţi Franţa! Folosiţi din plin barda, încingeţi focurile!

Simone vorbeşte sumbru, înflăcărat, toţi au amuţit, iar domnişoara Rousseil, profesoara, care e de faţă, clatină la început tare din cap, apoi stă însă cît se poate de liniştită şi ascultă plină de entuziasm. Duşmanii se fac tot mai mici, faţa mare a doamnei dis-

pare, cele două milioane de rentieri lasă mîinile jos, armurile de aur ale celor două sute de familii pălesc. avocaţii îşi adună aripile negre ale robelor şi se întorc tăcuţi, pe furiş, pe acoperişul catedralei.

Simone vede în jur tot mai multe feţe încîntate, deodată au apărut toţi prietenii ei, Étienne o priveşte cu admiraţie, faţa zbîrcită, îmbujorată a lui moş Bastide străluceşte de bucurie, iar Gilles de Rais îşi răsuceşte mustaţa şi spune cu glas sonor, strident :

— Ehei, acuma ştiu că le-a spus-o ! Acum a arătat ce poate ! De data asta s-a văzut că e fata lui Pierre Planchard !

Dauphin-ul are din nou pe umeri mantia de purpură, faţa îi e viguroasă, iar ochii albaştri-cenuşii strălucesc prietenoşi sub sprîncenele dese, blond-roşcate. Cu voce răsunătoare declară :

— M-ai convins, draga mea Simone. Am să-ţi dau, firește, şi bani, şi oaste. Doamna n-are decît să spună ce-o vrea.

Acum a şi început marşul. Simone se află în tancul din frunte. Dar înaintea ei zboară o făptură mare, luminoasă, în plin avînt, cu atîta repeziciune, încît i se umflă veşmîntul, şi Simone îşi dă seama că e zeiţa ei, zeiţa victoriei. Acum n-o să-i mai scape, acum are, în sfîrşit, prilejul să-i vadă capul şi să afle cine-i făptura aceea care zboară. Tremură de nerăbdare. Pune tancul în cea mai mare viteză, dar maşina greoaie se poticneşte şi se clatină şi nu e în stare să o ajungă. Cîteodată Simone se apropie binişor, dar numai fiindcă zeiţa şi-a încetinit zborul, după aceea însă zboară şi mai repede. E limpede că zeiţa vrea să glumească cu Simone. Iată însă că întoarce în sfîrşit capul, îi zîmbeşte, s-ar putea spune strengăreşte, şi Simone vede — după cum bănuise de altfel — faţa palidă şi drăgălaşă a Henriettei.

Simone e fericită, inima îi bate atît de tare, încît e gata să-i spargă coşul pieptului. Se simte uşoară ca un fulg. Acum ştie ce înseamnă izbînda, ştie ce în-

seamnă Franța, știe ce înseamnă libertate, egalitate, fraternitate.

Apoi se pomenește deodată la cinematograf, unde sînt prezentate evenimentele săptămînii. Vede pe ecran o săgeată care înaintează șerpuind de la o localitate la alta, ilustrînd astfel ofensiva dată de ea, vede cum se bucură copiii că n-au școală, fiindcă se sărbătoresc izbînzile dobîndite de ea, vede cum în toată lumea oamenii nu mai prididesc să înfigă steguțe pe hărți și să marcheze orașele cucerite de ea. Totuși Simone stă și privește toate acestea din fundul sălii, pitindu-se emoționată, fericită.

După aceea ticăitul ceasului deșteptător devine tot mai puternic, pînă răsună ca un dangăt impetuos de clopote. Se vestește încoronarea Dauphin-ului la Reims. Catedrala e greu lovită de ghiulele, are spărturi mari, așa că soarele pătrunde prin acoperiș și toată asistența, îmbrăcată în haine de sărbătoare, nădușește amarnic. Dar nimănui nu-i pasă. Clopotele sună, cerul e străbătut de avioane, greierii țîrîie, muzica intonează Marsilieza și toți cîntă în cor.

Simone, în armură, îmbrăcată în pantalonii ei verzi, flutură steagul ; acum se vede că a făcut totuși bine că a dat pe el douăzeci și cinci de livre și nu s-a scumpit la bani.

Privește în jur, căutînd din ochi persoane cunoscute. Deodată îl vede venind pe Gilles de Rais, care pune mîna în șold și spune :

— Ești de-a noastră, domnișoară. Am fost nedrept cu dumneata. Te rog să mă ierți.

Simone e tare curioasă dacă a venit și unchiul Prosper. Desigur că nu i-a dat voie doamna. Totuși, iată-l. Luînd o înfățișare maiestuoasă, privind șmecherește, dar oarecum jenat, se apropie de ea și-i dă pe furiș o palmă prietenească peste pantalonii verzi. Simone e cam încurcată, totuși se bucură din toată inima că se află și el acolo.

Dar cînd o învăluie cu priviri strălucitoare și-i vede ochii cenușii, înconjurați de cutișoare, își dă seama, cu o spaimă nespus de dulce, că de fapt nu e unchiul Prosper, ci tatăl ei, Pierre Planchard. Și tatăl ei îi spune:

— Ai făcut treabă bună, fetițo! Sînt mulțumit de tine. Ești cu adevărat fata mea.

Simone e nerușinat de fericită, mai fericită decît îi este îngăduit unui om.

PARTEA A DOUA

ACŢIUNEA

1

INTIMPLAREA DE LA POD

Simone stătea în bucătărie pe un scăunaș, îndoită puțin de spate, cu mîinile puternice și slabe în poală. Mîncase de prînz în bucătărie, ca de obicei, împreună cu doamna, apoi, după ce bătrîna se retrăsese în camera ei, spălase vasele. Acum sfîrșise treaba și, cum nu i se mai întîmplase de multă vreme, n-avea nimic de făcut. Nu trebuia să se ducă în oraș, ca în fiecare după-amiază, fiindcă nu mai era chip să cumpere ori să comande ceva. Îi rămîneau cîteva ore în care putea să facă ce poftește.

Era o senzație neobișnuită. Simone privea absentă, cu fața inexpresivă, oarecum uimită, grădina frumușică, bine îngrijită, care strălucea în soarele puternic al după-amiezii.

Deodată simți pînă în adîncul sufletului cît de ciudată era situația în care se afla. Ședea pe scăunaș și trîndăvea, în casă domnea liniștea și buna rînduială, grădina din fața ei, frumoasă, cu tufele bine întreținute și trandafirii îngrijiți, îmbia la tihnă, iar de jur împrejur Franța toată era sfîșiată și schingiuită.

Stătu așa o vreme destul de îndelungată. Nu se putea deprinde cu situația aceasta nouă, de a nu fi hărțuită, de a nu avea de îndeplinit cît mai repede o treabă. În cele din urmă se ridică de pe scăunaș, se întinse și se duse în camera ei.

Acum, îndată după-amiază, era înăbușitor de cald sus la ea. Se așeză pe marginea patului. În fața ei, pe sipet, deasupra altor cărți, se aflau ultimele trei volume pe care i le dăduse moș Bastide. Ce să facă? Să ci-

tească ? Întinse mîna după o carte, dar şovăi şi şi-o trase înapoi.

Se simţea aproape stingherită că nu trebuia să se ducă în oraş. Îi venea greu să stea fără nici o treabă şi să aştepte, cînd în toată ţara aveau loc evenimente mari, îngrozitoare. In oraş se simţea mai aproape de cele ce se petreceau. E drept că ceea ce vedea şi auzea acolo îi sfîşia inima, dar era mai chinuitor să nu vadă şi să nu afle nimic.

Doamna socotea desigur ca de la sine înţeles că va rămîne azi acasă. Ce-ar fi totuşi să plece în oraş ? Dacă s-ar duce de capul ei să mai caute cîte ceva ? Piper aveau cam puţin şi apoi nu strica să mai ia vreo două-trei cutii de lapte condensat. S-ar putea să mai găsească una alta la „Café Napoleon" sau la „Beaumont". Se hotărî deci să plece.

Luînd pentru întîia oară singură hotărîrea, deveni mai curajoasă. Doamna zicea că nu se cade să poarte în vremuri ca acelea pantaloni. Dar cine mai dădea importanţă unui astfel de fleac, cînd pretutindeni domnea dezordine ? Pantalonii erau foarte practici, cu ei răzbea mai uşor prin îmbulzeală şi se simţea mai sigură pe sine. Simone îi scoase, aşadar, din dulap.

Pantalonii aceştia de culoare verde închis îi fuseseră aduşi în dar de unchiul Prosper, cînd se întorsese odată de la Cannes. La început îi fuseseră cam mari, abia după ce a mai crescut i-au venit bine. Doamna n-a prea fost încîntată cînd i-a văzut, dar fiindcă i-i dăruise fiul ei, nu i-a interzis să-i poarte. De altfel, Simone i-a pus doar de cîteva ori. Cînd a izbucnit războiul, doamna a găsit pretextul potrivit ca s-o oprească să-i îmbrace.

Azi însă, fără să ţină seama de ce-i spusese doamna, Simone scoase pantalonii din dulap şi-i îmbrăcă. Apoi luă coşul mare de tîrguieli şi plecă în oraş.

Străbătu străzile înguste, strîmbe, care coborau şi suiau. Fiecare piatră a caselor vechi, multicolore îi era cunoscută. Se obişnuise şi cu refugiaţii care alergau

în zadar de colo-colo, nădăjduind că vor găsi lucrurile de care aveau nevoie. Totuşi oraşul îi părea azi schimbat. Mulţi dintre localnici plecaseră. Părăsiseră oraşul din care făceau parte ca pietrele, ca faţadele multicolore, ca acoperişurile ţuguiate, vopsite în cafeniu. Simone se obişnuise să-i salute, să schimbe cîteva vorbe cu ei. De cele mai multe ori îşi spuneau lucruri fără importanţă, simple banalităţi, totuşi azi le simţea lipsa, suferea că n-are cui adresa o vorbă cît de banală şi că nimeni nu-i spune nimic.

Deodată se răspîndi însă o veste care îi scoase din casă pe toţi cîţi mai rămăseseră în oraş, şi cu acest prilej se văzu că erau totuşi încă destul de mulţi.

Vestea care-i scoase pe toţi în stradă era groaznica întîmplare de la podul de peste Cerein.

Singurul drum ce ducea la şoselele 7 şi 77 trecea pe acolo, şi învălmăşeala era atît de mare, încît o mulţime de oameni zăboveau ceasuri întregi la capătul podului şi pe pod, înghesuiţi unul într-altul şi împinşi din toate părţile. Exista neîncetat temerea că vor apărea avioane germane şi vor ataca de la mică înălţime, dar întotdeauna învinsese părerea celor care spuneau că acolo nu-i aşteaptă nici o primejdie, deoarece ţinutul n-are importanţă strategică, aşa că nu va deveni teatru de război, iar oraşe nu s-au bombardat încă. Iată însă că acum apăruseră totuşi avioane germane şi mitraliaseră pe refugiaţii aflaţi pe pod. Urmările erau foarte grave. Încă nu se ştia exact numărul victimelor, dar muriseră mulţi oameni. În ceea ce-i privea pe răniţi, situaţia se dovedea foarte îngrijorătoare. Ambulanţele răzbeau anevoie pe străzile supraaglomerate, spitalele erau pline pînă la refuz, aşa că răniţii trebuiau să fie transportaţi în ţinutul Nevers.

Războiul ajunsese în felul acesta în imediată apropiere a oraşului Saint-Martin şi locuitorii care luaseră hotărîrea să rămînă pe loc intrară din nou în panică. Se vorbea că acum va fi aruncat în aer podul de peste Cerein. Dacă acest zvon se adeverea, însemna că legătura cu şoselele care duceau spre sud era

tăiată cu totul şi oamenii rămîneau prinşi ca într-o cursă. După ce chibzuiseră îndelung cum e mai bine, să plece în refugiu sau nu, şi se hotărîseră în cele din urmă să rămînă pe loc, acum începeau din nou să se frămînte. Oare n-ar trebui totuşi să plece, cum au făcut domnii Amiot şi Laroche şi atîţia alţii? Poate că nu vor mai avea decît o zi, ori poate chiar numai cîteva ore pentru a se decide. Fiecare se întreba ce să facă, îi întreba şi pe alţii, ba îi cereau şi Simonei sfatul.

Pentru ea era limpede însă că, plecînd în refugiu, oamenii nu fac decît să blocheze drumurile şi să stînjenească mişcarea trupelor. Se cuvenea, aşadar, să nu-şi schimbe hotărîrea dintîi. Mai erau speranţe destul de întemeiate că nemţii vor putea fi ţinuţi departe de Saint-Martin şi, chiar dacă se va întîmpla altfel, aici puteau s-o scoată mai bine la capăt cu ei decît undeva în sud.

Simone băgă de seamă că în urma întîmplării de la pod refugiaţii reacţionau altfel decît localnicii. Înainte, refugiaţii nu avuseseră decît o singură dorinţă: să plece mai departe, cît mai departe, să ajungă în siguranţă. Încetul cu încetul însă această dorinţă fusese covîrşită de o resemnare cumplită. După cele întîmplate la pod, amara apatie a refugiaţilor sporise. Îşi ziceau că n-are nici un sens să rătăcească mai departe, că e totuna unde îi vor ajunge nemţii din urmă, că primejdia îi pîndeşte oriunde. Cele întîmplate la pod erau o nouă dovadă că pe drum se aflau în mai mare primejdie decît aici, la Saint-Martin. E drept că nu se găsea demîncare, că le lipseau cele mai necesare lucruri, totuşi se hotărîră să nu plece mai departe. Ba, după ce petrecuseră două-trei nopţi în locşorul sărăcăcios ce le stătea la dispoziţie, acesta ajunsese aproape să le fie drag. Se obişnuiseră cu culcuşul de paie din sala Palatului de justiţie şi cu peticul de loc din Place du général Gramont. Nu voiau să mai plece.

Şedeau pe arşiţa mare sub umbrarele cu dungi roşii şi portocalii din faţa cafenelelor, beau un pahar de

rachiu ori de vin și moțăiau sau discutau obosiți aceiași și aceiași lucru.

Simone, cu coșul pe braț, străbătu terasa cafenelei Napoleon. Fața bronzată, energică, pantalonii de culoare verde închis îi dădeau fetei înălțuțe o înfățișare plăcută și bărbații întorceau capul după ea. Făcîndu-și loc printre mese, trăgea cu urechea la ce se vorbea.

La o masă se dezbătea cam cînd vor veni nemții. Deși nimeni nu putea să știe ceva precis, fiecare își susținea părerea plictisit, dar cu încăpățînare. Unul spunea că abia peste patru zile dacă vor veni, în nici un caz mai curînd, fiindcă au treburi mai serioase de făcut decît să ocupe un ținut ca acesta, lipsit de importanță strategică. Altul pretindea că nemții acționează atît de rapid și radical, încît, odată intrați pe șoselele 7 și 77, vor cuceri fără îndoială și partea de răsărit. Un al treilea, mai bătrîn, socotea că e exclus să ajungă nemții pînă prin părțile acelea, zicînd că atît linia Maginot cît și pozițiile francezilor din partea de apus a Loirei sînt inexpugnabile și că ar fi de neînchipuit ca ei să-și risipească trupele, trimițîndu-le aici. Ceilalți tăceau, privind neîncrezători. Unul spuse totuși: „Măcar de-ar veni odată, să se termine cu așteptarea aceasta îngrozitoare, cu teama asta apăsătoare!"

Între timp soseau mereu vești în legătură cu cele întîmplate la pod. Una nu se potrivea cu cealaltă. Se dădeau și cifre. Cineva spunea că erau 214 morți și că trecuseră 76 de ambulanțe. Altcineva, un om cu fața energică, îl contrazicea, susținînd că erau 168 de morți și 89 de ambulanțe. Primul ținea morțiș la cifra lui, al doilea, posomorît, supărat, susținea că a lui e cea reală și erau gata să se încaiere.

Simone sta și-i asculta în tăcere, încordată.

Pe terasă apăru un tînăr deșirat, cu fruntea mare și cu fața prelungă, țuguiată. Simone simți că-i sare inima din loc. Se întorsese Etienne. Băiatul, care o zărise și el, se apropia făcîndu-și loc printre mese. Roșind de bucurie, îi luă destul de stîngaci mîinile

într-ale sale și o rugă stăruitor să intre cu el în cafenea.

Era o propunere neobișnuită, ba chiar de neînchipuit. Dar parcă faptul că plecase de acasă fără să-i spună nimic doamnei era ceva obișnuit? Sau era de închipuit ca ea să se învîrtească singură, îmbrăcată în pantaloni verzi, printre mesele de pe terasa cafenelei Napoleon? Neobișnuite erau însă și clipele prin care treceau. Așadar, n-aveau de ce să refuze invitația lui Étienne.

În cafenea nu se afla nimeni, era aproape întuneric de ai fi zis că înserează și, față de zăpușeala din stradă, o răcoare plăcută. Afară se vedea terasa deasupra căreia se întindea umbrarul cu dungi roșii și portocalii și, mai departe, piața strălucind în soare. În cafenea răzbăteau înfundat larma celor de la mese și zgomotele pieței. Cei doi tineri ședeau la o masă de marmură, fiecare cu un pahar de cidru dinainte. Erau prieteni buni, se simțeau legați unul de altul, iar semiîntunericul și răcoarea ridicaseră parcă un zid de apărare în jurul lor.

Étienne, deși era un băiat de șaisprezece ani, avea fața îngîndurată chiar și în timpuri mai puțin tulburi, acum însă privea îngrijorat și abia izbutea să vorbească potolit și cu șart ca de obicei.

Se întorsese cu mare greu de la Chatillon, ca să nu-și lase părinții singuri. Ai lui nu știau ce să facă. O dată ziceau că trebuie să plece orice s-ar întîmpla, altă dată erau de părere că trebuie să rămînă pe loc, întîmplă-se ce s-o întîmpla. Și întotdeauna cînd voia tatăl să plece, mama voia să rămînă. Își făceau bagajul, aveau impresia că n-au luat ce trebuie, despachetau și împachetau din nou, apoi se hotărau să nu mai plece și iar despachetau.

După ce îi povesti cîte pătimea, își apropie capul de al ei și-i mărturisi:

— Știi, îți spun numai ție, dar și eu n-am putut multă vreme să iau o hotărîre. Am motive mai serioase decît ceilalți ca să o șterg. Se spune că nemții

sînt bănuitori și cercetează cu de-amănuntul dacă printre civilii buni de serviciu militar nu se ascund și militari deghizați. Arestează o mulțime de civili care li se par suspecți și, odată intrat în mîna lor, e greu să mai scapi. Eu par mai mare decît cei de vîrsta mea — spuse el oarecum mîndru, dar îngrijorat. N-aș vrea să mă prindă nemții. Aici nu prea mă simt în siguranță. O privi drept în ochi și parcă un zîmbet îi lumină fața. Acum știu ce am de făcut! exclamă deodată hotărît. Ce ciudat! De cînd stăm aici împreună știu precis. Am să rămîn. Nu trebuie să intru în panică. Poate că am să mă descurc într-un fel cînd or veni nemții.

Simone îl asculta emoționată. Ședeau de vorbă ca doi oameni în toată firea care stau pe propriile lor picioare și iau singuri hotărîri. Privindu-l prietenește cu ochii ei mari, întunecați, spuse cu înflăcărare:

— Firește că trebuie să rămîi. Cu siguranță că ai să te descurci aici. Dar n-au ajuns lucrurile încă atît de departe! izbucni apoi și numai cu greu își putu domoli vocea puternică. Avem linia Maginot și poziții de neînvins pe Loira, în vest. În războiul trecut, înainte de marea victorie, situația era mult mai gravă pe Marna — zise răspicat, cu toată convingerea.

Étienne o privi cu prietenie și respect. Rămaseră apoi cîtva timp tăcuți. De afară răzbăteau înfundat glasurile refugiaților și zăngănit de pahare. Cineva deschisese radioul și răsunau din nou cele cîteva măsuri din Marsilieza: *„Aux armes, citoyens!“*

— Azi-noapte am visat-o pe Henriette! zise deodată Simone.

Nu ar fi vrut să-i spună, dar nu se putu abține. Ea, Étienne și Henriette de mici se jucaseră împreună în Parcul Capucinilor, avuseseră o mulțime de taine, fuseseră un grup strîns unit în mijlocul celorlalți copii. Henriette își chinuia fratele, care era mai greoi, îl batjocorea de față cu Simone, dar el nu se supăra, o privea ca pe o ființă dintr-o lume mai sensibilă și mai agilă. Étienne și Simone vorbeau adesea între ei cu

dragoste și uimire despre firea ciudată a Henriettei. De cînd murise însă, nici unul, nici altul nu mai pomenise de ea, de parcă ar fi fost înțeleși.

Și acum, deodată, Simone spusese: „Azi-noapte am visat-o pe Henriette". Étienne ridică ochii și o privi atent.

— Mă gîndesc rar la ea — continuă Simone — dar din cînd în cînd o visez. Închipuie-ți, azi-noapte am visat că Henriette era Fecioara din Orléans.

Étienne sorbi din cidru, apoi zise:

— Ciudat!

Simone se aștepta să-i mai pună întrebări. Parcă dorea acest lucru, dar se și temea. El însă nu insistă.

— Tot atît de greu o duci acasă? o întrebă.

— Da, cîteodată destul de greu — răspunse Simone.

— Ești o fată curajoasă — zise Étienne. O adevărată fiică a lui Pierre Planchard.

Simone roși.

După aceea plecară. Étienne o conduse o bucată de drum. Cînd ajunseră în dreptul palatului Noiret, unde era subprefectura, văzură în fața vechiului și minunatului portal un șir lung de refugiați și trei polițiști care făceau de pază.

Simone nu se lăsase influențată de panica celorlalți, dar dorea să i se confirme ceea ce credea, și nimeni altul n-ar fi fost în măsură să-i dea informații mai exacte asupra celor ce se întîmplau decît prietenul ei din palatul acesta, domnul Xavier Bastide, secretarul subprefecturii.

Domnul Xavier avea fața îmbujorată și ochii căprui, vioi, cu priviri blajine, ca și tatăl său. Îi moștenise de asemenea și firea nestăpînită, dar, încă de foarte tînăr, își dăduse seama cît de rău înțeles era tatăl său și la cîte conflicte îl ducea această fire, așa că se silise să-și înfrîngă pornirile violente. Și izbutise. Cînd îl vedeai umblînd cu pași măsurați prin subprefectură, totdeauna foarte bine îmbrăcat, dar sobru, cu nelipsitele mînecuțe la mînă, ori ascultînd cu răbdare părțile adverse, nu-ți venea să crezi că în realitate are

aceeași fire ca și tatăl său. Simonei îi era tare drag tocmai fiindcă dovedea atîta putere de stăpînire și nu se lăsa în voia pornirilor sale violente.

Domnul Xavier, care fusese coleg de școală cu Pierre Planchard și cu Charles-Marie Levautour, pe cît îl ura de mult pe avocat, pe atît îl iubea și-l stima pe tatăl Simonei, și de aceea și fata îi era tare dragă.

Cînd văzu șirul lung al refugiaților care așteptau, Simone își zise că domnul Xavier trebuie să aibă azi mult de lucru. Totuși nu putu rezista dorinței de a-i auzi vocea prietenească și ironică. Știa de altfel că și azi își va găsi puțin timp pentru ea.

Își luă rămas bun de la Etienne și intră fără nici o greutate la subprefectură.

Dincolo de fațada frumoasă și liniștită a vechiului palat, domnea ordinea. Ușile nu erau păzite cu străşnicie ca poarta, ci stăteau larg deschise și oricine putea să intre în ce birou dorea.

Refugiații se îndreptau de la un funcționar la altul. Aceștia îi sfătuiau să părăsească orașul, fiindcă nu se mai puteau procura alimente, să facă tot posibilul și să plece spre sud, unde aprovizionarea era mai bună. Îi asigurau apoi că pe șosele circulația devenise mai ușoară și că zvonurile că nemții au și trecut de Yonne, ba ar fi ajuns chiar la Le Creusot, erau simple invenții. Refugiații îi priveau însă posomorîți și neîncrezători. Ca să plece mai departe, trebuia să treacă podul de peste Cerein, și funcționarii nu le puteau risipi groaza pe care le-o pricinuise catastrofa de acolo. „Vreți să scăpați de noi — spuneau oamenii. Puțin vă pasă că o să ne găsim moartea pe pod."

Subprefectul, domnul Cordelier, se învîrtea îngrijorat prin mulțimea dezordonată de oameni buluciți și le vorbea absent, căutînd să-i consoleze. Ei n-aveau însă nevoie de vorbe, ci de pîine, de adăpost peste noapte, de lapte pentru sugari și medicamente pentru cei bolnavi. Simone știa că subprefectul le-ar fi venit bucuros în ajutor, dar știa tot atît de bine că nu putea, că era tot atît de dezorientat ca și ei.

Simone avea cunoștință de faptul că cel care se îngrijea de treburile subprefecturii nu era domnul Cordelier, ci domnul Xavier. Din păcate însă domnul Xavier n-avea destulă putere; tot ce putea face era să ducă o luptă surdă și dîrză împotriva slăbiciunilor superiorului său, dar, spre mîhnirea lui, oricît se străduia, realiza prea puțin.

Simone intră în biroul lui. El îi zîmbi, dar îi făcu semn cu mîna că e ocupat. Discuta cu un ofițer de poliție. Cînd văzu că fata nu pleacă, păru uimit, însă nu zise nimic. De altfel mai erau trei persoane în birou, desigur niște refugiați, care stăteau tăcuți lîngă perete și ascultau. Simone li se alătură.

Ofițerul de poliție și oamenii lui, agenți de circulație din Paris, se aflau în drum spre sud. Polițiștii din Paris erau renumiți pentru pregătirea și priceperea lor, așa că ofițerul primise ordin să așeze posturi în punctele mai periclitate, ca să reglementeze circulația. Domnul Xavier voia să-l convingă să așeze două asemenea posturi la podul de peste Cerein.

— În felul acesta — argumenta el — o parte din refugiați se va hotărî în sfîrșit să plece din Saint-Martin.

Orașul nu mai avea posibilitatea să le asigure oamenilor nici strictul necesar. Refugiații erau nevoiți să plece, dar îi îngrozea trecerea peste pod.

Ofițerul de poliție nu voia să lase nici un om de-al său în Saint-Martin, zicea că și așa are prea puțini, și apoi, chiar dacă era învestit cu depline puteri, însărcinarea lui era să asigure o bună circulație în sud. Admițînd că ar lăsa cîțiva oameni la pod, îl amenința primejdia să cadă în mîna nemților. Și așa, cu accentul lui elegant și debitul rapid de parizian get-beget, aduse o mulțime de obiecții. În afară de aceasta se tot uita la ceas, fiind foarte grăbit.

Simone sta liniștită lîngă perete, alături de cei trei refugiați. Ca și ei asculta în tăcere, cu încordare, și se uita cînd la ofițer, cînd la domnul Xavier, după cum vorbea unul sau celălalt. Pe fața domnului Xa-

vier, care îi era bine cunoscută, putea citi limpede. Văzînd cum i se umflă și i se înroșește semnul de pe obrazul drept, își dădu seama că e furios și că se silește din răsputeri să se stăpînească. Voia să salveze sute de nenorociți și să cruțe orașul de suferințe și mai mari, așa că trebuia să procedeze cu tact, nu-și putea permite să-l repeadă pe domnul din Paris, așa cum i-ar fi plăcut. Simone citea însă tot atît de limpede și gîndurile ofițerului din Paris. El fusese trimis să facă ordine în anumite puncte mai periclitate din sud și ținea să-și îndeplinească misiunea cît mai bine, nu voia să-și risipească oamenii prin locurile acestea din regiunea centrală a Franței. De altfel era și de înțeles. Cu firea ei imaginativă, Simone vedea de asemenea și ce se petrece în mintea celor trei refugiați de lîngă ea. N-avea nevoie să-i privească pentru a le împărtăși resemnarea cumplită și totodată nădejdea. De aceea, fiind din tot sufletul alături de domnul Xavier, lupta parcă și ea să salveze cîteva sute dintre acești refugiați, ori măcar numai cîteva zeci, înduplecîndu-l cu vorbă bună pe ofițerul de poliție din Paris.

Domnul Xavier vorbea cu rîvnă, ofițerul răspundea plictisit, gîndindu-se cum să plece mai repede, iar cei trei refugiați și Simone, care avea coșul pe braț, stăteau lîngă perete și ascultau. Deodată apăru subprefectul.

— N-ați ajuns încă la nici un rezultat, domnilor? întrebă el, posomorît și amabil. Relată apoi unele amănunte pe care le mai aflase în legătură cu ceea ce se întîmplase la pod și încheie spunînd că nici nu se poate imagina ceva mai înfiorător.

— Da, nu există loc mai periclitat decît podul de peste Cerein — accentuă domnul Xavier.

Dar ofițerul de poliție nu mai avea, pare-se, chef să prelungească discuția.

— Adresați-vă marelui stat-major și cereți să se arunce podul în aer — spuse cu indiferență. Apoi adăugă că primele știri despre catastrofele de genul

acesta sînt totdeauna exagerate şi începu să-şi pună mănuşile.

Simone îi urmărea fiece mişcare. Văzînd că e gata să plece, simţi că trebuie să fie oprit, că, orice s-ar întîmpla, trebuie să fie oprit şi determinat să lase cîţiva din oamenii lui la Saint-Martin.

— Sînt două sute paisprezece morţi — zise deodată şi înaintea ochilor îi apărură refugiaţii de pe terasa cafenelei, de sub umbrarul cu dungi roşii şi portocalii, care se certau pretinzînd fiecare că el ştie mai bine numărul morţilor. Îl vedea deosebit de limpede pe cel cu faţa energică, susţinînd posomorît şi iritat că cifra lui e exactă. Sînt două sute paisprezece morţi — zise Simone. Au plecat optzeci şi nouă de ambulanţe către Nevers, dar majoritatea răniţilor n-au fost ridicaţi.

Stătea modestă lîngă perete, subţirică, ţinînd coşul pe braţ, dar vocea ei frumoasă, gravă şi impresionantă era combativă şi hotărîtă. Nici ea nu ştia cum de vorbise cu atîta siguranţă. Ofiţerul de poliţie şi domnii de la subprefectură cunoşteau desigur mai bine numărul morţilor şi al ambulanţelor decît refugiatul de la cafenea.

Toţi se uitară la Simone uimiţi. Fata privea însă drept înainte, de parcă nu ar fi vorbit. Urmară cîteva clipe de tăcere. Parizianul îşi trăgea încă mănuşile. Deodată, fără să se uite la domnul Xavier ori la Simone — despre care credea desigur că e o refugiată — oftă şi spuse iritat domnului Cordelier, ca unui solicitator incomod :

— Ei bine, am să vă las doi oameni.

După aceea plecă întovărăşit de domnul Cordelier.

Domnul Xavier se îndreptă cu paşi vioi spre Simone şi se opri în faţa ei. Acum semăna leit cu tatăl său. Îi puse mîna pe creştet, o privi zîmbind cu toată faţa, foarte prietenos, clătină din cap şi zise :

— Ce naiba te-a apucat, Simone ?

Simone nu înţelegea nici ea cum se făcuse de-i turuise gura cu atîta îndrăzneală de faţă cu domnii

aceia și să afirme cu atîta siguranță lucruri destul de nesigure. Cînd rostise însă cifrele, nu i se păruseră de loc discutabile, și-apoi simțise că trebuie să vorbească, chiar dacă ar fi fost să o coste viața.

— Acum trebuie să ne îngrijim de mijloace de transport pentru refugiați — zise domnul Xavier. Simone dădu să plece. Ești tare curajoasă, fetițo! o lăudă domnul Xavier. Tatăl tău ar fi fost mîndru de tine.

2

DOMNUL MARCHIZ

Venise vremea să se întoarcă la vila Monrepos, dar Simone simțea că nu poate. Mergea pe străzile întortocheate, urcînd și coborînd în neștire, ca prin ceață. Vorbise fără nici un efort, totul se petrecuse de la sine și izbînda se arătase îndată. Era fericită, dar buimacă.

Căuta pe cineva cu care să poată sta de vorbă, îl căuta pe Étienne. Acasă la el nu voia să se ducă, fiindcă n-ar fi putut să-i spun nimic de față cu părinții. Străbătu străzile, trecu pe la „Café Napoleon", dar nu-l găsi.

Colindă așa prin oraș o bună bucată de vreme, apoi se îndreptă dintr-o dată spre Avenue du Parc și porni spre întreprinderea de transporturi Planchard.

Mergea repede, cu un licăr de zîmbet în colțul buzelor arcuite. Azi nu se va mai așeza lîngă pompa cea roșie, nu va mai „sta coardă" ; acum s-a terminat cu pompa, acum nu mai trîndăvește nimeni pe bancă la umbră. Azi au pornit mașinile să transporte refugiați. A trecut o oră de cînd a plecat ea de la subprefectură, așa că desigur subprefectul și domnul Xavier i-au și trimis vorbă unchiului Prosper, iar mașinile or fi desigur pe drum.

Nici de Maurice nu mai are de ce se teme azi. A săvîrșit o faptă care dovedește că nu face parte numai dintre cei de la vila Monrepos. Azi e îndreptățită să rîdă cu nepăsare cînd Maurice va spune vreo obrăznicie.

Dar n-are s-o mai facă. Probabil că nici nu mai e în oraș. Trebuie să fi auzit și el, ca Étienne, că bărbații buni de armată sînt în primejdie dacă vin nemții. Și Maurice nu e ca Étienne, el nu stă să-i aștepte. Un om care rămîne în întreprinderea domnului Planchard — deși o urăște — numai ca să scape de front, o ia la fugă în astfel de situații. O șterge, se dă la fund, se face nevăzut, cum spune doamna.

Ajunse la birou.

— N-a fost chip să găsesc nimic — spuse de cum intră și-și lăsă coșul gol la contabilul Peyroux, străduindu-se să-l facă să creadă, de altfel ca și pe ea însăși, că a fost în oraș după tîrguieli, ca de obicei.

— Nici nu mă mir că n-ai găsit nimic, domnișoară — răspunse mohorît și mînios domnul Peyroux, și fața lui de iepure părea mai nefericită ca oricînd. Totul se duce de rîpă — se jelui el. Nu înțeleg de ce domnul Planchard stă aici să aștepte grozăviile ce vor veni cu siguranță. Din personal au plecat aproape toți, pînă și bătrînul Arsène. Închipuie-ți garajul fără portar! Dar șeful, cînd l-am întrebat dacă are într-adevăr de gînd să stăruie în hotărîrea lui de a rămîne aici, s-a răstit furios la mine. Desigur, înțeleg că se simte răspunzător față de firmă. Își apropie capul de Simone și, deși biroul era gol, îi șopti confidențial: Să știi, domnișoară, că șeful e neînduplecat și viteaz ca un roman din antichitate. Închipuie-ți, doamna Mimerelles a fost aici și l-a implorat să plece cu ea, dar domnul Planchard a rămas la datorie. Ca un roman din antichitate!

Simone parcă o vedea pe blonda, drăguța și plinuța doamnă Mimerelles. Trebuie să-i fi venit tare greu unchiului Prosper, care e atît de drăgăstos, s-o lase să plece singură.

— Și autoritățile — continuă revoltat contabilul — au nerușinarea să pretindă tot mai mult de la el. Ieri le-am dat cele două mașini Peugeot, astăzi un Renault, dar tot nu le-ajunge, vor să le ia pe toate. Uite — spuse arătînd o hîrtie de pe birou — acum zece minute iar mi-a trimis o fițuică domnul Cordelier. Zice că ar fi găsit modalitatea să ducă de aici cea mai mare parte a refugiaților și insistă să le predăm în sfîrșit mașinile și benzina noastră. Iată ce îndrăznesc să pretindă de la un om ca domnul Planchard ! Bătrînul Jeannot, aprodul, e afară în curte și așteaptă răspunsul. Va trebui să aibă răbdare domnul aprod. Acum nu pot să-i duc șefului pentru nimic în lume fițuica. Și îi șopti în taină Simonei : A venit din nou marchizul.

Simone rămase cu gura căscată.

— Tot mai vrea ca vinurile lui... ? Nu-și termină vorbă.

Dar domnul Peyroux nu lua seama la ea. Îi venise pe neașteptate o idee.

— Poate că i-ar fi de folos în tratativele cu marchizul — chibzui cu voce tare — dacă i-aș duce fițuica acum.

Și repede luă hîrtia și se duse sus în biroul unchiului Prosper.

Simone plecă și ea. În ușă se opri și privi curtea goală și albă care strălucea în soare. Cînd își îndreptă ochii spre banca așezată la umbră, văzu pe ambalatorul Georges, pe șoferul Richard, care, deși om în vîrstă înaintată, era ținut în slujbă fiindcă tinerii se aflau sub arme, și pe sfrijitul aprod Jeannot. Maurice lipsea.

Simone simți o oarecare satisfacție că, așadar, omul acela nerușinat, care își bătea joc de toți și de toate, era el însuși un laș. În același timp încerca însă și o deziluzie. Azi ar fi triumfat în taină cînd l-ar fi auzit spunînd ca de obicei cine știe ce obrăznicie.

Deodată, fără să-și dea seama de ce, tot entuziasmul ei de pînă atunci se risipi. Ar fi vrut să ia calea

întoarsă, dar cei trei oameni de pe bancă se uitau spre ea și ar fi fost nu știu cum să întoarcă spatele pe neașteptate. Oamenii de pe bancă și-ar fi închipuit că a căutat pe cineva, că l-a căutat pe Maurice. La gîndul acesta roși și porni spre pompă, străduindu-se să străbată curtea cu aerul cel mai firesc.

Se așeză lîngă pompă. Oamenii se uitau la ea cam mirați, dar nu cu prea mult interes. Soarele dogorea și Simone, după emoțiile prin care trecuse, se simțea sleită de puteri, extenuată. Totodată o stăpînea teama că avusese îndrăzneala să calce din nou rînduielile ce domneau la vila Monrepos. Plecase de capul ei în oraș. Se îmbrăcase în pantaloni verzi, deși doamna îi spusese răspicat că nu-i îngăduit. Se amestecase cu impertinență în treburile subprefecturii. Ce o să spună doamna, ce-o să spună unchiul Prosper cînd o auzi?

Veneau cumpărători după benzină. Mai mulți ca oricînd, foarte mulți. Desigur că se și dusese vestea că se va putea circula pe pod și pe șosele.

Din garajul întunecos ieși încet cineva. Simonei i se opri inima-n loc. Era Maurice. Nu plecase, rămăsese în oraș, prin urmare fusese nedreaptă cu el.

Maurice se apropie de ceilalți. Se prefăcu că abia acum o vedea.

— Ia te uită la domnișoara nepoată! spuse cu vocea lui răsunătoare și, punîndu-și mîna în șold, rînji către ea. Domnișoara nepoată s-a îmbrăcat în pantalonii dumneaei seducători și iar stă coardă. Se așeză apoi lîngă ceilalți, căscă și începu să fumeze. Zăcem aici fără să ne urnim și-i așteptăm pe nemți — zise deodată. Dumnealor — continuă apoi, arătînd disprețuitor, cu o mică înclinare a capului spre Simone — dumnealor știu cel puțin de ce nu se urnesc. Trebuie să recunoaștem că sînt consecvenți. Oamenii ăștia nu se dau bătuți. În Place Gramont refugiații mor de foame, fiindcă nu pot fi transportați de aici, și colo sus domnul marchiz și domnul patron duc tratative în legătură cu transportarea butoaielor cu vin. Afaceri

ca totdeauna. Țara arde, dar lor nu le pasă. Își fierb la vîlvătaia flăcărilor mîncărica.

Simone stătea lîngă pompă. Un grăunte de adevăr era în spusele lui Maurice. Dar cu cît venin vorbea! Cum răstălmăcea și exagera totul! Unchiul Prosper ar fi preferat, desigur, ca țara să nu ardă și lucrurile și-ar fi urmat cursul lor dinainte. Unchiul Prosper ar fi renunțat bucuros la „mîncărica" de care vorbea Maurice, ca să o aibă, de pildă, pe doamna Mimerelles lîngă el. Unchiul Prosper era un om bun și i-ar fi ajutat cu dragă inimă pe refugiați, dar ținea la întreprinderea lui, se simțea legat de ea, fiindcă el o întemeiase. Apoi faptul că Maurice o socotea și pe ea, pe Simone, printre cei care voiau să profite de pe urma nenorocirii generale dovedea nu numai prostie, dar și răutate.

Între timp cei de pe bancă făceau haz pe socoteala patronului. O văzuseră pe doamna Mimerelles venind și plecînd și își închipuiau ce se petrecuse. Da, da, spuneau ei, și bogații au problemele lor. Așa, de pildă, bietul domnul Planchard a trebuit să se hotărască dacă să plece cu drăguța sau să rămînă pe loc, să stoarcă cît mai mulți bani și să-și păzească mașinile.

— Cînd au de ales între bucuriile trupești și bucuria de a-și mări averea, o aleg întotdeauna pe cea din urmă — vorbi ca un filozof ambalatorul Georges.

Apoi îl luară în răspăr pe marchiz. Avea bani din belșug, n-ar fi pierit dacă renunța la un transport de vinuri, dar în Anglia și în America primea pe vin mai mult decît i-ar fi dat nemții, așa că, oricît era de trufaș, și-a părăsit castelul și a venit să-l implore pe un domn Planchard oarecare să-i dea camioane.

— Pun rămășag pe o sticlă de „Pernod" și pe zece pachete de „Gaulois" — zise Maurice — că domnul marchiz, cînd or veni nemții, o să fie trup și suflet cu ei.

Bătrînul Jeannot, aprodul, care slujea de mulți ani la subprefectură, se învățase de la șeful său, domnul Cordelier, să fie îngăduitor. După părerea lui, era

prea de tot să-l bănuiești pe domnul marchiz, fără nici o dovadă, că ar putea făptui o asemenea trădare, deși, ce-i drept, era nițel fascist.

— Nițel fascist! zise în derîdere Maurice. Fata e nițel însărcinată. Și după o pauză: Ei, ce se-aude, Jeannot? Ții rămășagul ori nu?

— Eu nu sînt jucător — refuză cu demnitate aprodul.

Bătrînul șofer Richard se întoarse spre Maurice.

— Mă mir — zise el — că mai ești încă aici. Eu, dacă aș arăta ca tine, sută la sută bun de armată, n-aș sta să-i aștept pe nemți.

Simone era nerăbdătoare să audă ce va răspunde Maurice.

El căscă mai întîi, parcă dinadins, apoi spuse:

— Doamne, or să aibă ei nemții alte treburi decît să cerceteze înfățișarea tuturor bărbaților între 19 și 55 de ani. Iar eu, unul, aici la Saint-Martin, pot dovedi mai mult decît oricine că sînt civil.

— Nemții nu știu multe — stărui bătrînul. Cînd pun mîna pe cineva, îl și trimit în Nemția.

— Prostii! Nu mă iau eu după zvonuri — i-o tăie Maurice, disprețuitor.

Simone avu impresia că Maurice știa totuși foarte bine că zvonurile nu erau de loc prostești și că se expunea la un mare pericol dacă rămînea. Atunci de ce rămînea? Probabil fiindcă era peste măsură de mîndru și de încrezut. Nu voia să fie bănuit nici de cea mai mică urmă de lașitate. În cazul acesta, frumos din partea lui că își ascunde curajul și mîndria prin cuvinte aspre și încurcate.

Dinspre birou veneau, prin curtea încinsă de soare, unchiul Prosper și un domn. Domnul era mai mult scund decît înalt, pășea drept și țeapăn, avea pielea galben-arămie, părul foarte negru, ochi căprui, tăioși și mobili și nasul coroiat. Purta un costum de călărie și, străbătînd curtea, se lovea ușor cu cravașa peste cizme. Simone, care nu-l văzuse niciodată atît

de aproape pe marchizul de Saint-Brisson, îl privea cercetător, cu dușmănie; cu cît se apropia, cu atît simțea că-l urăște și mai tare. „Nițel fascist!" Îi părea rău că unchiul Prosper avea de-a face cu un astfel de om.

Cei de pe bancă se uitau la cei doi domni cu neîncredere, mai mult nepăsători decît interesați. Cînd se apropiară, aprodul Jeannot se ridică în picioare, iar după el se sculă încet și bătrînul șofer Richard. Maurice și ambalatorul Georges nu se clintiră. Cei doi domni se opriră în fața băncii. Cum umbra era destul de mică, nu-l acoperea cu totul decît pe unchiul Prosper. Marchizul stătea cu jumătate de față în soare și se bătea neîncetat cu cravașa ușurel peste cizme.

Cei de pe bancă tăceau și așteptau. După un timp unchiul Prosper își drese glasul și spuse:

— Dragii mei, am o învoială cu domnul marchiz. M-am angajat să-i transportăm ceva pînă la Bayonne. E vorba de valori ce nu trebuie să cadă în mîna nemților. Domnul marchiz ține foarte mult să se facă acest transport și firma Planchard dorește, bineînțeles, să-și îndeplinească angajamentul. Dacă va fi posibil ori nu, depinde doar de voi.

Oamenii nu ziseră nimic.

Simonei nu-i venea să-și creadă urechilor. Unchiul Prosper vorbise prietenește, convingător, ca un șef patriarhal, fără să insiste, de parcă era ceva de la sine înțeles. Simone nu putea să creadă că dorea într-adevăr să transporte mai degrabă vinurile decît pe refugiați. Desigur, n-avusese tăria să refuze un om atît de important cum era marchizul, dar abia aștepta ca oamenii să spună că nu e cu putință.

Aprodul Jeannot, care era un om onest, zise:

— V-am adus o scrisoare din partea domnului subprefect, domnule Planchard. Nu v-a predat-o domnul Peyroux? Domnul subprefect așteaptă răspuns.

Nimeni nu spuse nimic. După un timp, marchizul fără să se uite la oameni, rosti:

— Dacă transportul ajunge cu bine la Bayonne, acord o primă mare. Ofer zece mii de franci.

Unchiul Prosper adăugă:

— Trebuie să înțelegeți că domnul marchiz nu dorește decît să salveze valori franceze, să nu cadă în mîna nemților.

Marchizul îl apostrofă însă cu vocea lui cam dogită:

— Planchard, sfîrșește! Motivele mele mă privesc personal.

Simone, care rămăsese lîngă pompă, simți că i se pune un nod în gît și-și șterse nădușeala. Unchiul Prosper n-ar fi trebuit să meargă atît de departe, să intervină atît de mult pentru un astfel de om.

Maurice, cu vocea lui limpede, începu să vorbească rar și fără patimă:

— Cred că e aproape imposibil să străbați cu camioanele încărcate pînă la Bayonne. Și-apoi, ce te faci dacă te înhață neamțul? Pe șosea e greu să dovedești că ești civil. Aici însă e simplu. Aici puteți să depuneți mărturie dumneavoastră, domnule Planchard.

Vorbea îngîndurat, de parcă ar fi cîntărit bine toate argumentele, dar îl privea cu obrăznicie, drept în ochi, pe unchiul Prosper.

Marchizul, uitîndu-se și acum în gol și plesnindu-se cu cravașa, spuse:

— Da, e nevoie de curaj.

Vorbea încet, pe un ton de nemaipomenită trufie.

Maurice, tot atît de încet și de răspicat, zise:

— Da, e nevoie de curaj. Refugiații sînt oameni tare ciudați. Nu se gîndesc decît la ei. Socotesc că mașinile trebuie să fie puse la dispoziția lor. Nu le pasă de bogățiile Franței. S-ar putea să arunce cît colo butoaiele din camion și să se urce ei în el.

Se așternu tăcere. Nu se auzeau decît loviturile ușoare ale cravașei peste cizmă. Simone sta lîngă pompă și se frămînta, zbuciumată de sentimente violente. „Nu trebuie să-l las numai pe Maurice să vorbească — își zicea. Nu trebuie să mă port de

parcă aş fi cu adevărat de partea ăstora. Trebuie să spun şi eu ceva, să aduc o mărturie."

Înghiţi în sec şi deodată, în tăcerea grea şi arşiţa apăsătoare, spuse încet, dar cu îndrăzneală:

— Ce-ar putea să facă altceva refugiaţii?

Toţi îşi întoarseră privirile către pompă. Simone, subţirică, destul de înaltă, îmbrăcată în pantalonii verzi, cu faţa osoasă şi bronzată năpădită de sudoare şi de roşeaţă, stătea cu buzele ei frumos arcuite tare strînse şi se uita drept înainte, încordată, aproape cu îndărătnicie.

— Ce-aud! exclamă Maurice şi vocea lui răsună limpede şi uimită.

Marchizul se întoarse brusc:

— Hai, Planchard — spuse el. Nu ţi-ai educat bine oamenii.

Unchiul Prosper se uită zăpăcit şi furios de la Simone la cei de pe bancă şi apoi iar la Simone, vru să spună ceva, să izbucnească, dar se răzgîndi, se întoarse şi el şi porni după marchiz. Acesta, în timp ce se îndreptau spre clădire, zise:

— Indiferent de evenimentele ce vor veni, în curînd va domni şi pe aici disciplina. Or să vadă ei unii oameni!

După ce cei doi domni intrară în casă, bătrînul şofer Richard tuşi pe îndelete, scuipă şi apoi îi spuse lui Maurice:

— Acu' trebuie s-o iei repede din loc. Cu marchizul nu-i de glumit.

Maurice rînji cu toată faţa şi-i răspunse:

— Ce-ai fi vrut, bătrîne? Dacă-i transportam vinurile, mă sfîşiau refugiaţii. Atîta lucru a înţeles şi puştanca de colo în pantaloni verzi. Trebuie să priceapă şi porcul îngîmfat de fascist.

— Părerea mea e totuşi să o ştergi cît mai e timp — stărui cu încăpăţînare bătrînul.

Simone era tare mîndră. Maurice, în ciuda cuvintelor dispreţuitoare pe care le rostise, ştia bine că trebuie curaj ca să vorbeşti aşa cum vorbise ea.

3

NUCŞOARA IN SOSUL DE SMINTINA

Seara, sufrageria era luminată puternic şi masa aşezată cu dichis, ca întotdeauna. Unchiul Prosper ţinea să mănînce şi acum cu ceremonialul obişnuit. Destul i se puneau nervii la încercare, cel puţin acasă să aibă o viaţă ordonată, liniştită, ca înainte.

Simone se uita la el cum îşi curăţa ridichile, cum mînca sardele şi îşi ungea pe pîine pateul de iepure. Se aştepta să spună în sfîrşit ceva despre necuviinţa ei de după-amiază. Dar unchiul Prosper se purta de parcă nu se întîmplase nimic. Nu pomeni nici de faptul că venise marchizul la el, nici de noile pretenţii atît de insistente ale autorităţilor. Vorbi pe larg de tot felul de evenimente mărunte, sporovăind mai ales despre cei care fugiseră sau rămăseseră pe loc.

Simone nu-şi lua ochii de la el, aştepta să vadă cînd termină de mîncat ca să aducă repede celălalt fel. Gîndurile îi zburau însă la întîmplările de după-amiază. Era o nerozie ce făcuse. De ce izbucnise aşa în curtea garajului? La ce folosea că le spusese în faţă, unchiului Prosper şi marchizului, părerea ei? Doamna avea dreptate: era trufaşă, nesupusă, impertinentă.

Dar cel puţin Maurice a văzut acum ce-i cu ea. Acum ştie că nu e de partea celorlalţi, că nu stă numai „coardă". Tot a folosit va să zică la ceva purtarea ei.

A durut-o inima cînd l-a auzit pe unchiul Prosper cîntîndu-i în strună marchizului şi cînd l-a văzut cum se întoarce şi-l urmează supus către birouri. Nu l-ar fi crezut atît de servil.

Era fratele tatălui ei. Frate după tată. Avea, ca şi el, părul blond-roşcat şi buzele pline, arcuite. Apoi şi la voce, după cum spuneau toţi, îi semăna

întocmai. Dar Pierre Planchard a îndemnat țara să aducă dreptate pentru toți, pe cînd Prosper Planchard îi îndeamnă pe oameni să transporte vinurile marchizului.

Totuși nu-i e îngăduit să se lase influențată de ceea ce trăncănesc oamenii la garaj. Trebuie să încerce să fie dreaptă cu unchiul Prosper. E un om generos, face mult bine, i-a făcut și ei mult bine. Chiar dacă acum nu chibzuiește pînă în cele mai mici amănunte ce face și ce nu face, trebuie să se țină seamă că duce o luptă aprigă. Toată întreprinderea lui, cît e de mare, pe care singur a întemeiat-o, se află deodată în mare primejdie. Dar el nu se dă bătut, nu o ia la fugă ca domnii Amiot și Laroche.

Aceste sentimente bune nu dăinuiau însă prea mult la Simone, piereau de îndată ce-și amintea cum venise unchiul Prosper împreună cu marchizul în curte.

Se aștepta să-i povestească doamnei cît fusese de insolentă și era neliniștită că nu pomenise încă nimic despre cele întîmplate. Își dăduse oare silința să o înțeleagă? Înțelegea oare că ea, fata lui Pierre Planchard, nu putea să procedeze altfel?

După comportarea Simonei nu se vedea ce gînduri o frămîntă. O servi pe doamna, îl servi pe unchiul Prosper și mîncă și ea puțin. După aceea duse farfuriile la bucătărie și aranjă pe platou felul următor: friptură de vițel cu legume.

Cînd se întoarse în sufragerie, unchiul Prosper vorbea din nou despre faptul că foarte multă lume din Saint-Martin părăsise orașul. Spuse că în ajun dezaprobase din tot sufletul o astfel de fugă, dar că acum trebuia să admită că fugarii aveau oarecare rațiune procedînd astfel. Era informat din surse demne de toată încrederea că șoselele 7 și 77 se descongestionaseră. Dacă ar încerca bunăoară să-și salveze cîteva mașini, trimițîndu-le în sud, ar avea multe șanse să izbutească. Se auzea apoi că în re-

giunile ocupate nemții luau ostatici, pentru ca revendicările să fie mai eficiente. Dacă ar proceda și la Saint-Martin așa, el, ca omul cel mai de vază din oraș și ca patriot binecunoscut, s-ar afla în mare primejdie.

Simone încetase să mănînce și stătea cu ochii țintă la el. Îi privea fața viguroasă, expresivă, îi auzea vocea gravă, sonoră și își zicea: „Vrea s-o șteargă. Vrea să scape de refugiați, de cererile subprefecturii, de datoria de a continua lupta împotriva nemților".

— Nu spun că am de gînd să plec — continuă el. Dar dacă aș face-o, n-ar fi din pricina fricii, ci dintr-o bună înțelegere a intereselor firmei. Datoria mea nu este oare, întrucîtva, să nu lipsesc întreprinderea de mașini și de conducător? Nu ești de aceeași părere, mamă?

Oftă încet și-și turnă sos peste friptură și legume.

Doamna, îmbrăcată toată în negru, voluminoasă, abia dacă scosese cîteva vorbe în timpul mesei, era mai gravă ca oricînd. Acum zise:

— *Dacă* ai face-o, dacă, dacă! Credeam, dragul meu, că vremurile pe care le trăim pun atîtea probleme serioase, încît nu-i mai arde nimănui de asemenea nimicuri. Dacă, dacă... Reuși să schițeze un zîmbet ușor. La nevoie — continuă apoi — cred că mă pot descurca și singură cu nemții, așa bătrînă cum sînt. Dar ar fi totuși mai bine ca în Saint-Martin să se găsească un om ca tine, dragul meu, care să le arate nemților și populației cum se comportă un mare om de afaceri în timpuri grele.

Stătea cu gușa apăsată pe piept, bătoasă, foarte dreaptă și respira anevoie.

Simone se minuna cu cîtă pricepere își mustrase doamna fiul, prefăcîndu-se că-l laudă. Unchiul Prosper se căzni și el să schițeze un zîmbet.

— Ai dreptate, mamă, ca întotdeauna — răspunse el. A fost o jonglerie fără rost.

Ridică paharul, înclinînd capul către maică-sa. Apoi se porni cu vioiciune să înşire lucruri neimportante: povesti că şeile de piele pe care n-a vrut să le cumpere armata mai sînt încă în prăvălia domnului Binet şi, continuînd să sporovăiască despre altele asemănătoare, se apucă de mîncat. Simonei îi plăcu cu cîtă stăpînire de sine suportase mustrarea pe care i-o făcuse doamna.

Deodată însă îl văzu că împinge farfuria.

— N-am spus de atîtea ori — izbucni el — că la sosul de smîntînă nu se pune nucşoară? Auzi, nucşoară în sosul de smîntînă! Iată ce mi se dă să mănînc după o zi atît de grea! Oare nu mă pot bucura de nici un pic de atenţie? Nu mănînc porcăria asta!

Simone îl privi înmărmurită. E drept că spusese odată că nu vrea să se pună prea multă nucşoară în sosul de smîntînă, dar la vila Monrepos era obiceiul să se pună nucşoară în sosul de smîntînă, şi de data aceasta nu pusese nici mai mult nici mai puţin decît în ultimele două dăţi, cînd unchiului Prosper îi plăcuse sosul peste măsură. Apoi îl gustase şi doamna.

Între timp, unchiul Prosper se înfuria tot mai cumplit.

— Ai pus nucşoară numai ca să-mi faci mie în necaz, mucoaso! răcni el. Aşa îmi mulţumeşti tu că te-am luat în casa mea şi că te ţin ca pe fata mea? Nu-ţi ajunge că-mi asmuţi personalul, îmi mai strici şi mîncarea!

Simone, în timp ce domnul Planchard striga la ea, stătea cu capul în jos. Nu fiindcă s-ar fi temut să-l privească, dar voia să se gîndească în linişte şi să ghicească de ce îşi ieşise aşa deodată din fire. Puţintel se ruşina de comportarea lui. Desigur că îl supărase purtarea ei de la garaj şi de aceea o certa acum fără pricină. Simone se uită la doamna. De bună seamă, ea ştia bine cum stăteau lucrurile în privinţa sosului. Oare nu se va apăra?

Doamna a ridicat ochii cînd domnul Planchard a început să țipe, s-a uitat la el, apoi la Simone și iar la el. Cînd a răbufnit și a dat pe față adevărata pricină a mîniei sale: „Nu-ți ajunge că-mi asmuți personalul", Simonei i s-a părut că vede într-o frîntură de secundă scăpărînd în ochii mici și tăioși ai doamnei o ură nemaipomenită, ucigătoare. Dar nu, s-a înșelat probabil, a fost desigur o simplă impresie, fiindcă doamna ședea cît se poate de liniștită.

Unchiul Prosper încetă să strige, mai aruncă doar cîteva priviri mînioase Simonei și începu să gîfîie. Fata aștepta să vadă ce va zice doamna. Oare îi va lua apărarea? Îl va certa pe fiul ei? Iat-o că deschide în sfîrșit gura.

— Dă-mi țigările, Simone, și un chibrit — spuse fără să ridice glasul. Și după ce Simone îi aduse țigările și chibriturile, zise tot atît de calm: Strînge farfuriile!

Simone duse farfuriile în bucătărie. În timp ce mai pregăti cîte ceva pe acolo, auzi din sufragerie vocea înăbușită a unchiului Prosper. Desigur că îi povestea doamnei ce se întîmplase. Desigur că îi înfățișa cu răutate lucrurile sau, în cel mai bun caz, numai pe jumătate. Simone ar fi fost bucuroasă să poată sta de vorbă în privința aceasta numai cu el. Mai credea și acum că ar putea să-l facă să o înțeleagă: era doar fratele tatălui ei. Doamna nu îi era rudă, nu ținuse niciodată la fiul ei vitreg Pierre. Acum, de vreme ce a aflat și doamna, n-o să mai poată vorbi cu unchiul Prosper.

Simone era tulburată. O așteptau clipe grele, poate chiar zile cumplite. Cu toate acestea nu se temea. Știa că se purtase cum se cuvine.

Cînd se întoarse în sufragerie, doamna nu mai ședea la masă, ci în fotoliul mare din colț. Rareori se întîmpla să se ridice de la masă înainte de a se servi desertul. De data aceasta o făcuse însă. Ședea în fotoliu, voluminoasă, îmbrăcată în negru, și fuma.

Cînd intră Simone, îşi puse lornionul la ochi şi o privi cîtva timp. Îşi pironi privirea asupra ei; căutătura o răscolea pînă în adîncuri, dar fata nu se pierdu cu firea. După aceea doamna dădu drumul lornionului din mînă şi scuturâ scrumul ţigării. Simone era acum convinsă că nu se înşelase adineauri cînd văzuse scăpărînd în ochii ei o ură cumplită.

— Aşadar, totul a fost zadarnic — începu să vorbească doamna încet, cu vocea ei subţire şi tăioasă. Am făcut tot ce-i stă în putinţă unei femei bătrîne, ca să te dezvăţ să mai fii impertinentă şi să te aduc pe calea cea bună. Dar am vorbit în pustiu. De cum a început să slăbească disciplina la garaj, şi asta nu din vina noastră, ai şi arătat cît eşti de impertinentă şi nu ţi-a fost ruşine să-l înfrunţi, de faţă cu personalul, pe tutorele tău, care a făcut atîtea pentru tine. Te-ai alăturat duşmanilor lui, l-ai lovit pe la spate, şi asta tocmai acum, cînd oamenii onorabili trebuie să fie uniţi şi să lupte împotriva gloatei.

Doamna se opri din vorbă, răsuflînd greu. Simone stătea în picioare, neclintită. Era cît se poate de calmă, nici nu lua seama la ce spunea doamna. De fapt nu pe ea o ocăra. În vocea scăzută şi răutăcioasă a bătrînei răbufnea tot ce simţea împotriva lui Pierre Planchard şi a tatălui său, soţul ei. Simone ştia că doamna se bucură că se ivise în sfîrşit prilejul să-şi verse împotriva lor tot veninul şi întreaga amărăciune care se adunase în inima ei de ani şi ani de zile.

— Dacă n-ar fi vremurile acestea grele — continuă doamna — în care ştiu bine că te-ai duce de rîpă în altă parte, l-aş sfătui pe fiul meu să te-alunge din casă. Cu cît mai devreme, cu atît mai bine. L-aş sfătui să te trimită undeva şi să-ţi plătească întreţinerea. Mai bine să piardă cîţiva bani decît să te ţină aici. În timpuri normale nu i-aş putea cere fiului meu să-ţi mai îndure obrăzniciile şi lipsa de recunoştinţă. Dar aşa cum stau lucrurile acum, e

silit să te rabde în casa lui. Te previn pentru ultima dată. Ai un caracter rău. Sîngele tău e viciat. Noi l-am cunoscut pe tatăl tău. Şi l-am prevenit şi pe el. Dar n-a vrut să ne asculte. Asta a fost pierzania lui, de aceea şi-a găsit moartea.

Simone stătea cu capul uşor plecat, cu frumoasa ei gură cu buzele strînse, ascultătoare, dar cîtuşi de puţin supusă.

— Fireşte, acum nici nu se uită în ochii omului! zise doamna încet, cu un dispreţ adînc.

Simone, deşi ţinea capul plecat, o privise tot timpul. Ridică puţin capul, încet, fără să o înfrunte.

Unchiul Prosper începu să se plimbe de colo pînă colo cu paşi gravi şi totuşi repezi, aşa cum îi era obiceiul.

— Ai perfectă dreptate, mamă — spuse el, încruntat. Cînd am văzut-o cum stătea lîngă pompă, îmbrăcată în pantaloni şi asmuţind oamenii împotriva mea, m-am gîndit şi eu la Pierre. Aşa s-a purtat şi el, încă de tînăr. Cine l-a trimis în Congo să facă agitaţie printre negri împotriva noastră? L-a mînat firea lui. Nu voia decît să instige masele, să le întărîte neîncetat lăcomia nesăţioasă. Fără lucruri de-astea nu se simţea bine. Şi-a spurcat cuibul, fiindcă nu deţinea nici un rol important aici. Fiindcă n-a făcut nici o ispravă în Saint-Martin, a plecat în Congo.

Simone îl urmărea cu privirile înmărmurite cum se plimba furios de colo-colo. În ochii ei întunecaţi, mari, adînciţi în orbite se citea o imensă uluire. O îndurera atîta orbire şi prostie intenţionată, atîta ură. Nu-i era oare ruşine să spună nişte minciuni atît de odioase, atît de condamnabile, în faţa ei, care cunoştea adevărul?

— Nu mă privi aşa! izbucni pe neaşteptate unchiul Prosper, repezindu-se la ea şi înşfăcînd-o de umăr cu mîna lui cărnoasă, împăroşată. O strînse tare, de o duru, şi o zgîlţîi: „Ce ar putea să facă altceva refugiaţii?" Asta mi-o spune în faţă nepoata

mea — se înfurie el. Să-mi prade maşinile, să mi le fure, ce-ar putea să facă altceva? Ştiu că v-ar plăcea vouă, ţie şi tatălui tău, să fie anarhie, ca să ajungeţi **voi** mari şi populari. Capul lui înfierbîntat era aproape de al ei. Simone îi simţea în nări răsuflarea care mirosea a mîncare şi a vin. Trăsăturile lui viguroase erau descompuse, deformate, alterate, ochii lui cenuşii priveau tulbure, bestial, şi totuşi cu deznădejde. Simonei nu i se mai părea acum ciudat că avea urechea groasă şi ţuguiată la vîrf. Am fost prea bun cu tine — spuse el, furios, dar acum mai încet, înăbuşit. Ar trebui să te bat pînă la sînge, ca să te lecuiesc de trufie şi de răzvrătire.

Îi dădu drumul şi începu din nou să se plimbe încoace şi încolo. Simone nu scoase o vorbă tot timpul. Se ruşina văzîndu-l atît de turbat şi aproape că-i făcea milă.

— Nu te mai enerva, Prosper — zise doamna. El se aşează la masă, gîfîind încă de furie, cu privirile încruntate aţintite în gol. Mănîncă ceva — îl îndemnă doamna. N-ai mîncat mai nimic.

Domnul Planchard şovăi, îşi tăie în silă o bucată de brînză, luă o îmbucătură şi sorbi din vin. Apoi mîncă în neştire mai departe.

4

AVIATORUL

A doua zi după-amiază, ca şi cînd ar fi fost de la sine înţeles, Simone plecă din nou în oraş. De data aceasta cu bicicleta. Îşi luase şi acum coşul şi se îmbrăcase tot în pantaloni.

Şoselele nu mai erau atît de aglomerate şi se vedeau trecînd mai ales soldaţi. Simone porni de-a dreptul spre garaj. O bună parte din drum trebuia

să urce pieptiș, așa că se dădu jos de pe bicicletă și o împinse la deal. Era foarte cald, dar ea mergea repede, de parcă s-ar fi temut să nu întîrzie.

După emoțiile prin care trecuse, dormise adînc peste noapte, dar de dimineață, amintindu-și cele întîmplate în ajun, o cuprinsese oarecare teamă, dar și multă îndîrjire la gîndul că va trebui să dea ochi cu doamna și cu unchiul Prosper. Spre marea ei mirare însă, unchiul Prosper, cînd veni la micul dejun, se purtă de parcă nu se întîmplase nimic. Se arătă prietenos, vorbi despre tot felul de nimicuri și plecă apoi la întreprindere ca de obicei. Și doamna era calmă și distantă ca întotdeauna. Nimic nu mai amintea de izbucnirea furioasă din ajun.

Simone se gîndea pentru a zecea oară la lucrul acesta în timp ce împingea bicicleta la deal. Nu înțelegea nimic. Doar auzise cu propriile-i urechi cît de absurd și de grosolan îl ocărîse unchiul Prosper pe tatăl ei, văzuse cum îi scăpăraseră doamnei ochii de ură cumplită, iar pe umăr avea vînătăi, atît de tare o bruscase unchiul său. Văzuseră acum amîndoi că ea, Simone, era într-adevăr fiica lui Pierre Planchard. Cum își puteau închipui că totul a rămas neschimbat după cele ce se întîmplaseră în ajun?

In sfîrșit ajunse la garaj. I se păru foarte ciudat că în cabina cu geamuri de la intrare nu era nimeni. Inainte, bătrînul Arsène se afla întotdeauna acolo, ca scaunul, ca banca.

Curtea strălucea albă în soarele dogorîtor. Pe bancă, la umbră, trîndăveau Maurice, bătrînul șofer Richard și ambalatorul Georges.

— Bună ziua, domnișoară — zise Maurice, cu aceeași nuanță de ironie în glas ca de obicei.

Simone își sprijini bicicleta de zid și dădu să se îndrepte către pompă.

— Azi nu se vinde benzină — spuse bătrînul Richard. Patronul a închis pompa. S-ar putea sa nu

mai vîndă de loc. Ori poate că a oprit vînzarea numai acum, fiindcă e subprefectul aici.

— Franța piere încetul cu încetul — comentă Maurice. Autoritatea de stat, reprezentată prin domnul Cordelier, n-a izbutit încă să scoată din mîna patronului mașinile și benzina ce i se cuvin. Pînă și subprefectura a rămas fără mașini. Dar asta n-a constituit o piedică pentru domnul subprefect. A venit vîjîind la spatele bătrînului Jeannot. Patria s-a așezat pe locul dinapoi al motocicletei și s-a ținut eroic de umerii fără stabilitate ai aprodului, pentru ca să-și dea sufletul cerîndu-și dreptul.

— Nu mai vorbi așa pompos — zise alene bătrînul ambalator Georges.

— Nu vorbesc cu tine, nătăfleață, vorbesc cu domnișoara, nepoata șefului — răspunse Maurice.

Cum pompa era încuiată, Simone nu mai avea ce căuta la garaj. Ar fi putut să plece, dar parcă nu-i venea. În cele din urmă porni cu pași șovăitori către cei care ședeau la umbră pe bancă. Își dădea seama că ceea ce făcea era o nouă impertinență. Se asocia, în ceasuri de răzvrătire și de primejdie, cu personalul, agrava ruptura dintre ea și familia Planchard, nesocotea ultimul avertisment al doamnei.

Deși mai era destul loc pe bancă, oamenii se traseră deoparte politicoși. Maurice rînji. Simone se așeză lîngă ei.

Se aștepta să-i audă vorbind despre cele petrecute în ajun și se cam temea; n-ar fi vrut să se comenteze purtarea pe care o avusese. Cînd văzu însă că oamenii nici nu pomenesc despre asta, îi păru rău.

Richard spuse că la „Café Napoleon" se auzise la radio că orașul Tours rezista încă. Nu era apărat decît de o garnizoană mică, împotriva unor forțe uriașe, dar rezista de patru zile. Simone nu mai putea de bucurie. Așadar, avusese dreptate. Franța va rezista. Pozițiile de pe Loara vor ține piept.

— Nu foloseşte la nimic curajul celor de jos, dacă cei de sus nu vor — zise, bineînţeles, Maurice şi făcu un semn cu mîna de parcă ar fi şters oraşul Tours de pe faţa pămîntului.

După aceea vorbiră despre venirea subprefectului. Acum, în biroul particular al şefului nu se mai duceau desigur tratative în legătură cu transportarea refugiaţilor. „Flecarul" mai dăduse, cu mare strîngere de inimă, încă două maşini, şi o bună parte din refugiaţi şi fuseseră transportaţi. Aşadar, trebuie să fi fost vorba despre altceva. Păcat că aprodul Jeannot nu era acolo. El ştia probabil despre ce anume se discută. De data aceasta păruse însă cam jenat şi nu venise printre ei, ci intrase în birou. Totuşi îi şoptise cîte ceva ambalatorului Georges, cu care era prieten. Cică ar fi sosit dispoziţia ca atunci cînd nu va mai exista nici o îndoială că oraşul va fi ocupat de nemţi, să se distrugă tot materialul de transport, ca să nu cadă în mîinile duşmanului; întru aceasta, autorităţile civile erau datoare să vină în ajutorul armatei. Şi probabil că subprefectul de aceea se supusese unei călătorii atît de incomode. Aşa povesti alene, cu întreruperi, ambalatorul Georges.

— N-am nici o grijă în privinţa patronului! zise Maurice. Pun rămăşag pe zece pachete de „Gaulois", şi un litru de cidru că rezervele noastre de benzină şi parcul nostru de maşini vor fi păstrate. Ştie el, „Flecarul", să se descurce. O să tot discute cu subprefectul pînă cînd o să aibă prilejul să trateze cu nemţii.

— Nu! strigă Simone. Asta nu!

Maurice se uită la ea amuzat, obraznic, măsurîndu-o cu privirile de sus pînă jos.

— Cum aşa, domnişoară? întrebă el. Vrei să ţii rămăşagul?

Înainte de a apuca Simone să răspundă, se auzi sunînd lung şi strident soneria de la poarta gara-

jului, care era încuiată. Simone alergă pînă acolo şi se uită prin lucarnă.

Era cineva în uniforma armatei engleze, un aviator. Simone îl înţelese greu, vorbea o franceză tare ciudată, dar înţelese totuşi. Era foarte stăruitor. Trebuia să găsească un vehicul cu care să plece repede mai departe, cît mai repede, şi i se spusese că numai acolo, la garajul Planchard, i s-ar putea veni în ajutor. Simone îi deschise poarta.

Aviatorul, după ce străbătu garajul întunecos, ieşi clipind des în curtea scăldată în soare. Mergea greu, şchiopăta, arăta foarte prost şi avea faţa năpădită de păr. Cei trei de pe bancă îl priviră în tăcere. Simone îl întrebă politicos :

— Cu ce vă putem servi, domnule ?

Aviatorul repetă de mai multe ori că trebuie să plece mai departe, să se prezinte la cea mai apropiată bază militară. Fiindcă, adăugă el, încurcat şi roşind, aviatorii erau acum mai necesari ca oricînd, şi apoi nu voia şi nici nu-i era permis să cadă în mîinile nemţilor. Vorbea sacadat, faţa îi tresărea uneori. Era foarte tînăr. Simone se hotărî să facă tot ce-i va sta în putinţă.

Cei trei bărbaţi continuau să tacă. Pe Simone o supăra că nu erau de loc politicoşi.

— Sînteţi rănit ? îl întrebă fata pe aviator.

El îi răspunse că aparatul îi fusese doborît, iar el se salvase cu paraşuta, aşa că se cam lovise. Oamenii de pe bancă ridicară privirile, dar tot nu ziseră nimic, discuţia se ducea numai între Simone şi englez.

Fata, după un minut de tăcere, zise :

— O să vă venim în ajutor, domnule. Apoi se întoarse către cei de pe bancă şi întrebă : Nu-i aşa, Maurice, că-i vom da o mînă de ajutor ?

Maurice se uită la străin, se uită la Simone, trase din ţigară şi zise alene :

— Dacă vrei să-i ajuţi, domnişoară, eu, unul, nu te împiedic. Apoi, fără să ridice glasul, continuă

aproape jovial : Ce-ţi veni, fetiţo ? Ce te-a apucat să faci pe stăpîna aici ? Şi ieri ţi-ai dat cu părerea fără să te roage nimeni. Cînd avem ceva de spus, ştim să deschidem gura şi singuri. Mucoaso ! Franţa se prăbuşeşte şi dumneaei aleargă după senzaţional.

Simone se făcu roşie ca racul şi înghiţi în sec. Bătrînul Richard zise :

— Ei, frate, las-o în pace !

Iar ambalatorul Georges îi spuse străinului, pe un ton destul de grosolan :

— Vino la umbră, domnule ! Vrei un pahar de cidru ? Avem cidru bun şi rece.

Străinul, care se vede că nu înţelesese bine ce spusese Georges, zise :

— Dacă e nevoie de bani pentru procurarea unui vehicul şi pentru benzină, să ştiţi că am. Ce-i drept, sînt bani englezeşti, dar acum s-ar putea să fie mai valoroşi decît cei francezi. In orice caz *trebuie* să plec spre sud, trebuie să ajung la Bordeaux. Aţi înţeles, domnilor, nu-i aşa ?

Ambalatorul îl poftì pe bancă printr-un gest, iar aviatorul se aşează lîngă ei. Simone stălea jumătate în umbră, jumătate în soare şi se uita la Maurice, care fuma.

Bătrînul Richard zise :

— Dacă i-ai da motocicleta ta, Maurice, poate că ar scoate-o la capăt.

— Să-mi vînd tocmai acum motocicleta ? izbucni Maurice. Doar n-am căpiat !

— Aşadar, tot ai de gînd să pleci ? întrebă bătrînul, cu vorba lui sfătoasă şi stăruitoare.

— N-am spus asta — se apără Maurice. Nu ştiu încă ce-am să fac. Să văd întîi cum se vor desfăşura lucrurile. In orice caz ar fi o nebunie să-mi dau motocicleta în timpuri ca acestea.

Ambalatorul aduse cidrul, turnă în pahare şi se adresă aviatorului :

— In sănătatea dumitale, domnule !

Simone tot mai stătea pe jumătate în soare. Bătrînul spuse tărăgănat:

— Dacă vrei s-o iei din loc, Maurice, apoi trebuie s-o faci chiar azi. Mîine va fi prea tîrziu. Uite ce zic eu: urcă-te pe motocicletă şi ia-l şi pe dumnealui cu tine.

— Ţine-ţi gura! îl repezi Maurice. Ţi-am mai spus că nu plec. Vreau să văd întîi ce o să se întîmple.

— Atunci va fi prea tîrziu — se încăpăţînă bătrînul. Şi-apoi dacă vin nemţii, or să-ţi ia probabil şi motocicleta. Eu, în locul tău, Maurice, ori aş lua-o din loc, ori aş vinde motocicleta. Banii englezeşti nu-s de lepădat.

Simone stătea cu gura uşor căscată şi se uita cu încordare la Maurice.

— Tu să taci! Să-ţi ţii gura, obraznico! izbucni el deodată şi, punîndu-şi mîna în şold, o măsură de sus pînă jos cu privirea. Apoi rosti rar, răspicat, cu vocea lui limpede şi guturală: Aşa sînt dumnealor, oamenii subţiri de la vila Monrepos. „Flecarul" face afaceri la negru, adună milioane şi sabotează războiul. Iar domnişoara nepoată se prăpădeşte de milă cînd vede un englez cu piciorul scrîntit. În felul acesta şi-au purificat conştiinţa şi îşi zic patrioţi. Ia uite, dom' le, ce mucoasă tîmpită, ce exaltată! Să-l ia în pat la ea, dacă nu mai poate de milă, şi să ne slăbească cu sentimentalismul ei de două parale! Şi sorbi din cidru.

Simone se simţi de parcă i-ar fi tras o palmă. Se ridică şi, abia ţinîndu-se pe picioare, cu ochii umezi, înghiţindu-şi lacrimile, porni spre garaj.

În timpul acesta Maurice, indiferent, se adresă englezului:

— Şi cît ai da, domnule, pe o motocicletă de prima calitate?

Simone se opri locului. Lucrurile luaseră atît de brusc o altă întorsătură, încît i se tăie răsuflarea. După aceea o cuprinse un val de bucurie. Ce om mai

era și Maurice ăsta! I se părea că toți au să-i citească bucuria pe față și tare n-ar fi vrut. Porni repede, aproape în fugă, și intră glonț în garaj.

Acolo stătu în întuneric, înfierbîntată, roșie de fericire. „Măi, și Maurice ăsta!" își zise zîmbind. Și apoi iarăși: „Măi, ce om mai e și Maurice ăsta! E atît de cumsecade și se rușinează s-o arate. Insultă, îți aruncă în față cele mai murdare vorbe, înjură fără perdea, numai să nu se bage de seamă cît e de cumsecade". Noroc că englezul nu pricepuse mare lucru, nu știa ce obrăznicii spusese. Că vorbise așa față de cei doi bătrîni, nu-i prea păsa.

De acolo din garaj îl auzea pe Maurice explicîndu-le celorlalți de ce primise propunerea englezului. Întîi fiindcă trebuia într-adevăr să rămînă în oraș, numai așa putea să dovedească îndeajuns că e civil și indispensabil pentru buna funcționare a transporturilor. Apoi, chiar dacă s-ar afla în primejdie, ar fugi mai curînd în munți și acolo s-ar descurca mai ușor cu o bicicletă decît cu motocicleta. În sfîrșit în felul cum stăteau lucrurile, îi vor fi mai de folos banii englezești decît motocicleta.

Desigur era o prostie ce spunea. O știa și el, o știau și ceilalți, și Simone. Nu voia însă să recunoască în ruptul capului că se poartă așa doar fiindcă e un om cumsecade.

Simone sta în garajul întunecos și asculta fericită cum se tocmea de amarnic Maurice, afară, în curte, cu englezul, care nu-l înțelegea prea bine, cum se amuza ba dîndu-i nădejde, ba băgîndu-l în sperieți, pînă cînd ajunse în sfîrșit să-i promită că îi dă motocicleta, alimente, benzină, hărți și îl scoate la drum.

Atunci Simone își luă coșul și bicicleta și, fără a mai trece prin curte ca să-i salute pe ceilalți, se îndreptă spre ușa birourilor și plecă.

Pe drum fu întrecută de motocicleta subprefecturii. În față ședea Jeannot, aprodul, iar la spate, sprijinindu-se de umerii lui, subprefectul, care părea po-

somorît şi abia îşi ţinea echilibrul. Era limpede că nu putuse s-o scoată la capăt cu unchiul Prosper. Simone avea însă parcă mai multă ciudă pe domnul Cordelier decît pe unchiul ei. Se uită după motocicleta care se îndepărta, stăpînită de sentimentul pe care l-ar fi avut Maurice. Simţea grotescul situaţiei, văzînd cum autoritatea de stat o luase din loc fără să facă nici o ispravă.

5

ACŢIUNEA

A doua zi, pe cînd urca spre Saint-Martin, împingîndu-şi bicicleta la deal, Simone părea foarte liniştită. Faţa ei bronzată, osoasă, cu fruntea largă, îndărătnică nu trăda nici o preocupare. Dar îndărătul frunţii ei gînditoare clocoteau gînduri aprige.

Tremura de nerăbdare să-şi ducă la îndeplinire hotărîrea şi în acelaşi timp căuta pretexte ca să amîne executarea ei. Mereu băga mîna în buzunar şi pipăia cheia şi bricheta. Mereu încerca să-şi închipuie, fără să vrea, cum se va desfăşura acţiunea şi ce urmări va avea. Trebuia să facă eforturi mari ca să-şi stăpînească tulburarea.

Îşi aminti împrejurările în care luase hotărîrea. Erau la cină, cu o seară înainte, şi unchiul Prosper povestea despre discuţia pe care o avusese cu subprefectul.

Desigur că unchiul Prosper denaturase lucrurile, le prezentase din punctul lui de vedere. Totuşi Simone ştia precis ce-i ceruse subprefectul, ce argumente adusese şi care fusese atitudinea unchiului Prosper. Vedea în închipuire, de parcă ar fi fost de faţă, cum insista şi se ruga domnul Cordelier, cum îi răspundea de furios şi de ironic unchiul Prosper, cum se prelungea discuţia şi se revărsau cuvintele

şi dintr-o parte şi dintr-alta, pînă cînd subprefectul s-a dat bătut şi a plecat într-o stare de plîns, după cum constatase cu ochii ei.

Mai înainte fusese de altfel şi cineva din partea armatei la unchiul Prosper şi-i ceruse să distrugă parcul de maşini şi benzina.

— Dacă a plecat el, căpitanul, fără să-şi aducă la îndeplinire planul nebunesc, apoi te rog să mă slăbeşti cu pretenţiile tale absurde! relata unchiul Prosper că i-ar fi spus subprefectului. Nu te amesteca în treburile mele, băiete — ar fi continuat tot el. Ce-ţi închipui, că am adunat cu atîta trudă benzina ca să-i las pe nemţi să mi-o prade? Doar nu sînt copil. Te asigur că n-o să apuce să ia de la mine nici o aripă de automobil şi nici un strop de benzină. Dar ce trebuie să fac şi cînd anume, asta am să hotărăsc eu şi nimeni altul. Nu admit să se amestece altcineva în treburile mele.

În clipa cînd unchiul Prosper a reprodus acest ultim şi definitiv răspuns al lui, chiar în clipa aceea s-a hotărît Simone să se ocupe de chestiunea aceasta şi să se ducă la garaj. Da, chiar atunci luase hotărîrea să intre în acţiune, deoarece în clipa aceea ea şi-a zis: „Desigur, unchiul Prosper e gata să distrugă totul înainte de venirea nemţilor. Nici nu se poate altfel, doar e cel mai de vază om din Saint-Martin şi cel mai bun patriot, un Planchard, un adevărat Planchard. Dacă se împotriveşte, e numai fiindcă nu admite să fie constrîns. Vrea să rămînă stăpîn în întreprinderea lui. Nu rabdă să-i poruncească şi să-l ameninţe nimeni".

Aşa stau lucrurile, şi totul ar fi mers bine, dacă nu se ivea afurisita aceea de discuţie cu subprefectul. Domnul Cordelier, prin intervenţia lui prostească, stricase totul. Acum unchiul Prosper trebuia abia să găsească o nouă modalitate de a-şi păstra demnitatea. Dar pentru aşa ceva se cere timp, şi nemţii puteau să pătrundă în oraş dintr-o clipă într-alta. Şi ce nenorocire, ce pată de neşters pe onoarea familiei

Planchard ar fi, dacă n-ar lua măsuri la timp şi materialul ar cădea în mîna nemţilor.

De aceea trebuia să acţioneze ea în locul unchiului Prosper, să preia această datorie ea, fiica lui Pierre Planchard. Cînd totul va fi dus la bun sfîrşit, unchiul Prosper va răsufla uşurat şi-i va mulţumi, o va lăuda.

De cînd luase hotărîrea, Simone chibzuise şi cîntărise de sute de ori totul, dar, în ciuda oricăror şovăieli şi temeri, încă din prima clipă ştia ce are de făcut. In sinea ei, acţiunea era pregătită amănunţit chiar înainte de a sfîrşi unchiul Prosper să reproducă răspunsul dat subprefectului.

Reflecţiile făcute de doamna în legătură cu cele povestite de unchiul Prosper o încredinţaseră şi mai mult că trebuia să-şi ducă la îndeplinire hotărîrea :

— Aşa sînt hîrţogarii ăştia — spusese doamna — vor să distrugă bunuri, numai ca să-şi satisfacă orgoliul de birocraţi ! Apoi adăugase : La ce le-ar fi de folos nemţilor picul tău de benzină ? Ce crede domnul Philippe, că n-au pentru tancurile lor altă benzină decît pe a ta ?

Simone îi răspunsese atunci prompt în gînd : „De aceea am ajuns unde am ajuns, fiindcă au gîndit prea mulţi aşa". Işi dădea bine seama că argumentele doamnei erau tot atît de primejdioase ca şi tancurile duşmanului.

In sfîrşit Simone ajunse la capătul urcuşului. Înaintea ei se întindea o bucată de drum drept. Se urcă pe bicicletă şi pedală repede. Se simţea uşoară şi voioasă. O linişte solemnă îi umplea sufletul. Era o zi mare pentru ea. Viaţa căpătase un sens. Misiunea, acţiunea pe care o avea de îndeplinit se profila măreaţă şi luminoasă înaintea ei.

De altfel se şi pregătise ca pentru o împrejurare solemnă. Înainte de a pleca de acasă făcuse pentru a doua oară în ziua aceea un duş cu furtunul de grădină şi se îmbrăcase curat. Zîmbi cînd îşi aduse

aminte ce fericire o cuprinsese în timp ce o izbea apa. Toţi o priviseră peste umăr, nu vedeau în ea decît pe nepoata săracă, pe mica servitoare de la vila Monrepos, care „stătea coardă" lîngă pompa cea roşie, şi acum îi era dat să dovedească că Saint-Martin e un oraş de ispravă care nu se predă uşor nemţilor.

Drumul începea să urce în serpentine scurte, cu pantă destul de abruptă, către vîrful dealului Saint-Martin pe care era aşezat oraşul. În copilărie, Simone avea obiceiul să nu coboare de pe bicicletă şi să înfrunte un timp urcuşul greu, ba adeseori se lua şi la întrecere cu Henriette, să vadă care rezistă mai mult. Acum făcu la fel, îşi continuă drumul pe bicicletă. Desigur, era o prostie, aici toată lumea cobora şi mergea pe lîngă bicicletă, dar ea se simţea plină de forţă în ziua aceea. Pedala din greu, apăsat, bicicleta mergea în zigzag. Îi era foarte cald, gîfîia, îşi dădea seama că se ambiţiona fără rost, dar îşi propunea mereu să mai pedaleze puţin, încă un metru sau pînă la cotitură. Astfel urca la deal, cu un zîmbet şters, crispat, dar plin de voioşie pe buze.

Abia cînd simţi că au lăsat-o de tot puterile şi că-i bate inima să se spargă, coborî în sfîrşit de pe bicicletă. Se sprijini o clipă de ea şi se şterse de năduşeală, tot cu zîmbetul pe buze. Dar bucuria pe care o încercase se risipise dintr-o dată. Era istovită de efortul inutil pe care-l făcuse şi bucuroasă că nu mai avea mult pînă în oraş.

Restul drumului îl făcu împingînd bicicleta la deal. Pe o bancă şedeau cîţiva soldaţi sfîrşiţi de oboseală, care o priveau absenţi. O clipă Simone se întrebă dacă e cu putinţă să se continue războiul cu astfel de soldaţi. Deodată îşi aminti însă de cei care luptau la Tours împotriva unor forţe cu mult superioare. În ajun se împliniseră patru zile de cînd rezistau şi poate că nu se dăduseră bătuţi nici acum.

Grăbi pasul şi începu să împingă cu mai multă energie bicicleta la deal. Ştia limpede care era datoria ei. „Cine, dacă nu eu ? Şi cînd, dacă nu acum ?“

Ajunse la Porte Saint-Lazare. De ce venise, la urma urmei, în oraş ? De ce nu se dusese direct la garaj pe drumul care înconjura oraşul ? Ah da, trebuia să aibă un alibi, să fie văzută în oraş în timp ce se desfăşura acţiunea, trebuia să se arate şi pe la subprefectură. Toată lumea să bănuiască în ascuns că fapta a fost săvîrşită de familia Planchard, dar nimeni să nu ştie nimic precis, ca să nu fie implicat în chestiune. Nici nu se poate altfel, s-a gîndit ea la toate.

Dacă n-ar fi trebuit să-şi procure un alibi, ar fi fost de mult la garaj. La gîndul acesta o trecură fiori. Ardea de nerăbdare să-şi îndeplinească datoria, totuşi se temea de clipa cînd va trebui să acţioneze, de aceea era bucuroasă că a găsit un pretext să mai amîne.

Ţinînd bicicleta de ghidon, rătăci pe străzile cotite, întortocheate, urcînd la deal şi coborînd. Din ajun pînă în prezent aspectul oraşului se schimbase din nou. Rar dacă se vedea cîte un om ici-colo, viaţa pierise de pe străzi, oraşul zăcea paralizat în aşteptarea duşmanului. Casele, cu obloanele închise, păreau pustii. Era înăbuşitor de cald. Simone păşea din ce în ce mai greu prin arşiţa de plumb. Singurătatea fantomatică din jur o apăsa ca o povară grea. Liniştea era cu atît mai paralizantă cu cît casele erau mai pestriţe şi mai viu colorate. Simone avea impresia că zidurile se strîng tot mai mult în jurul ei. Mergea şi mergea, suflînd greu. Caldarîmul înfierbîntat şi pietrele cubice din pieţele mici parcă îi ardeau tălpile, iar bicicleta i se părea ca un bolovan care abia se urneşte din loc. Apoi, deşi nu vedea pe nimeni cunoscut, ci numai din cînd în cînd cîte un soldat de prin alte părţi, obosit şi indiferent, avea impresia că tot ora-

şul se uită la ea şi că nu-i om să nu-i cunoască intenţiile.

Mai supărător ca orice era însă faptul că nu se vedea nici un localnic pe străzi, nici măcar aceia care nu plecaseră. Simone trecu prin faţa casei în care locuia o fostă colegă de şcoală, Adrienne Voisin. Fără să stea mult pe gînduri, puse mîna pe clanţă. Uşa era descuiată. Poate că familia Voisin era încă aici. Simone urcă scările. Dar nu găsi pe nimeni. In casă domnea dezordine, ca în urma unei plecări grăbite, şi o zăpuşeală insuportabilă, cu iz de mucegai. Simone intră în camera de zi. Domnul Voisin avusese o colivie mare cu o mulţime de păsărele exotice de toate culorile. Intr-adevăr, colivia se mai afla acolo, dar păsărelele multicolore muriseră şi începuseră să miroasă.

Simone simţi că i se face rău. Ieşi din casă şi porni din nou să colinde străzile, ducînd bicicleta de ghidon. Nu întîlnise încă nici un cunoscut, aşa că nu ştia dacă fusese văzută în oraş sau nu. Cînd se auzi strigată de cineva care şedea la umbră pe o bancă în Place Saint-Lazare, respiră uşurată.

Era Maurice. Şedea sub un ulm, avea faţa tărcată de umbre şi nu era singur. Lîngă el se afla o fată cam grasă şi destul de vulgară, după cum i se păru Simonei. La garaj se vorbea că Maurice se cam ţine după tot felul de fete. Cu toate acestea îi păru bine cînd îl văzu.

— Tot mai aduni provizii pentru cei şapte ani slabi, domnişoară? îi strigă el, tărăgănat.

Simone se gîndi la acţiunea datorită căreia se afla acolo. Fără să vrea băgă mîna în buzunar, pipăi cheia şi bricheta şi îi făcu aproape plăcere că Maurice era din nou atît de crud şi de nedrept cu ea. Işi îndreptă spre el ochii mari, întunecaţi, şi-l privi dojenitor, cu oarecare dispreţ. Maurice rîse.

— N-am spus-o cu răutate — căută s-o îmbuneze, apoi o pofti cu blîndeţe: Aşază-te lîngă noi, puştanco! Ieri ai fost la înălţime în chestia cu avia-

torul. Ai vrut să-mi faci un serviciu, dacă nu mă înşel. Tipul mi-a dat o grămadă de bani. Trebuie să-ţi primeşti comisionul. Hai la „Café Napoleon" să bem un ţap înainte de a veni nemţii.

Simone şovăia. Ce-o să spună doamna cînd va auzi că a fost la „Café Napoleon" împreună cu Maurice şi cu fata aceea cu înfăţişare atît de vulgară? Era ceva nemaipomenit. Numai cu cîteva zile înainte, i s-ar fi părut ei însăşi absurd. Acum însă era altceva. Voia să fie văzută în oraş. N-ar fi putut decît să-i folosească dacă se arăta la „Café Napoleon". Apoi, dacă refuză, Maurice are să o considere iar fricoasă şi trufaşă. Făcu cîţiva paşi spre bancă.

Maurice se ridică zîmbind blajin.

— Dumneaei e prietena mea Louison — făcu el prezentările — iar dumneaei e domnişoara Simone, nepoata patronului meu.

Cafeneaua era în apropiere. Se aşezară la o măsuţă de marmură de pe terasă, sub umbrarul cu dungi roşii şi portocalii. La celelalte mese şedeau cîţiva soldaţi, cîţiva refugiaţi şi, dintre localnici, doar bătrînul şi ursuzul ceasornicar Darieux. Maurice avea, ca de obicei, cămaşa lui albastră larg deschisă pe piept. Domnul Grasset, proprietarul localului, păru uimit s-o vadă pe Simone împreună cu şoferul Maurice şi cu fata aceea, Louison. În orice caz putea să depună mărturie că o văzuse pe Simone.

Maurice, după ce fură puse pe masă cele trei pahare cu bere aburite, zise:

— Pare-mi-se că ieri am fost întrerupţi tocmai cînd discutam ceva şi eram fiecare de altă părere. Ei, acum se va vedea dacă ne vor mai rămîne benzina şi parcul de maşini.

Simone îl privi uimită la culme. Oare i-a ghicit planul? Dar Maurice continuă:

— Sau poate tot mai crezi că vom „rezista"? Ascultă-mă pe mine, în douăzeci şi patru de ore, poate chiar mai curînd, vom şti precis cine ce-o să facă cu

garajul. Dacă ai binevoi să deschizi mai bine ochii, ai băga de seamă, stimată domnişoară, că soldaţii vitezei noastre armate nu vin numai dinspre est şi dinspre nord, ci şi din sud-vest, adică sînt respinşi de duşman şi în sud-vest. Ştii cum se numeşte asta ? Ştii cum sîntem noi acum ? Încercuiţi.

Incercuiţi. Probabil chiar peste cîteva ore. Simone intră în panică. Nu mai avea timp de pierdut. Işi fixă un termen ; în două ore trebuia să fie totul împlinit.

— Trebuie să plec — zise deodată. În sinea ei gîndea : „Cine dacă nu tu ? Cînd, dacă nu acum ?" Totodată o supăra felul cum o privea fata aceea, Louison ; desigur că îşi închipuia că şi ea era drăguţa lui Maurice.

— Nu-i frumos să pleci aşa — îi răspunse el. Bea-ţi întîi berea. Simone bău. Ei, şi cum rămîne cu rămăşagul nostru ? o necăji după aceea. Sînt gata să măresc rămăşagul la o sticlă de „Pernod" şi douăzeci de pachete de „Gaulois".

O privi rînjind cu superioritate. Ea îi susţinu privirile.

— Ţin rămăşagul — îi răspunse hotărît, sfidător.

Maurice păru uimit. O privi atent şi destul de îndelung.

— Se vede că eşti bogată, domnişoară — zise apoi şi, întinzîndu-i mîna, exclamă : S-a făcut, cumătră !

Simone se uită o clipă la mîna puternică, întinsă pe deasupra măsuţei de marmură, apoi bătu palma. Louison rîse.

— Acum însă trebuie să plec neapărat — zise Simone şi se ridică.

— Doamne fereşte, dar pentru ce ? se miră Maurice. Azi nu-i nici o grabă. Azi nu mai poate face rost de provizii nimeni, nici chiar boierii de la vila Monrepos.

— Trebuie să mă duc la subprefectură — răspunse ea şi, fiindcă văzu că o priveşte iar bănuitor, minţi : Trebuie să-i comunic ceva domnului Xavier.

— Afaceri şi iar afaceri — murmură ironic Maurice, apoi zise : Ei, atunci şterge-o !

Simone plecă. Ţinînd bicicleta de ghidon, porni spre palatul Noiret. Simţea că Maurice se uită în urma ei şi o auzea pe fata aceea Louison rîzînd ; făceau probabil glume neruşinate pe socoteala ei.

Ajunse la subprefectură. Poarta mare şi veche era încuiată. Simone nu sună. Îşi dădea seama, după propria ei nervozitate, în ce stare se găseau şi ceilalţi în clipele acelea ; ştia că cei dinăuntru îi aşteaptă pe nemţi şi că sunetul soneriei i-ar îngrozi. Împinse, aşadar, bicicleta spre intrarea laterală. Zărind prin ferestruie faţa bine cunoscută a portarului, îi bătu în geam şi omul îi deschise.

— Ce cauţi aici ? o întrebă uimit.

Simone se bucură că venirea ei îl surprindea.

— Trebuie să vorbesc cu monsieur Xavier — îi răspunse. Pot să las bicicleta la dumneata ?

Înăuntru erau adunaţi toţi funcţionarii. Purtau haine de sărbătoare şi fiecare şedea la locul lui, tăcuţi, solemni, îngrijoraţi, cu spinările încovoiate şi feţele pămîntii.

Prin aparenta lor indiferenţă răzbătea însă nervozitatea pe care le-o pricinuia aşteptarea chinuitoare. Subprefectul nu-şi putea stăpîni neliniştea. Se plimba de colo-colo, intra cînd într-un birou, cînd în altul, îşi pipăia rozeta de la butonieră, oftа, vorbea trist şi amabil despre tot felul de fleacuri, privea în gol, punînd cîteodată mîna pe umărul unuia sau altuia.

Simone, datorită relaţiilor ei prieteneşti cu domnul Xavier, era la subprefectură ca la ea acasă. De data aceasta se simţi însă străină şi jenată. Poate şi fiindcă purta pantaloni. Doamna avea dreptate, nu se făcea să umble în pantaloni în astfel de timpuri. Toţi o priveau uimiţi. Totuşi nu-şi închipuia cum ar fi putut să-şi îndeplinească planul altfel decît îmbrăcată în pantaloni. Se străduia să fie văzută de

toți funcționarii; faptul acesta era foarte important; toți trebuiau să poată spune că au văzut-o.

Intră în biroul domnului Xavier. Îl găsi stînd la masa de scris, cu fața sprijinită într-o mînă, iar cu cealaltă mînă rezemată fără vlagă de spetează scaunului. Omul acela atît de vioi de obicei părea acum obosit. Simone își aminti cum îl surprinsese fără să vrea pe tatăl lui dormind în fotoliu și cît de bătrîn arăta.

Domnul Xavier ridică privirile cînd intră ea în birou. Se străduia să fie prietenos și căută chiar să facă o glumă, dar nu reuși.

— Dar, la urma urmei, ce cauți aici? o întrebă apoi.

— N-am mai putut să stau acasă — răspunse ea vag.

— N-o să se supere doamna? întrebă domnul Xavier.

Simone ridică din umeri.

— E urît că sînt în pantaloni? întrebă apoi.

Domnul Xavier se juca cu cuțitul de deschis scrisori.

— Nu știu dacă nemții vor fi scandalizați de faptul acesta — răspunse el, cu ironie amară.

Stînd în fața lui, Simone văzu pe fața-i îngrijorată că abia își poate stăpîni enervarea. Semnul de pe obrazul drept i se umflase. Îl privi stăruitor. Trebuia să plece îndată și voia să aibă proaspăt în minte amintirea feței lui binevoitoare, prietenoasă. Observînd ceva ciudat în privirea ei, domnul Xavier o întrebă oarecum bănuitor și îngrijorat:

— S-a întîmplat ceva?

Simone șovăi o clipă. Oare n-ar fi bine să-i spună tot? Domnul Xavier îl iubise pe tatăl ei și-l admirase, iar la ea ținea foarte mult. Nu, nu-i era îngăduit, nu se cădea să-l amestece pe el, un funcționar, în ceea ce avea de gînd să săvîrșească; trebuia să înfrunte singură primejdia.

— Nu — răspunse cu prefăcută sinceritate. Ce-ar fi putut să se întîmple?

— Acum fiecare dintre noi are griji — zise domnul Xavier.

Deodată se auzi în toată clădirea zbîrnîind puternic soneria. Simone, ba chiar şi domnul Xavier tresăriră şi alergară la fereastră. În faţa porţii îl văzură pe marchiz. Venise cu maşina; limuzina albastră, strălucitoare, alimentată desigur cu benzina acaparată de domnul Planchard, era condusă de un şofer în livrea, care şedea elegant la volan.

— Acum e vremea şobolanilor — zise domnul Xavier.

El se duse apoi în biroul subprefectului şi Simone se luă după dînsul. Veniră şi alţi funcţionari, se produse dezordine, toţi voiau să afle ce veşti adusese marchizul.

Domnul Cordelier îl întîmpină pe marchizul de Saint-Brisson, fără să-şi ascundă mirarea. Marchizul, după ce-i răspunse la salut, şovăi. Uşa era deschisă, în anticameră, ba chiar şi în uşă se aflau funcţionari. Marchizul se aştepta, desigur, ca subprefectul să stea de vorbă cu el fără martori. Cînd văzu însă că domnul Cordelier nici nu se gîndeşte să-şi alunge funcţionarii, începu să vorbească:

— Am motive să presupun — cuvîntă el, cu vocea lui dogită — că domnilor ofiţeri germani, care se vor arăta probabil aici în scurt timp, nu le e necunoscut numele meu. Cred, domnule subprefect, că am să vă fiu de folos cînd îi veţi primi. În interesul arondismentului socotesc de datoria mea să fiu prezent la sosirea trupelor germane.

Mai arogant şi mai bătos ca oricînd, sumeţindu-şi nasul coroiat, îşi pironise ochii căprui, tăioşi, asupra subprefectului şi-l privea aproape cu dispreţ. Pe ceilalţi nici nu-i lua în seamă.

Toţi aşteptau să audă ce are să-i răspundă subprefectul. Domnul Cordelier căzu o clipă pe gînduri. Se vedea că-i stă pe limbă o replică ascuţită, apoi

însă înghiţi în sec şi, arătînd spre un scaun, spuse în silă :

— Dacă socotiţi că e bine aşa...

Simone, văzînd trufaşa faţă arămie a marchizului, ochii spălăciţi şi descurajaţi ai subprefectului şi furia care-l cuprinsese pe domnul Xavier, se bucură că luase tainica ei hotărîre. Saint-Martin îi va primi pe fascişti aşa cum meritä.

Plecă pe nesimţite. Se furişă pe lîngă cabina portarului, care — ca un făcut — n-o zări. Bicicleta o lăsă fireşte la el, ca să creadă că a stat tot timpul la subprefectură.

O luă spre Avenue du Parc. Trebuia să se grăbească fiindcă şi trecuse un sfert din timpul pe care şi-l acordase, iar drumul era lung şi Simone trebuia să-l facă pe jos. Mergea repede şi, ca să nu fie văzută — pentru că urma să se creadă că a rămas la subprefectură — se furişă pe lîngă ziduri.

Cînd ajunse în faţa casei lui Etienne, nu se putu opri să nu fluiere vechiul lor semnal din copilărie. O să aştepte o jumătate de minut. Dar nici nu trecu jumătate de minut, că Etienne şi veni.

Cînd o văzu, băiatului i se lumină faţa şi el îi strînse amîndouă mîinile, aşa cum avea obiceiul.

— Toată ziua m-am întrebat dacă ai să vii sau nu — zise el. Incepusem să cred că nu ţi-au dat voie să pleci.

Simone nu răspunse. Îşi amintise deodată, foarte intens, de Henriette. Ce îndrăzneaţă fusese, chiar obraznică, şi totuşi uneori o cuprindea o teamă de neînţeles. Odată, de pildă, le apucase noaptea prin apropierea cimitirului şi Henriette tremura de frică, nu îndrăznea nici măcar să treacă pe acolo, iar cînd Simone a luat-o în rîs şi a silit-o să străbată împreună cimitirul, pe Henriette au trecut-o sudori reci, era toată o apă. Simonei îi năvăliră în minte patru-cinci întîmplări asemănătoare. Da, cu Henriette ar fi putut să vorbească despre acţiunea pe

care o pusese la cale. Henriette ar fi înțeles perfect de ce trebuia îndeplinită și i-ar fi dat ajutor.

Étienne mergea lîngă ea. Păşeau lipiți unul de altul la umbra caselor vechi şi multicolore. El o luă spre parcul Capucinilor, unde fuseseră de atîtea ori în copilărie împreună cu Henriette.

Parcul era pustiu. Cîteva fetițe, desigur ale refugiaților, alergau de colo-colo făcînd larmă. Strigătele lor răsunau foarte ciudat în tăcerea care domnea. De altfel copilele amuțiră curînd, de parcă le-ar fi pierit glasul.

Simone şi Étienne se aşezară pe una din băncile scunde ale parcului. „Numai pentru trei minute" — îşi spuse Simone. Tăceau. Era foarte cald, într-un tufiş din apropiere ciripea alene o păsărică şi ei se simțeau foarte apropiați unul de altul:

După un timp, Etienne întrebă:

— Ai visat-o iar pe Henriette?

Simone răspunse:

— Da, mi-a încredințat o misiune.

S-o fi omorît şi n-ar fi fost în stare să spună ce-o apucase să rostească vorbele acestea. Făcuse o mare prostie, se trădase, n-ar fi trebuit să scoată un cuvînt. Acum, firește, Etienne se aştepta să-i destăinuiască ce fel de misiune. O va întreba, şi are tot dreptul. Dar ea nu-i va spune. Pentru nimic în lume.

Etienne nu o întrebă însă, se uită doar la ea grav, prietenește, cu toată atenția. Bucuroasă că n-o iscodeşte, Simone tăcea buimacă, recunoscătoare că n-o descoase, tulburată de imprudența pe care o făcuse. După un timp, trezindu-se în sfîrşit din toropeala ce-o cuprinsese, se ridică şi spuse:

— Trebuie să plec.

Etienne, continuînd s-o privească grav şi prietenește, zise:

— Păcat! Aş fi vrut să stăm mai mult de vorbă astăzi.

Nu, nu-i era îngăduit să mai şovăie nici o clipă. Deodată îi veni o idee :

— Ascultă, Etienne — zise Simone. Sînt tare grăbită şi am plecat fără bicicletă de acasă. Credeam că drumurile sînt încă aglomerate. Acum însă, cu bicicleta aş ajunge mai repede. Nu vrei să mi-o împrumuţi pe a ta ?

— Cum să nu, cu plăcere — răspunse el.

Porniră spre casa lui Etienne, care nu era departe. Simone îl aşteptă în stradă. Toate mergeau strună. Acum va avea şi bicicletă şi nimeni, în afară de Etienne, nu bănuia nimic. Băiatul îi aduse bicicleta.

— Mulţumesc, Etienne — zise Simone.

Ar fi vrut să-i mai spună ceva, dar se stăpîni. Se priviră drept în ochi. Apoi ea îi întinse mîna, încălecă repede pe bicicletă şi plecă.

Porni cu elan tineresc, gravă, fericită, conştientă de misiunea ei, dorind din tot sufletul s-o îndeplinească şi convinsă că a ales drumul cel bun.

La început, ca să nu atragă atenţia, nu merse prea repede. Apoi însă, de cum ajunse în Avenue du Parc, pedală din răsputeri. Stătea aplecată peste ghidon, cu o cută adîncă între sprîncenele groase şi blonde, cu buzele strînse.

Şoseaua era pustie. In stînga bicicletei se întindea linia albă care împărţea drumul în două, trasă din îndemnul unchiului Prosper. Te cuprindea groaza cînd vedeai cît de pustie rămăsese şoseaua aceea care numai cu cîteva zile înainte mişuna de oameni şi de maşini, încît făcea impresia unei omide uriaşe mişcîndu-se încet. Cenuşie şi goală, şoseaua îi aştepta pe nemţi ; aşadar, pentru nemţi se zbătuse anul trecut unchiul Prosper s-o amenajeze.

Simone se afla singură pe şosea. Nimeni n-o vedea făcînd drumul acesta primejdios. Şi totuşi cineva o vedea fără îndoială : moş Bastide. Desigur că şedea în firida ferestrei, aşteptîndu-i pe nemţi, şi nu-şi lua ochii de la şosea. Parcă îl vedea aievea cum stă îm-

pietrit, îngrijorat, neputincios şi revoltat. Are s-o urmărească cu privirile tot drumul. Dar de-acolo de sus ea nu apare decît ca un punct care înaintează de zor, moş Bastide n-are de unde să ştie cine aleargă aşa repede şi ce se pune la cale.

E foarte cald, dar ea nu-şi dă seama din pricina vitezei cu care merge. Acum şoseaua începe să coboare, aşa că nu mai trebuie să pedaleze. Se aşază mai bine în şa. De jur împrejur pînă departe domneşte o linişte neînchipuit de adîncă ; pînă în zare totul tace. Nemişcarea, muţenia aceasta a regiunii o apasă pe Simone pînă în străfunduri. I se pare că aleargă aşa de cînd lumea şi că drumul n-are să se sfîrşească niciodată. Ba i se pare chiar că a mai făcut o dată drumul acesta, că a mai alergat o dată atît de aprig, în tăcere, către un ţel la fel de cumplit şi de mare.

Dar nu-i e îngăduit să se lase furată de vise, să bată cîmpii, trebuie să se gîndească numai şi numai la misiunea ei. Şi-a făcut planul cu de-amănuntul dinainte. Odată izbucnise un mic incendiu la garaj. iar şoferii, căutînd să stabilească pricina, discutaseră îndelung şi cu competenţă despre cauzele care pot provoca un incendiu sau o explozie, iar ea, după cum îi era obiceiul, ascultase în tăcere şi luase aminte. Noaptea trecută, pe baza acestor cunoştinţe, chibzuise punct cu punct cum să procedeze. Acum repeta totul în gînd, cum mai făcuse încă de zece-douăzeci de ori. Duse din nou mîna la buzunar şi pipăi dacă mai sînt acolo cheia şi bricheta. Nu-i mai lipsea decît o piatră pe care putea s-o ia de pe marginea drumului. Se aplecă şi luă o piatră. Acum nu-i mai trebuia nimic.

Ce bine că întreprinderea era izolată, departe de oraş şi de alte case! Explozia nu va primejdui alte clădiri. Apoi cîştiga şi timp. Dacă punea foc în pivniţă, era cu neputinţă să se prindă atît de repede de veste, încît să mai poată fi stins. Pe de altă parte,

pînă să ajungă focul la maşini şi la rezervorul cel mare, ea avea destul timp să se îndepărteze.

Ajunse din nou la drum drept, apoi şoseaua începu să urce şi Simone trebui să pedaleze din greu. Deodată, după atîta vreme, văzu oameni. Cîţiva soldaţi şedeau la marginea drumului, în umbra unui tufiş. Cînd trecu pe lîngă ei, îi strigară :

— Ei, domnişoară, nu vrei să stai cu noi ? Îi aşteptăm pe nemţi ! ziseră şi ridicară o sticlă.

Erau beţi şi-i aşteptau pe nemţi. Simone pedală şi mai repede.

Ajunse la drumul lateral care ducea la întreprinderea de transporturi Planchard. Lanţul bara încă trecerea. Simone se strecură cu bicicleta pe sub el. Se opri în faţa porţii principale, care era încuiată. Aşadar, nu sosise prea tîrziu.

Acum nu o mai putea opri nimeni. Acum şi benzina, şi parcul de maşini erau ale ei, nu ale nemţilor Maurice pierduse rămăşagul.

Sprijini bicicleta de zid şi sări în curte.

Curtea era goală, albă şi neînsufleţită. Ţi se strînge inima cînd te ştii singura vietate într-o pustietate dogorîtoare ca aceea. Simone se uită la ceasul de deasupra uşii prin care se intră la birouri. N-are mult timp. De acum încolo nu trebuie să piardă o clipă, trebuie să se gîndească numai la ce are de făcut şi să îndeplinească totul exact cum a chibzuit şi în ordinea hotărîtă.

Pune mîna pe piatra culeasă din drum şi loveşte cu ea în geamul uşii care dă din curte spre birouri. Zuruitul e atît de asurzitor, încît Simone tresare, dar înlătură degrabă cioburile rămase în cercevea şi trage zăvorul cu care e închisă uşa pe dinăuntru. S-a tăiat la mînă, dar nu prea rău, are o mică zgîrietură, un fleac. O cam supără însă că i-a căzut o picătură de sînge pe pantaloni.

Urcă scările către biroul particular al unchiului Prosper. Treptele sînt de piatră, incomode, şi Simonei

i se pare că nu se mai sfîrşesc. Îşi simte picioarele grele, face un efort la fiecare pas.

În sfîrşit a ajuns sus.

Scoate cheia din buzunar. E cheia uşii din faţa ei, cheia biroului particular al unchiului Prosper. Are obiceiul s-o aducă acasă şi s-o păstreze în dormitorul lui. De acolo a luat-o ea.

Descuie. Aerul închis, greu, zăpuşeala şi liniştea din camera aceea mică o copleşesc. Acum simte deodată, aproape fizic, cît de neîngăduită şi de riscantă e fapta ei. Se află în camera în care unchiul Prosper păstrează scrisorile şi tot ceea ce vrea să nu cadă sub ochii altora, şi ea a intrat acolo pe căi nepermise. O clipă rămîne încremenită.

Îşi vine însă repede în fire. A intrat acolo ca să ia altă cheie, cheia rezervorului. Ştie unde e. A văzut de atîtea ori cînd i-o dădea unchiul Prosper şi cînd o punea iar la loc, după ce i-o înapoia. Cheia e în al doilea sertar de sus din dreapta al biroului. Ştie precis. Dacă totuşi n-o mai fi acolo? Clipa în care trage, chinuitor de încordată, sertarul i se pare o veşnicie.

În sfîrşit l-a deschis. Cheia e acolo.

O ia. Simte cu plăcere răceala metalului în palma ei năduşită.

Apoi îşi trage stînjenită capul între umeri. Parcă simte aţintiţi asupra ei ochii duri, mici şi răutăcioşi ai doamnei şi o aude spunînd încet, piţigăiat şi tăios: „Am vorbit în pustiu. N-am izbutit să te dezvăţ să mai fii impertinentă şi să te aduc pe calea cea bună". Nu, nu pentru că ar fi impertinentă a luat această hotărîre, ci fiindcă e Simone Planchard, fata lui Pierre Planchard.

Ceea ce urmează e uşor. Coboară în pivniţa garajului. Împrăştie cu grijă şi bine chibzuit cîrpe înmuiate în ulei prin pivniţă, pe scări şi în garaj. Va trece destulă vreme pînă cînd focul se va înteţi într-atît, încît să nu mai poată fi stins, dar se va ex-

tinde cu siguranţă şi e exclus să fie descoperit la timp, deoarece soarele străluceşte puternic.

Se îndreaptă apoi către rezervor. Descuie, ridică primul căpăcel, apoi pe al doilea. Cu buzele strînse şi nările umflate, inspiră mirosul uşor de benzină.

Acum a terminat. A avut mult de lucru şi a făcut totul cu cea mai încordată atenţie. E istovită. Desigur că a trecut o mulţime de vreme, poate chiar mai mult de o oră. Se uită la ceas. Au trecut doar patru minute.

Acum nu-i mai rămîne decît să dea foc primei cîrpe. Coboară din nou în pivniţă. Stă cu bricheta în mînă. Ar mai putea încă să se răzgîndească, e destul să-şi ia bicicleta şi să plece, şi nu se va întîmpla nimic. Totuşi se va întîmpla ceva. Vor veni nemţii şi asta înseamnă că a lăsat benzina în mîna lor.

„Cine, dacă nu tu? Şi cînd, dacă nu acum?" Bricheta scapără, cîrpa îmbibată cu ulei ia foc.

Uşor aplecată, pironindu-şi fascinată ochii întunecaţi, adînciţi în orbite, asupra flăcării, cu buzele lungi, subţiri şi arcuite întredeschise într-un zîmbet pierdut, trage lacom în piept aerul care a început să miroasă a ars. Priveşte încordată cum pîlpîie focul pe pardoseală şi cum se întinde la cîrpa următoare.

Acum ar putea fi stins fără greutate. Chiar şi acum. Flacăra înaintează şi nu mai pîlpîie, e o vîlvătaie care cuprinde şi a doua cîrpă. Dar focul tot ar mai putea fi stins.

Simone se îndreaptă spre ieşire cu paşi mărunţi, şovăitori. Merge cu spatele, fără să-şi ia ochii de la flacără. Începe să urce scările, tot cu spatele, treaptă cu treaptă, ţinîndu-se de balustradă, şi tot cu ochii la flacăra care-şi urmează drumul.

Apoi, deodată, părăseşte pivniţa în fugă.

In garaj se opreşte însă. Se duce în camera de duşuri şi-şi spală zgîrietura. Apoi cercetează cu atenţie dacă s-a uscat pata de sînge de pe panta-

loni. Da, era tare mică şi a uscat-o arşiţa. O rîcîie cu unghia. Deodată o cuprinde o dorinţă cumplită să facă duş. Păcat că nu are timp.

Iese din curtea garajului, se urcă pe bicicleta lui Etienne şi porneşte înapoi.

Inima îi e plină de bucurie. Acum focul îşi urmează drumul. Acum numele unchiului Prosper n-o să mai fie pătat. Acum Maurice a pierdut rămăşagul. Acum n-o să mai cadă în mîna nemţilor nici benzina, nici maşinile.

6

O SEARĂ DE AŞTEPTARE

Seara, în aceeaşi zi, înainte de cină, doamna şi Simone şedeau în camera albastră şi-l aşteptau ca de obicei pe domnul Planchard. Simone şedea dreaptă pe scaunul ei incomod. Doamna, în rochie neagră de mătase, coafată cu grijă, trona bătoasă şi corpolentă în fotoliul cu speteze laterale pentru sprijinit capul.

Simone se întorsese la vila Monrepos şi-şi îndeplinise, ca în oricare altă zi, obligaţiile în grădină şi la bucătărie. Pe unchiul Prosper nu-l găsise acasă. Doamna i-a spus că la început domnul Planchard a avut de gînd să nu se arate prin Saint-Martin, dar cînd a auzit explozia, n-a mai putut răbda să rămînă acasă şi a plecat în oraş.

La ştirea aceasta, Simone răsuflase uşurată, dar era şi dezamăgită. Ar fi dorit din tot sufletul să fi fost de faţă cînd a aflat unchiul Prosper de explozie. Ar fi vrut să-i vadă faţa în clipa aceea. Să vadă cît e de uimit şi de consternat. Să-i vadă bucuria ascunsă, mai mult chiar, să vadă cum străbate prin consternarea lui bucuria fără margini că acum n-are de ce-l mai mustra conştiinţa, că nu se mai poate învinui că

a pătat printr-o faptă atît de ruşinoasă numele familiei Planchard.

Va afla, aşadar, în oraş ce se întîmplase. Şi va ghici fără îndoială că ea săvîrşise totul. Desigur că în sufletul lui se va da o luptă crîncenă între sentimente contradictorii. Simone abia aştepta să vadă cum o va privi cînd se va întoarce. Nu încape îndoială că va avea atîta minte să se prefacă că nu ştie nimic. Dar în fond îi va fi recunoscător, va face unele aluzii şi o va dezmierda.

In cameră era aproape întuneric, răcoare şi linişte. Doamna şedea calmă în fotoliu. Dar Simone nu se îndoia că liniştea aceasta era prefăcută. O fi aflat de escapada ei în oraş? Nu era exclus. Pe şosele se circula acum uşor şi s-ar fi putut ca una dintre cele mai bune prietene ale doamnei să fi venit să-i spună. Doamna ştie întotdeauna mai mult decît ai crede.

— Închipuie-ţi — zise pe neaşteptate doamna — fiul meu n-a găsit astăzi cheia de la biroul lui particular. De douăzeci şi cinci de ani nu i s-a întîmplat aşa ceva. S-ar putea ca, iritat de convorbirea pe care a avut-o cu Philippe, s-o fi uitat la întreprindere. Dar el e sigur că a venit cu ea acasă şi i se pare că azi dimineaţă a văzut-o la locul ei.

Simone nu zise nimic. Stătea neclintită, încordîndu-şi muşchii feţei ca să nu tresară şi să se trădeze. Îi părea bine că în cameră era aproape întuneric.

— Deschide radioul — zise doamna după un timp.

Radioul funcţiona. Prinseră emisiunea transmisă din oraşul Dijon, care se afla fără îndoială în mîna nemţilor. Se comunicau ştiri în legătură cu înaintarea armatei germane. Se anunţă apoi că fuseseră nimicite trupele engleze care au încercat să fugă înapoi în Anglia. După aceea urmară instrucţiuni pentru regiunile din Burgundia ocupate de curînd de germani. Pînă în douăzeci şi patru de ore toate autorităţile publice trebuiau să funcţioneze, ca şi toate activităţile legate de producţia şi vînzarea alimentelor. De la căderea serii pînă dimineaţa la ora şase populaţiei îi era interzis

să iasă din casă. Se dădură apoi ştiri locale. Din Saint-Martin se anunţă că un incendiu nimicise întreprinderea de transporturi Planchard cu întreg parcul ei de maşini şi că autorităţile de ocupaţie, împreună cu autorităţile franceze, începuseră cercetările.

Năvala aceasta de veşti o făcu pe Simone să sară în sus. Aşadar, acţiunea ei izbutise din plin. Şi o săvîrşise tocmai la timp. Uitase că nu se afla singură în cameră. Asculta, cu amîndouă mîinile proptite de speteaza scaunului şi cu faţa crispată. Era stăpînită de o gravitate sumbră şi de o mare şi înălţătoare bucurie.

Doamna şedea dărîmată în fotoliu, fără să-i mai pese de prestanţă.

— Va să zică asta a fost — zise ea. Doamne, Dumnezeule! Asta este. Asta a fost. Asta este.

Gîfîia atît de tare, încît Simone se înfricoşă. Se apropie de ea. Vru să vină în ajutor, dar nu se încumetă.

Doamna se linişti anevoie. Simone nu îndrăzni s-o întrebe nimic, nici să spună ceva.

După trei minute însă doamna îşi recăpătase prestanţa.

— Pe fiul meu l-a îndemnat bine inima — zise ea. În împrejurările acestea nici nu se putea să nu se arate în oraş. După cinci minute redevenise întru totul stăpînă pe sine, aşa cum o ştia Simone. Poate că telefonul funcţionează într-adevăr — vorbi oarecum mînioasă, cu o uşoară ironie în glas. Se pare că germanii sînt oameni cărora le place ordinea. Ia fă o încercare. Cheamă-l pe domnul Peyroux. Simone încercă să obţină legătura. Telefonul nu funcţiona. Doamna nu se tulbură din pricina asta. Închide obloanele — zise ea — şi aprinde lumina! Simone îi îndeplini porunca. După aceea doamna chibzui cu glas tare: Germanii au interzis ca lumea să iasă noaptea pe stradă. Fiul meu va fi desigur atît de înţelept să se conformeze ordinului. N-avem de ce-l mai aştepta astă-seară. Să mîncăm! hotărî ea.

Simone aduse la masă. Începură să mănînce. Simone știa că doamna e cît se poate de îngrijorată de soarta fiului ei. Ea însăși nu se gîndea decît la unchiul Prosper. Oare să-l fi arestat nemții? Oricum, n-o să dureze prea mult pînă să se constate că e nevinovat. Poate dovedi că s-a opus cu toată energia ordinului dat de subprefect. Iar dacă nemții nu-l vor crede, ea e gata să se ducă să declare că a săvîrșit totul de capul ei, fără știrea nimănui. Ea e făptașul, ea să suporte consecințele, nu el.

Ar fi foarte posibil ca unchiul Prosper să fie arestat. Dacă-i așa, atunci l-au dus desigur la închisoarea Saint-Michel din apropierea Palatului de Justiție. Închisoarea aceasta o impresionase grozav în copilărie. Se afla în drumul școlii. Ea și ceilalți copii treceau cu mare sfială prin fața clădirii aceleia, deși în taină îi atrăgea. Acolo, după zidurile închisorii, erau oameni primejdioși, aventurieri. Îi îngrozise mai ales tîlharul Guitriaux, care stătuse închis acolo înainte de a fi dus la Francheville, în capitala departamentului. De nenumărate ori vorbise cu Henriette despre închisoarea Saint-Michel; pe Henriette o preocupa vechea clădire și mai mult decît pe ea. Adesea dădeau tîrcoale închisorii în nădejdea că au să vadă pînă la urmă cum arată un criminal temut. Era tare dureros să ți-l închipui acum pe unchiul Prosper în închisoarea aceea. El, care ținea să ducă o viață plăcută și se obișnuise să trăiască bine, să fie onorat, va suferi desigur cumplit acolo.

Doamna ședea la masă de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Nu vorbea nici despre ultimele evenimente, nici despre unchiul Prosper. Mînca puțin, dar mînca.

Doar cînd Simone începu să prepare salata, puse lornionul la ochi, se uită cum o amestecă și întrebă într-o doară:

— Tu ai fost astăzi în oraș, Simone, nu-i așa?

Simone își zise că trebuie să fie prevăzătoare, să nu spună prea mult, dar nici prea puțin.

— Da — răspunse.

— Ce era în oraș? o întrebă doamna.

Simone nu se opri din amestecatul salatei:

— Orașul era pustiu. Toate casele erau încuiate, n-am văzut pe nimeni; doar soldați. Niciodată n-a fost orașul atît de pustiu. M-am dus la subprefectură. Cei de acolo îi așteptau pe nemți. Erau îmbrăcați toți în haine de sărbătoare. Venise și marchizul cu toată pompa, cu mașină și șofer.

Simone sporovăia ca să nu fie nevoită să spună nimic. Salata era gata. Fata puse castronul de lemn pe masă.

— Erai în oraș cînd s-a auzit explozia? o întrebă doamna, fără ocol.

Simone nu roși. Glasul îi răsună foarte firesc cînd răspunse:

— Eram pe drum, mă întorceam acasă.

Doamna nu zise o clipă nimic, apoi întrebă:

— Ai fost îmbrăcată în rochia verde cu dungi?

— Nu — răspunse Simone. O privi apoi pe doamnă drept în față, hotărît, și adăugă: Am fost în pantaloni.

Doamna duse furculița la gură. După aceea spuse:

— Dacă nu te puteai lipsi să te duci în oraș fără să ceri voie, trebuia cel puțin să te îmbraci decent. Ai remarcat singură că domnii de la subprefectură erau în haine de sărbătoare. Pare o impertinență să te îmbraci într-o zi ca aceasta în pantaloni. Simone nu zise nimic. Ai auzit? întrebă doamna tot cu glasul domol și monoton.

— Da, doamnă — răspunse Simone.

Se prefăcea supusă, dar în sinea ei triumfa. Tot timpul se dusese o luptă ascunsă între ea și doamna pentru unchiul Prosper. Doamna voia să înăbușe și să ascundă toate trăsăturile fiului ei care aminteau de Pierre Planchard. Acum, prin acțiunea ei, Simone dobîndise cu forța o situație limpede. Acum unchiul Prosper se va afirma ca fratele lui Pierre Planchard și toată lumea va vedea că e un adevărat Planchard.

Sună telefonul. Tresăriră amîndouă.

— Du-te tu! îi porunci doamna.

La aparat era domnul Cordelier. Dorea să vorbească cu doamna. Bătrîna stătu pe gînduri. Ar fi alergat într-un suflet la telefon, dar se temea să nu-i scape vreo vorbă nechibzuită. Se stăpîni:

— Spune-i — îi porunci Simonei — că m-am culcat. Vorbeşte tu cu el!

Simone îl rugă pe subprefect să-i spună ei ce are să-i comunice doamnei. Domnul Cordelier şovăi. În sfîrşit i se auzi vocea subţire, cavernoasă, spartă:

— Spune-i doamnei să nu se sperie — zise el. Domnul Planchard nu poate veni acasă numai din cauza interdicţiei generale de a nu se circula pe străzi.

— Mulţumesc, domnule subprefect — răspunse Simone. Simţind teama cu care aştepta doamna, întrebă cu glas sigur: Permiteţi-mi, vă rog, să vă întreb unde se află acum domnul Planchard?

— Domnul Planchard e la mine acasă — răspunse subprefectul şi adăugă, la fel de şovăitor, cîntărind bine cuvintele: Spune-i doamnei că e înconjurat în general de cea mai mare simpatie.

— Mulţumesc, domnule subprefect — zise din nou Simone. Altceva nu mai aveţi să-i comunicaţi doamnei?

— Domnul Planchard se va întoarce acasă mîine, dis-de-dimineaţă — spuse subprefectul.

Doamna era în hol, nu avusese răbdare să rămînă în cameră. Simone o văzu cum se luptă cu dorinţa de a renunţa la orice prudenţă şi a veni la telefon.

Atunci, la aparat, ea mai întrebă:

— N-ar putea să vină chiar domnul Planchard la telefon?

Subprefectul şovăi iar. Apoi spuse oficial:

— Nu e indicat — şi, ca şi cum ar fi dorit să atenueze asprimea cu care vorbise — adăugă repede: Noapte bună, micuţo! şi închise telefonul.

Doamna întinse fața ei mare, cărnoasă spre Simone. Niciodată fata n-o văzuse atît de nestăpînită; bătrîna aștepta plină de teamă, tremurînd, s-o audă vorbind. Simone se grăbi să-i relateze convorbirea. Trebui s-o reproducă cuvînt cu cuvînt. Doamna o întreba mereu:

— Cum a zis? Că e înconjurat în general de cea mai mare simpatie? Așa a zis? Chiar astea au fost vorbele lui?

Simone fusese foarte atentă, își amintea fiecare cuvînt, iar doamna stătea și-l cîntărea. Oricît n-o putea suferi Simone pe doamna, îi era milă de femeia asta care tremura de frică gîndindu-se la fiul ei și, dacă n-ar fi fost prea imprudent, i-ar fi spus: „Nu vă temeți. Nu i se poate întîmpla nimic. Eu am săvîrșit fapta și n-am să las pe nimeni să ispășească în locul meu".

Doamna întorcea și pe o față și pe alta cuvintele transmise de domnul Cordelier. Nu mai ținea cîtuși de puțin să pară liniștită și distantă. Se purta ca o femeie bătrînă, îngrijorată de soarta aceluia care reprezenta singura ei rațiune de a fi. Deodată, pe căi ocolite, teama și furia ei izbucniră.

— Mare tont e și Philippe ăsta! spuse încet, fără să încerce să-și ascundă mînia. Nu mă miră prudența lui, e laș din naștere, dar putea să spună totuși ceva mai mult, să vorbească mai lămurit. „E înconjurat în general de cea mai mare simpatie". Ce se înțelege prin asta? Poate fi foarte mult și foarte puțin. Dacă numai atîta avea să-mi spună, de ce s-a mai obosit să mă cheme la telefon?! Apoi continuă cu glas scăzut, plin de jale și mînie: Toți îl urăsc pe fiul meu. Toți se bucură cînd i se întîmplă ceva rău. Toți îl invidiază, toți oamenii ăștia mici, de rînd, cu care are de-a face. Abia au așteptat prilejul să-l distrugă. Desigur că unul dintre șoferi i-a făcut asta. Vor zice, fără îndoială, că au avut motive politice, că au făcut-o spre binele patriei. Dar îi cunosc eu. I-a mînat ura și invidia. Oamenii de rînd îl urăsc pe fiul meu, fiindcă

e mai dihai decît ei și a ajuns să facă avere. Nu i-o iartă. De aceea s-au folosit de primul prilej ca să-l nenorocească. Doamna vorbea acum aproape în șoaptă, dar din ce în ce mai îndîrjită. Și cu cîtă perfidie au pus totul la cale, cum și-au făcut socotelile! Fiindcă, nu încape îndoială, ei i-au furat cheia. Stătea cu ochii pironiți în gol, furioasă, nevolnică. Își reveni însă deodată și-i spuse Simonei cu răceală și politicos ca de obicei: Cred că ai face mai bine să speli vasele și să te duci la culcare. Dar înainte mai dă-mi o țigară.

Simone îi aprinse țigara și plecă. Din ușă se uită pe furiș înapoi. Doamna, grasă, îmbrăcată în negru, ședea singură în camera puternic luminată și fuma.

7

PRIMELE CONSECINȚE

Din clipa în care începu să se lumineze de ziuă, Simone îl aștepta cu cea mai mare nerăbdare pe unchiul Prosper. Subprefectul spusese că va veni acasă dis-de-dimineață. Dimineața înainta. Simone alergă de nenumărate ori în grădină, la locul de unde se vedea o parte din drum, și tot de atîtea ori se întoarse dezamăgită.

Acum cîntărea și ea vorbele subprefectului, sucindu-le pe o parte și pe alta, așa cum făcuse doamna în ajun și cum mai făcea poate încă. Dar ea nu era îngrijorată de soarta unchiului Prosper, avea convingerea că vorbele subprefectului nu fuseseră o simplă consolare. O îngrijora mai degrabă felul cum socotea unchiul Prosper acțiunea ei, deși căuta să-și înăbușe îndoielile. Nu voia să le recunoască. Era sigură că se bucura din tot sufletul de fapta ei; tot orașul — după cum reieșea din cele spuse de domnul Cordelier —

aproba cele întîmplate și înțelegea motivele. Dar părerea celor de la vila Monrepos era alta decît a celor din oraș. Simonei nu-i ieșeau din minte cuvintele răutăcioase rostite de doamna, care afirmase îndîrjită, cu toată convingerea, deși nu avea dreptate, că numai din ură față de unchiul Prosper se dăduse foc garajului. Cuvintele acestea ale bătrînei îi învăluiau încrederea ca într-un păienjeniș.

În sfîrșit sună telefonul. Simone alergă într-un suflet să răspundă. Era chiar unchiul Prosper, așa cum bănuise. Spuse bună-dimineața și o întrebă ce mai e pe acasă. Vorbea ca de obicei, și asta o necăji pe Simone. Se aștepta să-i spună ceva deosebit. Dar se vede că nu socotea prudent să vorbească deschis la telefon, fiindcă era supravegheat de nemți. După ce mai rosti cîteva cuvinte fără importanță, unchiul Prosper îi ceru să i-o dea pe doamna la aparat.

Simone o chemă și doamna veni într-o clipă. Dintr-un colț al holului fata trase apoi cu urechea la ce spune. Dar doamna vorbea monosilabic și nu se deducea mai nimic din cuvintele ei. De altfel convorbirea nici nu dură mult. Simone se aștepta să-i relateze discuția, dar văzînd că tace, o întrebă:

— Ce face unchiul, e bine?

— Bine — răspunse doamna.

După-masă, cum unchiul Prosper tot nu se întorsese acasă, Simone se pregăti să plece în oraș după cumpărături, ca de obicei. Știa bine că doamna are să se supere, dar nu-i păsa. Își puse rochia cu dungi verzi, luă coșul și se urcă pe bicicletă.

La intrarea în oraș era pusă o barieră și făceau de pază soldați germani. Privelișlea aceasta o cutremură pe Simone. Știa că veniseră nemții, încercase de nenumărate ori să-și închipuie ce se va întîmpla în astfel de împrejurări, dar cînd dădu cu ochii de ei, se sperie de parcă nu se așteptase să-i vadă. Și nu erau decît niște băiețandri cu fețe indiferente. Nici n-o luară în seamă pe Simone. Pentru pietoni era o deschizătură specială și o lăsară să treacă fără nici o greutate.

Simone străbătu străzile buimacă. Peste tot vedea soldați germani. Știa că aceasta era realitatea, dar refuza din toată ființa să creadă. I se părea straniu și înfricoșător. Era imposibil ca ei să fie cu adevărat acolo, să umble pe străzi și să vorbească tare în limba lor barbară, de neînțeles.

Simone nu-și imaginase niciodată limpede cum arată acești năvălitori, bănuise doar că oamenii îngrozitori care vor veni vor avea și o înfățișare îngrozitoare, fețe fioroase și purtări sălbatice, cu totul diferite de ale locuitorilor din oraș. Dar nu era de loc așa. Soldații nemți erau tineri, gălăgioși și veseli. Atîta tot. Așa constatase Simone, cu firea ei cinstită, și totuși soldații străini i se păreau insuportabil de obraznici. Simpla lor prezență era o nerușinare care o îndurera pe Simone pînă în adîncul sufletului și o înfuria.

Nemții se simțeau la largul lor. Stăteau fără nici o treabă în fața hotelurilor, în piețe, la mesele de pe terasele cafenelelor, își descheiaseră cămășile ca la ei acasă, să se răcorească, rîdeau, vorbeau tare, se stropeau cu apă din fîntîna din Place Sauvigny. Faptul că socoteau atît de firesc să se poarte ca la ei acasă, că nu se simțeau de loc stingheriți i se părea Simonei o cruzime mai mare decît oricare alta.

Erau deschise mai multe magazine decît înainte. Dar locuitorii din Saint-Martin, atîția cîți ieșiseră pe stradă, se strecurau sfioși pe lîngă ziduri, vorbeau în șoaptă și străbăteau drumul în fugă, grăbindu-se să se întoarcă acasă. Păreau niște străini în propriul lor oraș. Simone, în timp ce urca și cobora străzile întortocheate, atît de cunoscute, cu suișurile și coborîșurile lor, se simțea de două ori străină: și față de nemți, și față de locuitorii din Saint-Martin, datorită acțiunii ei, secretului ei. Ba i se părea chiar că toți cei din oraș se uitau la ea ca la o străină, ca la o ciudățenie.

Ajunse în dreptul casei lui Etienne. De cînd săvîrșise acțiunea, nu vorbise cu nimeni de care se simțea

aproape. Trebuia să-l vadă pe Etienne. Fluieră semnalul convenit. Spera că rămăsese în oraș, că nu plecase. Aștepta să vadă dacă va veni sau nu, de parcă ar fi fost vorba de salvarea vieții ei. Etienne veni.

Pe fața lui cinstită, prelungă, cu fruntea lată, se citea limpede orice emoție, și Simone își dădu imediat seama că știa tot. Nici nu se putea altfel, de vreme ce ea se grăbise să-i vorbească despre visul pe care-l avusese. Îi părea rău că o luase gura pe dinainte, totuși se bucura că avea acum cu cine să vorbească deschis.

Ca și în ajun, fără să hotărască dinainte, se îndreptară spre parcul Capucinilor. În locul rezervat pentru joacă erau copii și doi soldați germani care-i priveau pe micuți, rîzînd. Faptul acesta nu-i împiedică însă pe Simone și pe Etienne să se așeze pe una din băncile scunde.

Etienne se uită cu admirație la Simone.

— Am știut eu — spuse el, și vocea îi era aproape răgușită de emoție și respect — am știut eu că ai să săvîrșești într-o zi o faptă mare.

Simone, roșie, înăbușită, era atît de încurcată, încît nu știa încotro să se uite și își făcea de lucru cu bicicleta, pe care o sprijinise de bancă. În sinea ei însă se simțea mîndră și fericită.

— Crezi, așadar, că am procedat bine? întrebă ea pe un ton destul de naiv.

— Bine? se indignă el, cu înflăcărare. Nu „bine", extraordinar! Ai săvîrșit o faptă măreață! Sînt nespus de mîndru că sînt prietenul tău. Ai avut un vis minunat. Simone se făcu și mai roșie. Tăcea. Nu știa ce să spună. După un timp, Etienne zîmbi șiret, cu blîndețe, și spuse: De altfel toți știu că tu ai săvîrșit fapta.

Simone se sperie:

— Cum așa? De unde știu? întrebă uluită.

— Dar e cît se poate de limpede — răspunse Etienne. Doar ești fiica lui Pierre Planchard.

— Şi nu crede nimeni că a săvîrşit-o unchiul Prosper ? întrebă Simone.

— Domnul Planchard ?! se minună Etienne. Nu, nimeni nu poate să creadă aşa ceva. Văzînd cît e de fistîcită, băiatul continuă : Crezi oare că n-ar trebui să se ştie ? Eu socot că ar trebui să se ştie, numai faţă de nemţi să se prefacă că nu ştiu.

Simone stătu o clipă pe gînduri. Copiii făceau gălăgie. Soldaţii plecaseră. Aşa ar fi dorit şi ea. Deodată spuse :

— Ai dreptate, Etienne, să se ştie, dar e foarte important ca ei să nu ştie. Nu eu am săvîrşit fapta. Nici nu se putea de altfel. Eu am fost tot timpul în oraş, toţi m-au văzut. Am fost la subprefectură, acolo mi-am lăsat bicicleta. Înţelegi ?

— La toate te-ai gîndit ! exclamă cu admiraţie Etienne.

Porniră înapoi spre centrul oraşului. Simone simţea cum se uitau toţi după ea. Era penibil, parcă o furnică tot corpul, dar se şi bucura. Îi părea bine că nu era singură, că se putea cufunda în tot felul de discuţii cu Etienne.

Străbătură piaţa Saint-Lazare. Pe una din băncile de sub ulmi şedea Maurice, tot cu împopoţonata de Louison.

— Bună ziua, Simone ! îi strigă el. Ce zici ? Azi nu vrei să vii încoace ? Cred că e cazul să stăm puţin la taifas, nu-i aşa ?

— Nu ştiu — zise şovăind Simone.

— Eu însă ştiu — răspunse el. Trimite-ţi cavalerul acasă. Dacă vrea, poate să se plimbe cu Louison a mea. Am într-adevăr să-ţi spun ceva !

— Domnule ! exclamă Etienne, silindu-se să pară cît mai ameninţător.

— Nu te enerva, tinere — zise Maurice. Nu i se întîmplă nimic Simonei dumitale. Are nevoie de un sfat, crede-mă.

Pe Simone o supăra că Maurice făcea iar pe comandantul. Pe de altă parte îi părea bine că un om

în toată firea, cu experiență, se interesa de treburile ei cam încurcate.

— Etienne, lasă-mă să vorbesc cu el — spuse rugător.

Louison se ridicase de pe bancă și o privea zîmbind amuzat și obraznic. Simonei nu-i păsa însă. Se așeză lîngă Maurice.

— În sfîrșit! spuse el și așteptă pînă rămaseră singuri. În frumoasă încurcătură m-ai băgat, fetițo — începu el. Cu romantismul tău de gîsculiță — adăugă apoi sarcastic. Simone se înroși ca focul. A trebuit să trag eu întîi ponoasele de pe urma accesului tău de patriotism — continuă Maurice. În primul rînd le-am părut eu suspect.

— Cum așa? întrebă Simone. Cui?

— Greu de spus — răspunse Maurice. M-au chemat la subprefectură — povesti el. Acolo erau procurorul Lefébre din Francheville, domnul Xavier și un ofițer neamț. Neamțul era al dracului de atent, dar n-a deschis gura.

— Pe dumneata te-au bănuit? Pe dumneata? întrebă Simone.

Era mîhnită că îl pusese pe Maurice în primejdie, totuși îi părea bine că în felul acesta luase și el parte la acțiune.

— Ți se pare atît de ciudat? întrebă Maurice. La drept vorbind era de așteptat.

— În orice caz ți-aș fi sărit în ajutor, dacă ți se întîmpla ceva — zise Simone cu înflăcărare și cît se poate de hotărît.

— Frumos din partea ta! răspunse Maurice.

Pe Simone n-o supărară însă cuvintele lui ironice.

— Și cum a fost? îl întrebă.

— Oricum, ca la nuntă n-a fost — răspunse Maurice. Nu știam ce urmăresc, și-apoi nici nu voiam să bag pe nimeni la apă. A trecut destulă vreme pînă să mă lămuresc cum stau lucrurile. Nemții voiau să știe două lucruri. Întîi: cînd s-a întîmplat povestea.

Adică dacă s-a întîmplat înainte de a veni ei, cînd au instituit pedepse pentru distrugerea materialelor utile războiului. În cazul acesta povestea nu-i interesează; din punct de vedere formal fapta nu-i sancționabilă. Ceea ce voiau însă mai mult să afle era tot ce putea să aibă vreo legătură cu chestiunea asta, cine sînt patrioții, unde să dea de urma dușmanilor lor. Întrebările erau însă întortocheate, puse pe ocolite, și la început nu prea înțelegeam despre ce-i vorba și mă cam bîlbîiam. Apoi m-a ajutat domnul Xavier să mă dumeresc.

— A fost tare sever interogatoriul? întrebă oarecum vinovată, Simone.

— De, trebuia să bag de seamă să nu-mi scape vreo vorbă și să cadă năpasta pe careva — zise Maurice. Ca să-mi dovedesc nevinovăția, nu era prea greu.

— Mă bucur, Maurice, că n-au putut să-ți facă nimic — spuse cu toată sinceritatea Simone. Dar vezi — continuă apoi cu mîndrie — rămășagul totuși l-ai pierdut!

— Care rămășag? se miră Maurice. Ah, da — zise apoi. Plătesc, bineînțeles. Poți să vii cînd vrei să-ți dau rachiul și țigările. Dar plătesc numai fiindcă sînt un gentleman. Căci, la drept vorbind, tot eu am avut dreptate.

— Cum așa? îi ceru socoteala Simone. Dumneata ai spus că unchiul Prosper nu-și va sacrifica niciodată garajul!

— Și și l-a sacrificat?! se miră Maurice. I-ai cerut permisiunea? zîmbi el, sarcastic, cu toată fața lui mare.

Simone se înfurie:

— De unde știi, la urma urmei, dumneata că eu am săvîrșit fapta aceasta? întrebă prostește, gata să se ia la harță.

Maurice izbucni într-un hohot de rîs limpede, blajin:

— Îngeraşule — zise el — în afară de tine, nimeni pe lume n-ar fi putut să procedeze atît de copilăreşte. Există metode mai puţin bătătoare la ochi. Se poate pune, de pildă, zahăr în benzină, e foarte eficace timp îndelungat. Dar nu înţeleg de ce ai mai făcut-o, dacă acum nu vrei să recunoşti. Dacă nu constituie un semnal, atunci ce rost a avut toată povestea? Sau ţi-ai închipuit cumva că ai să ţii în loc armata germană dacă nimiceşti benzina domnului Planchard?

Simone căzu pe gînduri.

— Am făcut o greşeală, Maurice? întrebă ca cu sfială, copilăreşte.

Maurice o privi dintr-o parte. Şedea oarecum ţeapănă, modestă, ca o elevă silitoare care se străduieşte să facă totul cum e mai bine. Maurice se simţi dezarmat. În glasul lui răzbătu un fel de căldură:

— Vezi tu, fetiţo — răspunse el — chiar o greşeală n-a fost, dar folosul nu e pe potriva pericolului.

Maurice îi vorbea pentru prima oară din inimă, ca un adevărat prieten. Simone era fericită. Nu-i mai păsa că o trata ca pe un copil. Ştia că el e mai priceput şi judecă mai bine. Şi chiar dacă nu aproba întru totul acţiunea ei, o înţelegea mai bine decît oricine. Se simţea mai ocrotită acum, după ce văzuse că Maurice se interesa de ea.

După un timp deschise din nou discuţia:

— Şi dumneata crezi într-adevăr — zise — că toată lumea, chiar şi nemţii, ştiu că eu am săvîrşit fapta?

— Fără îndoială — răspunse Maurice.

— Dar acum — socoti Simone — după ce nemţii au stabilit că s-a întîmplat înainte de venirea lor, nu mai e nici o primejdie, nu? Parcă aşa ziceai.

— Nu, n-am zis aşa, Simone — răspunse Maurice. Mai întîi, nemţii, dacă vor avea interes, vor putea relua oricînd cazul. Dar primejdia de căpetenie nu din partea nemţilor vine. Simone făcu ochii mari. Sfîntă

naivitate! exclamă din nou Maurice, cu glasul lui gutural. Nu înțelegi că incendiul i-a înfuriat mult mai mult pe proprii noștri fasciști decît pe nemți? N-or să-ți ierte niciodată, marchizul și „Flecarul", că le-ai făcut una ca asta. Poți să fii sigură. De ce crezi că i-au lăsat dumnealor pe nemți să intre în Franța? Ca să se termine o dată pentru totdeauna cu ceea ce numesc dumnealor mișcare subversivă. Iar tu vii și le strici socotelile. Zici că ar fi patriotism? Da' de unde! E un act de răzvrătire. Mai ales dacă a fost săvîrșit de tine, de fata lui Pierre Planchard. Asta amintește de Comună, miroase a revoluție. Războiul abia acum începe, fetițo! De acum încolo n-ai s-o duci pe roze la vila Monrepos.

Simone simțea gravitatea zdrobitoare a cuvintelor lui, deși vorbea pe un ton atît de nepăsător și ironic. Își aminti de doamna, cum ședea singură, ca un colos negru în lumina strălucitoare, și fuma. O trecură fiori. „Maurice are dreptate, abia acum începe războiul" — recunoscu în adîncul sufletului. Dar se opunea cu tărie acestui gînd. Maurice are ideile lui fixe, numai din ură vorbește așa, totdeauna a fost nedrept cu unchiul Prosper.

— Nimic nu-i adevărat din ce spui! izbucni pătimaș. Știu eu că nu poți să-l suferi pe unchiul Prosper; asta a băgat de seamă și bătrînul Georges. E cu neputință ca unchiul Prosper să-mi facă ceva!

Maurice o privea zîmbind.

— Ești liberă să crezi ce vrei, domnișoară — spuse, dînd din umeri.

Simone vorbi dintr-o dată altfel.

— Dacă ar încerca să-mi facă vreun rău — întrebă cu încredere — îmi vei veni în ajutor, Maurice?

— Ciudată întrebare! zise el. Cum poate un biet șofer ca mine să-ți vină în ajutor, cînd te amenință armata germană?

— Dar parcă ziceai — murmură Simone — că nu numaidecît din partea nemților vine primejdia.

— Așa ? zîmbi pe sub mustață Maurice. Va să zică nu ești chiar atît de proastă pe cît vrei să pari. Firește că-ți vom veni în ajutor. Vorbea pe un ton obișnuit, dar cuvintele lui inspirau multă încredere. Sîntem toți solidari cu tine — adăugă apoi.

— Mulțumesc, Maurice — zise Simone.

Parcă i se luase o piatră de pe inimă.

— Dar acum trebuie să pleci — o sfătui Maurice.

— De ce ? îl întrebă.

Era încă devreme. Voia să scape de ea ?

— N-ai observat că acum ceasul e cu o oră înainte ? zise el. Nemții, de cînd au venit, au introdus ora lor. Acum se face noapte cu o oră mai devreme la noi.

Simonei i se puse un nod în gît. Va să zică acum se orientau la Saint-Martin după timpul nemților.

Se despărți de Maurice. În timp ce trecea prin oraș, cu bicicleta ținînd-o de ghidon, simți și mai mult cum se uitau toți după ea și șușoteau. Acum însă nu-i mai făcea nici o bucurie, dimpotrivă, o stînjenea, o supăra.

Se urcă pe bicicletă și porni spre casă. Îi părea bine că Maurice îi era prieten. Dar greu te puteai înțelege cu el ! Cu cît venin și dispreț vorbise despre unchiul Prosper ! Și n-avea dreptate. Nu se putea să aibă dreptate.

Cînd ajunse la vila Monrepos, văzu pălăria unchiului Prosper în cuier. Va să zică se întoarse. Peste o clipă se va dovedi, va reieși limpede că Maurice fusese nedrept cu el. Dar unchiul Prosper tocmai discuta cu doamna, iar Simone nu voia să-l vadă de față cu bătrîna, trebuia să stea întîi de vorbă numai cu el.

Își schimbă rochia și pregăti cina, ca de obicei. Abia aștepta prilejul să vorbească cu unchiul Prosper.

Doamna veni la bucătărie. Cercetă cele pregătite de Simone și-i porunci să prăjească bucățele de pîine pentru supă. Apoi, distant și solemn ca totdeauna, îi spuse :

— În urma celor întîmplate am să-ți aduc la cunoștință unele lucruri, Simone. Fiul meu dorește ca zilele următoare să nu te arăți prin oraș. Așadar, deocamdată n-ai să mai pleci de acasă. Apoi, de azi încolo, fiul meu și cu mine vom avea de discutat și la masă chestiuni care nu ne privesc decît pe noi. E mai bine, prin urmare, ca un timp să nu mai mănînci cu noi, ci aici.

PARTEA A TREIA

DEZMETICIREA

1

ADEVĂRATA FAȚA A UNCHIULUI PROSPER

Simone lucra în grădină. Purta o salopetă grosolană, decolorată, și o pălărie mare de soare. Se înserase, dar era încă foarte cald.

De cînd o alungase doamna de la masa unchiului Prosper și o declarase prizonieră, trecuse o săptămînă, o săptămînă în care nu se întîmplase nimic. Nimeni nu-i pusese vreo întrebare, nu-i ceruse socoteală, nu i se îngăduise să dea nici o explicație; fusese îndepărtată fără multă vorbă și izolată. Doamna se mulțumea să-i dea doar ordinele strict necesare, iar pe unchiul Prosper nu-l vedea decît în prezența ei și nu avea niciodată prilejul să vorbească numai cu el.

Nu avea putința să afle ce se petrece în oraș și în țară, nu știa ce părere au cei din Saint-Martin despre ea și acțiunea pe care o săvîrșise. Nu știa nimic, nimic. Unde or fi ajuns cercetările în legătură cu incendierea garajului? Or fi avut consecințe? Au întreprins cumva nemții ceva împotriva unchiului Prosper? Au rechiziționat întreprinderea?

Era un chin să nu știe nimic despre toate acestea. Se frămînta cu gîndul ce are să se întîmple cu ea, dar, oricîtă osteneală își dădea, nu putea să-și imagineze.

Doamna o dușmănea, asta era sigur. Dacă nu-i aducea nici o învinuire și se încăpățîna să tacă cu răutate și s-o țină la distanță, nu însemna decît că urzea planuri încîlcite și sumbre împotriva ei. Dar ce se întîmpla cu unchiul Prosper? Lui nu-i plăcea să-și înăbușe sentimentele, de obicei le dădea glas și-și

descărca mînia. Dacă trecea și el pe lîngă ea fără să spună o vorbă și-i arunca doar uneori o privire posomorîtă și contrariată, desigur că nu o făcea din propriu îndemn, ci fiindcă așa voia doamna. Era dureros că se dăduse de partea doamnei, fără a o asculta mai întîi pe Simone.

În săptămîna aceasta de singurătate, de tăcere și de prizonierat Simone devenise mai hotărîtă și mai matură. Se gîndise pe rînd la toți prietenii pe care-i avea și-și dăduse seama că nu se poate bizui decît pe ea însăși. Moș Bastide, domnul Xavier și Étienne nu erau destul de șireți ca să-i poată veni în ajutor, oricît de mult țineau la ea, și oricît se străduiau desigur, nu le stătea în putință. Pe Maurice nu-l socotea prieten apropiat, dar dacă putea cineva să-i vină în ajutor, atunci numai el era acela. Maurice știa ce vrea, era deșcurcăreț, un om și jumătate. Cînd se gîndea la convorbirea pe care o avusese pe banca de sub ulmi, îi zvîcnea inima. Tare îi părea rău că n-a putut să stea decît o singură dată de vorbă cu el atît de deschis!

Acum Simone lucra lîngă zid, în colțul dinspre apus al grădinii. Din casă se vedea peste tot, deși grădina se întindea pe o suprafață mare și terenul era accidentat; numai acolo, în colțul dinspre apus al zidului nu ajungeau privirile celor din casă. Altfel, oriunde ar fi lucrat, în casă sau în grădină, Simone știa că doamna o are sub ochi; în colțul acesta al grădinii scăpa însă de supraveghere și toată ziua aștepta cu nerăbdare ora pe care o putea petrece aici nespionată.

Zidul era înalt, dar dacă Simone se urca pe o piatră mare, putea să privească spre șosea, să vadă o bună bucată de drum. Era șoseaua îngustă și părăginită ce ducea spre cătunul Noiret, pe unde rar trecea cîte cineva. Cu toate acestea Simone se urca de fiecare dată pe piatră, se agăța de zid și privea spre șosea pînă îi amorțeau mîinile.

Stătea și acum cocoțată pe piatră, cu mîinile încleștate de zid, și privea în depărtare. Fața ei gravă, îngîndurată se crispase de dorință. Tînjea din tot sufletul să vadă o figură cunoscută, să-și vadă unul dintre prieteni. Se așteptase ca după acțiunea ei să aibă de suferit și suporta cu răbdare întemnițarea, dar nu și-ar fi închipuit că va fi atît de singură în restriștea ei. În fiecare zi cînd se agăța de zid, nădăjduia să vadă venind pe vreunul dintre prietenii ei. Dar nu se ivea nimeni. Doamna nu lăsa pe nici unul dintre ei să se apropie. O păzea bine.

Tot doamna îi interzisese și unchiului Prosper să vorbească cu ea. De altfel, aceasta era o consolare pentru Simone și îi dădea speranțe. Fiindcă doamna, dacă ar fi fost sigură de unchiul Prosper, i-ar fi permis să aibă o explicație cu el. Dar se temea desigur că, în ciuda tuturor necazurilor, unchiul Prosper i-ar fi înțeles acțiunea și poate că ar fi și încuviințat-o. Nu, orice ar zice Maurice, unchiul Prosper nu era dușmanul ei.

E adevărat că o privea furios și contrariat ori de cîte ori o vedea și că o ocolea, dar se purta așa numai fiindcă ea nu zicea nimic. Era prea mîndră. Ar fi trebuit să-l silească să stea de vorbă cu ea.

Înaltă și subțirică, pierzîndu-se cu totul în salopeta largă și decolorată, Simone stătea cocoțată pe piatră. Ochii ei mari, adumbriți priveau cu ardoare, trist și sumbru, spre șoseaua pustie și albă.

S-a săturat să-l tot vadă pe unchiul Prosper trecînd pe lîngă ea atît de îmbufnat și fără nici un rost. Trebuie să-i ceară o explicație, să-l facă să vorbească.

Știa că acum doamna era sus în dormitor și că unchiul Prosper stătea posac în camera albastră și tot întorcea butonul la radio. Deși i se spusese că atunci cînd nu are nimic de lucru să stea în camera ei și nicăieri altundeva, Simone trecu peste orice dispoziții și se duse la el așa cum era, în salopeta plină de tot soiul de urme lăsate de munca la grădină.

Cînd o văzu intrînd, unchiul Prosper rămase înmărmurit.

— Vreau să vorbesc cu dumneata, unchiule Prosper — îi spuse cu îndrăzneală Simone.

El o privi încruntat.

— Eu nu vreau însă să vorbesc cu tine, cu... — îi răspunse fără să mai rostească vorba de ocară ce îi stătea desigur pe limbă.

— Trebuie să vorbeşti cu mine ! stărui Simone. Mai bine mă duc la nemţi şi le spun că eu am săvîrşit fapta, decît să mai trăiesc aici ca pînă acum !

Domnul Planchard şedea pe scaun şi o privea dintr-o parte. Cînd văzu cît curaj se oglindeşte pe faţa ei încruntată, îşi zise că e în stare de orice.

— Ce-oi mai fi vrînd ? bombăni el. Să fii mulţumită că nu te-au arestat. Că ai scăpat numai cu atît. Apoi, enervîndu-se din ce în ce mai tare, izbucni : Cum ai îndrăznit să-mi furi cheia de la birou ? Cîtă perfidie ! Eşti o hoaţă ! Ţin în casă o hoaţă ! Fata fratelui meu mă fură !

E drept că Simonei îi venise atunci tare greu să ia cheia. Avea o fire cinstită şi i se tot spusese mereu că dintre toate păcatele cel mai mare e să furi. Dar acum cînd văzu că unchiul Prosper nu se referă, în legătură cu acţiunea ei, decît la acest amănunt fără însemnătate, i se umplu inima de furie şi de dispreţ. Nu spuse nimic şi nici nu plecă ochii, aşa cum se aşteptase el, desigur. Dimpotrivă, îl privi ţintă şi îndelung. Şi Simone avu impresia că îl vede acum pentru prima oară.

Înainte, chiar şi în clipele destul de rare cînd se răzvrătea împotriva lui, îi păruse un om demn de preţuit, iar faţa lui energică, cu trăsături viguroase îi inspirase respect. Acum însă îl vedea altfel. Nu, faţa aceasta mare şi bine conturată nu semăna cîtuşi de puţin cu faţa tatălui ei. E drept că avea aceeaşi gură frumoasă, energică, cu buzele arcuite, aceiaşi ochi luminoşi, albaştri-cenuşii, şi aceleaşi sprîncene roşcate şi stufoase ; cu toate acestea faţa lui nu era băr-

bătească. Unchiul Prosper nu era capabil de fapte mari, nu putea să înțeleagă sentimentele mărețe, nu voia să vadă din toată acțiunea ei decît faptul că furase cheia. Simone simțea bine, fără a-și concretiza senzațiile în gînduri, cît de jalnic de prefăcut era unchiul Prosper față de sine însuși. Ei îi făcuse mult bine, o iubea, ajutase și pe alții, era un om activ, plin de idei, întemeiase o întreprindere mare. Dar cînd a venit momentul, n-a corespuns situațiilor. Fața lui era o mască, și Simone vedea acum bine, dincolo de masca aceasta, că nu era un om adevărat.

— De ce mă privești așa ? întrebă el.

Simone continua să tacă, dar domnul Planchard trebuie să-și fi dat seama fără îndoială că ea nu se simțea cîtuși de puțin vinovată, ci că, dimpotrivă, venise să-și arate nemulțumirea și să ceară socoteală. Nu mai insistă asupra faptului că luase cheia.

— Mi se pare că tot nu înțelegi încă ce dezastru ai provocat — spuse el. N-ai aruncat în aer numai cîteva automobile, ci ai distrus tot ce am realizat cu mare trudă de-a lungul unei vieți.

Nu declama, vorbea simplu, fără să gesticuleze. Dar Simone spuse și mai calm, fără să-și ia ochii de la el :

— Știai doar foarte bine că benzina și mașinile nu trebuie să cadă în mîna nemților. Domnul Cordelier ți-a repetat-o de atîtea ori ! De altfel și dumneata ai declarat că le vei distruge la timpul potrivit.

Unchiul Prosper izbucni în rîs.

— La timpul potrivit ! exclamă el, ironic. Cu două minute înainte de capitulare se numește „timp potrivit" ? Credeai că ai să împiedici încheierea armistițiului, aruncînd în aer întreprinderea mea ?

— Capitulare ? Armistițiu ? întrebă Simone, pălind.

— Și un orb putea să vadă că armistițiul era o chestiune de zile. Philippe nu făcea decît să îndruge cuvintele absurde pe care îl puneau să le repete superiorii lui, hîrțogarii. Nici el nu le lua în serios. Dar mama are dreptate. Grele vremuri am ajuns ! Toți ne-

isprăviții fac pe deștepții și ne duce de rîpă, dînd foc casei în care locuim.

Simone nu mai era atentă la ce vorbea unchiul Prosper. Capitulare ! Armistițiu ! Așadar, totul se prăbușise !

Între timp unchiul Prosper se ridicase de pe scaun și se învîrtea de colo-colo cu pașii lui greoi.

— N-ai nici un dram de minte ! exclamă furios. Ascultă ce-ți spun : ai distrus firma Planchard pentru totdeauna. După ce tăcu o clipă, începu să se jeluiască supărat : Și cînd te gîndești că totul ar fi mers bine ! Armistițiul, firește, nu poate să ne bucure, dar mareșalul e un om mare, germanii îl respectă și el știe să păstreze ordinea. „Muncă, patrie, familie" e o lozincă sub scutul căreia se poate trăi. Atîta vreme cît rămîne mareșalul la conducere va exista o posibilitate de înțelegere cu germanii. Se opri în fața Simonei. Pentru alții, dar nu pentru mine ! sublinie mînios și răspicat. Cu mine n-au să se înțeleagă nemții. Chiar dacă sînt gata să se arate îngăduitori, n-or să meargă atît de departe, încît să acorde concesiunea unui om care a dat foc la tot cu o clipă înainte de a veni ei. Și de ce ar face-o ? întrebă sarcastic, cu o furie stăpînită. Dimpotrivă, vor da tot ce am realizat eu pe mîna concurenților mei. „Fouginet Frères" din Dijon au și făcut oferta. Desigur că în spatele lor se ascunde marchizul. Dacă nu-i transport eu vinurile, și le transportă singur, ca să nu mai vorbim de celelalte avantaje. E destul să vrea cu tot dinadinsul, că germanii îi acordă concesiunea. Și atunci șoferii mei or să lucreze pentru el, iar mașinile lui or să meargă pe drumurile construite de mine. Crezi tu că pe germani i-ai păgubit ? Nu. Pe mine m-ai băgat mesa, mie mi-ai smuls pămîntul de sub picioare. În schimb i-ai oferit marchizului un pretext minunat să-mi fure întreprinderea. Asta e tot ce ai izbutit să faci.

Simone își revenise din spaima pe care i-o provocase cuvîntul „capitulare". Acum asculta atentă ce îi spunea cu jale unchiul Prosper despre soarta firmei

Planchard. Înțelegea cum stăteau lucrurile și își dădea seama că pentru el era o mare lovitură. Totuși era bine că mașinile nu căzuseră în mîna nemților. Era bine că acțiunea fusese săvîrșită.

— Totuși am reușit să realizez ceva. Asta o știi prea bine — spuse ea.

— Firește! exclamă unchiul Prosper, batjocoritor. Ai dat semnalul, ai aprins făclia. Dar crezi că e de vreun folos? Pe mine m-ai distrus, altceva nimic. Are dreptate mama. De ce am fost atît de neghiob să te aduc în casa mea?

Simone îl urmărea liniștită cu privirile.

— Cred că ai făcut-o de dragul tatălui meu — spuse ea.

Unchiul Prosper dădu să spună o vorbă grea, dar se stăpîni.

— Cu tine nu-i chip de vorbit — răspunse încruntat, dar, văzînd că Simone tace, continuă: Nu înțelegi că nu pot trăi fără întreprinderea mea? Eu sînt om de afaceri. Asta sînt și basta — rosti din ce în ce mai înflăcărat. Unii sînt din naștere artiști, alții, ingineri, ei bine, eu sînt din naștere om de afaceri, negustor. Așa sînt eu făcut, așa sînt plămădit. Sînt din cap pînă-n picioare om de afaceri. Nici nu-mi pot închipui că aș putea trăi fără întreprinderea mea.

Simone își dădea seama că unchiul Prosper nu înșira vorbe goale și că aceasta era convingerea lui. Știa cît de legat se simțea omul de întreprinderea lui. Garajul, biroul lui, contul la bancă, domnul Laroche de la „Crédit Lyonnais", domnul Peyroux, contabilul, făceau parte din viața lui, erau una cu el, nu puteau fi smulse dintr-însul și fără ele n-ar fi putut trăi. Își mărturisise sentimentul cel mai adînc: nu putea trăi fără întreprinderea lui.

Pentru Simone nu era ceva nou, totuși nu se gîndise niciodată la acest lucru, abia acum i se limpezise în minte. Tăcea îngîndurată.

— Odată tot au să plece nemții — zise după un timp. Poate chiar foarte curînd. Și atunci vei căpăta

întreprinderea înapoi, unchiule. Atunci are să fie bine că familia Planchard şi-a făcut datoria şi s-a împotrivit nemţilor.

— Odată tot au să plece nemţii! izbucni el, sarcastic. Dar cînd? Peste doi ani? Peste trei? Peste cinci? În orice caz, pînă atunci firma Planchard ajunge pe alte mîini. Şi cum s-o pun atunci din nou pe picioare? Pentru o întreprindere ca a mea trebuie să ai relaţii multe şi diferite. Să tragi multe sfori. Nu ajunge să te numeşti bun patriot ca să deschizi linii de autobuze!

— Ai fi vrut să faci afaceri cu nemţii? întrebă Simone. Le-ai fi dat nemţilor maşinile ca să transporte material de război? Le-ai fi dat benzină pentru tancurile lor? Unchiul Prosper tăcea îmbufnat. Vezi? zise ea. Eşti un mare om de afaceri, dar eşti şi francez. Apoi adăugă cu glas domol: Nu ştiu cum aş fi putut suporta să văd cum cară nemţii muniţii cu maşinile noastre, cum îşi alimentează tancurile cu benzina noastră. Ar fi trebuit să dau jos de pe perete portretul tatălui meu.

Unchiul Prosper înghiţi în sec.

— Cu tine nu-i chip de vorbit — zise din nou şi ieşi din cameră.

2

AMARNICA AŞTEPTARE

Noaptea, singură în camera ei, culcată în pat, Simone se gîndi la convorbirea pe care o avusese.

Ea ieşise biruitoare. Unchiul Prosper părăsise camera albastră de parcă l-ar fi luat cineva la goană. Dar biruinţa aceasta n-o bucura. Îi văzuse adevărata faţă şi trebuia să admită că nu reuşise să-l înalţe

prin fapta ei pînă la atitudinea pe care ar fi trebuit s-o aibă ca frate al lui Pierre Planchard.

Desigur că acum se va consola singur cu cuvinte umflate, „Flecarul"! Desigur că s-a întors doamna Mimerelles și-și va căuta consolarea la ea. Simone își imagina, cu tot disprețul, cum ședeau unul lîngă altul unchiul Prosper și blonda, rotofeia și alba doamnă Mimerelles.

Cu toate acestea lupta surdă și cumplită ce se dădea între Simone și doamna pentru cîștigarea unchiului Prosper nu se sfîrșise încă. Doamna o întemnițase, doamna încercase să împiedice orice explicație între ea și unchiul Prosper, doamna îl întărîtase împotriva ei. Dar, desigur, doamna nu putea să bagatelizeze semnificația acțiunii ei. Cînd i-a vorbit unchiului Prosper despre scopul real al acțiunii, el n-a ripostat, deși suferea atîta din pricina consecințelor evidente. S-a abținut să-i spună vreo vorbă grea. Poate că nu era marele om, așa cum crezuse ea pînă atunci, dar nici un mizerabil nu era, așa cum pretindea Maurice.

Doamna îl ținea legat în fel și chip pe unchiul Prosper. Întreprinderea, poziția socială, contul la bancă, pe toate le avea în mînă doamna, iar Simone nu putea opune în schimb nimica alt decît numele și amintirea tatălui ei. Dar doamna făcuse o greșeală, prea întinsese coarda. Tocmai fiindcă o ținea ca pe o cenușereasă și o strivea sub călcîi, simpla prezență a Simonei îl făcea pe unchiul Prosper să aibă remușcări. Nu, ea nici nu se gîndea să se dea bătută.

În cameră era întuneric și se auzea țîrîitul greierilor și orăcăitul broaștelor. Simone își zise că nu folosea la nimic să tot sucească și să răsucească în minte aceleași gînduri. Trebuia să doarmă. Își zise cu înțelepciune că o așteaptă zile grele și că trebuie să se odihnească. Dar mereu o chinuia dorința de a-și recăpăta încrederea în unchiul Prosper și n-o prindea somnul.

În cele din urmă aprinse din nou lumina, întinse hotărîtă mîna și luă cărțile despre Jeanne d'Arc, și

pe cea roşie, atrăgătoare, cu ilustraţii multe, şi pe cea neagră, voluminoasă şi savantă, şi pe cea aurită, roasă, de modă veche, cu minunate legende şi povestiri. Oricît îi îndepărtaseră prietenii, se simţea legată de ei prin cărţi. În zilele acestea grele citise adesea, şi cărţile fuseseră pentru ea pildă, avertisment, imbold, consolare, izvor de cunoaştere.

Stătea din nou culcată pe burtă şi citea, iar în jurul ei se aflau Napoleon mort, privegheat de grenadieri, sfîntul Martin şi tatăl ei.

Citea ce s-a petrecut în mai puţin de un an de zile, în cele zece luni care au urmat după cea mai mare izbîndă a Jeannei d'Arc — încoronarea Dauphin-ului la Reims — şi care s-au încheiat cu prinderea ei în afara zidurilor oraşului Compiègne. În timpul acela Jeanne n-a putut să facă nimic, a fost un an cînd n-a fost nici înfrîntă, nici biruitoare, un an în care o înconjurau numai duşmani ce pretindeau că îi sînt prieteni, şi prieteni care ori nu voiau îndeajuns s-o ajute, ori nu le stătea în putere s-o facă. A fost un an de zile întunecate şi de străduinţe zadarnice.

La Reims a fost prima izbîndă mare, extraordinară. Dauphin-ul Carol a ajuns rege. După aceea a vrut să aibă linişte, să se bucure în pace de succes. La ce mai era rege, dacă nu avea măcar dreptul să trîndăvească cînd îi place? Dar Jeanne voia să pornească mai departe, să continue lupta, să cucerească îndată Parisul. Regele nu se împotrivea pe faţă, dar punea piedici, căuta pretexte, nu mai voia să poarte război.

Da, aşa era omul căruia Jeanne îi dădu coroana, omul care îi datora totul. Nu-i era desigur duşman, dar nici prieten. Era un om şovăitor, care nu lua nici o hotărîre definitivă şi nu ducea nici o faptă pînă la capăt. Cît de incomodă, ba chiar cît de plictisitoare trebuie să-i fi părut Jeanne unui astfel de om, cînd ea îl îndemna mereu să ia negreşit o hotărîre şi să dea ordin de atac. O evita, îi explica ba una, ba alta, îi spunea că nu e încă timpul potrivit şi că numai

atunci va acționa. O, da ! Știa ea bine, Simone, cum sînt oamenii aceștia.

Se uită la portretul Dauphin-ului. Purta o pălărie teșită, împodobită somptuos cu pene, avea fața prelungă și mălăiață, nasul mare, gros și boboșat, ochi cu priviri ciudate, absente, împăienjenite și pierdute în gol, gura lătăreață, lacomă, senzuală, urechile mari și țuguiate. Simone citi că, de mic, Carol fusese răsfățat și cocoloșit. În jurul leagănului lui fuseseră puse trei perdele, ca să nu-l tragă curentul, camera în care copilărise fusese căptușită cu pîslă, iar toanele date la iveală încă de sugaci, cei din jur încercau să i le alunge cu zvon de harpă și tot felul de jucării sunătoare. Carol al VII-lea, după mărturisirile contemporanilor, era mărunțel și sfrijit. Îi plăcea să umble într-o haină scurtă, de stofă verde, iar cei care-l văzuseră numai în ținuta solemnă de la încoronare erau uluiți cît de firav și prăpădit părea fără mantie, ce picioare subțiri și strîmbe avea și ce genunchi groși și diformi.

Simone citi că regele acesta, spre marea îngrijorare și indignare a Jeannei, pornise, imediat după încoronare, tratative cu dușmanul. Voia pace, voia să cadă la înțelegere cu inamicul. Ducea tratative cu cel mai aprig adversar, cu ducele de Burgundia. Jeanne îl implora, îi arăta primejdia, dar el negocia. Ducele de Burgundia îl disprețuia pe față, dar el tot negocia. Și după pilda regelui, mulți nobili francezi negociau care mai de care cu dușmanul. Deși războiul deschidea perspective minunate, cele două sute de familii preferau în locul victoriei definitive o pace de compromis. Jeanne, ca și Simone, nu putea înțelege cum de nu doreau francezii aceștia binele Franței, ci numai pe al lor.

Și Simone mai citi că pînă la urmă Jeanne își impuse totuși părerea și că se începură pregătiri pentru cucerirea Parisului. Atîta doar că cea mai mare parte din oastea ei a fost desființată, că pregătirile se făceau fără tragere de inimă, că atacul era subminat

încă înainte de a se dezlănțui. Și totuși Jeanne izbuti să se apropie de Paris și să înceapă asediul. In timpul acesta cît Parisul era asediat, regele mai negocia încă cu dușmanul și încheie cu el tratate ciudate. Recunoscu ducelui de Burgundia dreptul de a trimite trupe în ajutorul englezilor asediați în Paris. Ba regele Carol merse atît de departe, încît propuse ca zălog ducelui de Burgundia orașul Compiègne, pe care Jeanne îl cucerise pentru el. Iar cînd văzu că Jeanne, în ciuda tuturor acestor mașinații, nu renunță la cucerirea Parisului, o rechemă. Iar cum Jeanne tot nu renunță, regele recurse la un șiretlic nemaipomenit. Jeanne și oamenii ei construiseră un pod peste Sena pe care urma să năvălească oastea și să atace Parisul. Regele Carol dădu ordin, fără știrea ei, ca acest pod să fie distrus în taină peste noapte.

Simone lăsă cartea din mînă. Era oare acest rege al Franței atît de puțin francez ? „Ești un mare om de afaceri, dar ești și francez" — îi spusese ea unchiului Prosper. Oare, dacă ar fi fost în locul regelui Carol, unchiul Prosper ar fi distrus podul ? Nu, era cu neputință. E drept că a șovăit cînd a trebuit să facă pentru Franța o faptă care îi cerea sacrificii, dar era exclus să comită ceva împotriva Franței.

Luă din nou cartea în mînă. Citi cum trăia Jeanne la curtea regelui. Toți o slăveau ca pe salvatoarea țării, i se încredințase conducerea războiului, dar în fond era o prizonieră.

Cît trebuie să sufere cineva care se apucă întotdeauna cu tragere de inimă de un lucru atunci cînd duce o viață în care i se impune să șovăie și să se mulțumească cu jumătăți de măsură. Simone citi cu durere cum o bună parte din perioada atît de scurtă ce-i era sortită, Jeanne a fost silită să și-o piardă trîndăvind împotriva voinței ei și să-și irosească puterile făcînd tot felul de lucruri mărunte.

Așa s-a străduit, de pildă, să o dea în vileag pe prezicătoarea Catherine de Rochelle, care pretindea că are viziuni și îndemna la o pace de compromis cu

ducele de Burgundia. Catherine zicea că e purtătoarea de cuvînt a unei doamne îmbrăcată în alb și auriu care i se arăta noaptea. Jeanne veghea împreună cu ea ca să se încredințeze. Dar pe la miezul nopții adormi, iar doamna în alb și auriu nu se arătă firește decît după aceea. A doua oară Jeanne procedă mai cuminte : dormi peste zi ca să o poată aștepta noaptea pe doamna în alb și auriu. Dar de data aceasta alba-aurie nu se ivi. Ca urmare, Catherine, propovăduitoarea păcii de compromis, fu trimisă cu mare rușine acasă.

O altă parte din timpul pe care Jeanne ar fi vrut din toată inima să-l folosească pentru izgonirea dușmanului din țară ea și-l cheltui, în lipsă de ceva mai bun, ca să-i procure zestre unei prietene. Simone aproape se rușină cînd citi cît s-a zbătut Jeanne ca să obțină din partea orașului Tours, pe care îl eliberase, un dar onorific pentru o anume Héliote Power, cu prilejul căsătoriei acesteia ; Héliote era fiica pictorului scoțian Hamish Power, care îi pictase steagul. Consiliul orașului Tours a dezbătut problema în ședințe nesfîrșite, dar fără nici un rezultat. Orașul nu acordă zestrea, în schimb luă hotărîrea, din dragoste și stimă pentru Jeanne, să se oficieze slujbe religioase pentru prietena ei în ziua cununiei și să fie întîmpinată cu pîine și vin. Simone oftă. E greu să obții de la oameni mai mult decît dragoste și stimă.

Jeanne era foarte singură în lunile acelea în care au domnit acalmia și inactivitatea. Prietenii ei se aflau departe și nu dădeau nici un semn de viață. Nu mai știa nimic, de pildă, despre Yolanthe d'Anjou, regina Siciliei, puternica ei protectoare, care, după cum scria în cartea aceea neagră, mare și savantă, îndrumase activitatea Jeannei din umbră încă de la început, fără ca ea să bănuiască : după planurile Yolanthei d'Anjou, rolul Jeannei — necunoscut de ea — fusese să-l îmbărbăteze, ca trimisă a cerului, pe șovăielnicul Dauphin, să-i întărească lui și poporului convingerea că este moștenitorul legitim al tronului.

Atîta vreme cît Jeanne nu-l încoronase încă pe Dauphin, îi transmitea pe diferite căi vești prin care îi arăta prietenie; acum, nemaiavînd nevoie de binecuvîntata fată, o părăsise cu totul. Ceilalți prieteni ai Jeannei, Gilles de Rais și încă vreo cîțiva generali tineri, primiseră comanda unor oști aflate departe. In preajma ei se găsea acum mereu un oarecare sire d'Albret, care o însoțea pretutindeni și o supraveghea; acest sire d'Albret era, după unul din părinți, frate cu acel La Trémoille, cunoscut ca dușmanul ei dovedit și îndîrjit.

Jeanne avea mulți dușmani. Simone citi cu aviditate tot ce relatau cărțile din fața ei despre Isabeau, mama regelui, adversara lui cea mai cumplită ca și a Jeannei. Intr-o carte îi era reprodus chipul după mormîntul ei din catedrala de la Saint-Denis. Așa arăta va să zică Isabeau, prințesa de Bavaria, regina Franței, femeia aceea plină de viață, deșteaptă și primejdioasă, mamă a numeroși copii și amantă a nenumărați bărbați, toată viața în goană după mai multă putere, după mai multe plăceri, după mai mulți bani. Avea fața lată, fruntea netedă, ochii foarte depărtați unul de altul, gura prelungă, nasul drept, viguros și bărbia puternică. Simone citi că femeia aceasta își iubise bărbatul, tatăl Dauphin-ului pe care îl încoronase Jeanne, că îi dăruise mulți copii, nu-l părăsise cînd și-a pierdut mințile și-l îngrijise cum nu se poate mai bine. Citi apoi că s-a îndrăgostit de fratele acestuia, după care suspinau toate femeile. Că nu putea trăi decît în mare lux și înconjurată de toate bogățiile lumii. Că a trecut de partea dușmanilor soțului și ai iubitului ei, mînată de patima îmbogățirii. Citi și răspunsul pe care l-a primit de la rivala ei, Yolanthe d'Anjou, cînd și-a cerut fiul, pe care aceasta îl luase sub ocrotire: „Noi nu v-am crescut fiul cu toată dragostea, ca să-l răpuneți ca pe frații lui, să-l aruncați în ghearele nebuniei ca pe tatăl său ori, în cel mai bun caz, să faceți din el un

englez, așa cum ați devenit dumneavoastră înșivă. Nu vi-l dau. O femeie care are un amant nu are nevoie de fiu. Veniți de vi-l luați dacă aveți curajul". Și mai citi cum mai tîrziu Isabeau declară într-un document de stat, cu o nerușinare extraordinară, că fiul ei, așa-zisul Dauphin, nu era conceput cu bărbatu-său. Mai citi cum luptase împotriva acestui fiu al său, a Dauphin-ului, ca o adevărată furie. Pe măsură ce îmbătrînea era tot mai lacomă de avere și mai pornită împotriva fiului ei. Și femeia aceasta, strălucitor de frumoasă odinioară, se îngrășa din ce în ce mai mult și devenea diformă. Fără să vrea, Simone se gîndi la doamna, care trona în fotoliul ei cu spătar înalt și depăna neîncetat în minte viața soțului și a fiului ei vitreg, suferind încă de impertinența lor, pe care nu o putuse domoli.

Dar nu atîta forța și răutatea dușmanilor ei declarați au nimicit-o pe Jeanne, cît uneltirile ascunse ale celor din tabăra ei și moleșeala și șovăiala prietenilor. Simone se posomorî cînd văzu cît de indolenți erau prietenii Jeannei, cum pentru orice acțiune cît de mică trebuiau să fie îmboldiți și iar îmboldiți, și cum s-au bucurat în cele din urmă că au scăpat de incomoda ființă, care nu mai avea să se țină de capul lor.

Așa era de pildă arhiepiscopul de Reims, care primise misiunea din partea regelui să o apere pe Jeanne și să o îndrumeze, dar care în secret asmuțea toată lumea împotriva ei. Așa era comandantul orașului Soissons, care, deși primise funcția pe care o avea de la rege, n-a lăsat-o pe Jeanne să intre în oraș; vînduse orașul pe ascuns ducelui de Burgundia și luase chiar și o arvună de patru sute de galbeni. Așa era în primul rînd comandantul orașului Compiègne.

Simone citi povestirile în legătură cu el. În carte scria că Jeanne, aflînd că orașul Compiègne e amenințat de ducele de Burgundia, porni cu o parte din ostași să-i vină în ajutor. Trecu pe sub nasul asediatorilor și intră în oraș spre marea bucurie a oameni-

lor din Compiègne, care îi dăruiră patru butoiașe cu vin.

În Compiègne, comandant al orașului fusese numit de regele Franței sir Guillaume de Flavy, un ostaș viteaz, dar cel mai crud și mai cumplit om din vremurile acelea atît de aprige. Era necruțător și nu trecea zi fără să osîndească la moarte pe cîte cineva.

Jeanne, pe cînd se afla odată la biserica Saint-Jacques și asculta slujba, simți în suflet o mare amărăciune. În jurul ei erau oameni din Compiègne, printre care foarte mulți copii. Jeanne se sprijini de un stîlp al bisericii și zise:

— Dragi prieteni, dragi copii, ascultați ce vă spun, am fost trădată și vîndută. Nu va trece mult și mă vor trimite la moarte. Rugați-vă pentru mine, oameni buni, vă rog! Căci n-am să-l mai pot sluji pe preamăritul rege Carol și n-am să mai pot sluji dulcea Franță.

Și Simone citi cum Jeanne a căzut prizonieră chiar în aceeași zi. Nu se dăduse o bătălie mare, fusese o simplă încăierare fără importanță, ca multe altele cărora Jeanne le făcuse față.

Simone citi și amănuntele acestei întîmplări. În ziua de 23 martie 1430, la ora cinci după-amiază, Jeanne a ieșit din oraș cu o ceată de oșteni să atace prin surprindere un detașament al burgunzilor, care fusese văzut de străji că se apropie. Călărea pe calul ei vînăt-rotat și purta o mantie roșie cu tivuri aurii. Burgunzii fură învăluiți, așa cum se prevăzuse, și se părea că atacul va reuși. Dar deodată le veniră burgunzilor în ajutor forțe mai mari, așa că dușmanii erau acum mai numeroși decît ostașii conduși de Jeanne.

Ceata Jeannei dădu înapoi, dar Jeanne nu voia să se lase înfrîntă. „Înainte!" strigă ea. „Scape cine o putea!" strigară oamenii ei, luînd-o la fugă. Între locul unde se încinsese încăierarea și oraș era o apă, rîul Oise, și, ca să poți intra în Compiègne, trebuia să treci peste un pod. Cei mai mulți ostași ajunseră

pe pod, ceilalți se aruncară în apă cu arme cu tot, dar cei mai mulți izbutiră să se pună la adăpost după zidurile orașului. Cînd îi văzu în oraș, comandantul Guillaume de Flavy dădu poruncă să se ridice podul și să se închidă porțile. Jeanne rămăsese însă în afara orașului. Era ca și singură. Orice cale îi era tăiată.

Simone medită la cele ce citise. „Înainte!" strigase Jeanne. „Scape cine o putea!" strigaseră ostașii. Simone își trase capul între umeri de parcă ar fi luat-o cu frig. Ce folos că știe cineva ce-i bine și face ce-i bine, ce folos că strigă „Înainte!" și dă năvală, dacă nimeni nu-l urmează? „Scape cine o putea!" strigaseră oamenii aceia, apoi ridicaseră podul, închiseseră porțile și o lăsaseră pe Jeanne singură.

Simone găsi în fiecare dintre cele trei cărți ale ei o altă versiune în legătură cu motivele care l-au determinat pe comandantul de Flavy să închidă porțile și să ridice podul. Desigur, scria într-una din ele, Flavy a avut motive obiective, militare, fiindcă a văzut că ostașii lui sînt urmăriți cu strășnicie și se temea să nu năvălească dușmanul în oraș. În a doua carte se spunea că Flavy a dat pesemne porunca aceea tocmai ca să o piardă pe Jeanne, și n-ar fi exclus ca să fi primit dispoziții de sus ca să scape de ea la primul prilej. În cartea cea veche, roasă și aurită, cu istorioare, scria însă simplu: „Vitează cum era, fecioara a ajuns la pod. Dar cumplitul comandant Guillaume de Flavy, care o pizmuia, a dat poruncă să se ridice podul".

Oricum, dintr-un motiv sau altul, Jeanne a rămas în afara zidurilor, numai cu cîțiva oameni, și din toate părțile năvăleau englezi și burgunzi și o înconjurau. Cineva o înhăță de mantie, altcineva o dădu jos de pe cal. Nu mai era nici o nădejde, totuși Jeanne continuă să se lupte pe jos, pînă cînd o doborîră și o luară prizonieră.

3

CHEMAREA LIBERTĂȚII

Simone, îmbrăcată în salopeta ei ponosită, cu pălăria mare de pai pe cap, mînjită de pămînt, așa cum lucrase la grădină, stătea cocoțată pe piatra de lîngă zid și se uita țintă la șosea. De cîteva zile stătea la pîndă mai mult ca să-și facă datoria, să nu calce regula ; nu mai avea nici o nădejde că ar putea să apară vreunul din prietenii ei.

In depărtare se mișca ceva, venea parcă dinspre șosea cineva cu bicicleta. Deodată îi năvăli din nou o mare nădejde în suflet. Dorea cu ardoare să vină în sfîrșit un prieten. Bicicleta se apropia, nu se vedea încă deslușit cine e pe ea, dar Simone știa, știa bine că e un prieten, nu se putea altfel, fiindcă prea dorea mult să fie așa.

Biciclistul se apropia repede, dinaintea lui piereau și drumul, și timpul. Purta o haină scurtă de vînt. Cînd ajunse la o mică distanță de zid, sări de pe bicicletă, trecu drumul, străbătîndu-l pieziș, și fața mare, masivă i se lumină de un zîmbet ironic. Cu o mînă ținea bicicleta, pe cealaltă și-o puse în șold.

— Iată-mă-s ! zise el.

Simone, aproape înnebunită de fericire, emoționată, dădu să răspundă, dar nu se auzi decît un gîngăvit răgușit. Stătea cocoțată pe piatră, cu brațele ridicate, ca să se poată ține de muchia zidului care era foarte înalt. Din drum nu i se vedea decît fața însuflețită, tulburată.

Biciclistul ridică ochii spre ea. Apoi zise :

— E foarte incomod așa, nu ? N-ar fi mai bine să vin la tine ? Ori poți să sari tu zidul ? E tare primejdios dacă o să fim surprinși aici împreună ?

Simone șovăia. Desigur că era primejdios, dar trebuia să vorbească cu el și n-avea timp de pierdut, căci altfel cu siguranță că ar fi fost surprinși. Voia

să-l întrebe o mulțime de lucruri. Oare ce să-l întrebe mai întîi ? Apoi mai voia să-i spună cît îi e de recunoscătoare că a venit, cît se bucură de mult. Dar așa, agățată de zid, cu gîtul întins, într-adevăr că nu putea sta de vorbă cu el și, de altfel, era și foarte greu să se țină multă vreme încleștată de muchia zidului, îi și amorțiseră mîinile.

Dar în timp ce Simone mai chibzuia încă, el se și cățără pe zid. Se așeză cu amîndouă picioarele în partea din afară, ca să poată sări la nevoie cît mai repede și s-o ia la goană. Acum fața lui luminată de zîmbet era mai sus decît a ei. Așa era mai ușor să stea de vorbă.

Simone își dădea seama că salopeta largă, ce atîrna pe ea, și pălăria de pai nu-i veneau de loc bine, că are o înfățișare neplăcută, că e murdară și transpirată. Cînd l-a văzut ultima oară la Saint-Martin, cu cîteva clipe înainte de a săvîrși acțiunea și apoi îndată după aceea, arătase altfel, fusese mai drăguță, mai plină de viață, și purtase pantaloni verzi. Acum, cînd se uita în oglindă, se speria cît de aspră și amărîtă îi era fața, mult mai matură, dar și mult mai urîtă.

El zîmbi. Ședea pe zid, zîmbea și privea în jos la ea, iar Simone, cocoțată pe piatră, într-o poziție incomodă, privea în sus la el. Situația era într-adevăr cît se poate de ciudată.

— Ai văzut, gîsco ? zise el, dar pe un ton aproape prietenesc. Nu ți-am spus eu de la început că te-ai băgat în mare încurcătură ? Acum ești la ananghie, și cine o să te ajute ? Tot Maurice, săracul ! Apoi începu să vorbească despre el. Îi spuse că pentru el e primejdios să mai rămînă în Saint-Martin, că nemții se instalează ca la ei acasă și o să mai treacă multă vreme pînă se va face pace. Din păcate, și de data aceasta am avut dreptate — zise el, cu un rînjet prietenos. Sfînta alianță dintre naziști și fasciștii noștri este foarte strînsă, lupii nu s-au mîncat între ei, ci au început să urle împreună. Sînt gata

să mai pun rămăşag pe cîteva sticle de „Pernod" că armistiţiul acesta infam va ţine încă ani de zile. În orice caz pentru mine e limpede — trase el concluzia, hotărît şi cu simţul realităţii ca de obicei. N-am ce să mai caut aici, am s-o şterg. Plec în teritoriul neocupat şi apoi în Algeria. După părerea mea, acolo există încă diferite posibilităţi de a continua lupta.

Simone îl asculta vorbind, şi vocea lui, deşi nu era frumoasă, avea un mare răsunet în inima ei. Desigur, ceea ce auzea era o lovitură pentru ea. Maurice pleca, se ducea în Algeria, se ducea să lupte, şi ea rămînea singură de tot. O apucă o slăbiciune, că trebui să se încleşteze mai tare de zid ca să nu cadă de pe piatră.

Maurice băgă de seamă şi zise energic:

— Dar stai mai comod, domnişoară! Ce o să-ţi mai poată face cei de colo mai mult decît ţi-au făcut? zise, arătînd spre casă, apoi sări în grădină şi se aşeză pe o buturugă. Allez-hop! zise. Jos cu tine şi aşază-te aici! Am să-ţi vorbesc.

Simone îşi descleştă ascultătoare mîinile de pe zid, coborî şi se aşeză pe piatră.

Maurice îi luă pălăria de pai de pe cap, dezgolindu-i fruntea mare, voluntară.

— Aşa! spuse el rîzînd.

— De ce vrei acum deodată să lupţi, dacă totul e definitiv rezolvat? întrebă Simone, dar vocea nu-i era energică şi hotărîtă ca de obicei. La început nici n-ai vrut să auzi de aşa ceva, şi acum te-a apucat dorul de luptă — zise ea.

— E foarte firesc — răspunse el, pierzîndu-şi oarecum răbdarea. La început n-a fost războiul nostru. Ştiam foarte bine că fasciştii noştri nu intenţionau decît să ne dea pe noi şi materialul nostru pe mîna naziştilor. Acum lucrurile s-au schimbat. Acum frontiurile sînt bine determinate, şi cel mai prost om din Franţa vede unde e duşmanul. De o parte: „muncă, familie, patrie", naziştii, Pétain, de-

fetistul de la Verdun, şi toţi fasciştii francezi; de cealaltă parte: „libertate, egalitate, fraternitate" şi antifasciştii din lumea întreagă.

Simone auzea ce spune, înţelegea, dar de simţit nu simţea decît un singur lucru: că Maurice pleacă.

— Şi cînd pleci, Maurice? întrebă ea aproape în şoaptă.

— Mîine — răspunse el. Mîine noapte. De aceea am venit. Aş vrea să rezolv problema ta înainte de a-mi lua valea.

Mîine. Era îngrozitor. O apucă ameţeala. Mîine. După aceea va rămîne singură de tot.

— Pe ceilalţi i-ai văzut? întrebă făcînd un efort.

— Vrei să zici pe micuţul tău, pe Etienne? ripostă rîzînd prietenește Maurice. E iar la Chatillon, i-au dat ordin să se întoarcă acolo. Acum domneşte o disciplină severă în ţară. Domnii proprietari de sclavi pocnesc iar tare din bici, au prins curaj de cînd au venit tancurile nemţilor. Ai vrea să ştii desigur şi ce mai face adoratorul tău, legătorul de cărţi, bătrînul ăla nebun şi caraghios. Bineînţeles că a încercat să te vadă. A venit aici cu tot ceremonialul şi a crezut că-i tare şmecher cerînd să-ţi vorbească, chipurile, pentru ca să-i înapoiezi nişte cărţi pe care ţi le-a împrumutat. Dar i s-a răspuns că, din păcate, nu eşti acasă şi nu l-au lăsat să-ţi vorbească. Nici prietenul tău de la subprefectură n-a avut mai mult noroc. Ei, atunci a trebuit, firește, să încerc şi eu. Mi-am făcut socoteala că pentru a o întîlni pe domnişoara nepoată, fără a fi nevoit să rabzi trăncăneala „Flecarului", e mai bine să o cauţi cînd lucrează în grădină.

Simone rîse bucuroasă. Ce descurcăreţ! Întotdeauna găsea o soluţie. Era foarte emoţionată. O tulbura faptul că avea prieteni care îşi băteau capul să-i vină în ajutor, dar mai ales că Maurice nu voia să plece înainte de a o scoate din impas.

Maurice îşi aprinse o ţigară.

— Să-ţi spun drept — zise el — socotesc că şi tu eşti oarecum în primejdie; de altfel aceasta e şi părerea prietenului tău de la subprefectură.

Îi explică apoi cum vede el situaţia. Vorbi ca de obicei simplu, referindu-se la fapte şi analizîndu-le. În tot departamentul traficul de călători aproape că stagnase. Saint-Martin era deservit doar de două autobuze, dintre care unul îl conducea el, Maurice. Subprefectura se lupta acum să încredinţeze firmei Planchard reorganizarea transportului. Nemţii erau convinşi că domnul Planchard e capabil să rezolve problema, dar nu aveau încredere în el şi ţineau firma mai departe rechiziţionată. Dacă se putea face ceva pentru domnul Planchard, era numai prin marchiz. El singur avea trecere la nemţi. Toate acestea le aflase Maurice de la domnul Xavier.

Simone asculta cu atenţie. Maurice îi spuse apoi că a stat şi a chibzuit cum se va comporta în împrejurările acestea „Flecarul" cu ea şi a ajuns la următoarea concluzie. Deocamdată numai marchizul trecuse pe faţă de partea nemţilor şi, desigur, nu-i plăcea să rămînă o excepţie. Viclean cum era, va căuta să-i silească şi pe alţii să se compromită definitiv. De pildă, nu-l va ajuta pe „Flecar" să-şi recapete întreprinderea pînă cînd nu va fi limpede pentru toţi că e dispus şi el să colaboreze cu nemţii.

— Înţelegi? o întrebă Maurice pe Simone. Sau vorbesc prea savant pentru tine? Simone dădu din cap. Atunci Maurice continuă: Ei, şi cum poate dovedi „Flecarul" că e gata să colaboreze? O dovadă mai bună nu poate să dea decît lepădîndu-se ostentativ de fata lui Pierre Planchard, de mica zănatică, de incendiatoare, de patriotă. Dacă scapă lumea de ea, dacă o dă jertfă fasciştilor, şi-a dovedit din plin dorinţa de a colabora. Aşadar, te va jertfi.

Cîtă vreme Maurice explicase teoretic situaţia firmei şi a marchizului, Simone îl ascultase liniştită, cîntărind în minte argumentele. Acum însă, cînd

trăgea o concluzie atît de infamă, o cuprinse indignarea, uită şi de logică, şi de faptul că ea însăşi îşi pierduse încrederea în unchiul Prosper. Vedea din nou în unchiul Prosper pe omul dinainte, pe fratele lui Pierre Planchard, iar în Maurice pe Maurice de la garaj, pe omul acela rău, batjocoritor, care nu spunea o vorbă bună despre nimeni şi despre nimic. Tot ce a trăncănit ca să-l ponegrească pe unchiul Prosper a fost absurd şi înveninat.

— Aparenţele — răspunse ea, căutînd să se stăpînească — sînt împotriva unchiului Prosper, fiindcă nu şi-a distrus singur garajul. Poate că într-adevăr a şovăit să o facă. Dar asta nu înseamnă nici pe departe că ar fi în stare de o ticăloşie, de o asemenea ticăloşie fără seamăn. Nu se mai putu stăpîni şi izbucni: Niciodată — spuse cu înflăcărare — niciodată n-are să ajungă să-mi facă vreun rău. Niciodată! repetă pătimaş, cu vocea ei frumoasă, grava.

Maurice nu zise nimic. Fuma şi o privea zîmbind puţin ironic.

— Nu zîmbi aşa hain! îi porunci ea cu încăpăţînare, iritată. Dumneata eşti un om inteligent, Maurice, dar ceea ce spui despre unchiul Prosper e pur şi simplu o idioţenie. Dumneata nu l-ai văzut decît la întreprindere. Habar n-ai ce fel de om e în realitate. Eu mi-am dat seama în cei zece ani de cînd sînt aici. Întotdeauna s-a făcut luntre şi punte ca să fie cît mai atent cu mine. De cîte ori face vreo călătorie, mi-aduce cîte ceva, nu un „suvenir", ci un lucru care socoteşte că îmi va face plăcere. M-a luat şi la Paris, deşi trebuie să fi fost destul de incomod pentru un om ca el. Apoi, cînd am avut scarlatină, era atît de îngrijorat, că se trăsese la faţă. Ceea ce spui e absurd, Maurice. E cu neputinţă să-mi facă vreun rău.

— Să zicem că i-ai fi dragă — răspunse Maurice, continuînd să fumeze. Dar şi întreprinderea lui îi e dragă. Ţine cu dinţii de întreprinderea lui cum

ţine cîinele de ciolan. Nu-i dă drumul nici mort. Cele două sute de familii şi-au lăsat fiii să plece pe front, şi în războiul ăsta, şi în celălalt. Fiii şi i-au jertfit, dar bănişorii nu.

Vorbea cu înverşunare, subliniind această realitate.

„Ţine cu dinţii de întreprinderea lui cum ţine cîinele de ciolan" — îi mai răsuna încă Simonei în urechi. Şi totodată îşi aminti şi vorbele unchiului Prosper: „Eu sînt om de afaceri, aşa sînt eu făcut, aşa sînt plămădit, nici nu-mi pot închipui că aş putea trăi fără întreprinderea mea".

Între timp Maurice continuă:

— Dacă n-are de gînd să-ţi facă nimic, de ce te ţin aici încuiată? Deşi nu striga, vocea lui şuierătoare, tăioasă o făcu să sufere. De ce nu lasă pe nimeni să se apropie de tine? Nu-ţi dai seama că nu miroase a lucru curat?

Simone rămase o clipă pe gînduri.

— Doamna e tare furioasă pe mine — recunoscu ea. Doamna nu poate să mă sufere. Dar asta nu înseamnă cîtuşi de puţin că unchiul Prosper are de gînd să pună la cale o ticăloşie împotriva mea. N-ai spus chiar dumneata — continuă apoi cu totul nelogic şi triumfătoare — că din partea nemţilor nu mă ameninţă nici o primejdie, de vreme ce am săvîrşit fapta înainte de venirea lor? Ai spus aşa, sau n-ai spus?

— Nu te face mai proastă decît eşti — zise Maurice, căutînd să se stăpînească. Ştii prea bine că n-are nici o legătură una cu alta. N-avem timp de pierdut — puse el capăt discuţiei. Nu ştiu cît or să te mai lase în pace. Poate că or să tabere împotriva ta chiar astăzi, şi-apoi nici eu nu mai pot veni înainte de a-mi lua valea. Crede-mă pe mine, situaţia ta dă de gîndit, se pune cu siguranţă ceva la cale. Trebuie să luăm o hotărîre chiar astăzi, chiar în clipa aceasta. Dacă vrei, te iau cu mine în teritoriul neocupat.

Vorbea cît putea de indiferent, fără să o privească. Simone simţi că pluteşte de fericire şi de mîndrie. Aşadar, nu lua cu el nici o Louison, nici o fată din acelea cu care se plimbase. Desigur, îi va fi mult mai greu dacă se împovărează cu ea. Dar ea i-a dovedit că merită să-şi dea osteneala şi să înfrunte primejdia.

— E minunat ceea ce vrei să faci pentru mine — spuse Simone.

Şedea pe piatră, privind în gol, iar pe buze îi flutura un zîmbet. Îşi închipuia cum va străbate Franţa, noaptea, împreună cu el, plină de încredere. Ca să ajungă în teritoriul neocupat, vor trebui probabil să treacă pe undeva Loara. Parcă se vedea într-o barcă împreună cu el, traversînd fluviul în taină; chiar dacă se va trage asupra lor, nu se va teme de primejdie, de vreme ce va fi cu el. S-ar putea să treacă însă fluviul înot; ce noroc că ştie să înoate bine! Vai, ce frumos are să fie!

Dar dacă pleacă, ce se va întîmpla în urma ei? Chiar Maurice a spus că marchizul şi ceilalţi fascişti vor să-l doboare prin orice mijloace pe unchiul Prosper. Dacă se face nevăzută, or să zică fără îndoială că unchiul Prosper a pus-o să dea foc garajului şi apoi a ajutat-o să fugă. Şi desigur că or să-i pricinuiască un rău, în cel mai fericit caz or să-i nimicească definitiv întreprinderea. Nu, nu poate să lase pe altcineva să pătimească pentru fapta ei. Trebuia să dea singură socoteală. Ar fi o ingratitudine mîrşavă dacă ar fugi şi ar lăsa să cadă bănuiala asupra unchiului Prosper. Îi răsuna limpede în ureche glasul potolit şi plin de dispreţ al doamnei. Parcă o auzea spunînd: „Aşadar, a fugit, a şters-o, eram sigură!"

Maurice continua între timp să vorbească. Îi spuse că va veni s-o ia noaptea următoare cu motocicleta subprefecturii. Autorizaţia o şi scosese. În felul acesta vor avea un avans de douăzeci şi patru de ore şi vor putea să scape uşor. După ce vor trece Loara,

o va lăsa în grija unor prieteni de încredere, iar el va încerca să plece singur în Africa.

Simone îl asculta furată de gînduri. Vor pleca amîndoi cu motocicleta. Maurice va fi îmbrăcat cu scurta de piele, ea se va încleşta de el şi vor goni prin noapte, dar nu-i va fi cîtuşi de puţin frică. Totul era extrem de ademenitor. Dar nu putea să plece. Nu avea dreptul. Nu-i era îngăduit să-l socotească pe unchiul Prosper un ticălos, numai fiindcă aşa i-ar fi convenit ei, numai fiindcă i-ar fi plăcut să plece cu Maurice. Nu putea să-l lase pe unchiul Prosper să plătească pentru fapta săvîrşită de ea.

Trebuie să-l refuze pe Maurice. Dar nu chiar acum. Încă două minute, încă un minut vrea să se mai lase legănată de bucuria pe care i-a pricinuit-o propunerea lui, să se viseze cu el străbătînd Franţa, spre lumea marii libertăţi.

— La urma urmei, de ce ţii să mă salvezi, Maurice? întrebă ea.

Vorbea aproape în şoaptă, privind în gol, zîmbind viselor ei; vorbea atît de încet, încît Maurice întrebă:

— Cum? Ce?

Simone îl privi, continuînd să zîmbească.

— De ce ţii să mă salvezi? întrebă mai tare. Doar socoteşti că fapta mea a fost o greşeală, o absurditate.

— Fireşte că a fost o greşeală — răspunse prompt Maurice. Dar mai poţi fi educată. Acum ai avut prilejul să acumulezi experienţă. Poţi să devii un om de nădejde. Maurice se ridică. Aşadar, te aştept mîine noapte aici, în faţa zidului, la ora douăsprezece şi jumătate. Să nu-ţi iei decît strictul necesar. Intr-un rucsac sau o valiză mică. Ne-am înţeles?

Acum trebuia să răspundă, acum nu mai putea să amîne, acum trebuia să-i spună.

— Dar parcă ziceai — încercă să se mai asigure o dată, fără să se ridice de pe piatră, deşi el stătea în picioare — parcă ziceai că marchizul şi ceilalţi

fasciști or să tabere asupra unchiului Prosper dacă mă face scăpată ?

— Nu asta am spus — răspunse ușor enervat Maurice. Oare n-ai înțeles absolut nimic ?

Întrebarea aceasta ironică o amărî pe Simone, mai ales fiindcă îi venea atît de greu să-l refuze.

— Ba da ! insistă ea cu încăpățînare. Așa ai spus.

— Nu mai trăncăni mereu aceeași prostie — ripostă Maurice, pierzîndu-și răbdarea, dar se stăpîni îndată. N-avem timp de ceartă — zise — și-apoi nu pentru asta am venit. Așadar, mîine, aici, la douăsprezece și jumătate — repetă el, aproape rugător.

Dar Simone perseveră :

— Nu pot să-l las pe unchiul Prosper să pătimească pentru o faptă săvîrșită de mine. Apoi, hotărîtă, rosti : E emoționant, Maurice, că ai venit aici și că vrei să m-ajuți. Îți mulțumesc cum n-am mulțumit încă nimănui pe lume. Dar nu merg. Nu pot. Nu-mi este îngăduit.

În timp ce vorbea, i se rupea inima de durere că îl lasă să plece singur, dar era și fericită : îl făcuse pe Maurice, vechiul ei dușman, să țină cu tot dinadinsul s-o ajute.

Maurice dădu din umeri.

— Bine — zise el. Dacă vrei neapărat să-ți afli pieirea din pricina credinței tale oarbe în unchiul Prosper, treaba ta. Trebuie să recunosc că „Flecarul" a avut succes în ceea ce te privește. Te rog să mă scuzi, domnișoară, că am îndrăznit să te deranjez — adăugă politicos, dar cu înverșunare, revenind însă imediat stăruitor : Te întreb pentru ultima dată : să te-aștept mîine la douăsprezece și jumătate aici ? Da sau ba ?

Simone se zbuciuma. Știa că în clipa aceea lua o hotărîre decisivă pentru viața ei și că ceea ce avea de gînd să refuze era o mare fericire. Dar ar fi fost culmea lașității și a trădării dacă ar fi dovedit tocmai acum neîncredere în fratele tatălui ei și l-ar fi pus în primejdie.

Se ridică. Înaltă, subțire, îmbrăcată în salopeta ponosită și murdară, stătea în fața lui curajoasă și hotărîtă. Deodată spuse:

— Nu, Maurice.

Ce efort neînchipuit făcuse ca să poată rosti aceste cuvinte! Și cum o durea inima! O săgeta și o ardea. Se simțea zdrobită.

Trebuia să-i mai spună ceva lui Maurice. El era gata să înfrunte o mare primejdie numai spre binele ei. Desigur că, după cum se purta, îi părea o exaltată demnă de plîns.

— Mulțumesc, Maurice! Mulțumesc, dragă Maurice! rosti încet, abia ținîndu-se să nu izbucnească în plîns.

Maurice făcu doi pași spre zid, dar ezitînd parcă.

— Va să zică așa — spuse el, ridicînd din umeri. Atunci nu vii! Se întoarse apoi, se apropie de ea și o apucă cu amîndouă mîinile de umeri. Într-adevăr n-ai de gînd să vii, toanto? o întrebă și o scuturâ destul de tare, dar nu o duru.

— Nu pot, Maurice — zise Simone și acum — fir-ar dracul al dracului! — o înecă totuși plînsul și i se umeziră ochii. Numai bine, numai bine, Maurice! adăugă.

El se urcă pe piatră, își făcu vînt și încălecă zidul.

— La revedere, toanto — îi strigă. Dacă nu vrei, te privește, zise energic după o clipă, apoi însă repetă trist și neașteptat de blînd: La revedere, Simone!

Și sări în drum.

Simone stătea din nou cocoțată pe piatră, nici ea nu știa cum ajunsese acolo. Maurice se urcă pe bicicletă și porni. Se uită după el, cu ochii țintă la spinarea lată peste care stătea întinsă bluza de vînt. Firește că ar fi trebuit să plece cu el, că nu există altă scăpare, că Maurice are dreptate, de o mie de ori dreptate. „Maurice — îi venea să strige — toate acestea sînt prostii, firește că plec cu tine!" Dacă ar striga acum, ar mai auzi-o. Chiar și acum. Ba

şi acum. Poate că acum numai cu greu. Dar în locul unde are să coboare de pe bicicletă ca să o împingă la deal, fără îndoială că va mai întoarce o dată capul, şi dacă se caţără pe zid, îi face semn şi sare apoi jos, desigur că are să o aştepte şi atunci o să-i poată spune că vrea să plece cu el.

Acum a ajuns la deal, acum coboară de pe bicicletă ca s-o ducă de ghidon. Acum se întoarce. Acum ar trebui să sară zidul. Numai în clipa aceasta mai are de ales. Numai o clipă. Maurice îi face semn. Aşteaptă. Acum e ultima clipă. Trebuie să alerge după el. Dar Simone nu se caţără pe zid, rămîne pe loc, încleştîndu-şi mai tare mîinile, pe care nici nu şi le mai simte. Nu poate să facă nici o mişcare.

Maurice se întoarce din nou cu spatele. Începe să împingă bicicleta la deal, pleacă, şi o dată cu el se mistuie tot ce-i părea că îi poate aduce fericire pe lume.

Acum va ajunge în curînd în vîrful dealului, apoi va coborî de partea cealaltă şi n-o să-l mai vadă, n-o să-i mai vadă nici măcar spatele, n-o să-l mai vadă niciodată.

Trece o veşnicie pînă să urce dealul, ţinînd bicicleta în dreapta. Nu s-a scurs însă nici o clipă şi iată-l sus. Acum a dispărut, acum totul e hotărît, totul s-a sfîrşit, acum e o eroină, acum e cea mai mare proastă din Franţa.

Se dă jos de pe piatră foarte încet. Zidul se înalţă în spatele ei, zidul o desparte pentru totdeauna de Maurice şi de lumea întreagă. Ar fi putut să-l sară, să ajungă la libertate, dar n-a vrut. Acum stă lipsită de vlagă, cu faţa pustiită. Mai trist ca ea nu poate fi nici un om pe lume. Tot ce-a făcut a fost greşit şi absurd. E o eroină de plîns.

Ridică pălăria de pai pe care i-o scosese Maurice de pe cap şi şi-o trecu pe după braţ. Cu mişcări automate, din obişnuinţă, duse uneltele de grădină în micul şopron. Apoi intră în casă, se duse în camera ei, se spălă, se îmbrăcă tot cu mişcări auto-

mate, tot din obişnuinţă, şi coborî în bucătărie să pregătească cina.

Doamna veni în bucătărie.

— Azi faci demîncare doar pentru noi două — spuse încet şi distant ca întotdeauna. Şi mîine la fel. Fiul meu a plecat la Francheville. Din pricina ta.

4

MAREA TRĂDARE

Şi trecu noaptea, trecu şi a doua zi, şi veni iar noaptea.

Tot timpul acesta Simone se frămînta, căutînd să desluşească mereu acelaşi fapt plin de contradicţii. Ce însemna plecarea unchiului Prosper la Francheville? Pesemne că nemţii aveau într-adevăr de gînd să întreprindă ceva împotriva ei, iar unchiul Prosper se dusese la prefectură şi la cartierul general al nemţilor ca să intervină pentru ea. Fără îndoială că asta era. Simone se opunea din răsputeri gîndului că ar fi putut să fie şi altceva.

Totuşi îndoiala i se înfipsese în minte ca un spin.

Dacă se afla într-adevăr în primejdie, cu ce o putea ajuta unchiul Prosper? Dacă intervenea, nu putea decît să mărească primejdia, şi pentru ea, şi pentru el însuşi. N-ar fi fost totuşi mai bine să plece cu Maurice? Dar dacă ar fi plecat cu Maurice, de-abia îl punea pe unchiul Prosper în primejdie.

Stătea în pat, pe întuneric, în a doua noapte, şi se frămînta întorcînd pe toate feţele mereu aceleaşi gînduri amare.

Îşi imagina cum ar fi fost dacă ar fi primit propunerea lui Maurice. Acum era probabil ora unsprezece şi jumătate. Acum ar fi trebuit să se pregătească. S-ar fi sculat încetişor de tot şi şi-ar fi adu-

nat lucrurile. Le-ar fi pus în sacul mic cu care se ducea cîteodată după cumpărături.

De ce o fi plecat unchiul Prosper la Francheville? N-ar fi trebuit oare să accepte propunerea lui Maurice?

I se pare că se face tot mai întuneric şi mai cald. Nu mai poate răbda, o înăbuşe căldura şi întunericul.

Şi părerea de rău. Căci, la urma urmei, oricare ar fi cauza pentru care a plecat unchiul Prosper, ea regretă, regretă amar că n-a plecat cu Maurice.

Acum trebuie să fie miezul nopţii. Deşteptătorul ticăie şi Simone are impresia că mecanismul ceasului se află în toată fiinţa ei. O cuprinde o emoţie răscolitoare, de nesuportat. Aprinde lampa. Da, este ora douăsprezece şi trei minute. Acum e momentul. Acum Maurice pleacă. In teritoriul neocupat. Şi apoi în necunoscut.

Poate că n-a luat în serios refuzul ei. Poate că vine şi aşteaptă lîngă zid să se convingă dacă ea nu e totuşi acolo.

Se scoală încet. Se îmbracă repede cu pantalonii verzi şi cu o bluză. Adună cîteva rufe, strictul necesar. Ia o pereche de pantofi solizi, dar nu-i pune în picioare. Coboară pe furiş scările, desculţă; inima îi bate atît de tare, încît se teme să nu-i audă doamna bătăile. Ia din camera de lîngă bucătărie sacul cel mic, de piaţă, şi îndeasă în el lucrurile. Se apropie cu mare precauţie de uşă; ar fi trebuit s-o ungă, dar fără ajutorul unchiului Prosper nu se putea. Apasă cu grijă clanţa; uşa se deschide scîrţîind foarte încet.

Acum se află în grădină. E răcoare şi foarte întuneric. Ca să ajungă la zid, trebuie să străbată toată grădina cît e de mare. Simte cu plăcere sub picioare pămîntul şi iarba jilavă. Trece repede prin grădină, cu paşi uşori şi tălpile răcorite. A ajuns la zid.

Sare zidul, se aşază pe marginea drumului, îşi trage şosetele şi-şi pune pantofii. Cînd o veni, să nu

piardă nici o secundă. Ce minunat are să fie cînd va sta pe motocicletă la spatele lui, ţinîndu-l strîns de umeri, şi vor goni împreună prin noaptea întunecoasă şi răcoroasă!

Stă ghemuită pe marginea drumului, cu legătura lîngă ea, şi aşteaptă. Din clipă în clipă Maurice poate veni. Da, va veni. Simone trage cu urechea în noapte ca să prindă primul zgomot al motocicletei. Stă şi aşteaptă pîndind cu urechea.

Trece cu greu un minut, două, trei. Greierii ţîrîie, broaştele orăcăie. Noaptea e foarte întunecoasă, stelele licăresc şi abia luminează, urma drumului alb se zăreşte cu greu, dar domneşte o linişte atît de mare, încît se va auzi de departe cînd el va veni.

Ar fi un prost dacă ar veni după ce a stăruit atîta şi ea a respins propunerea cu atîta hotărîre. Stă totuşi şi aşteaptă.

Trece un sfert de oră, o jumătate de oră, începe să-i fie frig şi o cuprinde o jale fără margini. Numai ea e de vină, numai prostia şi mîndria ei sînt pricina tuturor relelor. Iată, Maurice a plecat în libertate şi a vrut s-o ia cu el, iar unchiul Prosper s-a dus la Francheville să o nenorocească, şi ea a lăsat lucrurile să se desfăşoare în voie, măcar că fusese prevenită şi s-ar fi putut salva, dar n-a făcut-o, din mîndrie, din prostie.

Stă nemişcată, încremenită, nici ea nu-şi dă seama cît, în noaptea rece, întunecoasă, sub stelele foarte îndepărtate, care licăresc fără să dea lumină.

Apoi porneşte încet către casă. Tălpile-i nu mai simt roua, mîinile nu mai simt tufişurile şi pomii pe care-i pipăie ca să afle drumul. Cu mişcări automate deschide şi închide încet uşa. Urcă apoi scările care trosnesc uşor, intră în camera ei şi se culcă iar în pat.

Acum totul este, aşadar, hotărît. Acum nu mai poate să facă altceva decît să aştepte întoarcerea unchiului Prosper din strania lui călătorie, ca să

afle ce soartă o aşteaptă. Acum nu mai poate decît să se lase în voia celor ce se vor întîmpla.

Era istovită, dar somnul nu se lipea de ea, fiindcă o dureau şi capul, şi ochii, şi toate oasele. Se strădui să adoarmă, făcu tot ce putu ca să o prindă somnul. Se culcă pe o parte şi se ghemui tare, adunîndu-şi genunchii sub bărbie, ştiind că uneori izbutise să aţipească în felul acesta; îşi porunci sieşi să adoarmă şi numără pînă la nouă sute, adică timp de un sfert de oră.

Dar nu putea să adoarmă, numai gînduri negre îi treceau prin minte.

Aprinse lampa; acum era totuna, chiar dacă observa doamna. Întinse mîna după cărţi.

Întîi citi fără să fie atentă. Apoi cărţile începură să-i facă serviciul pe care-l aştepta de la ele: îi abătură gîndurile. Din ce în ce o atrăgeau mai mult cele citite şi o cufundau în viaţa Fecioarei din Orléans.

Citi despre prizonieratul Jeannei d'Arc. Citi ce gîlceavă a fost pînă să se hotărască a cui prizonieră era. Cinci persoane îşi reclamau dreptul asupra ei. Soldatul care o prinsese. Căpitanul lui, căpitanul de Vendôme. Suzeranul acestuia, contele Jean de Luxembourg. Regele Angliei, care avea pretenţia asupra tuturor prizonierilor francezi. Episcopul de Beauvais care, întrucît Jeanne fusese prinsă în dioceza lui, o revendica în numele bisericii, ca să-i deschidă proces.

Simone citi cum se tînguiau duşmanii Jeannei. Era vorba de bani, şi nici măcar de prea mulţi, după cum i se păru Simonei, numai de şase sute de livre aur pentru contele de Luxembourg şi trei sute de livre pentru căpitanul de Vendôme. Simone căută să calculeze cam cît făceau aceşti bani pe vremea aceea şi văzu că erau aproximativ cît douăzeci de milioane de franci de azi. Adică numai cu ceva mai mult decît averea marchizului. Dar seniorilor englezi care trebuiau să plătească li se părea mult, aşa că impuseră oraşelor franceze o dare specială pentru cumpărarea Jeannei d'Arc, numită şi Fecioara din Orléans.

Simone citi în cartea cea veche de povestiri, aurită şi decolorată, cum se înfăţişă în ochii lumii tîrguiala.

Citi cum la castelul Beaurevoir, unde Jeanne se afla sub supravegherea bătrînei contese de Luxembourg şi a fiicei acesteia, a venit episcopul de Beauvais, Pierre Cauchon, cu misiunea să o cumpere pentru englezi. Bătrîna contesă s-a aruncat însă la picioarele fiului ei şi l-a rugat să n-o vîndă pe Jeanne. Dar contele n-avea bani şi episcopul ştia acest lucru şi de aceea tot venea pe la el. Şi se tocmi cu el, şi-i oferi întîi 37.000 de franci, dar Jean de Luxembourg îi zise: „E prea puţin pentru o fecioară ca asta". Atunci episcopul îi oferi mai mult, îi dădu 61.000 de franci, şi Jean de Luxembourg zise: „Bate palma, cumetre!"

Simone se miră că numai duşmanii Jeannei căutau să o cumpere. Citi că pe atunci era obiceiul ca prizonierii să fie răscumpăraţi de prieteni. Îşi imagina cum o fi aşteptat Jeanne, în captivitatea ei, să fie eliberată. Ce făceau prietenii ei în timpul acesta? Oare regele, pe care Jeanne îl încoronase, nu încerca s-o răscumpere? Ar fi putut să ofere bani pentru ea, oraşe, prizonieri englezi, căci ţinea în captivitate seniori mari englezi, de pildă pe generalul Talbot. Poate că englezii nu ar fi cedat-o pe Jeanne, dar a făcut oare regele măcar o încercare? Nu, n-a făcut nici o încercare. Nici unul dintre prietenii Jeannei nu a încercat să o răscumpere.

Ce fel de om era şi acest Carol al VII-lea! Simone nu putea să-l înţeleagă. Cîtă josnicie! Cum de putea să calce pe pămîntul ţării, pe care Jeanne i-l eliberase, şi s-o lase să zacă în captivitate, fără să se sinchisească? Cum putea să fie atît de josnic?

Simone mai citi cum Jeanne a fost tîrîtă din temniţă în temniţă. Citi cu răsuflarea tăiată cum a fost din ce în ce mai chinuită şi mai umilită în dureroasa ei captivitate. I s-au pus lanţuri la picioare, iar noaptea, în timp ce dormea, era legată de pat. O păzeau cinci lăncieri englezi, oameni haini, anume

aleşi, care făceau haz pe socoteala ei. O trezeau în puterea nopţii şi îi spuneau: „Scoală, vrăjitoareo, că ţi-a sunat ceasul, acum ai să fii arsă!“ Iar dacă ea credea, rîdeau cu hohote.

Procesul cu amănuntele lui n-o prea interesa pînă acum atît de mult pe Simone. Ştia doar atît că englezii, duşmanii de veacuri, îi făcuseră proces Jeannei şi o osîndiseră. Acum constată cu uimire că nu era nici vorbă de englezi. Tribunalul eclesiastic care o judecă pe Jeanne era alcătuit numai din francezi. Pe bănci şedeau 72 de judecători, majoritatea oameni foarte învăţaţi, cu titluri răsunătoare, printre care somităţile universităţii din Paris, aproape în păr. Au colaborat la proces un cardinal, şase episcopi, treizeci şi doi de doctori în teologie, şaisprezece bacalaureaţi în teologie, şapte doctori în medicină şi o sută trei asistenţi. În cartea cea neagră, cu caracter ştiinţific, erau enumerate toate numele şi titlurile celor care îşi aduseseră aportul la proces. Cu excepţia a şase-şapte, toţi erau francezi.

Inchiziţia şi universitatea, biserica şi ştiinţa, reprezentanţii lui Dumnezeu şi cei ai statului îşi uneau forţele ca să născocească mereu alte fărădelegi, lipsite de orice consistenţă reală, şi să i le pună în cîrcă Jeannei. Simone citea cu tot mai mult interes la ce maşinaţii subtile, extraordinare, recurgeau judecătorii aceia pompoşi, cu înfăţişare îngrozitoare, pentru a o intimida pe ţărăncuţa de nici douăzeci de ani şi a o face să se recunoască vinovată. Furioasă, Simone îşi imagina cum şedea în faţa domnilor acelora odihniţi şi bine pregătiţi ţărăncuţa Jeanne, de nici douăzeci de ani, singură, fără să ştie ce-or fi vrînd cu ea, istovită de lunga şi chinuitoarea captivitate, îmbrăcată în haine bărbăteşti ponosite şi flenduroase, cu părul în neorînduială, tăiat scurt, şi în lanţuri.

Citi cu mînie la ce viclenii recurgea ceata de judecători ca s-o răpună pe biata prizonieră lipsită de apărare. Prelungeau interogatoriile la nesfîrşit, ca

să o istovească. Îi puneau întrebări peste întrebări pe care ei îi erau cu neputință să le înțeleagă. Săreau de la o problemă la alta, întrebările li se întretăiau, se întrerupeau unul pe altul. Vorbeau atît de încîlcit și atît de repede, încît Jeanne trebuia să-i roage: „Domnilor, vă rog, vorbiți pe rînd!"

Caracterul și scopul politic al procesului era ascuns cu grijă. Nu se rosti o vorbă despre războiul dintre Franța și Anglia, nici despre disputa în jurul legitimității regelui Carol. Era un tribunal eclesiastic, imparțial, și se vorbea numai despre chestiuni religioase, despre credința și necredința Jeannei, despre erezia ei.

Intenționau să-i smulgă declarații în legătură cu sfinții, fiindcă declarațiile de felul acestora erau apoi ușor de răstălmăcit. Dar Jeanne nu rosti o vorbă despre sfinți. Atunci încercară s-o prindă prin viclesug. Simone citi în cartea de povestiri cum s-au dus în temniță la Jeanne, din porunca episcopului de Beauvais, cîțiva judecători îmbrăcați în haine laice și cum i-au spus: „Sîntem prinși de război, facem parte din tabăra ta, sîntem de fel de prin meleagurile tale". Și i-au mai înșirat încă mulle vorbe de astea, ca să-i cîștige încrederea, și i-au povestit multe și mărunte, și au rugat-o și pe ea să le povestească de-ale ei. Au întrebat-o despre glasurile pe care le auzise. Din încăperea alăturată ascultau doi notari, printr-o gaură făcută în zid. Și Jeanne vorbi deschis, fără să se sfiască, cu fariseii aceia, și notarii scriau tot ce auzeau, iar judecătorii căutau s-o încolțească.

Jeanne trebuia să țină piept unor juriști învățați, unor avocați unși cu toate alifiile, care cunoșteau toate chichițele juridice și teologice. Era cu neputință ca Jeanne să iasă nebiruită din această luptă. Dar Simone citi cu bucurie și admirație cu cît curaj, cu cîtă înțelepciune și uneori cu cîtă ironie se apăra Jeanne.

Toate întrebările care i se puneau erau viclene și spinoase, toate îi întindeau o cursă.

Așa, de pildă, a fost întrebată dacă socotește că este în grația lui Dumnezeu. Dacă ar fi răspuns afir-

mativ, ar fi săvîrșit un păcat și s-ar fi făcut vinovată de trufie. Dacă ar fi răspuns negativ, însemna că faptele ei fuseseră săvîrșite numai din îndrăzneală, nu din porunca lui Dumnezeu. Judecătorii îi așteptau cu încordare răspunsul și nu mai puțin încordată era Simone. Zîmbi însă cu bucurie cînd citi cu cîtă înțelepciune și naivitate a dat peste cap Jeanne subtilitățile avocățești ale asupritorilor ei. „Dacă nu sînt în grația lui Dumnezeu — răspunse ea — îl rog să mi-o acorde; iar dacă sînt în grația lui Dumnezeu, mă rog să nu mi-o retragă. Aș fi cea mai îndurerată ființă de pe lume dacă aș ști că nu sînt în grația lui Dumnezeu".

Apoi și întrebările în legătură cu vedeniile Jeannei, deși păreau neînsemnate, erau foarte primejdioase, dar ea găsea aproape întotdeauna un răspuns înțelept și curajos.

„Sfîntul Mihail era gol?" au întrebat-o judecătorii. Și ea a răspuns: „Credeți că Domnul Dumnezeul nostru n-are cu ce-și îmbrăca îngerii?"

„Le-ai îmbrățișat pe sfînta Ecaterina și pe sfînta Margareta?" au întrebat-o apoi și: „Cum miroseau sfinții?" sau „Cum pot vorbi sfinții dacă n-au corp?" Iar Jeanne a răspuns: „Asta îl privește pe Dumnezeu".

Au mai întrebat-o și dacă sfînta Margareta vorbește englezește și ea le-a răspuns: „De ce să vorbească englezește dacă nu e de partea englezilor?"

„Îi urăște Dumnezeu pe englezi?" au întrebat-o. „Nu știu dacă îi iubește sau îi urăște, nici ce are de gînd să facă cu sufletele lor — le-a răspuns. Un lucru știu însă: că le e sortit să fie izgoniți din Franța, că nu vor rămîne aici decît cei pe care-i vom doborî în luptă."

Iar cînd au întrebat-o: „De ce s-a adus la încoronare, în catedrala din Reims, numai steagul tău, și ale celorlalte căpetenii de oști nu?", Jeanne a răspuns cu mîndrie: „Steagul meu a făcut treabă bună. Avea tot dreptul să fie cinstit".

„Ce vrăji și ce descîntece ai făcut ca să înflăcărezi soldații în luptă?" au întrebat-o apoi și ea a răspuns:

„Le strigam : Înainte ! Loviți în englezi ! Și porneam în fruntea lor".

Au mai întrebat-o : „Cum de ai îngăduit ca oamenii săraci să vină la tine și să te venereze ca pe o sfîntă ?" Și Jeanne a răspuns : „Oamenii de rînd veneau în mod firesc la mine, fiindcă eram prietenoasă cu ei și îi ajutam pe cît puteam".

Dar orice ar fi răspuns, osînda îi era hotărîtă.

Acuzatorii ziceau : De vreme ce a dat ascultare glasurilor, înseamnă că s-a lăsat călăuzită de spirite rele, diavolești. Întrucît poartă haine bărbătești, nesocotește poruncile scripturii și legile canonice. Întrucît a declarat că sfintele Ecaterina și Margareta au vorbit numai din părtinire franțuzește, și nu englezește, înseamnă că le-a hulit pe aceste sfinte și a încălcat porunca „Iubește pe aproapele tău". Întrucît i-a amenințat pe englezi cu moartea, s-a dovedit crudă și dornică de vărsări de sînge. Întrucît și-a părăsit părinții și s-a dus la pretinsul Dauphin, a păcătuit împotriva poruncii : „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta". Întrucît îl invoca direct pe Dumnezeu, tăgăduia autoritatea bisericii și se dovedea eretică.

Simone căzu pe gînduri. Firește că Jeanne punea mai mult temei pe judecata conștiinței ei, pe judecata glasurilor care îi vorbiseră, decît pe judecata bisericii și a acelora care fuseseră numiți reprezentanți ai lui Dumnezeu pe pămînt. De bună seamă, judecătorii Jeannei găseau că s-a făcut vinovată de cel mai greu, mai diavolesc păcat : acela al nesăbuinței.

Simone citi apoi ce spectacol extraordinar și infam a pus la cale tribunalul cînd a pronunțat sentința cu tot ceremonialul.

Jeanne a fost dusă într-o căruță de hingher pînă departe, la cimitirul imens, împrejmuit cu zid, al mănăstirii Saint-Ouen. Acolo erau ridicate două estrade ; pe una ședeau judecătorii și demnitarii, pe cealaltă numai Jeanne, îmbrăcată în haine bărbătești și în lanțuri, precum și un predicator, anume Guillaume Erard. De jur împrejurul estradelor era o mare de oa-

meni, ba şi pe ziduri şedeau înghesuiţi nenumăraţi curioşi. Predicatorul Guillaume Erard îi aruncă în faţă ereticei Jeanne toate păcatele ei şi o ocărî. „Fecioara din Orléans însă — scria în cartea de povestiri — stătuse atîta vreme în temniţa mucegăită, încît aerul curat o ameţise cu totul. Măcar că i s-au arătat de trei ori instrumentele de tortură şi a fost ameninţată, ea asculta liniştită, cu răbdare, în tăcere, ocara predicatorului, rugîndu-se încet. Predicatorul n-o defăima numai pe ea, ci şi pe regele ei, pe Carol. Intinse mîna spre ea şi, arătînd-o cu degetul, zise: „Despre tine vorbesc, Jeanne, şi te numesc eretică, după cum îl numesc şi pe regele tău eretic şi apostat". Atunci Jeanne, deşi se afla în mijlocul mulţimii aceleia duşmănoase şi în faţa atîtor seniori şi prelaţi, îl întrerupse deodată strigînd din răsputeri: „Ajunge! Iţi spun, seniore, şi jur, chiar dacă voi fi pedepsită cu moartea, că regele meu, regele Carol, este cel mai desăvîrşit creştin din toată creştinătatea şi cel mai credincios. Pentru nimic în lume nu e ceea ce l-ai numit". Vorbea cu atita înflăcărare, încît numai cu greu au izbutit s-o facă să tacă.

Simone lăsă cartea din mînă. De luni de zile era chinuită Jeanne, tîrîtă din temniţă în temniţă, încolţită de judecători cîinoşi, şi regele ei, omul care îi datora totul, nu mişcase un deget pentru ea; nu-i trimisese nici o veste, se dăduse la fund şi el, şi seniorii lui, o părăsise şi o lăsase în voia soartei. Ea însă credea în el chiar şi acum, cînd era mai nenorocită şi mai în primejdie ca oricînd, şi îi lua apărarea dacă îl vorbea cineva de rău.

Apoi Simone citi ce se petrecu mai departe în cimitirul împrejmuit cu ziduri al mănăstirii.

Episcopul de Beauvais avea la îndemînă două versiuni ale sentinţei. Dacă eretica stăruia în erezia ei, folosea versiunea prin care o osîndea la moarte prin ardere. Dacă se căia, dădea citire sentinţei prin care eretica era graţiată şi i se dăruia viaţa.

De trei ori cerură prelaţii, cu tot ceremonialul, Fecioarei din Orléans să se căiască, să renege glasurile care i-au vorbit, să-şi renege regele. Şi de trei ori Fecioara din Orléans s-a împotrivit.

După ce s-a împotrivit a treia oară, episcopul începu să citească sentinţa prin care eretica, de vreme ce nu se căise, era izgonită din sînul bisericii şi osîndită la moarte.

Dar în timp ce episcopul citea sentinţa, se urcară pe estradă, la Jeanne, mai mulţi clerici şi o îndemnară să se căiască. Îi citiră un document, o declaraţie de retractare, şi o sfătuiră : „Abjură, semnează, altfel ai să fii arsă". Îi arătară chiar călăul şi căruţa de hingher care aştepta s-o ducă la rug.

Mulţimea văzu de jos cum se insista pe lîngă Jeanne şi începu să se agite. Soldaţii englezi bombăneau destul de tare că nu vor să fie lipsiţi de scena spectaculoasă a arderii ereticei. Chiar unii dintre marii seniori englezi care se aflau pe estradă mormăia că la ce bun s-au mai plătit atîţia bani pentru Fecioara din Orléans, dacă nu va fi executată ? Gloata făcea gălăgie şi ameninţa, striga atît de tare, încît acoperea glasul puternic al episcopului care citea sentinţa la moarte.

Simone parcă o vedea pe Jeanne pe estradă. Înaintea ei era carul de hingher, pe estrada din faţa ei, un duşman neîmpăcat citea cumplita sentinţă, de jos se ridicau spre ea mii de chipuri schimonosite de ură, de guri care strigau, care îi cereau moartea, în jurul ei se aflau cîţiva oameni — prieteni, după aparenţă — care căutau s-o înduplece să semneze, ca să scape de gealaţii englezi şi să fie pentru totdeauna în mîna şi în captivitatea blîndă a bisericii.

Simone îşi dădea seama cît de slăbită trebuie să fi fost Jeanne. Episcopul tocmai ajunsese cu cititul sentinţei la pasajul : „Din aceste motive te declarăm excomunicată şi eretică şi hotărîm să fii predată justiţiei laice ca unealtă a satanei, izgonită din sînul

bisericii..." În clipa aceasta Jeanne îl întrerupse şi spuse că e gata să abjure, declară că nu mai crede în părerile şi viziunile ei şi că de acum încolo se va supune de bună voie în toate privinţele judecătorilor ei şi bisericii. I se întinse documentul, i se dădu o pană şi ea semnă făcînd un rotocol mare, dar i se spuse că nu e suficient şi făcu şi o cruce.

Simone îşi închipuia cîtă ruşine şi deznădejde trebuie să fi fost în inima Jeannei mai tîrziu, cînd zăcea în temniţă. După cele ce-i spuseseră preoţii, se aşteptase să fie dusă într-o închisoare mai blîndă, a bisericii. Dar nici vorbă de aşa ceva. Au aruncat-o din nou în hruba dinainte, au pus-o în fiare ca şi mai înainte, iar de păzit o păzeau tot grosolanii lăncieri englezi, care n-o lăsau singură nici noaptea ; doi şedeau chiar în aceeaşi încăpere cu ea, iar ceilalţi trei în faţa uşii. Singura deosebire era că acum purta haine femeieşti. Aşa i-au cerut judecătorii tribunalului eclesiastic şi a trebuit să se supună, fiindcă i-au amintit de declaraţia pe care o semnase şi i-au spus să bage bine de seamă, deoarece la cea mai mică abatere de la o poruncă bisericească ajunge pentru a doua oară eretică şi e imediat executată.

Simone citi cu amară bucurie ce s-a mai întîmplat după aceea. Cînd Jeanne a abjurat şi a făgăduit să respecte pe viitor cu stricteţe poruncile bisericii era într-o joi. Dar numai peste trei zile, ea s-a îmbrăcat din nou în haine bărbăteşti şi şi-a retras abjurarea.

Iată ce s-a întîmplat. Duminică dimineaţă, cînd s-a trezit din somn, Jeanne i-a rugat pe paznici să o desferece ca să poată să se ridice şi să-şi facă nevoile. Lăncierii nu-i dădură însă îmbrăcămintea ei femeiască, ci îi aruncară haine bărbăteşti. Rochia o şi duseseră de acolo, ca să nu o poată lua. Jeanne le spuse : „Domnilor, ştiţi bine că nu îmi e îngăduit. Cad în păcat dacă le îmbrac. Daţi-mi îmbrăcămintea mea femeiască". Paznicii însă rîdeau şi nici nu voiau să

audă. Pînă la prînz i-a tot rugat, dar n-a fost chip să-i înduplece. Silită în cele din urmă de nevoile firești, se dădu jos din pat și se îmbrăcă cu hainele bărbătești. Atunci soldații dinăuntru le strigară celor de la ușă: „Ura, acum nu ne mai scapă!"

Simone citi cum a doua zi, luni 28 mai 1431, a venit în temniță la Jeanne însuși episcopul de Beauvais însoțit de doi clerici care îi erau secretari și a întrebat-o fără înconjur de ce poartă haine bărbătești. Jeanne însă — și lucrul acesta făcu să tresalte de bucurie inima Simonei — nu se apără, nu pomeni nimic de întîmplarea rușinoasă, ci spuse: „Le-am îmbrăcat de bună voie, nesilită de nimeni. Am făcut-o fiindcă nu v-ați ținut făgăduiala că am să pot merge la liturghie și n-am să mai fiu pusă în lanțuri. Dacă îmi îngăduiți să merg la liturghie, dacă îmi scoateți lanțurile și-mi puneți de pază femei, așa cum mi-ați făgăduit, vă ascult poruncile".

Episcopul nu se învoi, ci dimpotrivă, văzînd-o pe Jeanne recalcitrantă și provocătoare, continuă repede să o întrebe: „De joi, de cînd ai abjurat, ai mai auzit vocea sfintei Ecaterina sau a sfintei Margareta?" La întrebarea aceasta era primejdios să răspundă, fiindcă făcuse o declarație semnată că nu mai crede în viziunile ei și în glasuri. Jeanne însă nu se temu de primejdie. Fără să-i pese de abjurare, răspunse: „Da, le-am auzit vocile".

Atunci episcopul s-a bucurat desigur. Dar și Simone se bucură. Mîndră și fericită citi mai departe că Jeanne, cînd a întrebat-o episcopul după aceea: „Și ce ți-au spus vocile?", i-a răspuns la fel de curajos: „Mi-au spus că lui Dumnezeu îi pare rău că, pentru a scăpa cu viață, am ascultat de cei care m-au sfătuit să abjur și să mă dezmint. Mi-au spus că, salvîndu-mi viața, m-am lepădat de Dumnezeu și m-am osîndit singură. Mi-au spus că atunci cînd am fost pe estradă, trebuia să-i răspund cu îndrăzneală predicatorului; căci e un predicator mincinos și toate învinuirile ce

mi le-a adus erau numai minciuni. In clipa cînd am spus că nu Dumnezeu m-a îndrumat, m-am osîndit singură. Căci adevărul este că Dumnezeu m-a îndrumat. Glasurile mi-au spus că am greşit cînd am abjurat. Numai de groază că am să fiu arsă am spus ce-am spus".

Şi preotul care consemna răspunsul ei a notat pe margine. *Responsio mortifera* — răspuns aducător de moarte.

Despre întîmplările ce au urmat, Simone citise de nenumărate ori, dar i se părea că acum, în noaptea aceasta, le afla pentru prima oară.

Miercuri dimineaţa Jeanne a fost excomunicată, declarată pentru a doua oară eretică şi predată justiţiei laice. A fost urcată în căruţa de hingher şi dusă în vechea piaţă a oraşului Rouen, care gemea de lume. Pe o estradă şedeau judecătorii, pe alta o mulţime de prelaţi. La mijloc se afla rugul pe care era o placă mare cu inscripţia: „Jeanne, care s-a numit singură Fecioara, care a înşelat poporul şi l-a hulit cu nerusinare pe Dumnezeu, vrăjitoare, vampir, unealtă a diavolului, eretică".

O duseră pe Jeanne la rug, care fusese clădit foarte înalt, iar pentru ea se afla un soclu şi mai înalt, de ghips, ca să o poată vedea toată lumea. Un preot ţinu o predică lungă, Jeanne îngenunche şi se rugă. Episcopul de Beauvais citi sentinţa. Formalităţile durînd mult, soldaţii englezi strigară: „Haideţi, popilor, că ne apucă noaptea!" Jeanne ceru un crucifix şi, cînd un soldat căruia i se făcu milă de ea îi dădu o cruce mică, grosolană, înjghebată din două bucăţele de lemn, Jeanne o luă, o sărută şi o bagă în sîn, între piele şi haină. Apoi îi puseră pe cap o bonetă înaltă de hîrtie pe care scria: „De două ori eretică, renegată, idolatră". O legară de stîlp şi călăul aprinse rugul. Jeanne strigă: „Isuse", apoi iar „Isuse", şi cînd strigă a şaptea oară „Isuse", lăsă capul în jos şi muri.

Dar englezilor le era teamă că s-ar putea crede că Jeanne a scăpat de acolo. De aceea porunciră călăului

să împingă mai încolo rugul în flăcări, ca lumea să vadă vrăjitoarea moartă atîrnînd de stîlp, înainte de a-i mistui focul trupul cu totul. Un cetățean din Paris, care a asistat la execuție, descrie astfel scena: „Era legată de un stîlp așezat pe un eșafod de ghips pe care ardea focul. Flăcările îi cuprinseră însă repede hainele și atunci rugul a fost tras deoparte, pentru ca poporul să nu mai aibă nici o îndoială. Și toată lumea a văzut-o moartă, i-a văzut trupul de fecioară gol. După ce au privit toți în voie cum atîrnă neînsufletită de stîlp, călăul a tras iar rugul aprins lîngă rămășițele ei, așa că a pierit cu totul în flăcări, iar oasele și carnea s-au prefăcut în cenușă".

In cartea de povestiri Simone citi însă: „Cu toate că, din porunca englezilor, s-a pus peste foc ulei, pucioasă și cărbuni, ca să ardă mai bine trupul Fecioarei, călăul a găsit inima Jeannei întreagă și strălucitoare. Și în zadar s-a străduit s-o nimicească. Inima bătea într-una și strălucea în cenușă. Atunci cardinalul englezilor, speriat de această minune și temîndu-se să nu se iște tulburări în popor, porunci ca oasele, inima și cenușa să fie aruncate în Sena. Iar călăul zise: „Mă cuprinde groaza că am să ajung în iad, fiindcă am ars o sfîntă". Și mulți englezi ziceau: „A fost o femeie cumsecade". Iar un canonic din Rouen s-a bătut cu pumnul în piept, a izbucnit în plîns și a zis: „De s-ar duce sufletul meu acolo unde este acum sufletul acestei Fecioare!" Un altul care făcuse parte din tribunalul eclesiastic nu și-a venit în fire o lună întreagă; îl mistuia părerea de rău, așa că a luat o parte din banii pe care-i primise pentru strădania lui la proces și și-a cumpărat o carte de rugăciuni ca să se roage pentru Fecioară.

Secretarul regelui Angliei s-a dus mîndru și fericit la execuție. Dar cînd s-a întors, era trist și îndurerat și se jeluia: „Sîntem pierduți cu toții, căci am ars o sfîntă!"

5

JOSNICA RĂSPLATĂ

Simone stă cocoțată pe piatra din grădină și privește peste zid spre șosea. Așteaptă să i se aducă banii de răscumpărare. Fără îndoială că va avea destul de așteptat, fiindcă se cer mulți bani. Dar nu se îndoiește cîtuși de puțin că prietenii ei o vor răscumpăra. În orice clipă poate veni domnul Reynault, poștașul, cu un cec însemnat.

Poate că ar fi mai bine să se ducă în bucătărie. Tratativele pentru răscumpărare se țin în camera albastră și, din bucătărie, se aude ce se discută acolo chiar cînd sînt ușile închise. De altfel, ca garnitură la momițele de vițel au astăzi fasole, pe care tot trebuie să o curețe. Așadar, n-o să pară ciudat că stă în bucătărie și doamna n-o să aibă ce zice.

Stă pe scăunaș cu cratița de fasole în poală. Cîtva timp nu aude nimic. Apoi se deslușește deodată foarte clar vocea subțire și spartă a domnului Cordelier :

— Firește că aș dori din toată inima să o răscumpăr pe Fecioară și să o scot din captivitatea în care o țin doamna și cele două sute de familii. Tot poporul meu murmură că lucrul acesta nu s-a făcut mai demult. Cotizează cu toții pentru ea, așa cum au cotizat mai înainte pentru Spania. Dar nu s-a strîns mare lucru. Sînt toți niște bieți amărîți, abia dacă poate da fiecare cîțiva franci, fiindcă-i jupoaie cele două sute de familii. Ce credeți că am putea face, domnilor ?

Subprefectul vorbește latinește, dar Simone înțelege perfect.

Aude vocea subțire, dogită a lui Gilles de Rais :

— Eu subscriu zece mii de franci bătuți pe muchie. E destul de puțin față de cele douăzeci de milioane pe care le cere doamna. Dar femeile și actorii îmi sleiesc tot venitul, mai ales grasa, obraznica Louison. Apoi

mai trebuie să subvenționez un vas de război pentru flota noastră din Alger, fiindcă defetistul de la Verdun și generalii ne-au trădat. Mi-am scotocit toate buzunarele, am căutat în toate hainele și n-am găsit un franc mai mult.

Și regele Carol zise trist:

— Și buzunarele mele sînt goale. Dar dumneata, domnule Planchard, ești un om bogat, ai o întreprindere de transporturi, și-apoi e vorba de propria dumitale nepoată, trebuie să subscrii o sumă mare, cel puțin o jumătate de milion.

Simone se opri din curățatul fasolei, așteptînd încordată să audă ce va răspunde unchiul Prosper. După ce își drese glasul, domnul Planchard zise:

— Cred că nu mai e nevoie să vă spun, sire, cum îmi sîngerează inima că nepoata mea, fiica fratelui meu Pierre, se află în captivitate. E o fată cuminte și o mare patriotă, deși e slabă ca un ogar. Dar mie, ca rudă apropiată, nu îmi este îngăduit să intervin. Ar părea suspect și ar dăuna intereselor mele comerciale. Iar eu sînt om de afaceri din cap pînă în picioare. E mare păcat că aceste considerente și faptul că-i sînt rudă de sînge mă împiedică să intervin. Altfel ar fi un fleac pentru mine să ofer cele douăzeci de milioane.

— Flecarul! exclamă disprețuitor Gilles de Rais.

— Din impasul acesta nu ne poate scoate decît castelanul nostru — zise oftînd Carol al VII-lea, după care întrebă: Ce ziceți, domnule marchiz de la Trémoille?

După cîteva clipe de tăcere, Simone îl auzi pe marchiz răspunzînd:

— Banca Franței nu e de acord. Ținînd seama de siutația grea în care se află finanțele noastre, Banca Franței consideră că ar fi o nesocotință, chiar o crimă, dacă ar da bani pentru eliberarea unei fete neobrăzate.

Doamna intră în bucătărie.

— Ai tras cu urechea, firește. Mi-am închipuit eu — zice. Dar acum ai pățit-o. Ai auzit cu urechile tale

că pentru o neobrăzată de fată nu se dă nici un ban. Nu ajunge că ești hoață, mă mai și spionezi ! De aceea i-am și spus fiului meu că m-am săturat să mai stau sub un acoperiș cu tine, la o masă cu tine. Destul m-ai chinuit pînă acum. Să facă bine cele două sute familii să-ți caute altă închisoare.

Simone se află într-o mașină închisă. Are cătușe la mîini și la picioare și îi e tare frică. În mașină e întuneric beznă, motorul duduie, mașina hodorogește trecînd pe un drum pietruit cu bolovani. Oare unde or fi ducînd-o ? Probabil că la închisoarea Saint-Michel, unde a fost ținut și ucigașul Guitriaux.

Jandarmii — unul dintre ei e domnul Grandlouis — deschid ușa zăbrelită a mașinii și îi spun să coboare. Abia izbutește, fiindcă e greu cu cătușele. Domnul Grandlouis o ia de lanț și intră cu ea pe o ușă mare într-o încăpere. Acolo stau la mese lungi deținuți și mănîncă din farfuri de tablă țintuite de masă, iar pe cap poartă fiecare o bonetă umflată pe care îi sînt scrise numărul, numele și vina. Simone se uită imediat dacă nu e și Guitriaux printre ei. Da, e acolo. „Nr. 617, Théophile Guitriaux, criminal recidivist".

Cînd a intrat ea, toți au ridicat capul, iar unul a zis cu răutate :

— Noi sîntem infractori obișnuiți, de rînd, care muncim ca să cîștigăm o bucată de pîine. Dumneaei însă a incendiat Franța doar din plăcere, doar fiindcă vrea să nenorocească cele două sute de familii.

Iar un bătrîn cu fața ciupită de vărsat și fără dinți spuse peltic :

— Mîncarea e proastă, mai ales fiindcă dumneaei a șterpelit brînza „roblechon".

Tîlharul Guitriaux zise și el :

— În comparație cu ea, eu sînt un înger.

Apoi se îngrămădiră unul într-altul, șușotiră, se sfătuiră și ziseră înveninați :

— Cu una ca ea nu stăm la masă. Facem grevă.

Simone nu mai poate de ruşine. Îi spune încet jandarmului care o ţine de lanţul cătuşelor de la mîini:

— Mai bine nu mănînc, domnule Grandlouis.

Domnul Grandlouis dă din cap şi o scoate din sală.

Simone umblă în jurul curţii, care e curtea garajului. Deţinuţii au fost scoşi la aer. Ceilalţi merg cîte doi, numai ea e singură şi merge la oarecare distanţă de restul şirului. Toată lumea umblă mereu în cerc, iar ea face paşi mici, fiindcă are picioarele legate. Acum o ţine de lanţ Arsène, portarul garajului. Ceilalţi bombănesc iarăşi, nemulţumiţi că se află printre ei, şi bătrînul cu faţa ciupită de vărsat scuipă de cîte ori trece prin dreptul lui.

Într-un colţ stau salariaţii întreprinderii şi o cercetează cu privirile. Bătrînul şofer Richard spune:

— E rău, tare rău; din cauza ei şi-au pierdut toţi şoferii pîinea.

Iar domnul Peyroux zice:

— A furat cheia şi a forţat sertarul biroului. E o hoaţă! Gîndiţi-vă, chiar nepoata firmei!

Sus pe zid stă mareşalul Gilles de Rais, cu mustaţa lui albastră, îmbrăcat în scurta de piele. Cînd se apropie Simone, se apleacă spre ea şi-i şopteşte:

— Iată-mă! Am venit să te salvez. În noaptea asta la ora douăsprezece şi jumătate te aştept lîngă zid cu calul meu Uragan. Te urci la spate şi te ţii bine.

După aceea Gilles de Rais întoarce capul, îşi răsuceşte mustaţa albastră nepăsător de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, sare de pe zid şi se face nevăzut. Mare descurcăreţ!

Plimbarea continuă, curtea e plină de praf şi e îngrozitor de cald. Simonei îi este sete. Trebuie să meargă mereu în cerc, îi atîrnă limba din gură, iar cînd vrea să se oprească, o smuceşte de lanţ portarul Arsène care n-a putut s-o sufere niciodată.

Apoi stă lîngă pompa cea roşie. Curtea e plină de oameni şi toţi o privesc. Iar pe acoperişul clădirii unde sînt birourile s-au strîns din nou avocaţii cu capetele

lor de păsări. Șușotesc între ei și scriu. Simone se lămurește deodată că acela e tribunalul.

Dar ce fel de tribunal e, habar n-are. Cum să se apere dacă nici nu știe în fața cărui tribunal se află?

— Ce fel de tribunal e acesta? întreabă cu teamă.

Domnișoara Rousseil, profesoara, îi răspunde:

— Cel mai mare tribunal care poate să existe. Dacă ai fi fost mai atentă și nu ți-ar fi lipsit seriozitatea necesară, ai fi știut că tribunalul acesta e instituit de „Muncă, patrie, familie". Tribunalul acesta ori condamnă la moarte, ori achită. Dar pînă acum n-a achitat pe nimeni. Domnii de la „Muncă, patrie, familie" nu știu de glumă. Împușcă pe capete. Frumoasă ispravă trebuie să fi făcut tu! zice îngrijorată.

— Eram sigură că nemții or să mă împuște — răspunde cu dîrzenie Simone.

— Da! exclamă cu admirație subprefectul. Ești o fată curajoasă, toată lumea știe acest lucru.

— Va să zică acesta e un tribunal nemțesc? mai întreabă o dată Simone, ca să se încredințeze.

— Da, într-o oarecare măsură e un tribunal de dușmani, ca să zic așa — răspunde domnul Cordelier și privește într-o parte, stînjenit.

Dar Simone vrea să aibă o informație precisă, ca să știe ce atitudine să ia față de tribunal.

— Va să zică judecătorii sînt numai nemți? mai întreabă o dată.

Subprefectul își face de lucru cu rozeta de la butonieră.

— Probabil, poate, cred, presupun... La drept vorbind, nu știu — răspunde el.

Deodată se deschide ușa și apar judecătorii. Simone privește într-acolo cu înfrigurare. Acum va ști precis cine sînt judecătorii.

Dar nu, n-are cum să știe. Fața le e ascunsă sub glugi, nu li se văd decît ochii. Sînt desigur cagularzii de care vorbea mereu Maurice. Și sînt foarte mulți. Poartă toți robe roșii și pe glugi au zvastici albe. Șed pe o mulțime de bănci așezate unele în spatele

altora, în amfiteatru. Trebuie să fie într-adevăr un tribunal foarte înalt.

Maestrul Levautour se ridică să facă rechizitoriul. Și-a scos capul de pasăre și s-a îmbrăcat ca un avocat obișnuit. Își agită mîinile albe, grase prin aer și își îndreaptă spre Simone degetul arătător pe care poartă un inel.

— Iată spiritul răzvrătirii care a dus de rîpă Franța, patria noastră — spune el. Iată spiritul grevelor și al lăcomiei, spiritul care nu vrea să se supună înțelepciunii oamenilor de afaceri cu experiență. L-a moștenit de la tatăl ei, care a fost un rebel. Și l-a atras și pe unchiul ei, pe domnul Planchard, proprietarul firmei cu același nume, care la început era cu totul alt om. L-a îndemnat să se răzvrătească împotriva doamnei, venerabila doamnă, mama sa. Se vede că nici nu este fiul mamei sale, ci numai fratele lui Pierre Planchard, de vreme ce s-a înțeles cu acuzata, așa că, onorați judecători și fasciști, pe drept i-ați luat întreprinderea.

Simone a suportat liniștită insultele, cîtă vreme avocatul Levautour s-a referit numai la ea, dar acum, văzînd că îl atacă și pe unchiul Prosper, o cuprinde indignarea.

— E o minciună ceea ce spuneți, maestre Levautour — strigă din răsputeri. Numai eu am săvîrșit fapta. Unchiul Prosper e desigur un bun francez, dar n-a știut nimic de acțiunea mea. N-aveți dreptul să-i luați întreprinderea de transporturi! E om de afaceri, așa s-a născut, asta îi e menirea: om de afaceri din cap pînă-n picioare. Iar dumneata, maestre Levautour, nici n-ai ce să cauți aici. Te-ai travestit. Locul dumitale e pe acoperișul catedralei Notre-Dame, printre ceilalți monștri.

Judecătorii, îmbrăcați în robele lor roșii, stau nemișcați și nu-și scot glugile. E cît se poate de rău că Simone nu știe încă cine sînt, la drept vorbind, judecătorii, nici acum, cînd începe interogatoriul. Și ei îi pun tot felul de întrebări și caută să o încurce.

— Cînd ai întreprins acțiunea — o întreabă — de ce te-ai luat după subprefect, și nu după domnul Planchard, care e un mare om de afaceri și unchiul tău ? N-ai știut că „Munca și familia" trebuie să hotărască ce e bine și ce nu e bine ? Dar cînd ai stat lîngă pompa cea roșie, nu te-ai răzvrătit oare în inima ta și nu te-ai înfuriat că domnul Planchard cîștiga de pe urma benzinei pe care a acaparat-o cu atîta trudă ? De ce ai pus prea multă nucșoară în sosul de smîntînă ? Și de ce ai alergat la domnul Xavier și i-ai vorbit în apărarea golănimii, cînd ești nepoata domnului Planchard și aparții deci, într-o oarecare măsură, celor două sute de familii ? N-a fost oare o obrăznicie din partea ta că ai vrut să salvezi Franța în timp ce erai îmbrăcată în pantaloni verzi, deși doamna ți-a spus lămurit că nu se face să porți haine bărbătești ?

Simone își dă seama, îngrozită, că și acum, în fața tribunalului, e îmbrăcată tot cu pantalonii verzi. Toți o privesc, și iată, pe pantaloni se mai văd încă petele de sînge. Toți șușotesc. In tribună cele două sute de familii murmură lățiș, mai ales familia 97.

Judecătorii continuă interogatoriul. Întrebările se succes cu repeziciune, cad ca grindina peste capul Simonei. Și, culmea, deodată își dă seama că nu mai aude bine. Îi vede pe judecători vorbind, vede prin deschizătura glugilor cum își mișcă buzele, cum deschid și închid gura, dar nu mai aude decît din cînd în cînd cîte un sunet și apoi nimic. Nici o adiere măcar nu-i mai ajunge la ureche. Vede doar că toți din sală așteaptă să răspundă. Un pendul se leagănă de colo pînă colo, iar după ce s-a legănat un răstimp — cît anume, nu-și dă seama — toți avocații constată în cor :

— Acuzata nu răspunde.

Acestea sînt singurele cuvinte pe care le aude Simone.

Se simte mică și părăsită. De față sînt o mulțime de oameni, aproape toți locuitorii din Saint-Martin, și domnul Amiot, și domnul Raimu, și domnul Laroche,

și toți sînt împotriva ei, își întind capetele ca să o vadă mai bine și se bucură că nu poate să răspundă. Dar și domnii l'Agréable și l'Utile o sfredelesc cu ochi haini, deși înainte amîndoi ședeau foarte prietenos de vorbă cu ea. Acum domnul l'Agréable face haz pe față de mutenia ei, iar domnul l'Utile dă din cap și rîde sarcastic. Toți îi sînt dușmani, n-are nici un prieten printre ei.

Fără îndoială că e condamnată. A cuprins-o frica și amărăciunea. De ce a fost aleasă tocmai ea pentru misiunea asta? Dacă din patruzeci de milioane de oameni cîți sînt în Franța, nici unul n-a izbutit să salveze țara, de ce se cere acest lucru tocmai de la ea? O misiune ca asta duce la moarte sigură. Tatăl ei a pierit, Jaurès a pierit, toți cei chemați să aducă mîngîiere oamenilor de rînd sînt uciși. E nedrept că a fost aleasă tocmai ea, care e atît de tînără.

Președintele se ridică în picioare și o dată cu el, toți judecătorii. Le foșnesc robele roșii. Tot amfiteatrul în semicerc pare un munte enorm, roșu. Și fețele tuturor sînt acoperite de glugi roșii pe care se văd zvastici albe. Și Simone, mică, cu pantalonii ei pătați, stă singură înaintea muntelui roșu.

Președintele face deodată o mișcare maiestuoasă și își scoate gluga, iar după el toți ceilalți. Simone vede acum că sînt numai francezi.

Îi stă inima în loc. Nu-i nici un german printre judecători, toți sînt francezi.

Vede bine, dar nu-i vine să creadă. Se uită cu atenție la fețele lor și încremenește de groază. Așa este.

Președintele — marchizul — începe un nou interogatoriu.

— Acum, cînd s-a dovedit că dumneata, Simone Planchard — zice cu vocea lui dogită — ai comis această crimă gravă, te întreb: Cine te-a instigat? Cine ți-a dat această misiune?

Simone vrea să răspundă. Vrea să spună adevărul. Vrea să vorbească în numele ei și al țării. Dar i-a pierit glasul, a amuțit. O groază din ce în ce mai mare

o paralizează. Dacă nu vorbește acum, acțiunea ei își pierde orice semnificație. Și totuși nu poate să vorbească, a amuțit.

Întoarce capul, căutînd ajutor.

Iată că l-a găsit. Cineva stă lîngă ea, îi vine în ajutor. E Henriette. Liniștită și drăgălașă, fără nici o urmă de ironie pe față, se apleacă și o îndeamnă călduros cu glasul ei blînd:

— Răspunde cu îndrăzneală.

Crisparea Simonei se risipește, glasul îi revine.

— Jeanne — îi spune ea Henriettei, emoționată. Îți mulțumesc, Jeanne, draga mea surioară!

Ceilalți n-au văzut și n-au auzit nimic. Președintele repetă întrebarea:

— Așadar, cine ți-a dat misiunea?

Judecătorii și avocații sînt gata să constate iar în cor: „Acuzata nu răspunde". Dar Simone începe să vorbească. În timp ce fața i se luminează de un zîmbet, spune cu vocea ei gravă, frumoasă:

— Tatăl meu, Pierre Planchard, care a murit, mi-a dat această misiune.

Deodată în catedrala Notre-Dame se face liniște adîncă. Simone simte cum se risipește dușmănia celor de față. Domnul l'Agréable îi dă cu cotul domnului l'Utile, amîndoi o aprobă din cap și îi zîmbesc. Un val puternic și cald de înțelegere se revarsă dinspre auditori spre Simone.

Judecătorii însă stau și mai bățoși. În tribuna lor, cele două sute de familii se încruntă și mai dușmănos. Marchizul își drege glasul, provocător, și cu o politețe prefăcută, ironică, o întreabă:

— Și cum era îmbrăcat tatăl dumitale, cel care ți-a dat misiunea?

— Era îmbrăcat modest — răspunde Simone. N-a avut mulți bani, fiindcă era un luptător. Moș Bastide mi-a spus că tatăl meu, Pierre Planchard, își cumpăra haine de gata de la Galeries Lafayette.

— Nu avea părul zbîrlit și netuns? întreabă judecătorii.

Şi Simone răspunde :

— Nu avea timp să-şi îngrijească părul. Muncea din răsputeri ca să aducă mîngîiere oamenilor de rînd.

Miile de oameni care sînt de faţă se bucură. „Bravo !" strigă domnul l'Agréable. „Bravo !" strigă şi ceilalţi. Dar marchizul se ridică în picioare. În roba roşie pare înalt, deşi e mărunt. Lovind cu cravaşa peste cizmele lui strălucitoare de călărie, strigă ameninţător :

— Am să evacuez sala !

Etienne se află şi el de faţă, ca martor.

— A fost trufaşă ? e întrebat. S-a lăudat cu acţiunea ei ? S-a bucurat cînd se uitau oamenii după ea ? Ţi-a vorbit despre Fecioara din Orléans ?

— Tuturor ne place să vorbim despre Fecioara din Orléans — răspunde Etienne — e un exemplu măreţ.

— Firește — spune maestrul Levautour — în primul rînd fiindcă a fost arsă pe rug.

Marchizul ţine să specifice :

— Se pune problema sacrificiului. Ea s-a lăsat *pe sine însăşi arsă,* nu a ars un parc de maşini care era proprietatea altora. De aceea o şi venerează cele două sute de familii.

Gilles de Rais declară în calitate de martor :

— Domnişoara ar fi făcut mai bine, desigur, dacă ar fi turnat zahăr în benzină. Dar n-avea de unde să ştie. N-a fost iniţiată în nimic. La vila Monrepos, unde a crescut, a dat numai de prostie şi de prejudecăţi.

— Martor nerușinat ! Dacă mai insulţi oameni de afaceri demni de toată cinstea — îl avertizează marchizul — să ştii că dau poruncă să fii înecat în Sena !

— Ia încearcă, fascistule ! răspunde Maurice. Să vezi cum fac deodată toţi şoferii grevă. Şi atunci n-ai decît să-ţi cari singur vinurile.

După aceea e strigată o nouă martoră. Simone nu înţelege cum o cheamă, dar cînd o aude spunînd : „Prezent", o trec fiori. Da, vocea aceasta tăioasă, subţire, slabă, care se aude totuşi pînă în cel mai în-

depărtat colț al catedralei, este vocea doamnei. Trufașa regină Isabeau a ieșit din cavou îmbrăcată în rochia ei scumpă de mătase, care stă să-i plesnească pe trupul voluminos, strîns în corset, și, de la amvon, o privește disprețuitor pe Simone prin lornion.

— Priviți-o, domnilor judecători! spune ea. Este cu adevărat fiica tatălui ei. După cum ați auzit, faimosul Pierre Planchard n-a avut nici măcar atîția bani ca să se ducă la frizerul Armand să se tundă, și purta haine jerpelite, roase pînă la urzeală. Dar capul îl ținea sus, ca o girafă. Acuzata, de asemenea, e săracă lipită pămîntului, dar nu-i ajungi nici cu prăjina la nas. N-avea o lăscaie, era prăpădită și nenorocită cînd a luat-o fiul meu în casă și i-a dat adăpost, și a așezat-o la masa lui. Acum se poartă însă de parcă întreprinderea de transporturi i-ar aparține. E trufașă și impertinentă ca nimeni altul. Tot ce vor și știu să facă acești Planchard e să stîrnească vîlvă printre oamenii de rînd. De aceea s-a dus Pierre Planchard în pădurile virgine și i-a întărîtat pe bieții negri, care erau înainte atît de fericiți. De aceea și dumneaei a dat foc garajului și i-a distrus viața bietului și dragului meu fiu. De aceea s-a și îmbrăcat cu pantalonii verzi. Voia ca toată lumea din Saint-Martin să întoarcă negreșit capul după ea. Mai ales șoferul Maurice. Și cine e dumneaei, la drept vorbind? O hoață. Priviți! zice doamna, arătînd cheia biroului și ținîndu-i-o Simonei în față, iar cheia devine din ce în ce mai mare.

— Vă mulțumim, doamnă, acum sîntem lămuriți — spune marchizul și, împreună cu toți ceilalți, își trage iar peste față gluga cu zvastici. Acum vom pronunța sentința — anunță gluga care prezidează. Domnilor colegi și fasciști, această Simone, care își zice Fecioara din Orléans, a hulit și pîngărit, prin vorbă și faptă, sfînta muncă aducătoare de profit. Ce pedeapsă i se cuvine?

— Moartea — răspunde muntele roșu de judecători cu zvastici.

— A contestat autoritatea generalilor, care, din raţiuni bine motivate, competente şi patriotice, au predat armata franceză naziştilor. Ce pedeapsă i se cuvine?

— Moartea — răspunde muntele roşu.

— S-a răzvrătit în gînd şi în faptă împotriva înţelepciunii superioare a doamnei, desconsiderînd astfel autoritatea familiei. Ce pedeapsă i se cuvine?

— Moartea — răspunde muntele roşu.

— Aşadar — rezumă marchizul — declarăm în numele justiţiei: Zisa Simone Planchard, numită şi Jeanne d'Arc, a ţinut, ca o trădătoare, la idealurile perimate ale jerpelitului ei tată, adică la „Libertate, egalitate, fraternitate", şi a nesocotit cu nerușinare principiile noii Franţe, reprezentate de venerabilul mareşal, adică n-a vrut să ştie de principiile „Muncă, patrie, familie". O osîndim, aşadar, pe această nesăbuită, pentru nerușinarea şi decăderea ei morală, la moarte publică. Vă întreb, domnilor, în ce fel să fie executată?

— Să fie arsă! strigă muntele roşu.

— Să fie arsă ieri, azi şi mîine — pronunţă marchizul osînda, frîngînd vergeaua, şi toţi monştrii încep să croncănească.

Simone stă în cotiga de hingher, adică în maşina Peugeot care trebuia de mult să fie scoasă din uz, iar şoferul Richard a înhămat patru cai la ea ca să fie mai sigur. Execuţia are loc în Place du général Gramont. Acolo s-a şi ridicat ghilotina.

Simone e purtată mai întîi de cîteva ori în jurul pieţei, ca s-o vadă bine toată lumea. Refugiaţii o privesc atent, copilul nu se mai joacă cu pisica, ci stă cu ochii aţintiţi la ea. La toate ferestrele hotelului sînt oameni. Din camera lui Napoleon priveşte doamna. Azi e o zi mare pentru ea.

Estrada de la mijlocul ghilotinei se înalţă tot mai mult. Simone stă prizărită alături şi priveşte în sus. Aproape de ea, ceva mai în spate, e domnul Peyroux, contabilul cu mutră de iepure, care îi şopteşte în taină:

— Firma Planchard își ajută salariații cînd dau de necaz. Șeful a cheltuit o mulțime de bani ca să vă salveze, domnișoară. Acum nu trebuie decît să retractați puțin și puteți să plecați acasă și să dormiți pînă vă odihniți bine. Poftim! îi zice, întinzîndu-i stiloul. Aici, vă rog, numai o mică, mică semnătură a domniei voastre.

Simone ia stiloul. Se uită țintă la document, la locșorul alb unde trebuie să-și pună semnătura. Nu vrea să semneze, dar nici stiloul nu-l înapoiază. E îngrozitor să mori cînd ești tînăr, și încă într-un chip atît de înfiorător, și numai pentru că ai săvîrșit o faptă cinstită, o faptă bună. Lumea aceasta e nedreaptă și nemiloasă, nimeni nu-ți sare în ajutor.

Domnul Peyroux își scoate ceasul.

— Regret nespus, domnișoară — spune el — dar domnul călău nu mai așteaptă decît un minut. Am să număr, așadar, pînă la șaizeci.

Smerit și cu un aer de dezaprobare, începe să numere: „Unu, doi, trei, șapte, doisprezece", și la fiecare cifră Simone simte că i se sfîșie inima. Nu vrea să moară. N-ar trebui decît să semneze, să aștearnă pe hîrtie cîteva litere și i s-ar dărui viața.

— Douăzeci și șapte, treizeci și unu, treizeci și șase... — numără domnul Peyroux.

Pe Simone o cuprinde o dorință cumplită să semneze. Numai cîteva litere ar trebui să facă. Dar nu-i este îngăduit, n-are voie să-și trădeze misiunea. Domnul Peyroux îi ține încă documentul în față, ispita e irezistibilă, mîna ei se apropie din ce în ce mai mult de hîrtie. De-ar sfîrși odată cu număratul!

— Cincizeci și patru...

Nu mai are mult.

— Cincizeci și opt, cincizeci și nouă, șaizeci.

Ah, acum i s-a hotărît soarta. Acum a scăpat de ispită. Acum trebuie să moară. Cu un sentiment puternic de ușurare și cu o frică apăsătoare vede cum dispar domnul Peyroux, hîrtia și stiloul.

Acum trebuie să urce treptele. Nu-i e îngăduit să se arate fricoasă, se cere să fie curajoasă, așa se așteaptă toată lumea, și pe bună dreptate. Dacă acuma nu e viteză, tot ce a făcut rămîne o simplă fanfaronadă. Curaj! Sus! Sus pe trepte!

Sus o așteaptă ghilotina, care se leagănă încet încolo și-ncoace, albastră și strălucitoare. În curînd va fi însă roșie și ea va fi fără cap, iar sîngele va țîșni îngrozitor.

Nu poate să urce treptele. E paralizată. Nu poate să pășească nici pe prima treaptă. Nu poate să ridice piciorul.

O mînă se întinde s-o înșface și s-o tîrască pînă sus. Mîna vine din spate, de sus. Simone nu o vede, dar simte cum se apropie, cum coboară grea, amenințătoare, fioroasă. E o rușine, o rușine de neînchipuit că trebuie să fie tîrîtă, împinsă, fiindcă e prea fricoasă. Mîna coboară, coboară chinuitor de încet, se apropie din ce în ce. E o mînă puternică, i se va înfige adînc în carne și umărul i se va învineți ca atunci cînd a înșfăcat-o unchiul Prosper.

Simte vibrațiile mîinii. Capul îi tresare, o trec fiori, i se zbîrlește părul. Deodată îi răsună o voce în ureche, blînd, limpede, consolator:

— Nu te teme.

Este vocea Henriettei. Mîna a dispărut. Frica s-a risipit.

Simone ridică piciorul. Începe să urce treptele singură, fără să fie împinsă. Înaintea ei e Henriette. Henriette nu pășește, nici nu plutește, alunecă în chip minunat de-a lungul treptelor.

Sus atîrnă ghilotina albastră și strălucitoare. Se mai clatină încă încet și e foarte mare, și devine tot mai mare, dar nu mai pare înfricoșătoare. E din ce în ce mai albastră, de un albastru luminos și blînd. Și se boltește mereu, se boltește, pînă cînd nu mai este ghilotină, ci bolta cerului. Au dispărut și treptele pe care

suia Simone. Acum ea plutește, lunecă în sus. Și cînd ajunge sus, simte că tot ce e laș și josnic a rămas sub ea, la mare adîncime, și că ea devine o părticică din albăstrimea senină, luminoasă, neînfricată.

6

CAPCANA

A treia zi dimineața, destul de devreme, unchiul Prosper se întoarse din călătoria sa.

Simone tocmai făcea curățenie în camera albastră. Cum ușa dinspre hol era deschisă, îl văzu cînd veni. Nu se mișcă din loc. Unchiul Prosper își scoase pălăria și pardesiul, lăsă geamantanul în mica firidă a holului și urcă în camera lui. Simone nu știa dacă o văzuse sau nu.

Oare voit sau numai din întîmplare o trecuse cu vederea ? In orice caz nu o salutase și nu vorbise cu ea ; asta era sigur și spori și mai mult în Simone adînca descurajare și sentimentul de renunțare care îi umplea sufletul de cînd refuzase propunerea lui Maurice.

Toată ziua urmări cu atenție fiece mișcare a unchiului Prosper. El nu ieși din casă, rămase la vila Monrepos, nu se duse la Saint-Martin. Totuși nu dădu ochii cu el decît la masă, în timp ce servea. Restul timpului unchiul Prosper și-l petrecu sus, în camera izolată a doamnei, de unde nu răzbătea nici o vorbă. Nu încăpea îndoială că discutau despre ea, că îi hotărau soarta.

Deodată, în sufletul Simonei năvăli din nou nădejdea care o părăsise. Era un semn bun că mai aveau de vorbit atîta în legătură cu ea și soarta ei. Poate — sau mai mult ca sigur — la Francheville unchiul Prosper a găsit totuși o modalitate să o scape din mîinile nemților. Poate — sau mai mult ca sigur —

salvarea aceasta era costisitoare. Şi poate — sau mai mult ca sigur căuta acum să obţină şi asentimentul doamnei.

Către seară, cu puţin înainte de cină, doamna apăru în bucătărie. Controlă ce a pregătit Simone pentru masă, gustă, îi ceru să pună ceva mai multă ceapă în supă. Apoi îi spuse ca într-o doară :

— Mai înainte de a te duce însă în camera albastră, fiul meu are să-ţi vorbească.

Simone îşi propusese să nu se mai teamă de nimic, să nu mai spere nimic. Totuşi acum, cînd urma să aibă loc marea explicaţie dintre ea şi unchiul Prosper, simţi că i se înmoaie picioarele. Dădu să se urce în cameră la ea, să-şi schimbe rochia. Dar doamna spuse :

— Poţi să rămîi aşa cum eşti.

Simone se duse în camera albastră îmbrăcată în rochia de bucătărie, cu şorţul dinainte.

Unchiul Prosper sta la fereastră şi privea în grădină. Cînd intră Simone, se întoarse cu faţa preocupată şi încruntat de i se apropiaseră sprîncenele groase. Purta un costum cenuşiu deschis şi avea o ţinută foarte prezentabilă. Era o ticăloşie din partea doamnei că o trimisese la el îmbrăcată cu şorţul de bucătărie.

Unchiul Prosper, ca niciodată, părea încurcat. Zăbovi un timp pînă să poată începe discuţia. Se plimbă încoace şi încolo, apoi se aşeză la măsuţa la care obişnuia să-şi bea cafeaua. Pe măsuţă era o sticlă de „Pernod" şi un păhărel de lichior. Se vede că luase un aperitiv.

Simone, după ce-l salutase politicos, stătea şi aştepta. Era iar foarte liniştită, dar cît se poate de atentă. Nu-i cercetă numai, cu priviri pătrunzătoare, fiecare trăsătură a feţei, ci luă seama cu încordare şi la ce mai era prin cameră. Cuiul de lemn de care era prins şnurul unei perdele se slăbise ; îşi spuse în sinea ei că trebuie să-l bată mai bine a doua zi dimineaţă.

— Dar aşază-te odată ! spuse unchiul Prosper, cam

nervos, apoi mai dădu un păhărel de „Pernod" pe gît. Păcat că nu bei — continuă el, cu o veselie silită. La un aperitiv se discută mai uşor.

Simone nu răspunse nimic. Şedea modestă pe un scăunel, ca o cenuşăreasă.

In zece ani de zile stătuse de nenumărate ori aşa, smerită, prăpădită. Acum însă, deodată, unchiului Prosper i se păru supărător.

— Găsesc situaţia asta insuportabilă — izbucni el. Nu pot răbda să te văd umblînd cu sfială prin casă ca o servitoare tolerată. Eşti fata fratelui meu. Dar doamna are motivele ei şi nu mă pot opune.

Va să zică aşa stăteau lucrurile, cum bănuise ea. Doamna era aceea care hotărîse să o alunge de la masă şi să o ţină ca pe o prizonieră.

— Ai făcut bine atunci — continuă el — că ai vrut să-ţi deschizi inima faţă de mine. Dar, din păcate, ai început imediat cu un discurs demagogic, încît n-am putut scoate o vorbă şi n-a mai fost posibilă, nici cu cea mai mare bunăvoinţă, o discuţie ca lumea. Fata fratelui meu e o hoaţă şi mai are îndrăzneala să vorbească cu mine de parcă mi-ar cere socoteală! Eu am multă răbdare, mă străduiesc să mulţumesc toată lumea, dar şi răbdarea are o margine. Simone tăcea. Ceea ce nu pot înţelege nici astăzi — continuă unchiul Prosper după un timp — ceea ce mi se pare de neconceput e că atunci, înainte de a provoca nenorocirea, n-ai venit la mine, n-ai vrut să vorbeşti cu mine deschis. Trăieşti de zece ani în casa mea. Ai avut destul timp să mă cunoşti. Ştii bine că sînt un om cu care se poate vorbi. De ce n-ai venit la mine să-mi spui: „Socotesc că acum e momentul să fie distrus garajul"? Atunci am fi stat de vorbă, ţi-aş fi explicat de ce cred că nu e bine, ţi-aş fi expus motivele mele şi sînt sigur că ai fi înţeles; doar eşti fată deşteaptă. Te-aş fi făcut să vezi că e o prostie. Dar tu, în loc să vii la mine, îmi furi cheia şi ne distrugi pe toţi.

Ii vorbea cu căldură, cinstit, prietenește, ca un tată. Cu o săptămînă în urmă Simone poate că l-ar mai fi

crezut. Acum vedea însă în el doar un om care întorcea și măsluia totul cum îi plăcea, ca să-i fie lui bine. De aceea îi răspunse cu încăpățînare:

— Doar știi foarte bine de ce am făcut-o!

Vorbele acestea spuneau totul, răsturnau toate argumentele lui frumos ticluite.

Unchiul Prosper nu mai insistă. Îi spuse doar cu amărăciune:

— Cînd te-aud vorbind așa, mă întreb de ce mi-am mai frămîntat atîta vreme mintea ca să te ajut.

— Nu cred că am nevoie de ajutor — spuse Simone. Nu cred că sînt în primejdie. Se gîndise îndelung la cele ce-i explicase Maurice. Acum putea să-i arate unchiului Prosper că nu o putea prosti atît de ușor. Am săvîrșit fapta înainte de a veni nemții — îi răspunse. Am îndeplinit un ordin pe care îl dăduse subprefectura. Fapta mea nu se deosebește cu nimic de cele pe care le-a făcut sau pe care ar fi trebuit să le facă orice soldat francez. Dacă eu trebuie să fiu pedepsită, înseamnă că orice soldat francez trebuie pedepsit. N-ai de ce te frămînta, unchiule Prosper — încheie cu o ironie abia sesizabilă. Nu cred că nemții ar putea să-mi facă ceva.

Unchiul Prosper, oarecum zăpăcit de logica celor spuse de ea, mai bău din „Pernod". Apoi izbucni:

— Aș vrea să știu cine ți-a băgat astea în cap! Nici tu nu crezi desigur că nemții, dacă vor să-ți facă ceva, or să se împiedice în chichițe de acestea avocățești. Ei nu umblă cu mofturi, draga mea, de asta poți să fii sigură. Dacă nu te-au înhățat numaidecît, e numai datorită unei conjuncturi fericite. Deocamdată încearcă să fie în raporturi bune cu noi, duc o politică de conciliere. Dar situația aceasta nu va dura la nesfîrșit. Sînt hotărîți să schimbe mierea în fiere, să pună mîna pe bici; mi-a spus chiar un ofițer de-al lor, acum cînd am fost la Francheville. Poate că au chiar mîine interes să declare că în ținutul acesta pînă și adolescentele sînt asmuțite împotriva lor și te înhață; și, ca să dea un exemplu care să servească de

lecție tuturor, te împușcă sau te trimit într-o închisoare din Germania. Ei sînt stăpînii, fac ce le place. Și tu vii și spui: „Nu sînt în primejdie. Nu cred că nemții îmi vor face ceva!"

Cuvintele unchiului Prosper nu erau lipsite de temei, ba aminteau într-o oarecare măsură de ceea ce-i spusese Maurice. Cînd Simone se gîndea cît de aproape e primejdia, i se strîngea inima de frică. Dar în același timp răsufla ușurată. Primejdia nu venea de la unchiul Prosper, ci de la nemți.

De altfel, unchiul Prosper prinse chiar să zîmbească, toată fața i se lumină de zîmbetul acela strălucitor, care-i mergea Simonei drept la inimă.

— Dar ai dreptate — spuse el. Fără să știi cum și în ce fel, ai dreptate. Nu mai ești în primejdie, adică în curînd n-ai să mai fii. Mi-a venit o idee, o idee practică, și nu m-am dus întîi la Philippe, care e un tont, ci direct la Francheville, la prefect. I-am expus ideea mea, el a prezentat-o imediat nemților, și — unchiul Prosper trase adînc aer în piept — mă bucur că pare să-mi reușească. Primejdia e ca și înlăturată.

Simone ședea pe scăunaș, cu fața întunecată, îngîndurată. În mod ciudat o cuprinseră din nou îndoielile în privința bunelor intenții ale unchiului Prosper. Și, mai mult decît amănuntele planului pe care îl născocise el, o interesa dacă îi vrea binele sau nu.

Dezamăgit de tăcerea ei, unchiul Prosper vorbi acum cu mai puțin elan. Îi arătă ce avea de gînd.

Nemții, îi explică el, înregistrau exact gradul de siguranță pe care îl prezentau ținuturile ocupate de ei. Saint-Martin, datorită incendiului, era cu deosebire rău văzut; i se făceau o mulțime de șicane, ca nici unui alt oraș. Incendiul, firește, e un fapt concret, nu se poate contesta. Dar se pune problema dacă a fost provocat într-adevăr din motive politice.

— Înțelegi? o întrebă.

Simone, care îl ascultase destul de bănuitoare, răspunse scurt:

— Da.

— Asta înseamnă — îi explică unchiul Prosper — că incendierea ar trebui trecută din sfera politică în cea pur criminală, adică, într-o oarecare măsură, privată. Principiul nemților este ca, în locurile unde au avut loc acte de fanatism patriotic, să ia, firește, cele mai severe măsuri de siguranță. Acolo însă unde populația se arată dornică să colaboreze cu autoritățile de ocupație pentru menținerea liniștei și ordinei, nemții sînt și ei gata să se arate binevoitori. Ofițerii de la statul-major german i-au spus lămurit prefectului că, dacă problema incendiului se va clarifica în sensul de care ți-am vorbit, vor ridica imediat restricțiile speciale pentru Saint-Martin și împrejurimi.

Simone puse o întrebare concretă:

— Dacă un francez se supune ordinelor date de autoritățile franceze, înseamnă că e un fanatic?

— N-are importanță cum punem noi problema — răspunse unchiul Prosper, pierzîndu-și răbdarea. Important e, din păcate, ce cred cei în mîinile cărora se află soarta noastră.

Se plimba de colo-colo, fără să o privească, ea însă nu-l slăbea din ochi. Văzînd cum îi zvîcnesc sprîncenele dese, roșcate, deveni mai prudentă. Întrebă rar, căutînd cuvintele:

— Cum o să se poată prezenta chestiunea în mod plauzibil, astfel ca să reiasă că fapta a fost săvîrșită din motive particulare, cînd toată lumea știe că a fost o acțiune politică?

Simțea că acum va veni momentul hotărîtor.

Unchiul Prosper, care stătea la fereastră și bătea darabana cu degetele, se întoarse la masă, gustă din „Pernod", își șterse buzele, apoi zise cu indiferență:

— În momentul de față se pare că nemții țin să pună accentul pe colaborare. În orice caz sînt dispuși să închidă ochii. Se mulțumesc cu o hîrtie ștampilată, conținînd o explicație cît de cît plauzibilă. Nu trebuie decît să semnezi o declarație că ai dat foc garajului din motive personale. Să zicem fiindcă te-ai certat cu mama.

Simone parcă primi o lovitură în moalele capului. Văzu negru înaintea ochilor și simți că e gata să cadă de pe scaun. Dar slăbiciunea care o cuprinsese trecu repede, își recăpătă din nou glasul. Ca de la mare depărtare se auzi spunînd limpede și hotărît:

— Niciodată n-am să semnez o astfel de declarație! De altfel nici nu pot să cred că îmi faci în mod serios această propunere.

Unchiul Prosper înghiți în sec. Totuși se așteptase că ea nu va fi imediat de acord cu nemaipomenita lui propunere.

— Înțeleg — zise cît se poate de blînd, după o scurtă tăcere — înțeleg că îți aperi fapta și că nu vrei să se presupună că ai săvîrșit-o din alte motive. Dar ia gîndește-te. S-ar putea ca — făcu o pauză, căutînd cuvîntul — „acțiunea" ta să fi avut un sens cînd ai săvîrșit-o. Atunci puteai să-ți spui: „Poate se mai întîmplă o minune, poate că armata are să reziste totuși". Dar acum, după ce s-a încheiat armistițiul și s-a sfîrșit războiul, nu știu cui i-ar fi de folos dacă s-ar susține cu încăpățînare că fapta a fost săvîrșită din motive politice. O astfel de încăpățînare nu poate avea decît urmări rele. Tu ai rămîne expusă primejdiei de a te înhăța nemții în orice clipă, iar Saint-Martin ar continua să fie tratat mai rău decît oricare alt oraș din Burgundia. Xavier Bastide, care ți-e prieten, îți poate confirma că restricțiile se datoresc numai acestei povești nefericite.

Pe fața ermetică a Simonei se citea același refuz de mai înainte. Unchiul Prosper se apropie de ea și-i puse mîna pe umăr. Fata îi simți respirația cu miros de „Pernod" și-i văzu urechea îngroșată și ascuțită în partea de sus. Ridică aproape imperceptibil din umăr. El își retrase mîna.

— Recunosc — reîncepu el după un timp — că unii din oraș, mai ales cei care n-au nimic de pierdut, socotesc fapta ta drept ceva extraordinar. Dar mulți înjură că au atîta de suferit din cauza ta, iar unii sînt peste măsură de furioși. Nu-ți poți închipui de ce sînt

în stare oamenii cînd îi atingi la pungă, şi o grămadă de oameni cred că au de tras ponoasele de pe urma faptei tale eroice. Îţi spun cinstit, mă tem că n-or să şovăie să te denunţe că ai sabotat după ce nemţii au emis ordonanţele respective. Mulţi nu pot să sufere familia Planchard, iar pe tine, fata lui Pierre Planchard, cu atît mai puţin. Mulţi socotesc că obţinerea unor mai bune relaţii cu nemţii nu va fi prea scump plătită prin unele neajunsuri cauzate domnişoarei Simone Planchard. Eşti mult mai în primejdie decît îţi închipui. Îl cunoaştem toţi pe marchiz şi ştim la ce ne putem aştepta de la un om ca el. După părerea mea, e mai înţelept să acţionăm cît mai e timp. Unchiul Prosper îşi mai turnă un „Pernod", ridică paharul — mîna îi tremura uşor — apoi îl puse iar jos, fără să fi băut. Faţa lui mare, pe care se oglindea limpede orice stare sufletească, se întunecă. Nu-ţi vorbesc de mine — zise posomorît, parcă mai mult pentru el însuşi. Nu mai spun că prin acţiunea ta necugetată mi-am pierdut întreprinderea, sensul vieţii mele. Nu numai că mi-au furat nemţii firma, dar şi pentru cei din ţinut, care au un cuvînt de spus, sînt un om pierdut. Ei fac o politică pe care o numesc realistă şi cred că în spatele acţiunii tale stau eu, aşa că nici nu mai vor să ştie de mine. Mama, îţi spun sincer, mă tot sfătuieşte să aştept pînă te-or înhăţa nemţii, căci atunci s-or lămuri toate de la sine; adică să las lucrurile să-şi urmeze cursul. Bineînţeles însă că n-am să fac una ca asta. N-am de gînd să te jertfesc ca să-mi scap pielea. Am să lupt pentru tine cu marchizul şi cu toată gaşca lui. Am să mă folosesc de toate mijloacele. N-am s-o las pe fetiţa dragului meu Pierre să sufere, pentru că a săvîrşit o faptă pe cît de nebunească, pe atît de nobilă. Am să lupt pentru tine, am să-ţi iau apărarea. Dar în cazul de faţă, cea mai bună apărare e viclenia. Fii înţelegătoare. Semnează declaraţia. E o formalitate fără importanţă, prin care îl dezarmăm însă pe marchiz.

Simone cugeta cu atîta intensitate, încît i se îmbinară sprîncenele.

— Și ce-ar trebui să scriu într-o astfel de declarație? întrebă concret.

Unchiul Prosper răspunse imediat, cu ușurință:

— Păi ți-am mai spus. Că ai săvîrșit fapta din motive personale, de pildă, fiindcă te-ai înfuriat că te-a certat mama. Totul trebuie prezentat ca o poznă de copil.

— Dar o astfel de declarație ar fi mai mult decît absurdă — zise Simone, indignată. Ar fi o crimă. Nimeni nu poate să creadă așa ceva.

— Ai dreptate — admise unchiul Prosper. Nimeni din Saint-Martin nu se va lăsa indus în eroare de o asemenea declarație. Dar nemții țin morțiș la colaborare. Ei au cultul hîrtiilor ștampilate, ne-au spus lămurit că se mulțumesc cu o astfel de declarație.

Simone rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi zise:

— Eu nu semnez așa ceva.

Unchiul Prosper pufni pe nas și se făcu roșu. Dar izbuti și de data aceasta să se stăpînească.

— Ești tare încăpățînată — zise. Știu că ai săvîrșit fapta cu cele mai bune intenții, am recunoscut acest lucru întotdeauna, deși am fost atît de greu lovit. Dar dacă acuma nu vrei cu nici un chip să repari urmările nefaste, acțiunea ta nu mai are nici o valoare, te duci singură de rîpă și ne nenorocești și pe noi, pe toți.

Se ridică, se apropie din nou de ea și o privi stăruitor drept în ochi. Simone ședea pe scaun, cu fața neclintită, fără să spună nimic.

Unchiul Prosper se îndepărtă de ea. Cu pași grei, mai fără vlagă ca oricînd, începu să se plimbe încoace și încolo.

Apoi se întîmplă ceva cu totul neașteptat, tulburător. Se trînti într-un fotoliu, se prăbuși cu pieptul pe genunchi, își luă fața în mîini și începu să plîngă. Plîngea cu hohote, fără să se poată stăpîni.

Simone se cutremură cînd îl văzu pe omul acesta atît de energic, atît de voluntar, cum se prăbușește de-

odată și plînge fără să se poată opri. Era insuportabil. Îi venea greu să mai rămînă în cameră.

După un timp, unchiul Prosper se liniști însă. Zîmbi forțat și zise:

— Iartă-mă. A fost prea mult. Emoțiile din zilele astea m-au zdruncinat. Toți din toate părțile au tăbărît cu gura pe mine și au stăruit să nu-ți mai țin partea. Tremuram la gîndul că viața îți e în primejdie, ei mă ruinau, mă lipseau de întreprinderea fără de care nu pot să trăiesc, și n-aveam ce face, eram cu mîinile legate, neputincios. Deodată mi-a venit o idee. M-am dus la Francheville. Am alergat la prefect, de acolo la nemți, apoi iar la prefect. Am colindat pe la avocați. În sfîrșit am reușit să-i fac pe nemți să accepte. Am reușit să-i fac să slăbească lațul în care te țin strînsă. Ești ca și salvată. Și-acum, poftim! Dintr-un capriciu, din pricina eroismului tău exaltat, dai totul peste cap și sîntem exact în situația de la început. Sta la fereastră și privea în grădină. Simone nu-i vedea decît spatele, care acum era încovoiat și-și pierduse supleţea. Încet de tot, încît abia îl putea auzi, unchiul Prosper zise fără să se întoarcă: De altfel, mă așteptam la asta. Mi-e cunoscută atitudinea aceasta. De aceea a pierit și Pierre. Și toți văd bine că sînteți pe marginea prăpastiei. Toți își dau seama ce are să se întîmple, ar vrea să sară în ajutor, dar nu-i chip. Nu pot să-mi ușurez situația nici mie, nici ție, fiindcă refuzi să înțelegi situația.

Simone întrebă scurt:

— Și dacă semnez, crezi că nemții și marchizul îți vor da întreprinderea înapoi?

Se vedea limpede că întrebarea aceasta precisă l-a scos din sărite. Începu să se plimbe de colo-colo, pregătindu-se să dea un răspuns grozav. Se răzgîndi însă și spuse doar atît:

— Cred că da.

— Și mie ce o să mi se întîmple dacă semnez? întrebă Simone.

— Ție ? făcu unchiul Prosper, surprins, după care o asigură înflăcărat : Nimic, absolut nimic. Ți-am spus doar că totul nu-i decît o simplă formalitate.

— Nu mi se va întîmpla chiar nimic ? întrebă cu neîncredere Simone. Nu voi fi arestată ?

— În cazurile acestea — răspunse unchiul Prosper, degajat și cît se poate de sigur — în cazurile acestea nu se deschide proces decît la cererea celui păgubit. Îți închipui că aș putea să te chem în fața justiției, să te acuz că ai provocat incendiul ? Totul nu-i decît o farsă. Nemții pretind ceva scris. În clipa cînd li se dă hîrtia, nu mai au nici o pretenție.

— Și mie nu mi se va întîmpla absolut nimic ? stărui Simone, neîncrezătoare. N-am să fiu băgată la închisoare ?

— Ți-am spus doar — zise unchiul Prosper, cam enervat — că, fără să existe vreo reclamație, nu se deschide proces. Ca să nu mai vorbesc de faptul că ești încă minoră. Nu înțeleg de ce ești atît de neîncrezătoare — adăugă destul de supărat. E vorba de viața ta. E vorba de binele întregului departament. E vorba de salvarea întreprinderii mele. Și tu șovăi să îndeplinești o simplă formalitate fără nici o importanță ?

Fața lui mare, pe care se citea furia, deznădejdea și implorarea, era aproape de a ei. Valul de cuvinte ce se revărsau din gura lui o amețea. Simone se simțea obosită, zdrobită de atîta hărțuială, nu mai putea să se apere într-una și să reziste atacului. Era înclinată să cedeze.

Își adună toate puterile. Nu voia să mai facă a doua oară o faptă necugetată, nu voia să se lase amețită de vorbele și privirile unchiului Prosper. Nu voia să ia o hotărîre în prezența lui. Trebuia să cumpănească totul îndelung, în liniște, o dată și încă o dată, de zece ori. Își încleștă gura. Nu va spune acum nici da, nici nu.

Ca și cînd i-ar fi ghicit gîndurile, unchiul Prosper spuse cît se poate de prietenos :

— Nu mai stărui. Te rog să te gîndeşti doar la tine, numai la tine. Simone se sculă şi dădu să plece. El o opri. N-am putut să nu discut cu mama — spuse — chestiunea dacă se cade să se facă sacrificiul pe care îl cere salvarea ta. Ţi-am mărturisit cu toată sinceritatea că la început mama a stat pe gînduri. Acum însă am convins-o. Nu mai există nici un secret între noi trei. Ai aflat totul. Ştii cum te poţi salva şi că toţi sîntem gata să te-ajutăm. Zîmbi: Firește că de acum încolo vei mînca iar la masă cu noi. O mîngîie: S-a făcut tîrziu. Du-te de îţi schimbă rochia, Simone, şi fii înţelegătoare.

7

RENEGAREA

A doua zi dimineaţa, în timp ce Simone făcea curăţenie, doamna veni, contrar obiceiului ei, în camera albastră.

Se aşeză în fotoliul cu speteze laterale pentru sprijinit capul. Stătea ţeapănă, cu capul răsturnat pe spate, de-i ieşea mai în evidenţă guşa enormă, şi se uita în tăcere cum deretica Simone cu îndemînare, liniştită.

In cele din urmă începu să vorbească încet şi tăios ca întotdeauna.

Spuse că mai întîi nu aprobase strădania domnului Planchard de a o apăra pe Simone de nemţi. Dacă ar fi fost după ea, ar fi lăsat-o pe Simone să sufere consecinţele unei purtări atît de nerușinate. Dar cum domnul Planchard voia neapărat să o salveze, fără să-i pese de sacrificii şi de primejdii, şi cum el era capul familiei, pînă la urmă nu s-a mai opus. Desigur, nu-i uşor pentru o femeie bătrînă să se preteze la o comedie atît de respingătoare ca aceea ce se pusese la

cale, ca să toarne nemților minciuni gogonate și primejdioase. Dar, fiind vorba de familie, de unitatea familiei, a consimțit.

Simone ștergea praful și o asculta. Doamna nu se jena. Spuse pe față că voise să o predea nemților. Simone își aminti de clipa în care văzuse scăpărînd în ochii ei o ură cumplită.

Doamna mai spuse apoi că domnul Planchard se umilise pentru Simone, așa cum nu o făcuse niciodată pentru întreprinderea lui sau pentru el însuși. Se dusese la Francheville să bată la ușa prefectului, se înjosise în fața nemților.

— Fiul meu a îmbătrînit cu cîțiva ani — încheie doamna. Dar a izbutit să te salveze.

Simone îngenunche și șterse podeaua cu cîrpa.

— După masă vine maestrul Levautour să-ți legalizeze declarația — o anunță doamna. Să-ți pui rochia neagră de mătase. E o zi memorabilă pentru tine.

De fapt era firesc să fie chemat maestrul Levautour pentru legalizarea declarației. Cu toate acestea, cînd auzi vestea, pe Simone o trecură fiorii.

Toată noaptea se zbuciumase întrebîndu-se: să semnez, să nu semnez? Unchiul Prosper avea dreptate dacă privea problema pur rațional. Acum, după armistițiu, din acțiunea ei nu mai rămăseseră decît urmările dăunătoare; din perspectiva zilei de azi, distrugerea parcului de mașini părea absurdă. Dar în sinea ei Simone simțea că argumentele acestea raționale erau numai aparent întemeiate. În fond, acțiunea ei fusese justă și rămăsese justă, orice s-ar fi zis. Iar dacă semna, își renega fapta.

În sinea ei Simone striga: „Nu, n-am să semnez, n-am să semnez niciodată!" Cu glas tare zise însă:

— Da, doamnă — și se sperie de propria ei voce.

La prînz mîncară toți trei împreună. Unchiul Prosper nu prea avea poftă de mîncare, dar era tare guraliv. Ocoli însă cu grijă problema care-i preocupa neîncetat pe toți. Abia în camera albastră, în timp ce Simone îi turna cafeaua, zise:

— Capul sus, Simone! Astă-seară s-a sfîrşit totul. De astă-seară ai scăpat, va fi ca şi cum nu s-a întîmplat nimic.

— Totuşi s-a întîmplat — spuse doamna.

Şi Simone îşi zise de asemenea în gînd, cu mîndrie şi amărăciune: „Totuşi s-a întîmplat".

Apoi, după ce spălă vasele, se duse în camera ei şi se îmbrăcă cu mişcări automate, potolite şi rigide. Se spălă, se pieptănă şi îşi puse rochia neagră de mătase, care îi rămăsese cam strîmtă.

Peste o jumătate de oră se aflau cu toţii în camera de lucru a unchiului Prosper. Maestrul Levautour şedea la birou, pe scaunul turnant, întors cu spatele către birou, iar în faţa lui şedeau în semicerc cei trei Planchard: doamna, unchiul Prosper şi Simone.

Biroul era mare. Pe el se afla o mapă de scris veche, mult preţuită de unchiul Prosper, cu o bordură de lemn sculptată artistic, care reproducea „Aşezarea în mormînt" de la spitalul din Tonnerre. Ceva mai încolo era cuţitul mare de fildeş pentru deschis scrisorile şi servieta maestrului Levautour.

Maestrul Levautour şedea comod, picior peste picior, pe scaunul turnant, sucindu-l uşurel. Era un om scund, rotofei. Gras, neted şi curat. Hainele lui de culoare gri deschis plesneau pe el. Vorbea repede şi politicos, ochii negri, vicleni şi-i plimba cu repeziciune de la unul la altul, făcea gesturi amabile cu mîinile lui mici, albe şi grase, iar piatra mare şi strălucitoare a inelului din degetul arătător îi scînteia.

— Îmi permiteţi să intru în chestiune? întrebă maestrul Levautour. Trase mai aproape servieta de piele maro, scoase o hîrtie, îşi aruncă ochii pe ea, apoi citi cu glas tare: „In prezenţa doamnei Catherine Planchard şi a domnului Prosper Planchard, ambii domiciliaţi în casa Monrepos din comuna Saint-Martin, cartierul Saint-Trinide, domnişoara Simone Planchard, cu acelaşi domiciliu, a făcut astăzi, de faţă cu mine, următoarea declaraţie: Recunosc de bună voie şi nesilită de nimeni că la 17 iunie 1940 am dat foc loca-

lului întreprinderii de transporturi Prosper Planchard & Comp. Am făcut-o fiindcă am socotit nedreaptă și m-a durut cumplit observația doamnei Planchard că nu mi-aș îndeplini cum trebuie obligațiile ce îmi revin la vila Monrepos. N-am văzut altă cale de a-mi vărsa necazul și am socotit că numai așa am s-o necăjesc pe doamna Planchard și să-i cauzez pagube serioase. Citit și semnat".

Maestrul Levautour citea repede și cu dexteritate. Simone îi vedea gura mică, cu dinții mărunți, de după care săreau cu ușurință vorbele monstruoase, frumos înșirate. Se uită la nasul lui mic, turtit, cu nările mari, la fața lui albă, bărbierită, cu o zgrăbunță prizărită în colțul drept al gurii, la mîna lui îngrijită, cu inel în degetul arătător, în care ținea hîrtia. Îi inspira atîta scîrbă omul acesta, încît trebui să facă un efort ca să înțeleagă sensul cuvintelor ce îi ieșeau din gură. Cu toate acestea, ca și în ajun, la începutul discuției cu unchiul Prosper, toate simțurile îi erau treze și încordate. Vedea extrem de limpede și de precis în spatele notarului care citea declarația biroul și tot ce se afla pe el. Vedea lămurit sculptura în lemn de pe mapa de scris, ar fi putut să-i descrie fiecare amănunt cu ochii închiși. Simțea atît de puternic în nări mirosul de piele al servietei mari, de culoare castanie, a notarului, încît nu avea să-l mai uite toată viața.

Maestrul Levautour termină de citit. Urmă o clipă de tăcere. Apoi vorbi Simone și, după vocea sonoră, repezită și mieroasă a notarului, a ei păru și mai gravă și calmă. Îl întrebă:

— Dumneata crezi, maestre Levautour? Crezi ce mi-ai citit?

Maestrul Levautour nu răspunse. Își îndreptă spre Simone ochii negri, vicleni, care erau cu totul lipsiți de expresie și nu se citea în ei nici măcar uimire. În locul lui vorbi doamna. I se adresă unchiului Prosper:

— Nu vezi că nu vrea să i se vină în ajutor? Preferă să lămurească nemții chestiunea.

Maestrul Levautour însă, ca și cînd n-ar fi vorbit nici Simone, nici doamna, arătă cu degetul inelat un loc pe hîrtie și zise politicos:

— Aici, vă rog, domnișoară. Semnați aici, vă rog!

Simone stătea cu ochii țintă la degetul inelat și la locul alb pe care îl indica. Era cufundată în ea însăși. Îi răsunau în urechi cuvintele maestrului Levautour și cuvintele din ajun ale unchiului Prosper. Știa că acum așteptau să semneze și desigur ar fi fost spre binele multora, poate chiar și al ei însăși. Simțea un îndemn puternic să cedeze, să ia tocul pe care îl avea în față și să semneze în locșorul acela alb, pentru ca să se sfîrșească odată cu hărțuiala, să se așeze lucrurile și să aibă pace. Dar în adîncul sufletului simțea un îndemn și mai puternic să se împotrivească. Și i se părea că toate acestea, degetul și locul alb al documentului, tocul care i se întindea, dorința de a semna și dorința de a nu semna, îi erau cunoscute, i se părea că se mai aflase o dată în situația aceasta.

Izbuti cu greu să-și vină în fire. Se smulse din vraja care o cuprinsese, își smulse privirile de la inelul strălucitor. Mișcă ușor din cap, de parcă ar fi vrut să se scuture de ceva, și privi în cameră ca și cînd atunci s-ar fi trezit. Îl văzu pe unchiul Prosper șezînd pe scaun cam obosit, cu capul ușor plecat. Își pironi privirile asupra lui, în ochi îi năvăli tot mai multă viață, îl înlănțui din ce în ce mai mult cu privirile și, încet, dar stăruitor și rugător, zise:

— Unchiule Prosper, să semnez?

Unchiul Prosper trebui să ridice ochii. Își înălță capul și își îndreptă spre ea ochii mari, albaștri-cenușii. Dar privirea îi era tulbure, straniu de neînsufletită și pierdută în gol, dincolo de ea. Simone repetă și mai stăruitor:

— Să semnez, unchiule Prosper?

Nu rosti decît aceste cuvinte, dar în sinea ei îl implora cu o mulțime de fraze zguduitoare ca, în memoria tatălui ei, să o sfătuiască cinstit; și își dădea seama că el o înțelege.

Maestrul Levautour privea în gol, placid, cu o expresie politicoasă; probabil că în spatele frunții lui netede se mira că se mai făceau atîtea fasoane și că cei de la vila Monrepos nu puseseră totul la punct înainte de a-l deranja. Doamna întoarse însă abia perceptibil capul mare, cu părul spălăcit, frumos coafat, spre fiul ei și îl privi piezîș cu coada ochiului. În privirile ei se citea încurajare, compătimire și oarecare dispreț.

Unchiul Prosper ridică din umeri și fața îi tresări. Se răsuci și pufni pe nas. Gestul lui putea să însemne și nerăbdare, și împotrivire, ori că se afla în încurcătură; putea să însemne orice, fiecare putea să înțeleagă ce voia. Mai mult însă nu răspunse: pufni pe nas și atît.

Și Simone semnă.

8

CEEA CE RAMÎNE

Noaptea, în camera ei, Simone regretă.

N-ar fi trebuit să semneze cu nici un chip. Cum a rezistat atîta, nu se cerea decît să mai facă un efort și să spună la sfîrșit nu. Dar tocmai atunci a dat greș.

Nici unchiul Prosper, nici „înțelepții oameni de afaceri" n-ar fi putut să lipsească de sens acțiunea ei, să-i anihileze importanța. Numai ea a putut să o facă prin semnătura aceea prostească, criminală.

A călcat în picioare, a întinat, a distrus tot ce a avut mai bun în viață. Pentru că n-a putut răbda să vadă chipul chinuit, deznădăjduit al unchiului Prosper, pentru că în ultima clipă a cuprins-o slăbiciunea, și-a renegat acțiunea, a nimicit-o.

A distrus totul. Chiar și viața și-a distrus-o. Fiindcă mai e cu putință oare să trăiască, după ce a semnat?

Nu s-a renegat numai pe ea însăşi, l-a renegat şi pe tatăl ei.

Ce să facă ? N-are pe nimeni care să o sfătuiască. Pe singurul om care voia şi putea s-o ajute l-a alungat prosteşte, fără nici o noimă, numai dintr-o recunoştinţă rău înţeleasă pentru cei de la vila Monrepos.

Dar nu trebuie să se gîndească mereu la acelaşi lucru, că înnebuneşte.

Îşi învinge lîncezeala şi amărăciunea şi pune mîna pe cărţi.

Şi cărţile, milostive, îi îndepărtară, iar restriştea, şi povestea Jeannei d'Arc o furâ iar pînă într-atît, încît uită de propria ei supărare.

Citi cum a rămas în inima oamenilor amintirea Jeannei d'Arc şi ce li s-a întîmplat după moartea ei celor cu care avusese de-a face. Cu o tulbure mulţumire află Simone că majoritatea prietenilor care o părăsiseră pe Jeanne şi o trădaseră, precum şi o mare parte din duşmanii care o chinuiseră n-au avut nici o bucurie de pe urma falsei lor prietenii sau a nemiloasei lor duşmănii.

Simone citi în cartea cu povestiri că încă pe lumea aceasta şi-au primit pedeapsa de la Dumnezeu cei mai mulţi dintre judecătorii care au condamnat-o la moarte pe biata şi nevinovata Jeanne.

Preotul Nicolas Midy, care i-a ţinut Jeannei, chiar în ziua arderii ei pe rug, o predică în care o afurisea, s-a îmbolnăvit peste o săptămînă de lepră şi a murit.

La o lună după martirajul Fecioarei din Orléans a murit un alt judecător de-al ei, Nicolas, abate de Jumièges.

Canonicul Loisseleur, preotul care a intrat în temniţă la Jeanne, dîndu-se drept prins de război şi, zicînd că e din tabăra ei, a căutat să-i cîştige încrederea ca s-o tragă de limbă, a murit pe neaşteptate, în chip misterios, pe un morman de gunoi, fără să primească sfînta împărtăşanie.

Un sfîrşit mizerabil a avut şi acuzatorul Jeannei, canonicul d'Estivet, care a defăimat-o ca un laş pe

biata prizonieră lipsită de apărare. A fost găsit mort într-un canal de scurgere a lăturilor, în afara zidurilor oraşului Rouen.

Chiar episcopul Cauchon, preşedintele tribunalului, nu s-a bucurat multă vreme de onorurile conferite de englezi ca să-l răsplătească pentru rolul pe care l-a jucat în fiorosul proces. A murit subit în timp ce îl tundea frizerul. Mai tîrziu papa l-a excomunicat, iar oasele i-au fost aruncate la cîini.

Aşa după cum constata cu bucurie şi aprigă satisfacţie cartea cea aurită, de povestiri, nu numai o mulţime dintre judecători, ci chiar şi alţi nenumăraţi duşmani ai Jeannei şi-au primit pedeapsa încă pe pămînt.

Printre aceştia se numără, de pildă, favoritul regelui, căpetenia de oşti La Trémoille, care era în stare de orice numai ca să o piardă pe Jeanne. Simone citi că, după moartea Jeannei, La Trémoille a fost tot mai tare încolţit de duşmanii lui şi că, pînă la urmă, regele l-a părăsit cum a părăsit-o şi pe Jeanne. Odată, cînd mai era, pare-se, în graţia regelui, La Trémoille se afla cu Carol la castelul acestuia din Coudray. Peste noapte, duşmanii lui Trémoille au izbutit să pătrundă în castel, şi-au făcut drum cu armele pînă în dormitorul căpeteniei de oşti, l-au smuls din pat şi l-au rănit. A primit o lovitură de spadă în pîntece şi, dacă a scăpat cu viaţă, n-a fost decît datorită faptului că era un om tare gras şi cărnos. Regele, care dormea într-o cameră alăturată, s-a trezit şi a întrebat ce se întîmplă. Fiind asigurat că nu e nimic, s-a culcat din nou şi şi-a văzut mai departe de somn. Între timp La Trémoille a fost legat şi dus de acolo. Apoi a fost silit să recunoască, sub semnătură şi sigiliu, că s-a făcut stăpîn, fără nici un drept, peste multe domenii şi averi şi a trebuit să le restituie. La rege n-a găsit nici sprijin şi nici ajutor, a fost alungat de la curte şi a murit în exil, cu sufletul înveninat, fără să-l mai vadă vreodată pe rege.

Nemernicul Guillaume de Flavy, comandantul oraşului Compiègne, care a ridicat puntea şi a închis

porțile pentru ca Jeanne să cadă în mîinile burgunzilor, a murit și el de moarte cumplită. Soția lui, Blanche, o femeie foarte frumoasă, l-a sugrumat în timpul somnului, cu ajutorul unui lacheu, pe cînd se afla la castelul său Neel.

In același castel din Rouen unde a ținut-o pe Jeanne legată în lanțuri de un mizerabil pat de lemn, a murit la scurtă vreme după ea și ducele de Bedford. Dar despre el se spune că a murit de mîhnire și de rușine că englezii n-au mai făcut nici o ispravă în Franța. Fiindcă din ziua în care englezii au ridicat rugul în Rouen, n-au mai avut parte decît de înfrîngeri și de dezamăgiri, iar pînă la urmă au fost izgoniți cu mare rușine, de nici nu-și vedeau capul, din toate localitățile franceze pe care puseseră stăpînire.

Și a murit și cardinalul Angliei, otrăvit de rivalul lui, ducele de Gloucester. Apoi a avut un sfîrșit tragic și Henric al VI-lea, regele Angliei, în numele căruia s-a pronunțat osînda la moarte prin ardere pe rug a Jeannei d'Arc. E drept că a fost încoronat rege la Paris, dar i-a luat viața vărul său, Richard de Gloucester.

De asemenea, trufașa și cruda regină Isabeau, cea mai mare vrăjmașă a Jeannei și a regelui Carol, n-a mai trăit decît puțini ani după Jeanne. A murit aproape uitată și a fost înmormîntată fără fast și fără recunoștință de englezii pe care îi ajutase.

In cartea cu povestiri scria că, după cum se vede, mulți dintre cei care au prilejuit martirajul Fecioarei din Orléans nu au sfîrșit bine.

Nu a avut un sfîrșit fericit nici chiar Carol al VII-lea, omul acela șovăitor, slab, care, deși a fost încoronat de Jeanne, a părăsit-o la nevoie. Ce-i drept, cîțiva ani s-a bucurat de pe urma izbînzii și a trăit în desfătare. Dar mai tîrziu și-a primit răsplata pentru că a păcătuit față de Jeanne și de alți prieteni. Fiul său s-a ridicat împotriva lui, regele a murit în dușmănie cu propriul său fiu și, după cum credea, otrăvit de el.

Cît a mai fost însă în viață s-a îngrijit să reabiliteze memoria Jeannei d'Arc. Fecioara din Orléans confirmase în fața întregului popor legitimitatea lui în numele lui Dumnezeu, dar, întrucît biserica o osîndise ca mincinoasă și ca falsă profetă, această legitimitate devenise problematică. După ce englezii au fost izgoniți din ținuturile franceze ocupate de ei, Carol se socoti destul de puternic pentru a sili biserica să recunoască misiunea divină a Jeannei și, prin aceasta, propria lui legitimitate.

Așadar, mama și frații Jeannei d'Arc cerură să se revizuiască procesul și biserica le acceptă cererea. Înaintea tribunalului apărură prieteni și tovarăși de joacă de-ai Jeannei din copilărie, ajunși oameni și femei în toată firea, apărură generali și oameni de stat care o înconjuraseră în timpurile ei de glorie și fuseseră martori ai faptelor ei. Prietenii care tăcuseră la primul proces luară acum cuvîntul și nu mai prididiră să aducă laude și să o venereze pe răposata Jeanne. Chiar și adversarii ei își schimbară atitudinea. Elocventul Thomas de Courcelles, care demonstrase pe vremuri cu argumente zdrobitoare că Jeanne e o mincinoasă și o vrăjitoare, demonstră acum tot atît de convingător că a fost plină de har. Judecătorii tribunalului eclesiastic hotărîră în unanimitate că predecesorii lor din Rouen se înșelaseră, că îi făcuseră o nedreptate Jeannei d'Arc și aruncară vina principală pe episcopul Cauchon, care nu mai era în viață. În unanimitate recunoscură că Jeanne a fost o trimisă a cerului și, implicit, legitimitatea regelui Carol, care ieșea astfel învingător.

Și Simone citi cum faima Jeannei și credința în ea sporiră tot mai mult din secol în secol. Statul o venera prin solemnități, îi ridica monumente, biserica o proslăvea, înălța rugăciuni în cinstea ei și, pînă la urmă, o trecu în rîndul sfinților. „Mulți bărbați și femei de seamă a avut Franța — citi Simone — ostași și oameni de stat, savanți și tehnicieni, artiști și scriitori, al căror nume va rămîne în veci ; dar în inima

poporului francez dăinuiește mai puternic și mai viu amintirea a doi dintre ei : a lui Napoleon Bonaparte și a Jeannei d'Arc".

Simone simțea și știa bine că așa era.

Zîmbi. Jeanne a renegat, totuși renegarea ei în timp ce era chinuită și înșelată nu conta. Ceea ce conta, ceea ce rămînea era fapta ei mare. Fapta exista, era împlinită și nici o hîrțogărie, nici un document nu o putea anula.

Simone făcuse bine că își luase cărțile și citise. Acum se liniști, își dădu seama că n-are de ce să fie deznădăjduită. Acțiunea ei rămînea împlinită, cu toate că semnase hîrtia pe care i-o întinsese maestrul Levautour. O hîrtie nu poate valora mai mult decît realitatea. Maestrul Levautour și documentul lui nu puteau spulbera realitatea.

S-a lăsat intimidată, și-a pierdut cumpătul. Nu lipsise mult să se lase convinsă că acțiunea ei a fost o greșeală. Dar acțiunea ei a fost justă și însăși rațiunea o confirma. Acțiunea ei avusese un sens. Atunci ostașii mai luptau încă. Se putea nădăjdui, ba era chiar obligatoriu să se spere că lupta va fi continuată, că se va ajunge la izbîndă. Dacă în toate cele două mii de comune ale Franței s-ar fi procedat așa cum a procedat ea la Saint-Martin, dacă s-ar fi distrus tot ceea ce i-ar fi putut folosi dușmanului, Franța nu s-ar fi prăbușit.

Dar nici nu s-a prăbușit. Nu, nu s-a prăbușit încă. Armistițiul pe care l-au încheiat trădătorii nu contează. Războiul continuă. Maurice e un om cu judecată ; nu s-ar fi dus el în Alger, dacă n-ar fi știut că se mai poate nădăjdui. Nu toți generalii sînt trădători, unii mai luptă încă. Războiul continuă. Așadar, acțiunea ei a avut un sens.

Încă nu e prea tîrziu să-și dea seama de realitate. Firește, a făcut o mare greșeală că a respins propunerea lui Maurice. S-a lăsat amăgită de unchiul Prosper. De zece ani de zile s-a tot lăsat amăgită. Dar acum vede limpede.

Dacă n-a plecat cu Maurice, o să plece singură. Trebuie să treacă cum va putea în teritoriul neocupat, iar de acolo, dacă va fi cu putinţă, să plece în Alger. Şi trebuie să pornească la drum cît mai curînd, imediat. Să nu aştepte pînă s-or folosi ceilalţi de hîrtia aceea stupidă.

Se scoală încetişor din pat. Se îmbracă întocmai ca data trecută. Adună cîteva rufe, îşi ia încălţările cele solide. Cînd ajunge la uşă, se întoarce şi ia de pe ladă mica şi vechea carte de povestiri, aurită şi încărcată de ornamente. Apoi, ca şi data trecută, coboară scările tiptil în picioarele goale. Acum nu se mai poate bizui însă pe Maurice, trebuie să aibă singură grijă de ea. Se duce bîjbîind pe întuneric pînă în bucătărie şi ia din dulap banii de cheltuială ; nu-i mai numără, sînt puţini. După aceea se furişează prin hol şi deschide uşa dinspre curte, care abia dacă scîrţîie.

E lună nouă ; abia se zăreşte prin întuneric. Simonei nu-i e cîtuşi de puţin frică. Sare zidul. Nu se gîndeşte la ceea ce lasă în urmă, se gîndeşte la ce va veni. Şi porneşte înainte.

9

CASA GROAZEI

Chiar a doua zi seara, cînd ajunse cu un autobuz la Nevers, fu arestată. Apoi o duseră la Francheville, însoţită de poliţişti.

Acolo o preluă jandarmul Grandlouis, care nu prea avea chef de vorbă. Cînd îl întrebă cine o denunţase şi ce vină i se aducea, acesta ocoli răspunsul. Dar era foarte politicos şi se străduia să-i facă mai uşor de suportat drumul lung şi obositor.

Cînd ajunseră la Saint-Martin, jandarmul Grandlouis o duse la subprefectură. Portarul, vechiul prieten

al Simonei, o primi îngrijorat și călduros. Apoi intrară toți trei, portarul, jandarmul și Simone, în arhivă. Jandarmul părea stînjenit. Portarul o întrebă dacă nu vrea să-i aducă ceva de mîncat sau de băut. Jandarmul spuse că au mîncat la Chatillon și încă destul de bine; povesti apoi pe larg ce mîncaseră, bucuros că putea să iasă astfel din situația neplăcută în care se găseau. Portarul zise că de mîncat se poate mînca oricînd. Simone mulțumi politicos, spuse că îi e cu neputință să mai mănînce și îi rugă să o lase singură. Jandarmul se uită șovăitor la portar. Apoi se hotărî și zise:

— Bine, domnișoară.

Apoi plecară amîndoi, fără să încuie ușa.

Simone rămase singură. Arhiva îi era cunoscută. În cameră se afla o masă mare și cîteva fotolii uzate, de piele, foarte comode. De jur împrejur se înălțau rafturi pe care erau teancuri de acte; într-o bibliotecă cu uși de sticlă se înșirau colecțiile anuale ale ordonanțelor oficiale, frumos legate de moș Bastide, cu cotoare de piele groasă cafenie și titlurile roșii.

Aerul era umed și cam mirosea a mucegai. Prin ușa groasă nu răzbătea nici un zgomot. Simonei îi plăcea să stea acolo. Se lăsă pe spate și închise ochii.

Era liniștită. În sinea ei fusese de la început convinsă că nu va izbuti să fugă. Ea nu era descurcăreață ca Maurice, nu luase nici o măsură de prevedere inteligentă, trebuia să se aștepte că doamna îi va da de urmă cu ajutorul telegrafului și al telefonului. Dar fusese de datoria ei să încerce să fugă.

Și își făcuse datoria, procedase cum trebuie. Așa socoteau desigur și ceilalți, de vreme ce o tratau atît de binevoitori. Cu inima împăcată, dîrză, aștepta să vadă ce are să se mai întîmple. În urma fugii ei nereușite, doamna ieșise învingătoare și fără îndoială că va voi să se răzbune. O așteptau zile grele. Dar era hotărîtă să nu se lase doborîtă, să reziste, să rămînă în viață pînă cînd cei mai înțelepți ca ea, Maurice și cei deopotrivă cu el, vor scoate-o la capăt.

Stătu așa singură cîtva timp. Apoi veni domnul Xavier. Deși se străduia să se comporte ca de obicei, Simone văzu că semnul de pe obrazul drept i se umflase și că abia își putea stăpîni enervarea.

— Am făcut o prostie, domnule Xavier ? îl întrebă bucuroasă că poate sta de vorbă cu un prieten.

Ochii căprui și vioi ai domnului Xavier erau tulburi. Zăbovi un timp pînă să răspundă.

— Ți-ai făcut cum trebuie datoria, Simone — zise. Noi toți, prietenii lui Pierre Planchard, sîntem mîndri de tine. Dacă n-a ieșit cum trebuie, numai noi sîntem de vină. Trebuie să fim mai activi și să nu întîrziem atîta.

După un timp, Simone întrebă încet :

— Va fi greu ce voi avea de îndurat ?

Domnul Xavier înghiți în sec.

— Nu va fi ușor — zise și adăugă apoi, hotărît, privind-o drept în față : Va fi greu.

Simone își trase puțin capul între umeri.

— N-ai să-mi dai nici un sfat, domnule Xavier ? îl întrebă.

Și domnul Xavier îi răspunse :

— Nu umbla cu viclenii și cu diplomație. Vorbește deschis, spune ce ai pe inimă. Orice ai spune, nici nu-ți va ușura, nici nu-ți va agrava situația. Poate că îți e de folos să fii lămurită în această privință. E datoria noastră să te ajutăm. Cum stau însă lucrurile acum, ne e cu neputință. Dar va veni vremea cînd vom putea. Asta e sigur. Vorbea oarecum ca tatăl lui. Simonei îi venea aproape să zîmbească, dar vorbele lui îi făceau bine. Domnul Xavier schimbă tonul. Trebuie să mai mănînci ceva, Simone — stărui el, silindu-se să pară vesel. Am auzit că ai refuzat. Fii cuminte ! Vei trece prin momente grele.

Fără să mai aștepte răspunsul ei, ieși din cameră și îndată după aceea i se aduse demîncare. Apoi, în timp ce el se plimba de colo-colo vorbind despre tot felul de lucruri fără importanță, Simone mînca ascultătoare, fără prea multă poftă.

Veni și domnul Cordelier.

— Nu te deranja, fetițo dragă — spuse cînd văzu că Simone dă să se scoale. Mănîncă în liniște. Da, e o poveste tare urîtă — continuă apoi și se așeză într-un fotoliu. Sînt timpuri grele pentru noi toți. În orice caz te bucuri de simpatia noastră, a tuturor. Mănîncă, mănîncă — o îndemnă, oftînd încetișor. Ești o fată cuminte, vitează — zise apoi. Cu adevărat fiica iubitului nostru Pierre Planchard. Avem măcar atîta mîngîiere. Deodată se întrerupse și, ridicîndu-se, i se adresă domnului Xavier: Poate că nu e prea corect să stăm astăzi împreună cu domnișoara Planchard.

— Nu, domnule subprefect, nu e prea corect — zise domnul Xavier și rămase în fotoliu în timp ce subprefectul se îndepărtă.

După cîteva minute apărură bătrînul aprod Jeannot și jandarmul Grandlouis.

— Sînteți chemat, domnule Xavier — zise aprodul, iar jandarmul adăugă cu stîngăcie:

— Și dumneavoastră sînteți așteptată, domnișoară.

Simone se ridică repede și supusă. Dar domnul Xavier spuse:

— Mai bea o înghițitură, Simone, și nu te grăbi. Fără tine nu pot să înceapă. O să mergem împreună.

Străbătură coridoarele atît de cunoscute, îndreptîndu-se spre biroul subprefectului. Domnul Xavier mergea lîngă Simone, iar după ei veneau stînjeniți aprodul și jandarmul. Funcționarii din anticameră amuțiră cînd intră micul convoi, iar domnul Delarbre, șeful acestui birou, se ridică în picioare, înclină fruntea și zise:

— Bună ziua, domnișoară Planchard.

În biroul domnului Cordelier perdelele erau trase, așa că în vasta încăpere domnea semiîntunericul și o răcoare plăcută. Dintre scaunele vechi și frumoase mai multe erau așezate lîngă masa de scris acoperită cu postav verde; pe masă se aflau pregătite teancuri

de hîrtii, creioane, o cană cu apă și pahare, ca înainte de o ședință.

Se aflau de față doamna, unchiul Prosper, marchizul și maestrul Levautour. Toți tăceau cînd intră Simone cu micul ei convoi. Aprodul plecă imediat, dar jandarmul rămase. Domnul Cordelier zise:

— Cred că nu mai avem nevoie de dumneata, Grandlouis.

— Iertați-mă, domnule subprefect — răspunse jandarmul — dar trebuie să primesc dovada că am predat-o pe delicv... pe domnișoara.

— O vei primi în biroul meu, Grandlouis — zise domnul Xavier și jandarmul ieși.

Simone sta liniștită, cu capul sus; ochii ei afundați sub fruntea înaltă se plimbau încet de la unul la altul.

Doamna ședea într-unul din masivele fotolii decolorate, de culoare vișinie, și o privea pe Simone la fel de liniștită cum o privea și fata pe ea, fără să se folosească de lornion. Domnul Xavier trecuse în spatele unui scaun, dar nu se așezase, ci stătea cu mîinile încleștate de spetează. Maestrul Levautour ședea comod, cu o indiferență profesională, picior peste picior, avînd în față servieta pe care o pusese pe masa verde. Marchizul, uscățiv și țeapăn, în fotoliul prea mare pentru el, o măsura cu privirile pe Simone, batjocoritor, cu o curiozitate distantă. Simone ar fi dorit să-l vadă pe unchiul Prosper la față, dar el se afla la fereastră, cu spatele spre cameră.

Subprefectul ședea la locul lui obișnuit, dinaintea mesei mari de scris, și clipea des, jucîndu-se cu un creion. În cele din urmă zise:

— Așază-te, felițo! Luați loc, domnilor! Părea nervos. Ceilalți se grupară cu tot ceremonialul și împinseră cu zel fotoliul greu al doamnei mai aproape de masă. Apoi, în sfîrșit, după ce își drese vocea, domnul Cordelier spuse:

— Prosper, n-ai vrea tu, în calitate de tutore al Simonei Planchard...?

Nu termină fraza ; se juca într-una cu creionul.

Unchiul Prosper luă cuvîntul :

— Nu-mi vine de loc ușor, e o chestiune tare dificilă — începu el, dar cînd întîlni privirile calme, cercetătoare ale Simonei, pufăi pe nas și nu mai continuă.

— Doamnelor și domnilor — interveni cu vocea lui dogită marchizul — știți că mă aflu aici la rugămintea domnului Cordelier și în înțelegere cu autoritățile germane pentru a raporta asupra celor ce voi auzi. Îmi dau seama că pentru unul sau altul dintre dumneavoastră, sau chiar pentru toți, e poate dureroasă o astfel de explicație. Dar dacă ea nu se va produce, situația noastră de aici va fi foarte neplăcută. În interesul nostru, al tuturor, v-aș fi recunoscător dacă v-ați exprima fără false menajamente.

Se așternu o tăcere penibilă. Toți se uitau la domnul Planchard.

Atunci luă cuvîntul doamna și spuse cu vocea ei înceată și tăioasă :

— De vreme ce fiului meu îi vine greu, am să vorbesc eu. E limpede pentru toți că o seamă de neajunsuri grave pe care le îndură departamentul din partea germanilor se datoresc acțiunii săvîrșite de fiica fiului meu vitreg. Concetățenii noștri din Saint-Martin, ca și germanii, au presupus că incendiul a fost provocat dintr-un patriotism pueril, dar bine intenționat. Trebuie să vă mărturisesc că eu încă de la început m-am îndoit că fapta a fost săvîrșită numai pentru apărarea Franței. Cu toate acestea eram înclinată să cred, firește, că principala pricină a gestului fetei ar fi fost un patriotism romantic, exaltat, și atît eu cît și fiul meu am refuzat multă vreme să-i atribuim provocării incendiului alte cauze. În sinea mea am rămas însă cu o bănuială. O cunosc bine pe fiica fiului meu vitreg. Zece ani m-am străduit să-i îmblînzesc caracterul dificil, violent. Din păcate n-am reușit. Și din nefericire și acum, anumite declarații făcute de Simone și purtarea ei în general dovedesc în sfîrșit lim-

pede, fără nici un dubiu, că ceea ce s-a crezut a fi o faptă eroică, patriotică, n-a fost decît un act mizerabil de răzbunare al unui copil rău.

Doamna tăcu. Vorbise încet ca de obicei, dar se vedea bine că lucrul acesta o obosise, sufla greu. Toți ședeau neclintiți. În camera mare, întunecoasă, era liniște deplină, nu se auzea decît răsuflarea doamnei și bîzîitul unei muște ce îi dădea tîrcoale notarului. Toți se uitau cum se apăra maestrul Levautour de muscă cu mîna lui albă și cărnoasă.

— Cînd am văzut apoi — continuă doamna — că dușmanul pedepsește întregul ținut pentru fapta nefastă a Simonei, domnul Planchard și cu mine ne-am găsit în fața unei grele probleme. Noi știam că măsurile excepționale pe care le decretau nemții împotriva noastră se datorau unei erori. Oare nu eram datori să lămurim această eroare? Dar dacă o făceam, o demascam pe nepoata soțului meu, o acuzam de o faptă criminală. Doamna se întrerupse iar. Întinse mîna după cana cu apă. Domnul Cordelier se grăbi să-i toarne apă în pahar. Toți se uitară cum bău două mici înghițituri. În cele din urmă — reluă doamna firul vorbei — fiului meu i-a venit o idee. S-a dus la Francheville, i-a spus deschis prefectului cum stă situația și, cu ajutorul lui, a intrat în legătură cu autoritățile militare germane, la care a reușit să găsească înțelegere. Autoritățile germane nu țin ca rușinea ce s-a abătut asupra familiei Planchard să fie adusă la cunoștința tuturor printr-o dezbatere publică. Nu cer să se defere cazul justiției. Se mulțumesc dacă luăm măsuri administrative împotriva vinovatei. Autoritățile germane au făgăduit că vor ridica restricțiile speciale impuse populației, de îndată ce se vor lua aceste măsuri. Fiul meu — continuă doamna și mai încet, dar subliniind fiecare cuvînt — fiul meu a mai șovăit totuși și după aceea să o demaște pe fiica fratelui său vitreg. Am discutat nopți de-a rîndul cu el. Nu-l lăsa inima să facă publică durerea care ne apăsa. În cameră era liniște deplină,

nu se auzea decît răsuflarea doamnei și bîzîitul mușteî care îl lăsase în pace pe maestrul Levautour și se repezea acum mereu într-un geam. A trebuit — continuă doamna — să intervină o nouă întîmplare, pentru ca domnul Planchard să se hotărască să renunțe la scrupulele lui exagerate. Fiul meu s-a purtat cu fata asta, Simone, de zece ani de cînd e la noi, așa cum s-ar fi purtat cu propria lui fiică. A răsfățat-o, a luat-o cu el la Paris, i-a îndeplinit orice capriciu; cînd și-a dorit o pereche de pantaloni de culoare verde închis, i-a cumpărat. Și drept mulțumire, Simone i-a furat cheia de la biroul lui din întreprindere. Iar acum a făcut pentru a doua oară ceva asemănător. A furat din nou. A luat banii de cheltuială din casă și a fugit cu ei. Abia acum, cînd s-a dovedit limpede că Simone e o hoață notorie, s-a hotărît fiul meu să n-o mai ocrotească. Nu-i cu putință să lași tot departamentul să sufere, ca să cruți o fată ca aceasta, incorijibil stricată. Avem trista datorie să tăiem mădularul cangrenat. Dumneata știi bine, Philippe, ceea ce e de făcut. Ți-o predăm pe Simone. Dacă mai sînt necesare unele declarații sau semnături, spune-ne, te rog, și îți stăm la dispoziție.

Doamna sfîrșise de vorbit. Rostise cu atîta sînge rece și îndrăzneală minciunile sfruntate pe care le înșirase, încît ceilalți, deși știau de la început ce farsă se juca, o ascultaseră cu mare atenție, de parcă le aducea la cunoștință ceva cu totul nou. Acum, după ce adusese acuzația, trona neagră și țeapănă în fotoliul vișiniu decolorat; capul îl ținea răsturnat pe spate, așa că gușa enormă îi ieșea și mai tare în evidență, pîntecele și coapsele i se contopeau într-o singură masă de carne, brațele și le sprijinea greoi pe rezemătoarele fotoliului, cu care făcea corp comun. Voluminoasă, numai cărnuri, respirînd anevoie, dar fără să se clintească, trona ca un idol; pe buze îi flutura însă un surîs abia perceptibil.

Simone se ridică. Prăpădită, murdară, cu fața-i uscățivă fără nici o expresie și cu ochii mari, adînciți

în orbite, sta în fața celorlalți, înfrîntă, osîndită, fără a fi apucat să spună o vorbă. Lupta dintre doamna și acest copil fusese de la început inegală. Simone nu avea nici cea mai mică șansă. Orice ar fi spus, nu și-ar fi putut schimba soarta, știa bine acest lucru și îl știau și ceilalți. Totuși ceilalți urmăreau cu interes palpitant lupta ce se dădea și așteptau încordați să audă ce va spune Simone.

Și ea spuse:

— Am săvîrșit fapta împotriva nemților, după cum știți toți, după cum știe întregul Saint-Martin.

Erau cuvinte simple, care nu aduceau nimic nou și nu respingeau acuzația rostită de doamna. Totuși acuzația doamnei era respinsă de înfățișarea Simonei. Fața ei tînără, gravă, tragică, acuzatoare nu avea să o uite cît va trăi nici unul dintre bărbații adunați acolo în biroul subprefectului. Auzind cele spuse de Simone, doamna nu se clinti, doar zîmbetul i se accentuă ceva mai mult.

— Pretinzi că spun minciuni? întrebă ea fără să ridice glasul, ci adresîndu-i-se prietenos și cu atîta siguranță și superioritate, de parcă ar fi vorbit cu o nebună. Pretinzi că spun minciuni? întrebă pe un ton care făcea cu neputință să i se răspundă afirmativ.

— Da — răspunse Simone.

Era un „da" liniștit, de loc provocător, mai curînd politicos. Dar dintr-însul răzbătea cu atîta putere adevărul, încît acuzația frumos ticluită a doamnei își pierdu orice valoare.

Afirmația Simonei, rostită calm, fusese atît de convingătoare, atît de zdrobitoare, încît o făcu pe doamna, care se comportase pînă atunci extrem de inteligent, să comită o greșeală.

— Cred, domnilor — se adresă tuturor — că fuga acestei fete e o dovadă suficientă. Acum se dă drept mare patriotă. Dar ce a făcut în realitate? A dat foc la garaj ca să ne amărască pe fiul meu și pe mine. A fugit și n-a luat cu ea numai banii de cheltuială din casă, ci și obiecte care sînt proprietatea altora. Cum

cei de față o priveau încordați, iar Simone cu uimire, doamna îi lămuri : A luat cu ea o carte pe care o primise cu împrumut.

La aceste cuvinte Simone zîmbi și, aproape amuzată, se întoarse către domnul Xavier și-i spuse :

— Doamna vorbește de una din cărțile pe care mi le-a dat moș Bastide.

Domnul Xavier nu se mai putu stăpîni, sări de pe scaun și, mărunt cum era, întinse capul spre doamna, dar se struni îndată. Cu o voce care-i tremura doar foarte ușor, zise :

— Tatăl meu ține foarte mult la Simone. Simone avea tot dreptul să socotească proprietatea ei cărțile primite.

— Totuși — răspunse doamna — moș Bastide a venit la vila Monrepos să-și ceară cărțile înapoi.

— Pot să vă asigur, doamnă — stărui domnul Xavier — că tatăl meu se va bucura cînd va auzi că Simone a luat cartea cu ea. A socotit întotdeauna ca o datorie a lui să contribuie la educația fiicei prietenului său. Nu-i vorba de o carte distractivă, domnilor, ci de o carte despre Jeanne d'Arc. Nu-i așa, doamnă ?

Acum izbucni pentru prima oară mînia pe care o avea doamna în suflet. Acum văzură cu toții ura pe care o zărise odată Simone scînteind în ochii ei.

— Se știe — spuse doamna vorbind mai tare ca de obicei — că bătrînul domn Bastide, prin cuvintele lui periculoase și prin sfaturile lui excentrice, a contribuit la derutarea fetei, a făcut-o să pornească pe un drum greșit. Dar nu i-o luăm în nume de rău. Domnul Bastide e foarte bătrîn.

Doamna ar fi făcut mai bine să nu pomenească nimic despre carte, fiindcă acum interveni chiar și subprefectul :

— Nu găsesc — spuse el — că ar pleda împotriva domnișoarei Planchard faptul că a luat cu o ea carte patriotică.

Și acum vorbi și unchiul Prosper pentru prima dată :

— Să nu mai discutăm chestiunea aceasta — zise rugător, cu jumătate gură.

Maestrul Levautour se aplecă puțin în fotoliu și zise:

— Iertați-mă, domnilor și doamnelor, că intervin, dar întreaga discuție n-are nici un rost. Iată o declarație scrisă a domnișoarei Planchard. Și scoase din servieta lui mare, de piele maro hîrtia pe care o semnase Simone.

Vocea sonoră a notarului, tonul lui mieros o enervară pe Simone. Fața lui rotofeie, strălucirea inelului din degetul său arătător, alb și cărnos, mirosul de piele al servietei lui o scoaseră din fire. Deși stătuse liniștită pînă atunci, zise deodată vehement:

— Dar nu așa a fost vorba. Mi s-a spus că semnătura e o simplă formalitate. Că nu mi se cere decît pentru nemți. Domnii de aici știu doar...

Notarul o întrerupse politicos, dar autoritar:

— Permiteți-mi, domnișoară, să citesc întîi declarația — spuse și începu să citească: „In prezența doamnei Catherine Planchard... Recunosc de bună voie și nesilită de nimeni că... am dat foc... Am făcut-o fiindcă am socotit nedreaptă și m-a durut cumplit observația doamnei Planchard... Am socotit că numai așa am... s-o necăjesc pe doamna Planchard și să-i aduc pagube serioase. Citit și semnat: Simone Planchard".

Maestrul Levautour citi inexpresiv, nu sublinie și nu trecu nimic sub tăcere. Tocmai de aceea fiecare cuvînt căpăta o importanță diabolică, răsuna cu putere în cameră și dăinuia ca o prezență vie.

Dar cum termină de citit, începu Simone să vorbească și vocea ei gravă, sonoră alungă într-o clipă vorbele rostite cu glas subțire de notar.

— Dar unchiul Prosper m-a asigurat... — strigă cu înflăcărare.

Însă doamna o întrerupse:

— Maestre Levautour — întrebă ea — Simone n-a făcut declarația de bună voie?

— Mai încape discuție, doamnă ? răspunse notarul, aproape jignit. Am atestat sub semnătură și parafă că domnișoara Planchard a făcut declarația de bună voie și nesilită de nimeni.

Dîndu-și seama în ce cursă a căzut, Simone se întoarse spre domnul Planchard :

— Unchiule Prosper — îl imploră ea — dumneata m-ai asigurat că nu mi se va întîmpla nimic, că e o simplă formalitate, mi-ai dat cuvîntul...

Unchiul Prosper, care era de obicei atît de impunător, ședea acum pe scaun, fără vlagă, moale, dărîmat. Ridică mecanic mîna dreaptă de pe masă, o lăsă să cadă la loc și evită privirile fetei. Simone amuți.

Domnul Xavier spuse încordat, cu vocea răgușită :

— Simone vrea să spună, desigur, că a fost determinată prin făgăduieli și minciuni să semneze declarația.

Domnul Cordelier, îmboldit și întărîtat de vorbele subalternului său, i-o luă înainte juristului.

— Domnișoară Planchard — o întrebă pe Simone — ai fost determinată prin viclesug să semnezi această declarație ?

Înainte de a apuca ea să răspundă, interveni unghiul Prosper. Acum o privea pentru prima oară în ochi, și pe fața lui se oglindea frică, suferință, zbucium sufletesc.

— Simone — zise apăsat — ți-am spus că nu voi înainta niciodată un denunț împotriva ta. Nu te-am denunțat. Nici mama. Aici nu te afli în fața unui tribunal. E o chestiune pur administrativă. Unchiul Prosper își revenise pentru o clipă, se silise să fie, ca de obicei, fermecător de drăguț și să vorbească cu o siguranță triumfătoare. Acum însă, ajuns la ananghie și nevăzînd altă ieșire, i se adresă domnului Cordelier, implorîndu-l : Explică-i, te rog, Philippe, despre ce este vorba. Apoi stărui pe lîngă ceilalți, jeluitor : Ajutați-mă, domnilor, spuneți-i că e vorba de soarta întregului departament. Spuneți-i că fiecare trebuie să facă sacrificii.

Domnul Cordelier însă, încurajat de atitudinea domnului Xavier, devenise o persoană cu totul oficială.

— Te-am întrebat, domnișoară Planchard — repetă el ca un judecător sever — dacă ai fost determinată prin viclesug să semnezi această declarație? Răspunsul dumitale e foarte important. Gîndește-te bine.

— Nu înțeleg ce se întîmplă aici, domnule subprefect — mîrîi deodată marchizul. Dacă mai continuați așa, cred că e preferabil să mă retrag. Oaspeții noștri germani i-o vor lua în nume de rău, și pe bună dreptate, celui mai înalt funcționar al arondismentului, dacă pune la îndoială o declarație scrisă, cît se poate de limpede, dată în fața notarului, și îi sugerează declarantei să retracteze. Asta nu poate fi interpretat altfel decît că se încearcă să se dea unei infracțiuni criminale, comise din motive particulare, înfățișarea unei acțiuni patriotice.

Subprefectul păli.

— Domnule marchiz... — dădu el să protesteze.

Dar între timp domnul Xavier se apropiase de Simone. Punîndu-i mîna pe umăr, o întrebă prietenește:

— Spune, Simone, te-au făcut prin cine știe ce minciuni și mașinații să semnezi? Te rog răspunde. Nu vreau să te păcălesc. Fie că spui da, fie că spui nu, soarta n-o să ți se schimbe. Dar spune drept cum a fost.

Simone, îmbrăcată în pantalonii ei verzi, cu bluza mototolită și cam murdară, ședea îngîndurată. Fața bronzată, cu fruntea voluntară, îi era concentrată. O îndemnaseră să spună adevărul și o imploraseră să mintă. Oare care era adevărul?

Deodată își dădu seama. Negura cu care sentimentele, dorințele și voința învăluiau lucrurile se risipi. O subită clarificare lumină vehement întîmplările, conturîndu-le precis, o dată cu legăturile dintre ele, făcîndu-le să apară nude și de o limpezime îngrozitoare. Oricît de tînără era Simone și oricît de nepricepută se dovedise, în clipa aceea era mai înțeleaptă decît toți cei din cameră.

Cu o precizie dureroasă vedea și simțea toată minciuna din jur, minciuna pusă la cale în biroul subprefectului, minciuna în legătură cu fronturile, minciună care nu o indusese în eroare numai pe ea, ci întregul popor francez.

Simone pătrunse în miezul lucrurilor, acolo unde timpul nu mai măsluia adevărul. Ziua și ora dispăruseră, și ea trăia dincolo de timp. Viața ei și viața Jeannei d'Arc se contopeau. Rețeaua de minciuni în care se prinsese ea acum, și cu cinci sute de ani înainte Jeanne d'Arc, era aceeași, neschimbată.

Și Simone se împăcă cu soarta ei, știa că e necesar și folositor, de aceea se hotărî să fie dîrză și să nu se dea bătută. Dar primi cu durere această menire necesară și folositoare. Da, atîta durere răspîndea cunoașterea adevărului pe fața ei, încît părea schimonosită și cu mult mai bătrînă decît anii ce-i numărau, iar domnul Xavier, cînd o văzu, nu-și putu reține un murmur de suferință și de ciudă.

Murmurul acesta o trezi pe Simone din vraja care o cuprinsese. Numai cu o clipă mai înainte, fata cea mai înțeleaptă se transformă din nou în fetița Simone Planchard, care nu împlinise încă nici șaisprezece ani. Simone se uită la unchiul Prosper. Ochii lui o priveau țintă, rugător, cum privesc cîinii, și era tulburat.

Domnul Xavier îi arătase că nu i se schimbă cu nimic soarta dacă răspunde da sau nu, dacă minte sau spune adevărul. Dar soarta unchiului Prosper s-ar fi schimbat, își dădea bine seama. Cu o clipă înainte, pînă a nu fi apucat să cunoască adevărul, l-ar fi cruțat poate. Acum însă nu-i mai era milă de o făptură atît de dezgustătoare.

„Ai fost determinată prin viclesug să semnezi documentul ?“ fusese întrebată.

— Da — răspunse acum hotărîtă și îl acuză pe unchiul Prosper : Mi-a spus că e o simplă formalitate. Și-a dat cuvîntul că n-are să mi se întîmple nimic.

Unchiul Prosper, încolțit, căută să scape, prefăcîndu-se că și-a pierdut răbdarea.

— Dar ți-am explicat — spuse el, vehement — că aici nu te afli în fața unui tribunal. Nu ești acuzată. E vorba numai de niște măsuri administrative.

— Dar împotriva mea nu se pot lua nici un fel de măsuri! strigă Simone. Nimic din ce scrie în hîrtia aceasta nu e adevărat! Toți știți bine acest lucru. Dumneavoastră, domnule subprefect, ați dat ordin ca unchiul Prosper să nimicească garajul, și unchiul Prosper a promis spunînd că o va face la timpul potrivit. Cum însă nu l-a distrus cînd se cerea, am făcut-o eu, în ultima clipă, fiindcă apoi ar fi fost prea tîrziu. Dumneavoastră toți știți că așa stau lucrurile. Știe întregul Saint-Martin.

Maestrul Levautour arătă spre document.

— Declarația dumneavoastră scrisă — zise calm și prietenos — afirmă altceva.

Marchizul se adresă domnului Cordelier, cu o ironie glacială:

— Calitatea dumneavoastră cea mai de seamă — îi spuse — este răbdarea.

Subprefectul, avertizat în felul acesta, își adună puterile și își propuse să spună ceva decisiv, dar nu izbuti. Cuprins din nou de moleșeală, se uita absent de la unul la altul și bătea mecanic cu creionul mare în masa acoperită cu postav verde care înăbușea zgomotul. Văzîndu-l atît de încurcat, Simone înțelese că s-a pus la cale ceva îngrozitor împotriva ei.

— Dar sfîrșiți odată! zise sumbru. Spuneți-mi odată ce aveți de gînd cu mine! Apoi i se adresă unchiului său: Ce au de gînd să-mi facă, unchiule Prosper?

O clipă domni tăcere. După aceea domnul Xavier zise:

— Vor să te trimită în Casa Groazei, Simone.

La aceste cuvinte toți văzură parcă aievea Casa Groazei, școala de corecție din Franchevîlle, cu zidurile ei sinistre, negre-cenușii. Odată, de mult, și apoi numai cu doi ani în urmă, se stîrnise un mare scandal în jurul acestei case a groazei. În ziare apăruseră

reportaje care relatau lucruri cumplite despre felul cum erau bătuți și chinuiți cei internați acolo, și drept urmare chestiunea fusese dezbătută în parlament. Se publicaseră fotografii care înfățișau Casa Groazei, adolescenți bătuți la sînge, cu fețele înrăite, imbecilizate, îngrozite, furișîndu-se prin dormitoare, prin ganguri sau prin curtea pustie. Acum cînd auziră cuvintele „Casa Groazei", în mintea tuturor se ivi imaginea unor tineri torturați și umiliți.

Dar în aceeași clipă imaginile sumbre se risipiră și cei de față, treziți la realitate, se pomeniră iar în biroul subprefectului. Îi trezise un strigăt. Strigase Simone. Strigase tare, strident, copilărește.

În clipa cînd domnul Xavier îi împărtășise vestea îngrozitoare, cuvintele lui îi răsunară la început în urechi fără să le prindă înțelesul. Văzuse privirile tuturor ațintite spre ea, consternate, încremenite, răutăcioase. Voise să se uite la fața unchiului Prosper, dar acesta și-o ținea aplecată și nu i se vedea decît fruntea înconjurată de păr. În clipa următoare înțelese însă brusc ceea ce-i spusese domnul Xavier și, cum avea o imaginație vie, se închipui deodată pe ea însăși în Casa Groazei din Francheville, înconjurată de tot ce citise că se petrecea acolo. Se văzu pe ea însăși trecînd sfioasă, la fel cu ceilalți pensionari ai școlii de corecție, prin curte și coridoare. Își văzu propria ei față înrăită, imbecilizată, îngrozită, lipsită de viață. Și o cuprinse spaima, spaima de anii grei în care avea să fie îngropată de vie, o spaimă atît de mare, încît îi întunecă mintea. Și așa s-a întîmplat de i-a zbucnit din piept strigătul acela strident, copilăresc, înfiorător.

— Ah-ah-ah ! striga ea. Nu se poate, nu-i cu putință ! Nu cred că oamenii din Saint-Martin vor așa ceva ! Niciodată, niciodată n-am să mă duc la Casa Groazei ! Am fost înșelată ! Nu vreau să mă duc în Casa Groazei !

Strigătele ei răzbătură în anticameră și în coridoare, iar cineva de afară deschise speriat ușa. Toți năvăli-

seră în anticameră și în coridoarele vechii clădiri, alarmați de strigătul ei.

Simone văzu mulțimea de oameni cunoscuți și necunoscuți.

— Vor să mă închidă ! le strigă ea. Vor să mă închidă în Casa Groazei. Fiindcă am dat foc la benzina și la parcul de mașini, fiindcă nu le-am lăsat să cadă în mîna nemților, de aceea vor să mă închidă ! Omul ăsta rău — zise arătînd spre unchiul Prosper — mi-a făgăduit că dacă semnez, are să fie bine pentru voi toți, iar mie nu are să mi se întîmple nimic. Dar acum o întorc cu tot felul de minciuni și vor să mă închidă în Casa Groazei ! Nu-i lăsați, nu îngăduiți una ca asta !

Trase adînc aer în piept și izbucni în plîns.

Doamna, cu vocea ei înceată și tăioasă, îi spuse domnului Cordelier :

— Sfîrșește odată cu toată povestea asta, Philippe !

Subprefectul, peste măsură de nervos, pipăindu-și în neștire rozeta de la butonieră, strigă :

— Închideți cel puțin ușa !

Un funcționar de afară o închise.

Simone se prăbuși pe scaunul ei. Plînse în hohote. Dar nu multă vreme. Își aminti de hotărîrea ei. N-o să îngăduie nimănui să-i lipsească fapta de sensul ei adevărat. Va face față chinurilor din Casa Groazei. Nu se va lăsa răpusă. Va învinge răul. Și de îndată, însuflețită de această hotărîre, simți că îi cresc forțele cu o repeziciune neînchipuită. Odată văzuse la cinematograf cum în decurs de un minut crescuse dintr-o sămînță mică un arbore puternic, cu coroana bogată. Așa crește acum și forța ei din hotărîrea pe care o luase.

Se șterse pe față cu batisa ei mototolită. Apoi, mult mai liniștită, strunindu-și vocea, spuse :

— Am săvîrșit fapta din pricina nemților. Mă închideți numai fiindcă sînt împotriva nemților. Vreți ca nimeni să nu știe că ceea ce s-a întîmplat a fost făcut împotriva nemților. Dar toată lumea știe. Și-a-

poi nici eu n-am să tac. N-o să vi se îngăduie să mă răpuneți. N-o să vă îngăduie oamenii din Saint-Martin. N-o să vă îngăduie oamenii din Franța. Am să repet într-una, fără încetare: „Nu este adevărat! Nu am săvîrșit fapta împotriva doamnei, am săvîrșit-o împotriva nemților!"

În timp ce vorbea Simone, chibzuitul domn Xavier făcu cel mai nechibzuit lucru din viața lui. Omul acesta mărunt, care se străduia să calce rar, cu pași măsurați, strînse din buzele lui foarte roșii și, cu semnul de pe față umflat, cu ochii vioi întunecați de mînie, se îndreptă spre ușa abia închisă și o deschise din nou. Oamenii se mai aflau încă acolo. Erau chiar mai mulți, se înghesuiau în anticameră, obraz lîngă obraz.

Simone se apropie de ușă și nimeni nu o opri. Oamenii de afară tăceau. Iar Simone le zise:

— Să spuneți tuturor că numai împotriva nemților am săvîrșit fapta.

Marchizul, clătinînd ușor din cap, aproape amuzat, îi spuse domnului Xavier:

— Nu mi-aș fi închipuit, domnule, că un om în toată firea poate da cu piciorul slujbei pe care o are numai dintr-o toană copilărească.

Domnul Xavier nu răspunse nimic, nici nu-l luă în seamă.

Subprefectul însă tresări și spuse vag, în direcția jandarmului Grandlouis, pe care îl zărise printre cei de afară:

— Cred că e timpul să terminăm. Apoi, întorcîndu-se către Simone, adăugă, parcă scuzîndu-se: Într-o oarecare măsură sînt aici doar organ executiv.

Jandarmul își făcu loc printre ceilalți și înaintă încet, șovăind, către Simone. Ea îi spuse:

— Îndată, domnule!

Apoi se uită pe rînd la cei de față, își luă rămas bun, cu priviri elocvente, de la domnul Xavier, își întipări bine în minte figura trufașă și glacială a mar-

chizului, cea rotofeie și răutăcioasă a maestrului Levautour, ca și figura masivă a doamnei și își aținti privirile asupra ochilor șterși și șovăitori ai subprefectului. Domnul Cordelier își trase capul între umeri cînd îl privi, maestrul Levautour rămase impasibil, dar doamna îi întoarse cu îndrăzneală privirea și pe față îi apăru din nou zîmbetul abia perceptibil dinainte. În cele din urmă Simone căută și ochii unchiului Prosper, dar nu dădu de ei. Capul mare al unchiului Prosper era plecat. Atunci îi spuse:

— Ești un om rău, unchiule Prosper.

Apoi îl urmă liniștită pe jandarmul Grandlouis.

Străbătu din nou, pentru ultima oară, coridoarele binecunoscute ale palatului Noiret.

— Eu aș zice, domnișoară — îi spuse jandarmul — că ar fi mai bine să ieșim pe poarta din dos. În fața clădirii sînt prea mulți oameni.

Portarul însă mormăi ursuz:

— Și la intrarea din dos sînt tot atîția oameni. Puteți să ieșiți prin față. Acolo așteaptă de altfel și mașina.

Îi petrecu pînă la intrarea principală. Portalul mare, frumos era de obicei închis. În el se afla tăiată o portiță prin care se circula și Simone se furișase de nenumărate ori pe acolo. Acum însă portarul deschise ceremonios și sumbru cele două canaturi ale portalului.

Simone clipi des cînd în sala întunecoasă pătrunse soarele puternic de afară. Piața era înțesată de oameni, un torent de fețe albe și bronzate se apleca spre Simone. Cînd apăru în poartă alături de jandarm, se auziră șoapte. Apoi se făcu o tăcere deplină.

Pentru a ajunge la locul rezervat pentru oprirea vehiculelor, Simone și jandarmul trebuiră să străbată o parte din piață. Acolo era o mașină închisă, înaltă și neagră, care o aștepta desigur pe ea. Oamenii se dădeau deoparte, făcînd cărare ca Simone să poată înainta. Cînd trecea pe lîngă ei, nici unul nu se clin-

tea. Majoritatea erau în capul gol; cei care purtau pălării sau şepci şi le scoteau.

Aşa înaintă Simone către maşină. Jandarmul venea în urmă, cu legăturica ei în care îşi strînsese lucrurile.

Un bătrîn îşi făcu deodată loc prin mulţime şi o opri. Era moş Bastide. Faţa îmbujorată deasupra căreia strălucea părul alb, argintiu îi zvîcnea. Se apropie cît putu mai mult de Simone. Îi întinse cu stîngăcie ceva, desigur o carte. Era un pachet bine făcut, legat cu sfoară.

— Ţine, ţine asta — spuse el. Şi omul acesta căruia altminteri îi plăcea să vorbească mult, acum nu găsea cuvinte. Adio, fetiţo — murmură în sfîrşit.

Şi Simone îi răspunse:

— Adio, moş Bastide!

Ajunse la maşină. Înăuntru zări silueta neagră şi grosolană a unei femei.

Simone se întoarse. Privi îndelung, pentru ultima oară, piaţa însorită, nobila faţadă a palatului Noiret, oamenii care aveau toţi feţele îndreptate spre ea. Uşa maşinii fusese deschisă, jandarmul îi pusese lucrurile înăuntru, trebuia să se urce.

În clipa aceea mulţimea care stătuse pînă atunci mută, încremenită prinse să se mişte. Oamenii ridicară braţele, îi făcură semn cu mîna, femeile şi fetele începură să plîngă, jandarmul luă poziţie de drepţi, izbucniră strigăte:

— Cu bine, Simone!

— Pe curînd, Simone Planchard!

— Curaj, Simone!

— La revedere, Simone!

— Nu o să te uităm, Simone Planchard!.

— Te scoatem noi de acolo, Simone!

— Rămîneţi cu bine! spuse liniştită Simone, cu vocea ei frumoasă, sonoră. Rămîneţi cu bine, dragii mei! La revedere!

Văzînd cît de mulţi sînt de partea ei, îşi zise: „Trebuie să nu mă dezmint, trebuie să fiu cu adevărat fata

lui Pierre Planchard". Nu-i era frică. Hotărîrea ei, care pornea din cunoaşterea adevărului, îi dădea curaj.

In vuietul strigătelor se urcă în maşina veche în care o aştepta femeia aceea grosolană. Maşina porni zgomotos, scrîşnind şi huruind. Şi astfel Simone intră în anii negri ai aşteptării, cu strigătele mulţimii în urechi şi păstrînd în inimă credinţa nestrămutată că va scăpa cu bine din Casa Groazei.

CUPRINS

PARTEA INTII

PREGATIREA 11

PARTEA A DOUA

ACȚIUNEA 97

PARTEA A TREIA

DEZMETICIREA 171

Nr. 4.857

Redactor de carte : A. Poteraşu
Tehnoredactor : C. Vulcănescu

Dat la cules 18.X.1960. Bun de tipar 30.XII.1960. Tiraj 35.100 ex. broşate pe semivelină 65 gr./m² şi 5090 ex. cartonate pe velină de 80 gr./m². Coli de tipar 17,25. Coli de editură 13,1. Ft. 32/84×108. Com. editurii 4775. Editia I. A. 0958.
Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8(A)=R.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin", Bucureşti — R.P.R.

Lei 5.50

EDITURA TINERETULUI